

Virágkötő mester Jegyzet

Készült a
Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
megbízásából

2017.



NEMZETI AGRÁRGAZDASÁGI KAMARA

Készítette: *Szabó János*

1. Bevezető – a virágkötő szakma legmagasabb szintje a mester

Magyarországon a virágkötő szakma évről-évre népszerűbb, egyre több, általános iskolát végzett és érettségizett fiatal választja élete céljaként. Az iskolai oktatási formák mellett mind többen vállalkoznak az esti, illetve hétvégi virágkötészeti tanfolyamokra. Egyrészt szeretnének egy szakmát, másrészt a közvetlen környezetük szebbé tételében szakmailag megalapozottabbak legyenek. A virágkötéssel hivatásszerűen, szakmaként foglalkozók az egyetemi, szakiskolai képzés befejezése után, öt éves, igazolt szakmai gyakorlattal jelentkezhetnek mesterképzésre, majd a tudásukat igazoló mestervizsgára. A sikeres mestervizsgával elérhetik a virágkötő szakma legmagasabb szintjét, *mesterré válhatnak*.



2-3. Virágkötő: Mezőffy Tamás – csokor és virágtál

A mesterképzésről és a vizsgáztatásról szóló törvények, rendeletek: az 1922. évi XII. tc., majd az 1993. évi LXXVI. Tv. Szakképzési törvény 7. szakasza, illetve az 58/2016 (VIII.25.) FM rendelet. A mesterképzés és vizsgáztatás a későbbi években az Agrárkamarak hatáskörébe kerültek. A „Virágkötő Mester” cím, a kézműves és iparos szakmákhoz hasonlóan, a szakmai tudás mértékét jelölte. Korábban, az 1960-as években már voltak próbálkozások mestervizsga szervezésére. Többen le is tették, köztük Guba Ági, Imre Kata, Bán Kati és mások, majd ezután használhatták a virágkötő mester címet. A magyar virágkötészet történetének legutóbbi évtizedeit tekintve, az 1970-es években a Kertészeti Egyesülés által szervezett dísznövénytermesztő-virággkötő mesterképző tanfolyamról és vizsgáról, valamint a 2000-2012 között, a Magyar Virágkötők, Virágkereskedők Szakmai Egyesülete (Pest megyei Agrárkamara), valamint a Heves megyei Agrárkamara (2006) által szervezett mesterképzésről tudunk. Összesen 60-70 virágkötő mestert képeztek hazánkban, a jövőben a létszám növelésén kívül a minőségi képzésre kell törekedni. Újabbán, 2014 óta a Virágkötők, Virágkereskedő

Vállalkozók Magyarországi Szakmai Egyesülete (VVVMSZE) a Nemzeti Agrárgazdasági Kamarával közösen szervez és bonyolít mesterképzést és vizsgát.

A „Mester” megtisztelő címet büszkén viseli minden virágkötő, mert nem csak a szakmán belül, de a szakmán kívüli berkekben is rangot jelent a mesterlevél.

A mesterfokozat előnyei:

- a vizsgára történő felkészülés során a virágkötő-virágkereskedő komoly ismeretanyagra és tapasztalatra tesz szert, amit későbbi szakmai, kereskedelmi pályafutása során kamatoztathat,
- a mestervizsga gyakorlati munkáinak megtervezése, anyag-összeállítása és a kész alkotások kiállításának megvalósítása nagyszerű lehetőséget kínál a fantázia szabad kibontakozásának, egyedi alkotások megtervezéséhez, elkészítéséhez,
- a sikeres vizsgával a virágkötő szakmában tekintélyt vív ki magának,
- vásárlói körében bizalmat és szakmai hitelességet élvez, több és nagyobb megrendelése lehet, névjegykártyájára ráírhatja a „virágkötő mester” címet,
- gyakorlaton lévő diákokat fogadhat, segítheti a jövő nemzedék szakmai színvonalának megalapozását, emelését,
- részt vehet a magyarországi virágkötészeti versenyek szervezésében, lebonyolításában, esetleg bírálatában, tagja lehet a Zsúri Bizottságnak,
- a szükséges engedélyek beszerzése után virágkötészeti tanfolyamot vezethet,
- ez növeli saját szakmai önbecsülését.

A jegyzet feltételezi a virágkötő alapoktatás tananyagának ismeretét, így több esetben csak utal a törvényszerűségekre, megoldásokra, a hangsúly inkább az új ötletekre, anyagokra helyezi, a modern virágkötészeti technikákat részesíti előnyben.

2. A virágkötészet és a virágkötészeti kultúra szerepe, jelentősége napjainkban

A növény, a virágdísz minden történelmi korban megtalálható környezetünkben, az ember a szépséget fedezte fel a növények alakjában, virágjában, színében és minden más élményt nyújtó részletében. A virágok szépsége megigézte a bronzkori elődöket, de a rómaiakat és a múlt század eleji virágkötőket is. A virág mindig körülöttünk volt, és van ma is. Az egyiptomi freskók virágátadóí, a római virágkötők megemlézése Plinius írásaiban, a barokk kastélybelső virággal díszített termei, és az 1850-es évektől fellendülő virágos szakma is ezt igazolja.

A dísznövény-termesztési ágazatban megtermelt, az importált virágokat, a cserepes dísznövényeket, az egy- és kétnyári, az évelő növényeket, valamint a faiskolai árut, illetve az hozzájuk kapcsolható díszítő kellékeket, alap- és segédanyagokat a virágkötő-virágkereskedő **szakmai tudása szerint feldolgozza. A hozzáadott értékkel** késztermékként eladja a fogyasztónak. A hozzáadott érték a szakértelmétől, esztétikai érzékétől, kereskedelmi rátermettségétől függ.

A virágkötészet szakma, kimondottan **kézműves tevékenység**, amelynek során az alapanyagokból értékesebb, szebb kész alkotások születnek, mint virágcsokrok, virágtálak, növény-beültetések, asztaldíszek, kegyeleti és esküvői virágdíszek, jeles alkalmak alkotásai, de a virágkötő tevékenységi körébe tartozik a belső terek élő növényekkel és száraz, valamint selyem virággal történő dekorálása is.

A virágkötészet kereskedelmi ága mellett kialakult, s a virágkötészeti kultúra terjesztésében, színvonalának emelésében óriási szerepet játszó virágkötészeti verseny és a művészi virágkötészet. Mindkét tevékenység a magasabb szintű virágkötészet bemutatását szolgálja, amelyből nem csak a szakemberek, de a nagyközönség, a vásárlók is új ötleteket, csodálatos megoldásokat láthatnak, esztétikai élményben részesülnek. A többi szakmához hasonlóan, a virágkötészet e részének is meghatározó, előremutató a szerepe, még akkor is, ha az alkotások bármilyen múlandó, romló anyagból, termékekből készüljenek is.

Számos híres virágkötő mester (Gregor Lersch, Klaus Wagener, Tåge Andersen, Daniël Ost, Per Benjamin, Max van de Sluis, Thomas de Bruyne, Mezőffy Tamás és még sokan mások) fáradozik azon, hogy ötletek kitalálásával a szakmát megújítva emeljék a színvonalat, növeljék a forgalmat.



2-3. Virágkötő: Mezőffy Tamás – csokor és virágtál

2.1. A virágkötészet szervezetei Magyarországon

A magyar virágkötő-virágkereskedő társadalom egyetlen szakmai szervezete a **Virágkötők, Virágkereskedő Vállalkozók Magyarországi Szakmai Egyesülete (VVVMSZE)**, a FLORINT (az európai virágkötő egyesületek szövetsége) és a Magyar Dísznövénykertészek Szövetségének tagja.



Virágkötők,
Virágkereskedő
Vállalkozók
Magyarországi
Szakmai Egyesülete



5-6. A VVVMSZE és a nemzetközi szervezet, a FLORINT emblémája

Az előd egyesület (Magyar Virágkötők Szakmai Egyesülete) **1989. június 16.-án alakult meg.** 52 virágkötő, virágkereskedő és szimpatizáns írta alá a belépési nyilatkozatot, vállalva, hogy mindent megtesz a magyar virágkötészeti kultúra színvonalának emelése, a szakma fejlődése érdekében. 2008-ban már 1500 tagú volt az egyesület. A tagok az ország minden részén virágüzletekben dolgoztak. Nagy virágszalonok és kis falusi virágüzletek egyaránt magukénak érezték a célt, hogy az oktatás, a bemutatók, a versenyek, kiadványok mellett az érdekvédelem is megvalósuljon. Az egyesület eddigi elnökei voltak: dr. Guba Lászlóné, Szabó János, s az utolsó vezető Gombás Attila. Az egyesület 2012. januárban szűnt meg. Helyette a VVVMSZE folytatja a tevékenységet Boros Attila elnök vezetésével.

A VVVMSZE tagja az európai szervezetnek (régi nevén FEUPF – **Fédération Européenne des Unions Professionnelles de Fleuristes**, vagy új nevén **Floral International Organisation**, Florint.org) is, így benne lehet a nemzetközi virágkötészet vérkeringésében, közvetlen információkat kap a virágforgalomról, a szakmai rendezvényekről, kupákról, más versenyekről. A FEUPF-ot 1956-ban alapították Strasbourg-ban, s ma már 20 ország (ezáltal, nagyjából 170.000 virágkötő) a tagja.

2.2. Virágkötészeti oktatás

A virágkötő szakma érdeke, hogy jól képzett, nagyszerű kereskedelmi érzékkel és gyakorlati tudással megáldott szakemberek kerüljenek ki az iskolákból. Évről-évre változik az oktatási intézmények száma, a virágkötészet oktatásának rendszere. Nagyjából 10 tanintézményben képeznek virágkötőket, virágkereskedőket, virágdekorátorokat. A lépcsőzetesen felépülő rendszerben virágbolti eladó (31 215 01), virágkötő (31 215 02) virágkötő és virágkereskedő (34 215 04) alap, illetve ráépülő virágdekorátor (35 215 02) képzés folyik. A jelölt az első részszakképesítés elvégzésével már dolgozhat, a többi, amivel előbbre léphet a szakmában, később is lehet. A képzés iskolán kívüli és esti oktatási formában is folyik. A külföldi munkavállalást segíti az európai diploma, amit a végzős hallgatók kapnak. Az új oktatási rendszerről, a vizsgákról a www.nak.hu (agrárszakképzés) honlap nyújt részletes tájékoztatást.

A virágkötészeti továbbképzés jelenleg nem rendszeres, nem intézményesített formában zajlik. Ismert, gyakorlott virágkötők néhány napos továbbképző tanfolyamain, egyszerű oklevelet adnak, ez nem hivatalos igazolás.

Magyarországon az első világháború előtt még nem volt virágkötészeti oktatás. A szakmai képzés összekapcsolódik a mezőgazdasági tantárgyak oktatásával. 1902-ben a Budapest Székesfőváros Gazdasági Ismétlőiskolában (a Magyar Gyula Kertészeti Szakképző Iskola

elődje) három éven át gazdasági, gazdálkodási és háztartási ismereteket tanítottak. A virágüzletek az iskola elvégzését előnyként vették az elhelyezkedésnél. A magyar virágkötők jó eredményeinek köszönhetően 1936-ban nemzetközi virágkötészeti versenyt rendeztek Budapesten. Abban az időben a hat elemi elvégzése után ipari tanulóként szereztek szakmai képesítést, főként a kertész tanulók. Az „ipar” kiváltásához nem kellett szakirányú képesítés, virágüzlet nyitásához pedig elegendő volt az ipartestület hozzájárulása. A II. világháború után a megalakultak az új állami vállalatok és szövetkezetek. Saját maguk szerveztek átképző virágkötő tanfolyamokat a dolgozóiknak. A dísznövénykertész képzés az 1960-as évek elején indult meg, és 2230-as számon vált önállóvá. A megnőtt igénynek megfelelően, az 1970-es években több vidéki kertészeti iskolában is megkezdték az oktatást. 1701. Dísznövénykertész szakon. A tanulók dísznövénytermesztést, kertépítést és fenntartást valamint virágkötészetet tanultak. Beindult a tanfolyami képzés is. A virágkötő-berendező képzés az 1997/98-as tanévben kezdődött, és abban a formában 2014. áprilisisig tartott.

Főként munkanélkülieket képeztek át az Országos Képzési Központ által szervezett OKJ-s tanfolyamokon. A modul-rendszer beindításával új képzési forma honosult meg ebben a szakmában is. Az első rész-szakképesítéssel már dolgozhat a virágüzletben, virágkötészeti alapmunkákat végezhet a tanuló. A második szinttel magasabb fokozatra léphet, hozzájuthat a virágkötő, berendező, virágkereskedő bizonyítványhoz. Az utolsó évfolyamok 2014-ben végeztek.

A magas szintű virágkötő képzés többek között a budapesti, a szombathelyi, a soproni, a kecskeméti, a győri intézményekben, szakképzett tanárok odaadó, komoly munkájával folyik. Többek között Molnár Mária, Botos Andrea, Seres Györgyi, Kürtösi Zsoltné, Cserni István segítik az új virágkötő nemzedék tanítását.



7-8. Németh Attila és Bazan Lajosné is a Magyar Gyula Kertészeti Szakképző Iskola diákjai voltak (2017-től Magyar Gyula Kertészeti Szakgimnázium és Szakközépiskola, Budapest)

A virágkötészet tantárgy egyetemi, főiskolai oktatása a gyakorlati oktatás hiányosságai miatt, főként elméleti és fakultatív rendszerben folyik.

A Szent-István Egyetem Budai Campusa (Kertészeti Egyetem, Corvinus Egyetem) jogelődjénél az 1930-as években a zöldségtermesztés oktatója, Csontos Szabó István tanított fakultatív tantárgyként virágkötészetet. 1960-ban a Dísznövény-termesztési Tanszéken szakkör formában folyt az oktatás, csak később épült be az oktatási programba a virágkötészet. Az elméletet Dr. Nagy Béla, a gyakorlatot Kredits József (Vili bácsi) oktatta. A virágkötészet oktatását Dr. Komiszár Lajos ny. egyetemi adjunktus, főtanácsos, a gyakorlatokat Császi Katalin (1952-

2008) tanárnő vette át. Jelenleg is fakultatív formában oktatják az érdeklődő egyetemi hallgatókat.

2.3. Virágkötészeti versenyek Magyarországon

Az iskolások szakmai megméretésére jó alkalom a **Szakma Kiváló Tanulója Verseny**, amelyen a kész virágkötészeti alkotásokat kiállítják. A versenyt a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara és a VVVMSSZE, valamint a rendezvényt lebonyolító iskolák szervezik.

Sokat segítettek a virágkötészeti kultúra fejlesztésében a **Kertészeti Egyesülés**, majd az **MVVSZE**, a **VVVMSSZE** és az **Interflora Hungaria** által szervezett magyarországi virágkötészeti versenyek.

Az első országos Virágkötészeti Versenyt 1964-ben a Főkert kezdeményezésére rendezték Budapesten, majd azt követte a többi;

1966 – Miskolc, 1967 – Gyula, 1969 – Pécs, 1970 – Szeged, 1971 – Budapest, 1972 – Nyíregyháza, 1973 – Budapest, 1974 – Debrecen. (június 14-15.) – 17 kertészeti vállalat, 4 kertészeti Tsz. 61 versenyző ! A verseny helyezettei ismert virágkötők, virágkötő mesterek voltak. (Bukros Erzsébet, Surányi Zsuzsa, Imre Katalin, Benkovics Ferenc, Bevíz Imréné, stb.)

1975 – Miskolc, X. Országos Virágkötészeti Verseny

1976 – Nyíregyháza,

1977 – területei versenyek – Bp. Szombathely, Debrecen,

1978 – Pécs XII. Országos Virágkötészeti Verseny (menyasszonyi csokor, asztaldíszítés, ajándékdíszítés, meglepetés, térberendezés) A sikeres versenyzők között említhető Bukros Erzsébeten és Imre Katán kívül Ihárossy Jánosné pécsi virágkötő is.

Szakmai virágkötészeti bemutató: Peter Hess (Svájc)

1980 - Nagykanizsa

1982 – Dombóvár

1985 – Tata – Kuni Domokos Múzeum – A Dunántúl legjobb virágkötőinek versenye. (32 versenyző! – csokor, menyasszonyi csokor, koszorú és virágtál voltak a témák)

A rendszerváltás után az **MVVSZE a Magyar Kupa** szervezésével próbálkozott, de két-három versenynél (Kecskemét, Corvinus Egyetem) többre nem futotta. A legjobban sikerült Magyar Kupát Gödöllőn, a kastélyudvaron tartották. Ott dőlt el, hogy hazánkat Salamanca-ban, a Virágkötészeti Európa Kupán Kruzsliz Ferenc képviseli. Számos verseny, program, bemutató és kiállítás járult hozzá a színvonal emeléséhez és segíti ma is a szakma fejlődését.

A legismertebb, legjelentősebb magyarországi virágkötészeti versenyeket és kiállításokat ma a **VVVMSSZE**, szervezi, bonyolítja le.

Fontosak a fiatal virágkötők versenyei, mert azon már diákkorukban bemutatják virágkötészeti szakmai tudásukat, és megtapasztalják, hogy hasonló korú társaik mit tudnak, ötleteket gyűjthetnek, szakmai kapcsolatokat építhetnek ki. Jól ismert a szombathelyi Herman Ottó Szakképző Iskola **Savaria Floriadae** versenye, a Szent-István Egyetem (Corvinus Egyetem) Budai Campus-án megtartott **Őszi Kegyeleti Virágkötészeti Verseny**, a villányi iskola **„Bor-Virág”** versenye, a **keceli Flora** virágkötészeti verseny. Igen színvonalas a Magyar Gyula Kertészeti Szakgimnázium és Szakközépiskola (Budapest), (továbbiakban: MGYKSZSZK) házi versenye, adventi koszorú versenye a budapesti néprajzi és más múzeumokban,

kastélyokban és a virágkötő-berendező, ma már virágdekoratőr szakmunkásvizsga gyakorlati vizsgamunkáinak kiállítása is.

Egyre kevesebb a felnőtt verseny, kiállítás, mert a napi munka mellett a virágkötők kevésbé érnek rá ilyesmire. A legrangosabb hazai verseny a **Magyar Virágkötészeti Bajnokság**, ezt sokáig rendszertelenül, az Európa Kupára történő versenyző kiválasztásakor szervezték. Jelenleg évenként a tatai Víz-Zene-Virág Fesztivál keretén belül kerül megrendezésre.

Az utóbbi évek magyar virágkötő bajnokai: 2013 - Strassz A. Ciri, 2014 - Mezőffy Tamás, 2015- Piroska Ágnes, 2016 - Bertók István, 2017- Nagy Gábor.

A négy évenként megrendezésre kerülő Ifjúsági **Európa Kupára (Eurofleurs)** a válogató versenyeket változó versenyhelyszíneken tartja meg az egyesület. A tatai fesztivál lehetőséget kínál más virágkötészeti versenyek és önálló bemutatkozások megrendezésére is. A tatai rendezvényeken a szakmán kívül, a nagyközönség is megismerheti a legújabb virágkötészeti divatot.

A Budapesti Történeti Múzeum Aquincum Múzeuma ad helyet a **FLORALIA**, római virágünnepnek minden év májusában. Flora istennő tiszteletére rendezett eseményre a MGYKSZSZK és más iskolák diákjai díszítik fel virággal a múzeum területét, bejáratát és kertjét. Minden évben más osztály ismerkedik meg ilyenkor a római kori virágkötészeti kultúrával.

Májusban a Nagytétényi Kastélymúzeum ad otthont a **Korok-Bútorok-Virágok** című egyedülálló virágkötészeti kiállításnak. A múzeum kiállításához (Bútorok a gótikától a biedermeierig) az adott kornak megfelelő stílusú virágdíszeket készítenek a meghívott virágkötők. Nagyszerű, a virágkötészet történetét is bemutató tárlatban gyönyörködhetünk. Az utóbbi években a csoportos kiállítás egyéni bemutatóvá változott, így Katona Anna és Molnár Csilla tárhatták a szakma és a nagyközönség elé gyönyörű alkotásaikat.



9-10. Katona Anna (2016) és Molnár Csilla virágdíszei (2017) a Nagytétényi Kastélymúzeumban

A novemberi **Advent Kiállítás** (Néprajzi Múzeum és Iparművészeti Múzeum, De la Motte-Beer kastély - Budapest) már komoly hagyományra tekint vissza. 1992-ben volt az első a múzeum pompás falai között. A földszinten a legszebb adventi koszorú és térdísz, az emeleti folyosón az iskolák diákjai adventi koszorú versenye zajlik. 60-70 diák hozza el munkáit. A díszteremben ismert virágkötő egyéni kiállítását tekinthették meg a látogatók. Az egyéni kiállításra való meghívás nagy megtiszteltetés, a szakma megbecsülésének jele.

December első hétvégéjén, Kecelen, az évről évre színvonalasabb Flora virágkiállítás és virágkötészeti versenyen több iskola fiatal virágkötője vesz részt.

2.4. Mestervizsgák kiállításai

A mestervizsgákat a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, a vizsgáztató iskola és a VVVMSZE, esetenként más szervezővel közösen bonyolítják le. Gyakorlati részén a jelentkezők magas szintű szakmai tudásukról tesznek tanúbizonyságot, hogy bizonyítsák a mester cím viselésére szóló jogosultságukat. A feladat virágdíszek (térbeli virágdísz, koszorú, csokor, menyasszonyi csokor, asztaldísz) elkészítése, majd a munkák összerendezése, egységes képbe foglalása, ez utóbbi egyúttal térberendezés téma is. A vizsgamunkákból készült kiállítást a nagyközönség is megtekintheti. **Mestervizsgák helyszínei voltak: Hortus Hungaricus kiállítás, a Valentin napi kiállítás és a pétervásárai iskola díszterme, valamint a Flora Hungaria Nagybani Virágpiac területe.** A több napos kiállításon a szakemberek és a nagyközönség is véleményt alkothat az új virágkötő mesterek tudásáról.



11. Bércesi Imréné mestermunkái (2016)

2.5. Virágkötészeti versenyek Európában

A virágkötészeti versenyeket földrészünkön az Európai Virágkötő Egyesületek Nemzetközi Szövetsége (FEUPF, új nevén **Florint.org**) szervezi, Európa Kupát négyévenként (2011 - Havirov, 2016 - Genova, 2020 - Katowice), az Ifjúsági Európa Kupát (Eurofleurs) az új

rendszer szerint szintén négyévenként (2010 – Tatton Park, 2013- Split, 2017 – Sint Truiden) rendezi meg. A felnőtt kupák történetében, 1967 óta 16 versenyt rendeztek.

1975. október 14. Virágkötészeti Európa Kupa – Athén (Sheraton Caravell Hotel) – magyar résztvevő – Bukros Erzsébet

1977 – Virágkötészeti Világ Kupa – Nizza – magyar résztvevő Bukros Erzsébet

1980 szeptember 17. – Basel – Virágkötészeti Európa Kupa – magyar versenyző – Bukros Erzsébet

Az első európai és világversenyeken Bukros Erzsébet, majd később Lippert Zsuzsa (Bergen, Chicago)vett részt. Mindketten a FŐKERT virágkötői voltak.

A legutóbbiak:

1991 – Cannes – Európa Kupa -magyar résztvevő Cserni István,

1995 - Hamburg, és 1999 - Linz, magyar résztvevő Klein Andrea,

2003 – Salamanca (Spanyolország), magyar résztvevő Kruzslicz Ferenc,

2007 – Velenje (Szlovénia), magyar résztvevő Pánczél Péter (6. hely),

2011 – Havirov Csehország – magyar résztvevő Mezőffy Tamás (5. hely).

2016-ban Genovában volt az Európa Kupa. A versenyt Mezőffy Tamás nyerte meg, a második helyezett Roman Steinhauer (Oroszország), a harmadik pedig Pirjo Koppi (Finnország).

2020-ban a lengyelországi Katowice ad otthont az európai virágkötők versengésének.





12. Mezőffy Tamás a győztesnek járó kupával Genovában és két munkája a versenyen

Ifjúsági Fleuroscar versenyeket 1998 óta szerveznek, az elsón Vagner Szilárd vett részt Angliában, s díjat nyert, 2000-ben Essen-ben Németh Attila ért el szép eredményt, 2002-ben Padovában Benedek Nikolett volt a versenyzőnk Ma már az Eurofleurs helyettesíti.

2004-ben Magyarországon, Szegeden rendezték meg az első Eurofleurs vetélkedőt és **Pánczél Péter** nyert.

2006-ban **Mezőffy Tamás** szerezte meg a kitüntető első helyet a hollandiai versenyen (Nieuwegein).

2008-ban Brüsszel volt a helyszíne az ifjú virágkötők vetélkedőjének, ahol a magyar virágkötő, **Rozsondai Attila** lett az első.

2010-ben pedig **Kiss Attila** remekelt az első hellyel Angliában. A Splitben, 2013-ban megrendezett versenyen magyar virágkötő nem vett részt.



2004



2006



2008

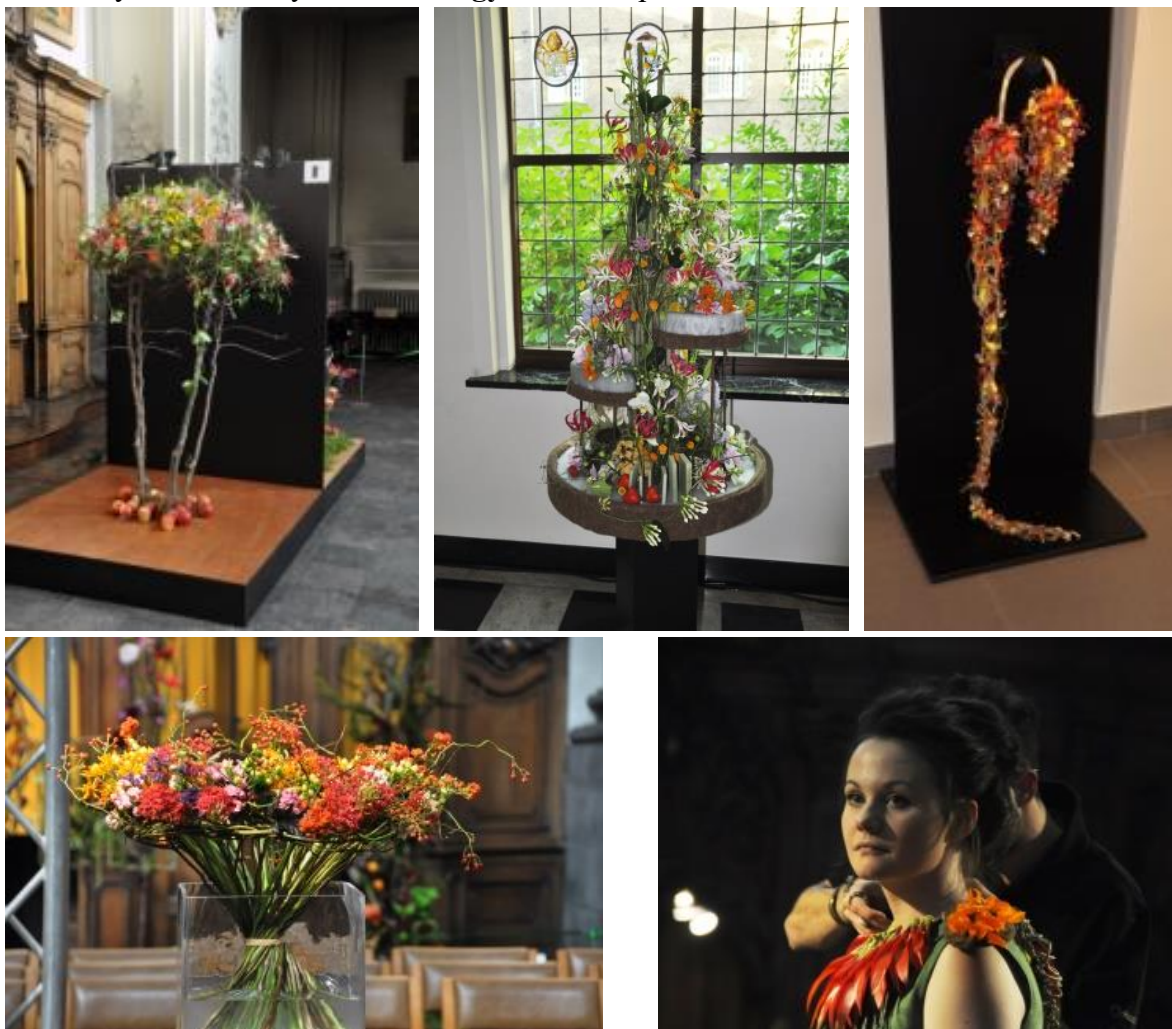


2010

2017

13. Az Eurofleurs magyar győztesei győztesek

2017-ben Sint Truiden (Belgium) adott otthont a következő versenynek. Magyarországot, szép eredményt, az első helyet elérve, **Nagy Gábor** képviselte.



14. Nagy Gábor alkotásai Sint Truidenben 2017-ben

A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara szervezésében, az egyesületünk képviseletében több virágkötő is részt vett a szakmák európai **Euroskills** versenyein. (2010 – Lisszabon (P) – Udvari Brigitta és Nagy Péter – csapat 5. hely, 2012-Spa Francochamps (B) – Takács Diána és

Kókai Renáta – csapat ezüstérem, 2014 – Lille (F) – Berdár Bernadett és Kunfalvi Melinda – csapat bronzérem, 2016 – Göteborg (S) – Molnár Zsófia – bronzérem).

A világ **Worldskills** vetélkedőin a következő virágkötők vettek részt: 2009 – Calgary – Udvari Brigitta, 2011 – London – Takács Diána, 2013 – Lipcse – Kókai Renáta, 2015 – Sao Paulo – Kunfalvi Melinda –kiváló érem. 2017-ben Abu Dhabi a világversenyszíne. Magyarországot Takács Dániel képviselte és negyedik helyezésként kiválósági érmet kapott.



14a. Takács Dániel munka közben és érme a Worldskills versenyen Abu Dhabiban

(Korábban világversenyekeket is szervezett az **Interflora-Fleurop Incorporation**, de erre azonban már jó pár éve nem került sor. A legközelebbi pedig 2015-ben volt Berlinben. Az eddig megtartott világversenyekeken Bukros Erzsébet, Lippert Zsuzsa, Klein Andrea, Kiss Zoltán és Lódri Csaba képviselte hazánkat.

2.6. Virágkötészeti kiadványok Magyarországon

A virágkötészeti szakirodalom, legyen az folyóirat, könyv, DVD-film, vagy képsorozat, megőrzi az utókornak az eseményeket, és minden szakmabeli számára elérhetővé teszi az új ötleteket. A fiataloknak tananyag, s a mesterképzésben is hasznos irodalom.

A virágkötészeti eseményeket, új virágkötési technikákat, újdonságokat, növényeket, anyagokat mutatja be, a **VIRÁGKÖTÉSZET MAGAZIN** szakmai kiadvány (Kiadó: VVMSZE). A folyóiratot az egyesület tagjai, az éves tagdíj fejében, évente 4 alkalommal ingyenesen megkapják. A jövőben digitális formában jelenik meg.



15. Magyar szakmai folyóiratok

Főként a virágeladás módszere, marketing ötletek, üzletberendezés a kéthavonta megjelenő folyóirat, a **DÍSZNÖVÉNY KERESKEDELEM** (Kiadó: Magyar Mezőgazdaság Kiadói Kft.) témája. A folyóirat az ország virág és kellék nagykereskedéseiből ingyenesen elvihető volt, ma már a Kertészet és Szőlészet folyóirat mellékleteként jelenik meg.

Ez utóbbi kiadó jelenteti meg a nagyközönségnek szóló, ám virágkötészetet is tartalmazó **KERTBARÁT MAGAZINT**, fő céljának tekintve az esztétikai nevelést, a virágfelhasználásra való ösztönzést, segít a vásárlónak a virágkötészeti termékek kiválasztásában.

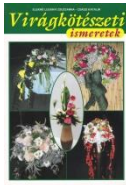
A Flora Hungaria Kft. adja ki a **FLORA MAGAZIN** újságot, amelyben a magyar virág nagykereskedelem legnagyobb fórumának híreit, a virágkötészeti trendekről és bemutatókról szóló beszámolókat olvashatjuk, a jövőben az interneten.

Csekély számú a magyar szerzőktől származó virágkötészeti szakirodalom. Néhány korábban megjelent tankönyv nyújt segítséget a virágkötészet alapjainak elsajátításához.

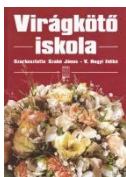
szerk. Wenszky Ágnes: Virágkötészet – Mezőgazdasági Kiadó 1990,



Elekné Ludányi Zsuzsanna - Császi Katalin: Virágkötészet; Kiadó: Agrárszakokt. Int., 1999;



szerk. Szabó János, V.Hegyí Ildikó: Virágkötő iskola; Kiadó: Mezőgazda Kiadó, 2005 ,



Szabó János: A virágkötő mester könyve – 2008- Szaktudás Kiadó



Elekné Ludányi Zsuzsanna: Virágkötészet FVM – tankönyv



Számos, magyar és magyar nyelvre lefordított külföldi virágkötészeti könyv is segítheti a virágkötőket, ám azokat elsősorban a nagyközönségnek, a kedvtelésből virágot kötőknek szánják.

A külföldi, idegen nyelvű képes albumok óriási választéka várja az érdeklődőket a könyvesboltokban, az interneten, illetve néhány nagykereskedésben (D&D).



Internet: www.viragkoteszetszakma.blogspot.com , www.nak.hu

A NAKVI, illetve a NAK virágkötészeti és növényismereti CD-lemezei, és néhány nagykereskedés virágkötészeti DVD filmjei is segítik a szakmai képzést. A digitális technika fejlődésének köszönhetően igen sok, jól megszerkesztett virágkötészeti szakmai film tölthető le az internetről.

2.7. Virágkötészeti bemutatók

1989-től kezdve az MVVSZE alapvető feladatának tekintette a magyar virágkötő társadalom szakmai továbbképzését, tájékoztatását, ezért az évek folyamán többször tartott Szakmai Napokat, ahol a virágkötészeti bemutatókon kívül komoly szakmai előadások hangzottak el a virágkereskedelmet megújító, segítő témákban. Nagy hangsúlyt helyeztek az eladás művészetére, a marketing stratégiára, az anyagokra, az új virágok és növények bemutatására. (Partnerek voltak: Sum és Társa Kft. Artfleur-Orgona (Artvirág) Kft., D&D, Flora Hungaria Nagybani Virágpiac, Virág és Kellékporta, Virágtrend, Dunavirág Centrum, stb.)

Magyar és holland virágkötők közreműködésével tartott szakmai bemutatókat a Flora Hungaria Nagybani Virágpiac, évente hat alkalommal. (Partnerek: a nagybani virágpiac nagykereskedői, az MVVSZE és a Holland Virágiroda)

Jelenleg a Flora Hungaria Kft. virágcsarnoki partnerei és a VVMSZE szervezi a bemutatókat a nagybani virágpiacon.



17. Klein Andrea tavaszi ötletei a Flora Hungaria Virágpiacon megrendezett bemutatón (2017)

Új termékeik bemutatására szinte minden nagykereskedésben szerveznek szakmai programokat. Az ország minden részében dolgozó virágkereskedőknek kínálnak lehetőséget a továbbfejlődésre. A különböző címmel meghirdetett bemutatók sikere nagyban függ az előadótól és az áruválasztéktól. (Korábban: Artfleur (Artvirág) Trend Napok – Budapest, Porta Parti – Starkellék - Szigetszentmiklós, Szakmai bemutató – Virágtrend – Szigetszentmiklós, Békéscsaba - Csabai Virágház, Miskolc - Demeter Virág, Győr - Virágpalletta, Virágbörze, Dunavirág Centrum és még sokan mások) Jelenleg csak a Decoration & Design, a Virágtrend és a Flora Hungaria Kft. (VVVMSZE) tart céges bemutatókat.

2.8. A virágkötészeti trend

A virágkötészet állandóan átalakul, a virágkötészeti divat változik, nem csak évszakonként, hanem témánként is. Az állandó fejlődés egyik mozgatója a divat. A trendet az arra szakosodott tervező irodák, design stúdiók, importőrök találják ki, mutatják be.

A virágkötészeti alkotások a szellemi munka mellett két fő elemből, a virágból és a kellékből állnak. A hazai termesztés mellett virágot főként Hollandiából importálják a virágkereskedők. A holland virágtermesztők megalapították, a virág népszerűsítésére és eladására is szolgáló marketing szervezetet (Virágiroda - Bloemenbureau Holland). A Holland Virágiroda minden évben a virágkötők, virágkereskedők dolgát segítve, kiadta a négy évszakra vonatkozó trend füzetét. Ma már az internetes oldalain teszi mindezt. Sajnos, hazánk nem tartozik a hollandok kedvezményezett országai közé, így a bemutatók is elmaradtak. Nagy ritkán egy-egy holland virágos cég a magyar partnerével közösen tart szakmai programot.



18. Lódrí Csaba mester virágkötő modern virágdíszei

A kellékekre vonatkozó trendet, divatot viszont az EFSA (European Floral & Lifestyle Products Suppliers Association a Virágkötészeti Kellékgyártók Szövetsége) adja ki kétszer egy évben. Az importőrök és a nagykereskedések számos, az ízlésnevelés irányába mutató trendfüzetet jelentetnek meg az EFSA-n keresztül is.

2.9. Virágkereskedelem Magyarországon

A rohamos tempóban fejlődő virágtermesztést hihetetlen kereskedelmi lendület, minél nagyobb mennyiségű virágforgalmazás követi. A kiskereskedelmi üzletekben, majd a fogyasztónál megjelenő virág-felhasználási kultúra, mind egy hatalmas lánc szemei. Ha valamelyik nem rendesen működik, akkor a legnagyobb csorbát a virág-felhasználás szenved. Fontos tehát, hogy a vásárlóval megkedveltessük a virágot, megismertessük vele az egyszerű virágdíszítések elkészítését, kedvet teremtsünk ahhoz, hogy környezetét virággal díszítse, otthonába növényeket vigyen. A környezeti kultúra színvonalának emelésével a virágkereskedelem biztonságát is segítjük, ugyanis ha a vásárló több virágot vesz a virágüzletben, azzal biztos háttérrel teremt a termesztésnek, a nagykereskedelemnek és a kiskereskedelemnek egyaránt.

A virágkereskedelem felépítésének megismeréséhez kövessük végig a virág útját.

A virágüzletben forgalmazott növényeket, virágot a kereskedő a nagybani virágpiacokon, importőröknél, nagykereskedésekben, utazó kereskedőktől vagy közvetlenül a termelőtől vásárolhatja meg. (A virágkötészeti kellékeket főként a nagykereskedések forgalmazzák.)

Mekkora utat tesz meg egy szál rózsa, a kenyai vagy holland termesztőtől a vásárló vázáig? A kertész levágja Hollandiában, az üvegházban a virágot, beszállítja Aalsmeer-be, a virágtőzsdére, ahol a minőségi ellenőrzésen átesett virágot másnap a tőzsdén megveszi a holland exportőr. Még aznap a megrendelések szerint szétosztják, s berakodják a magyar

importőr kamionjába. A szedést követő harmadik napon a kamion megérkezik a magyarországi telephelyre, ahol a magyar megrendelőknek osztják szét az árut. Az importőrtől a nagykereskedők elszállítják vidéki, saját nagykereskedésükbe, ahol az árut már várja a virágkereskedő. Az ekkor már három és fél, négy napos rózsa, a negyedik, ötödik napon kerül a virágüzlet polcára. Hosszabbodhat ez az idő, ha az importőrtől közvetítőkhöz kerül a virág, a nagybani piacra, ahol a virágkereskedő megvásárolja. A hosszú utazás nem kedvez a virágnak. Az internetes rendszernek, a modernizálásnak köszönhetően nagyobb mennyiségben a virágkereskedő is rendelhet virágot közvetlenül a tőzsdéről, amit gyűjtőkamionnal hoznak el Magyarországra.



19. Flora Hungaria Nagybani Virágpiac

Ha a kereskedő a nagybani virágpiacon közvetlenül a magyar termeszőtől vásárol, akkor egy napos virághoz juthat, és így friss virág kerülhet az üzletbe. Nagyon jó partneri kapcsolatot feltételez, ha a virágkereskedő, virágkötő közvetlenül a termesző telepen vásárol.

A nagybani virágpiacokra (**Flora Hungaria Nagybani Virágpiac** - Szigetszentmiklós, **Floracoop** Virágpiac - Budaörs, Szent-László utcai **Esti Virágpiac** – Budapest, **Szegedi Virágpiac**) a kereskedők csak belépőkártyával mehetnek be, amiért fizetniük kell. A virágpiacokon importőrök, nagykereskedések, termelők, kisebb viszonteladók, östermelők, növénygyűjtők kínálják áruikat, főként vágott virágot és zöldet, cserepes dísznövényt, egy- és kétnyári palántát, évelő növényeket, kisebb méretű faiskolai terméket, földet, vágott fenyőt, száraz virágot, mindenféle virágkötészeti kelléket és csomagolóanyagot, stb.

Az országban szinte minden nagyobb városban megtalálhatók a kisebb méretű nagykereskedések, ahol a virágkereskedő számára szükséges termékek beszerezhetők.



20. Virágeladás a Flora Hungaria Nagybani Virágpiacon (2016)

3. A virágkötészet története - az egy szál virágtól a nagy csokrokig

A virágkötészet szakmáról igazából nem sok írás maradt fenn, annál több viszont az épületdész, szobor, festmény, falfestés, dombormű, ahol a virággal és a virágkötészet alkotáskokkal kapcsolatos jelenetet, tárgyat örökítettek meg a régi mesterek. A kertművészettől is kérhetünk segítséget szakmatörténeti kutatásaink során. A növény, a kert, a virág, az épületek tervezése, a belső terek virággal való díszítése mindig összefüggtek egymással, tehát információ és képanyag bőségesen rendelkezésünkre áll. A különböző korok stílusirányzatai, a szokások, és a vallástörténet támogatja a keresést. A régi korok emlékei, a bennük rejlő üzenetek tüzetesebb vizsgálat során, valamilyen formában megjelennek a mai virágkötészet mindennapjaiban. Mi csak átformáljuk és alkalmazzuk a rég kitalált virágkötési módokat, virágdíszeket, kellékeket, szokásokat, virágokat.

A virágkötészet, a virágdíszítések egyidősek az emberiség történetével. A virágok a szertartások részeivé váltak, mert különösek, színesek, szépek voltak. Akkor és így kerülhettek az emberek lakóhelyébe is. (Gondoljunk csak a ma még az eredeti helyükön és körülmények között élő természeti népek ünnepi díszére.) Fölfedezték bennük a szépséget, a varázslatot, erőt tulajdonítottak nekik. A táplálékul szolgáló növények virágai is szépek lehettek. Földrészenként természetesen nem ugyanazok a növények, virágok kerültek az emberek közelébe. Az első írásos és tárgyi emlékek bizonyítják e csodálatos szakma korai létezését.

3.1. Mezopotámiai függőkertek

A Tigris és az Eufrátesz folyók völgyében, Mezopotámiában (ma Irak) a sumérok, babilóniaiak és asszírok magas műveltsége a kertkultúrájukban is visszatükröződött. Sumér emlékek az isteneknek ajánlott szent ligetekről szólnak. Korai emlékeken a fát, vallási jelkép tárgyaként látjuk. Az első parkról az i.e. 1100-ból szólnak adatok, amikor messziről hozott cédrust és puszpángot ültettek a király kertjébe.

Különösen magasztalják a Világ hét csodája közül a másodikat, **Szemirámisz királyné függőkertjét**, vagy másként a babilóniai függőkertet. A történészek szerint Szemirámisz nem is létezett, az ősi írások szerint II. Nabúkuduurri-uszur (i.e. 605-562) a függőkerteket a honvágytól szenvedő felesége, Medesz király lánya, Amitisz kedvére építtette, hogy a hegyek között felnőtt Amitisz a forró síkságon is jól érezze magát. Lépcsőzetesen emelkedő, hét szintes, négyzet alakú területet ültettek tele növényekkel. Az Eufrátesz-ből emelték föl a vizet, majd csatornákon engedték le a növényekhez. Komoly szigetelést készítettek a napon szárított téglából készült építménynek. Az egyes teraszokon elhelyezkedő növények ligeteket, erdőrészeteket alkottak. Nagy fákról - mint cédrus, citrusfélék, ébenfa, puszpáng, tölgy is - szóltak az írások, de az akkor Európában még nem ismert őszibarack, füge, mazsolaszőlő is csodálatra készítette az utazókat. A szintek szélére csüngő növényeket ültettek, ettől egységes egészé olvadtak össze, s távolról nézve, szinte lebegett az egész zöld hegy. Ezért is nevezték függőkertnek.

Palotáik termeit virágfüzérékkel, girlandokkal, vázadíszekkel, gyümölcstálakkal díszítették. Mindez azonban csak következtetés, hiszen semmilyen írásos vagy tárgyi emlék nem maradt fenn róla. Viszont arról tudunk, hogy temetkezési helyeiket rózsával és örökzöld cserjékkel borították be.

3.2. Egyiptom

Az egyiptomi birodalmat (kb. i.e. 3000-332) a Nílus ajándékaaként említik a történetírók. Szinte ugyanabban az időszakban létezett, mint a mezopotámiai birodalom, de annál sokkal fejlettebb volt. A kert berendezésére nagy hangsúlyt fektettek, művészi érzékkel alakították ki, mert fő tartózkodási helyük volt. A **négyszögletes, szabályos mértani kertekben** hasonló alakú medence volt, amit pálmákkal ültettek körbe. A medencében tavirózsák, lótuszok nyíltak. A különleges növényeket (pl. tömjénfát) messzi vidékekről földlabdával hozták Egyiptomba. A halottaikat végigvitték a kerten, elbúcsúztatva a bennük lévő virágoktól, a sírkamrákba pedig **koszorúkat tettek**, a falakra növényeket festettek, hogy a következő életében is kellemesen érezze magát. Kedvenc halottkísérő virágaik voltak a lótosz, a búzavirág, a mák virága, a mályva, a pórsáfrány, a szarkaláb, a rezeda, a tamariska, stb.

Tudomásunk van már a virágkötészet mesterségéről, alkotásokról. A Nílus völgyében szőlőt, gyümölcsöket, zöldségeket termesztettek és sokféle kerti virág is nyílt. A táj jellegzetes, legismertebb növénye a **papirusz** az ókori egyiptomiak szent növénye volt. A papiruszt nagyon sokféleképpen használták; különféle eszközöket, írószerszámot, papucsot, papírt készítettek a szárából, nagyon hasznosnak tartották. Az egyiptomiak nagy felfedezése, az írópapír alapanyaga is papirusz volt. (A mai, igazi papírt a kínaiak fedezték föl!)

Az egyiptomiak mindennapi életét már nyomon követhetjük a ránk maradt képek, írások alapján. Az egyiptomiak műveltségét a hagyományokhoz való merev ragaszkodás és a dolgok pontos meghatározására való törekvés jellemzi. Halotti kultuszuk azon a hiten alapszik, hogy

az ember másik énje (Ka) visszatér majd a holttestbe, ezért azt meg kell őrizni. E **halotti kultusznak** köszönhetjük az egyiptomi élet számos emlékének ismeretét.

Már a korai időkben kialakult a kertészeti természetés, a csatornás öntözés, amihez a Nílus áradása is hozzájárult. Ültetvényeik és kertjeik tervszerűek voltak, sőt még erdőket, ligeteket is telepítettek. Egykori ábrázolásokon láthatjuk, hogy edényekben is neveltek növényeket.

Fejlett volt a virágkultuszuk is. Az ünnepélyesség kifejezésére a virágdísz nélkülözhetetlen, a lakóhelyiségek fő díszje a **vázába helyezett virág** volt. Ünnepélyeken, vallásos ünnepeiken **virágfüzerekkel** díszítették épületeiket és saját magukat is. Több, ma ismert virágkötészeti technikát alkalmaztak már, az erről beszámoló írásban azt olvassuk, hogy az egyik ünnepre 40.000, virággal telekötözött rúdcsoportot rendeltek. Komoly kertészeteikben élelmiszert termeltek a katonáknak, a virágtermesztő kertészeteikben pedig díszítő anyagot szolgáltattak a kialakuló lakáskultúrához. A kertész az ó egyiptomi időkben is gazdag mesterségnek számított. Az újbirodalomban a szakmák erősen specializálódtak, így különváltak a kertész szakmák is: zöldségkertészre, temetőkertészre és **virágkötőre**. A kertész a sírhelyek kialakításával foglalkozó kézműves részleghez tartozott.

A vendégeknek értékes ajándékként párhuzamos szárelrendezéssel összekötött **kötegcsoportot**, vagy legalább egy-egy szál virágot adtak. Gránátalmát, margarétát, búzavirágot, mákot, és még sokféle virágot, növényt természetettek dísznövényként. A természetett virágok többségét gyógynövényként is használták.

A hölgyek gránátalma virágból, lótusz szíromból, olajfa és mirtusz levélből készült **nyakláncot és diadémszerű fejkoszorút** viseltek. A **lótusz** (*Nymphaea caerulea* – kék virágú, *Nymphaea lotus* – fehér virágú) és a **papirusz** (*Cyperus papyrus*) a két legfontosabb honos növény és díszítő motívum is az ókori egyiptomiaknál. Termesztett növény volt a piros virágú lótusz (*Nelumbo nucifera*) is. A fehér színű lótusz az életet, a bőséget, a termékenységet jelképezte, amikor a Nílus kiáradt júliusban, a növény előbújt, s kivirágzott. Minél nagyobb volt az áradás, annál messzebb jutott el a gyöktörzs, s a vidék is termékenyebb lett. Ahogy az ár visszavonult, a növény eltűnt. Hasonlóképpen viselkedett a kék virágú lótusz is. A növényekből **kötegcsoportokat, botra kötözött szíromcsokrokat, koszorúkat** kötöttek, amiket azután főként nagy ünnepeiken vittek magukkal. Az igen kedvelt virágból készült **melldíszek** maradványait a sírkamrákban is megtalálták, több ezer éven keresztül megmaradtak.



21. Egyiptom - melldísz füzér és a szent növények

A piros lótosz szirmaiból font koszorút az ifjak szerelmük titkos jeleként viselték. Az egyiptomiak életük minden eseményére virágot használtak. Az ünnepekre virágtálakat készítettek, az asztalt lótoszvirággal díszítették. Girlandokat fűztek, amit kézben tartva, lógatva vittek. A dinasztikák korának, fejlettségének megfelelően sokféle tartóedényt használtak virágdíszekhez. Főként aranyból és ezüsből formáztak mives virágtartókat.

3.3. A görög és a római virágkötészeti kultúra

Az antik időkben, a régi görög és a római világ népeitől is számos virágkötészeti alapformát, technikát tanultak a virágkötők. A görögök (kb. i.e. 1100 – i.e. 300) és a rómaiak (kb. i.e. 800- i.sz. 476) nagyon sokat tettek a művészetek, az építészet és a társadalomtudományok, szervezetek terén. A rómaiak átvették a görögöktől minden elért tudományos, technikai, művészeti eredményt, s egészen más stílusban használták fel. Nagyon sokat tudunk a letűnt időkről, a filozófusok, az utazók, tudósok, művészek írásaiból. A világ első igazi ábécéje a görög. A rómaiak által ránk hagyott könyvekben az akkori európai népekről olvashatunk. Az ideális görög ember szellemi, testi egyensúlyra törekedett, a római a küzdelemre, harcra, politikára összpontosított. **A görögök a harmóniára, a szépre törekedtek, a rómaiak a sikerre.** A Földközi tenger vidékén élő görögöket a rómaiak a harcok során legyőzték. A görögök építészeti díszítő formáit a rómaiak használták. A görögök a szépet, az egyszerűt, a hasznosat szerették, a rómaiak határtalanul kihasználtak és felhasználhattak mindent. A görög építészetből templomok, színházai, míg a rómaiakéból arénák és fürdők maradtak ránk. Az antik világ két birodalmának kultúrája annyira egymásba fonódik, hogy érdemes virágkötészetüket együtt vizsgálni.



22. Görög nők virágot helyeznek a vázákba és akantusz levél mintázat római kori sírkövön

A virágok minden nép szokásaiban és kultúrájában komoly szerepet játszottak; az antik Athénben vagy Rómában a **piacn, a főtéren virágot, illetve virágkötészeti dísz** vásárolhattak az emberek, hacsak feleségük vagy rabszolgájuk otthon el nem készítette. Minden **ünnepükön használtak virágot**: a görögök a szentelt ligeteket és az oltárokat díszítették fel, a rómaiak az utcára vitték, ahol nagy felvonulásokat rendeztek, hogy ünnepeljék győztes hadvezéreiket.

A görögök kertkultúrájába változást hozott a virágok és koszorúk használata, ünnepeiken, a vallásos szertartásokon, vagy a társas összejöveteleken koszorúkkal díszítették magukat.

Az esküvőkön, amint ez az agyagedényeiken lévő rajzokról is kiderül, **vázadíszeket** is alkalmaztak. Az ahhoz szükséges virágot a kertjükben termelték meg. Sokféle virágot említenek: rózsát, ibolyát (Viola), a liliomot (Lilium candidum), sáfrányt (Crocus) és jácintot (Hyacinthus). Halottaik sírjára jó illatú virágokat ültettek. A **koszorúk** használatát a kis-ázsiai népektől vették át, a legrégebbi koszorúnövények a rózsa, a mirtusz, a szőlő, a borostyán. A sírra mirtuszkoszorút tettek és liliomvirágot szórtak. A görögök virágkultuszában érdekes az un. **Adonisz kertek** kialakítása. Nyár derekán ünnepelték a nők a fiatalon elhunyt szép királyfi emlékét; földdel telt agyagedényeket tettek a háztetőre. Az edényekbe gyorsan kikelő és gyorsan elvirágzó egynyári növények vagy gabonaféle magját vetették. A kikelt növény a szépség gyors kibontakozását és a korai halált jelképezte. Lehet, hogy ez a virágnevelési mód vezetett a cserepes kultúrák elterjedéséhez vagy talán a tetőkertek kialakulásához?

Bizonyos virágok egy-egy **istenhez tartoztak**. A tölgy (Quercus) Zeus - Jupiterhez, a babér (Laurus nobilis) Apollóhoz, az olajfa (Olea europea) Athene-Minervához, a rózsa és a mirtusz (Myrtus communis) Aphrodite - Venushoz, a borostyán (Hedera helix) és a szőlő (Vitis vinifera) Dionysos – Bacchus-hoz, a mák (Papaver) vagy pipacs Demeter - Cereshez, stb. A nevek közül az első az istenség görög, a második a római megnevezése.

Mindkét nép használt **girlandokat, virágfüzéreket és feszonokat**, illetve tömör alapra kötött koszorúkat, **tirzus-botot** és **botcsokrokat**. Dionysos (római neve Bacchus) jelképe a tirzus (thyrsos), vagyis a borostyánnal, termésekkel, szőlővel és szalagokkal körbekötött pálca vagy bot, a tetején fenyőtobozzal, ami felállított szőlőfürtre hasonlít. Sok görög és római ábrázoláson fölfedezhető. A girlandokat és a koszorúkat ritmusos elrendezésben aggatták föl, a virágudakat és a csokrokat magukkal vitték a felvonulásokon. A téli **Bacchus ünnepen** (Bacchanália) a gyerekek kb. 2 méter hosszú tirzus-bottal futkároztak.



23. Flora istennő római kori falfestményen

A koszorú nem csak díszítő motívum, gyerek születésekor az ajtóra függesztették, frissítő díszként pedig a fejükön hordták. **A görög menyasszony fehér rózsakoszorút viselt, a római viszont narancsvirágokat tűzött a hajába.** A görög győztesek a kézbe adott koszorút letették a templom lépcsőjére. A rómaiak rangjelzésként a fejükre tették. A dísz vagy frissítő koszorúkat teljesen **körbekötötték**, alkotóelemeit gyenge hársfalevél alapra varrták fel. Illatos rózsaszirmokat, jácint virágot, rozmaring, kakukkfű, zsálya- vagy mirtuszajtást használtak. Nagy ünnepeken, a vendégek hűsítő koszorúkat kaptak.

A rangot és kitüntetést jelző **nyitott fejkoszorúkat** arany vagy ezüst szállal, babér- vagy tölgylevélből kötötték, és szalaggal díszítették. Rómában a koszorút „**corona**”-nak nevezték, ebből a fejkoszorúból lett a későbbi királyok koronája (korona, Krone, couronne). Az előljárókat, nemeseket eleinte tölgylevél koszorúval különböztették meg, majd azt a sokkal tartósabb, díszesebb aranylevélből készült koszorú váltotta fel. Az ünnepeken viselt koszorúban a virágokat színük és illatuk szerint csoportosították.

A **corona civica**-t tölgylevélből és makktermésből kötötték, ez a nagy tisztelet jelképe volt. A **corona radiata**-t a királyi koronák elődjét, az istenek és hősök kapták. A **corona natalitia** borostyánból, babérból (*Laurus nobilis*) vagy petrezselyemből (*Petroselinum crispum*) készült, a gyermek születésekor akasztották az ajtóra. A **corymbus**-t levelekből és borostyán termésből kötötték, szobrok (pl. Bacchus) díszítésére. Az **encarpa** gyümölcsökből és virágokból álló füzér (félkoszorú), szobrok és festmények díszítésére használták. A **serta**, vegyes virágkoszorú az ünnepeken a házakat, templomokat, oltárokat díszítette.

A görögöknél a városvezetők és az olimpia győztesei, a rómaiaknál a költők és a harcias játékok győztesei **mirtuszkoszorút** (*Myrtus communis*) viseltek. A hadjáratok győztesei és az akadémikusok a görögöknél **babérből** (*Laurus nobilis*) kaptak, abból származik a mai Baccalaurate szó, ami a tanulmányok befejezését, illetve a magas szintű képzést elismerő oklevelet jelenti. A babérből készült római korona, füzér (**taenia**), viszont a tarkón leomló szalagpánttal végződött. Menyasszonyi díszel már a görögöknél is találkozunk, képek és írások származnak e korból. **Mirtusz** (*Aphrodite – Venus*) virágából kötötték a szerelmet szimbolizáló **fejkoszorút**, amit a menyasszony és a vőlegény is viselt. A ház bejáratát mirtusz ágakkal díszítették.

Ismert volt a halhatatlanságot jelképező kegyeleti dísz vagy sírdísz, a koszorú. A rómaiak **cipruskoszorúkat** helyeztek a halott háza bejárata fölé, a gyászmenetben pedig cipruságakat tartottak kezükben. Kedvelt halotti viráguk volt a rózsa. A gazdagok végrendeletükben kötötték ki, hogy a sírjukra rózsát ültessenek. Már ismerték a téli koszorút, szalmavirágot és fából faragott virágot is tűztek bele. Ebből az időből származik a mai **görög vagy római koszorú** néven ismert, tömör alapra körbekötött koszorúforma. A budapesti Aquincum Múzeum római kori sírkövein gyakran láthatók a szépen egymásra tett, egymástól egyenlő távolságra rögzített levelek. Ez görög találmány, tévesen hívjuk római koszorúnak. A halottak ünnepén a sírokat virággal díszítették és tálba ültetett növényeket is kitétek rá.

Az ókori Görögországban egyszerűen éltek az emberek. A szűk városokban nem jutott a kertnek hely, a zöltség és a virág is távolabbi földekről érkezett a városlakókhöz. Az emberek a városon kívüli árnyas, parkszerű ligetekben sportoltak, gyakorolták kultikus szokásaikat, filozofáltak.

Ott a virágoknak semmilyen szerep nem jutott. Az emberek virágot, **virágkötészeti munkát** használtak díszítésre, felfrissülésre, **girlandokat** akasztottak a faágakra.

A Rómában rendezett nagy ünnepeken sok virágot használtak. Rózsát nemesítettek, szaporították a „**rosetum**”-ban, azokból telepítették a „**rosarium**”-okat. Ma is így nevezik a rózsakerteket. A rómaiak üvegházhoz hasonló épületekben hajtattak liliomot és rózsát, hogy télen is legyen virág. Meleg vízzel fűtötték, s a tetejét máriaüveggel (áttetsző, muszkovit ásványlap) fedték. A téli időszakban Egyiptomból, Alexandriából, Karthagóból hajón hozták át a rózsát a Földközi tengeren. Kevés az olyan virág, amely az állami, politikai étellel olyan szoros kapcsolatban lenne, mint a **rózsa**. A római győztes harcosok jelvénye, a férfias bátorság jelképe. A császárság idejében a rózsa a szerelem, az örömök virága lett. Az ünnepek asztalait rózsából készült virágdíszek borították, az emberek rózsakoszorút viseltek, rózsát ajándékoztak egymásnak, rózsaszirmot tettek a borukba, rózsaméz és rózsaszelét ettek. Plinius már 10 rózsafajtát írt le, alak, szín és illat szerint csoportosítva. Pompeji romjai között kereskedelmi kertészeti telep maradványait is feltárták, virágcserepek tömegével.

A koszorúkon kívül más, kedvelt virágdísz is alkalmaztak: **vázákat, tálakat, girlandokat, fali díszeket, oszlopdíszeket**. A díszeket babérból, tölgylevélből, mirtusz ágból, virágokból, termésekből kötötték. Teremdíszként a vázába tett virágot használták. A falfestmények tudósítanak a rómaiak gazdag életviteléről. Virágok tartására főként lazán fonott tálat (canistrum) és vázát (calathus) is használtak, az urnák, amforák és vázák különböző alakúak és anyagúak (kerámia, üveg, fém) voltak. A Vatikánban kiállított, az i.u. 2. századból származó mozaikon látható virágkosár e témakörben az első ábrázolás lehet. Mindkét nép virágkötési stílusa egyszerű volt, a rómaiak azonban mindent sokkal töményebben használtak fel.



24. Római kori agyag- és üvegedények (Aquincum Múzeum)

Virágkötészeti emlékeink közül az első megmaradt mű a görög festő Pausiasnak a **koszorúkötnőt** ábrázoló festménye (Glykera, a szegény, szép virágáruslány Sicyonban), amit Pompei-ben találtak meg. A virágos lányok főként a koszorúkötészetben dolgoztak, s abban a korban született meg a virágkötő szakma. A görögöknél, Glykera, a „koszorú alkotója”-ként vált ismertté.

A gazdagabb római házak belső kertes udvarában puszpángsövény választotta el egymástól a területeket, ahol pad, vízesés, medence, szobor, növénybeültetések és szép növények leander,

rózsa, mirtusz, és még sokféle illatos virág is helyet kapott. Nagy, tervszerűen kialakított kerteket a városon kívüli palotákhoz építettek, kőfallal vagy sűrű sövényvel vették őket körül. A kertekben sövények, fasorok, nyírt növények választották el az ágyásokat, amelyekben rózsa, liliom, árvácska, ibolya, sáfrány, nárcisz, jácint, szellőrózsa, pipacs, díszparéj, viola és akantusz nyílt. Borostyán és más örökzöld csüngött a kerítésfalon, a szőlő a lugasban nőtt. A kertet szimmetrikusra, geometrikus formában építették. Ez a római kert típus szolgált a nagy barokk kertek alapjául.

Ahogy Itáliában kialakult a kertművészet, illetve létrejöttek a virággal kapcsolatos szokások, ugyanúgy a tartományokban is. Magyarországon, több helyen is találkozhatunk szép római kerti berendezésekre utaló maradványokkal, s a különösen izgalmas **Floralia ünneppel (Tácgorsium, Aquincum)**. Aquincumban is, mint Rómában, májusban tartották a virágok ünnepét. Nem csak a növények és a virágok, különösen a gabona virágzásának istennője Flora tiszteletére rendeztek összejöveteleket, felvonulásokat, hanem egyfajta tavaszünnep (Floralia, ludi Florales) is volt, a tél lezárása, a természet megújulása, a termékenység ünnepe. Az öt napig tartó mulatságon a nép gyakran igen kicsapongón mulatott, vidám, szórakoztató játékokat adtak elő. Virággal borították be az embereket és az állatokat és furcsa, tiltott öltözékben jártak. Az első napon rendezték a fasti Florae-t, áldozatot mutattak be az istennőnek, virágzó gabonakalász koszorút helyezve az oltárára. A következő napokon színészek (mimus) és táncosnők, majd később cirkuszi játékokkal szórakoztatták a közönséget. Durva tréfái miatt a keresztények a Floralia-t az erénytelenség és a szemérmertlenség legfőbb megvalósulásának tartották, ezért a kereszténység hivatalos vallássá válásával tiltották. (1990-től az Aquincum Múzeum és az MVVSZE közös szervezésében rendezik a Floralia, római virágünnepet Budapesten).



25. Szentély és a feldíszített Jupiter oszlop Aquincumban

Magyarországon az első, a kerttel és növénytermesztéssel kapcsolatos írásos emlékeink a római uralom idejéből származnak, amikor Pannóniában (a mai Dunántúl) szőlőt és gabonát termesztettek. Számos római emlék maradt fenn a romvárosokban, többek között Aquincum–

ban (Óbuda), Gorsium-ban (Tác), Savaria-ban (Szombathely) Sophianae-ban (Pécs) és a többi római településen is. A leletek alapján az itteni katonák és lakosok ugyanúgy éltek, mint Rómában. A virágkötészeti munkákat a sírköveken követhetjük nyomon koszorúk, girlandok formájában.



26. Koszorú domborművek a római kori szarkofágokon és koszorúk a Floralia ünnepen, a múzeum falán (Aquincum)

3.4. A középkor és a virágok – a román és a gót művészet korszaka

A római birodalom bukása után Európában másfajta idők következtek; kialakult a **feudalizmus**, a **népvándorlás** megváltoztatta a térképet, a népeket helyváltoztatásra kényszerítették, a keresztény vallás utat tört magának. Biztonságos élet csak a városfallal körülvett településeken lehetett.

A **X-XII. századra** kialakul a középkor egyik fontos stílusa, a **román kori művészet**. Jelentős alkotásai az építészet és az általános művelődés terén is fennmaradtak. A feudalizmus kultúrájában meghatározó tényező volt az egyház, és szebbnél szebb templomok épültek a stílusra jellemző **boltíves** ablakokkal, átívelésekkel. A városok falai között szó sem lehetett kertekről, hiszen ott minél kisebb védett helyen sok embert kellett elhelyezni. Kertművelésre, a városon kívüli kolostorok jöhettek szóba. A kolostorok falai már sokkal nagyobb területet vettek körül. A római hagyományokat követve az oszlopsorral, folyosóval (**kerengő**) körülvett központi kert köré emelték az épületeket. Ez a belső, meditációs rész. A két, egymást keresztező út középpontjába kutat építettek. Ezek a belső kertek legtöbb kolostorban ma is fölfedezhetők, például Pannonhalmán is. A **kolostorépítészet** legszebb példájának a St. Gallen-i könyvtárban talált, 900-ból származó alaprajzokat tekintjük. Az épülettervek mellett fennmaradtak a különböző építményekhez tartozó és funkciókhoz rendelt **kolostorkertek (Hortus claustralis)** tervei is. A lelkészek lakásához, a kórházhoz tartozó kertek mellett **gyógynövény kertet (Hortus infirmariae – herbarium)** is találunk. Később minden kolostorlakáshoz kisebb kert tartozott. (Lásd Majkon a kamalduli rend házeit)

A kolostorkertekben zöldséget, gyümölcsöt, gyógynövényt, illat- és fűszernövényeket is termesztettek, de többször lehet olvasni virágtermesztésről is. Ebben a korban alakult ki és, vált szét a különböző növényfajtákat termesztő kertészet, a mezőgazdaság és erdészet.

A pogány világ kedvelt virágait, a rózsát és a liliomot megvetették, később viszont az egyházi jelképek között találjuk őket. A **liliom** (*Lilium candidum* – fehér liliom) a katolikus vallásban Szűz Mária jelképe, és Szent Antal virága lett. A rózsa fontos keresztény virággá vált, Mária és

Jézus átvette a római istenségek jelképeit, így a rózsáét is. „Mária az ő kellemében és enyhességében rózsaként jelenik meg, égi tisztaságát pedig a liliom jelzi”. A rózsával együtt a kereszténység a pogány rózsáünnepeket is átvette, átalakította saját képére. (Pl. Pünkösöd) Kedvelt volt még az **ibolya, a viola, a kardvirág, a zsálya, a majoránna, a kakukkfű, a mák, a rozmaring és a ruta** is. A kolostorokban kialakult virágkultuszról sokat tudunk, például, virágot ajándékoztak, virággal díszítették az előadótermet, az ebédlőt.



27.Korok- virágok kiállítás 2015. (Kiss Zoltán)

A sekrestyék melletti virágoskertekben természetették a virágot a templomok díszítésére. Már **templomkertésről** is olvashatunk. A van Eyck testvérek oltárképén (Gent/Belgium) 32 féle fa, cserje, és fűszernövény látható. Egyesek az élet fáiként sajátos jelentést kaptak. A pálma például a győzelmet és békét, a gránátalma a bűnbeesést, a tölgy a halhatatlanságot jelképezi. A középkor másik művészettörténeti stílusa, a **gótika (XII.-XV. század)**. A **csúcsívek** és a kitámasztó falak, a nagy templomtornyok újabb lendületről és életszemléletről tanúskodnak. Hatalmas templomokat, katedrálisokat építettek az **új építészeti technikával**. A városok, a várak nagyobbak lettek, a vidéki várkastélyokban egyre több hely adódott a növényeknek. A kertekben a területet négyszög alakú felületekre osztott, bennük külön kialakítva a virágos és zöldségees ágyásokat. A kereszties hadjáratokkal új szemléletmód és rengeteg új növény érkezett az európai uralkodó házakba és a kertekbe.

A **XIII. században** a virág mind nagyobb szerepet kap a művészetekben is. A festményeken ábrázolt, gyakran kopár tájak megtelnek **zöld növényekkel, dús vegetáció, rózsalugas és virágos rét** formájában.

A városokban a városfalon kívüli, az un. város mezeje (Firenze, **Pratum communae**, 1290) volt a zöldfelület, ahol fasorokkal övezett területen rendezvényeket tartottak. Ezek a területek a mai városok belső kertjei. (Prado-Madrid, Prater-Bécs, Prato della Valle-Padova).

A középkorban nem tartották fontosnak a virágot a síron, teljesen névtelenül és dísztelenül temetkeztek. Egyszerű **fűfavessző koszorúikat** zöld lombbal vonták be, és rózsával, télen majoránnával díszítették. A középkori díszítőművészet egyik jelentős eleme a folyamatos **girland** dísz, és a **koszorú**. Mindkettő azt szimbolizálja, hogy minden az elejével kezdődik, és a végével fejeződik be. Gyakran a gondolatok kifejezőjeként fordul elő a girland motívum vagy a friss levelekből font koszorú. A **rózsa** minta, a katedrálisok, templomok homlokzatán a rozetta alakjában fedezhető föl.

Az egyes **virágokat különös jelentéssel** látták el, így a jelképekkel könnyebb volt az egyszerű embereket a valláshoz kapcsolni. Szűz Máriához a lilium és a rózsák jelképei tartoztak. A máig élő szimbólumok: lilium = tisztaság, erény; ibolya = szerénység, tisztelet; mimóza = érzékenység; mirtusz = szüziesség, szeretet; a piros rózsák = az isteni szeretet, (ma a szerelmesek, a szerelem szimbóluma is). A növényeket nem elsősorban a szépségük, inkább a jelentésük miatt ábrázolják a festményeken. A szármóca hármassal levele a Szentháromságot jelentette, a négyes osztású levelekkel a keresztre utaltak.

Virágkötészetéről a girlandok és koszorúk megkötésén kívül nem nagyon beszélhetünk, hacsak a konyhai edényekbe tett szimbolikus virágok elrendezését nem tekintjük annak.

A szimbolikus növények sorát gazdagítják a **címervirágok**. A franciák a liliumot (vagy íriszt) választották, a rózsák a tudoroké, a tulipán pedig a török szultán jelképévé lett.

Magyarországon a XI. században jelentek meg a kőépítmények, s velük a kertek is. Az első, amiről tudunk, Pannonhalma kertje. Oklevelek említik a kert művelését, gondozását. Szoros kapcsolatot ápoltak a magyarországi és a nyugat-európai kolostorok, így az ottani kolostorkerti rendszer nálunk is meghonosodott.

3.5. Új korszak, új lendület – az 1500-as és 1600-as évek virágkötészete és a reneszánsz

A középkor szellemi életét az 1300-as évek végéig az egyház uralta. Az **új hullám Itáliában** jelentkezett, a gazdag városok megszabadultak a feudális hatalomtól, s teret engedtek az új szellemiségnek, az egyén kibontakozásának. Másként látták a földi életet (humanizmus) és fölfedezték a görög és római kultúra értékeit. Újjászületett az antik kor (innen a neve franciául: **renaissance**, olaszul: rinascimento) és fokozatosan tért hódított a különböző országokban. Kezdetét Észak-Itáliához, s kiemelten Firenze városához kötik.

A gazdaság erősödésével egyre több település és villa épült a városállamokon kívül, a római vidéki kertek példájára. A kertészeti kultúra is föllendült. Vidám legyen a kert, szép kilátással – mondja Leon Battista Alberti, a kor neves építész. Díszes edényekbe ültetnek növényeket, gyakran törpe gyümölcsfákat. Látványosságokat, hűs barlangokat építenek a kert különböző pontjaira, örökzöldekkel szegélyezik az utakat. A **víz sok formájában** (medence, szökőkút, stb.) felhasználják. Kedvelt dísnövényeik a **ciprus, a borostyán, a babér, a citrusfélék és a tiszafa**. A növények hasonlóak a római kori kertekéihez, hiszen ugyanazon a vidéken vannak, és ugyanazt a kort élesztették újra. Új azonban, hogy a kert a ház bevezetője, és a két dolog összetartozik, közös szimmetriai tengelyre épül mind a kettő. A kert fő díszítő elemei, a mértani alakzatok (**parterre**) kerülnek előtérbe. Ugyanez a mintázat ismétlődött az épületek külső és belső díszítésében.

A kor kertjeinek jellegzetessége a kora középkorival ellentétben a lépcsős elrendezés, a kastélyhoz közel alacsony, majd távolodva egyre magasabb növényeket ültettek. Itáliát követve más európai országokban is hatalmas reneszánsz kerteket hoztak létre. A legismertebb olasz reneszánsz kert a Villa d'Este (Róma).

A **reneszánsz gondolkodás- és látásmód** más művészeti ágban is megjelent, nagy reneszánsz személyiségek Itáliában a Medici család, Boccaccio, Dante, Botticelli, Donatello, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Giordano Bruno, stb.

A belső terek kiképzésében a finom, könnyed díszítő művészet lett uralkodó. Az egyszerű vonalú bútorokat, finom, lendületes, indás intarzia mintázat díszítette. Gyönyörű **virágmintás, indavonalas** mintázatú bársonyok, brokátok, szőnyegek kerültek ki az Itáliai műhelyekből.

Gazdagon díszített vázák, tálak érkeztek a firenzei, **faenzai** kerámiaüzemekből, megalapozva hírnevüket az utókornak. A legjobb majolika termékek ma is ezekből, a XII. században alapított üzemekből kerülnek ki, kimondottan a vágott virágoknak kitalált, különböző furcsa, **csöves vázákat** gyártottak. Voltak köztük emeletesek, legyező alakúak, körkörösök. A csövekbe, vastagságától függően, egy vagy több szál virág is belefért. A kastélyok, nagyobb házak szobáiban helyezték el őket. Az **üveggyártás** termékei és a szép üvegedények a Velence melletti **Murano**-ból származtak.



28. Holland fajansz tulipánváza 1450 és reneszánsz tál a "Korok-Virágok" kiállításon a Nagytétényi Kastélymúzeumban (Molnár Mária)

Dante írásában találkozunk a vágott virágok alkalmazásával: „*Quand'ella ha in testa una ghirlanda d'erba...*” (S akkor a fején **zöld koszorú** volt...) Később más költők verseiben is találkozunk a virággal díszített firenzei hölgyekkel, akik ezzel a görög, illetve római hagyományt élesztették föl. Az 1500-as években a menyasszony keskeny mirtuszkoszorút viselt a fején, ebből alakult ki később a diadém. Ahogy gazdagodott a világ, a virágokat, leveleket fölváltották az aranyból és ékkövekből készült virágékszerek. Az ünnepeken **szegfűvel, rózsával és liliommal teli vázákat** helyeztek a Madonna szobor lábához, ezt több festményen is láthatjuk. Az **istentiszteleteken is virággal díszítették a templomokat**, cseresznyeág (*Prunus avium*), rózsza, zanót (*Cytisus sp.*) állt a nagy vacsorák fehér abroszain. Eredeti, klasszikus formákat utánoztak a **girlandokkal és feszonokkal**, amelyek a reneszánsz időkben keskenyebbek is finomabbak voltak, mint a rómaiaknál. Új elemek bennük az egzotikus gyümölcsök, korallak és kristályok.

Az irodalomban és a festészetben is találkozunk virágos cserepes növényekkel, fűszernövényekkel vagy örökzöldekkel, terrakotta, majolika vagy márvány edényekben nevelték őket, és nyírták a **topiáriumban** (üveg alatti növénynevelő). A kész növényeket aztán kihelyezték a kertbe a ház bejáratához vagy a falhoz. Ezt ma is látjuk Olaszországban.

A XV. majd a XVI. század folyamán is óriási érdeklődés mutatkozott a botanika iránt. Botticelli 'A Tavasz' című alkotásán több mint negyven jól beazonosítható növényt fedezhetünk fel.



29. Botticelli: A tavasz c. festmény 1482-ből

Fontos virágkötészeti elemeket, virágból készült **fejkoszorút** és **nyakba akasztott virágkoszorút** is láthatunk a képen. Akkoriban igen sok új növényt hoztak be a Közel-Keletről, és szaporítani kezdték őket a nagy vidéki villák kertjeiben. Azokat a virágokat, cserjéket ma a mediterrán vidék növényeiként említjük. A reneszánsz kor ismertebb növényei az akantusz, bükk, puszpáng, borostyán, ciprus, babér, olajfa, leander, nyárfa, ruta, szőlő, szellőrózsa, levendula, mák, kankalin, nefelejcs, liliom, rózsa, zanót, gyűszűvirág, boglárka, harangvirág, gyöngyvirág, szegfű, hunyor, körömvirág, veronika, fürtös gyöngyike, nárcisz, ciklámen, százszorszép, írisz, viola. Ismerték a legtöbb fűszernövényt és gyümölcsöt. Akkoriban került Európába a paréj, a kaktuszok, a Canna, a Fritillaria, az orgona, a bazsarózsa és a tulipán.

A **tulipán** különös szerepet játszik a történelemben. Carolus Clusius botanikus ültette el az első tulipánt, a leideni Botanikus Kertben 1593-ban. A törökországi osztrák nagykövettől kapott tulipánok 1594-ben nyíltak ki, és ezzel megkezdődött a tulipán diadalútja. 1636-37-ben annyi aranyat adtak egy-egy vírussal fertőzött tulipánhagymáért, mint a hagyma súlya volt. Az értelmetlenül magas ár, a gyűjtőszennvedély határtalan és gátlástalan tombolása a

„**Tulipomania**” 1637-ig tartott, akkor a minden addigit túlszárnyaló infláció következtében, államilag szabályozták a tulipántermelést és az árakat. Ma Hollandiáról a tulipán jut eszünkbe, a hollandok nemzeti virágává vált.



30. Reneszánsz virágdísz tulipánnal

A templomokban a középkor **virágszimbolikája** folytatódott, üzenetet közvetítve Isten és az emberek között. A *Lilium candidum* továbbra is a tisztaság, szüziesség; a *Convallaria majalis* az ártatlanság; az *Iris* sp. a magasztosság, a *Rosa gallica* a bűnbánat; a *Rosa alba* a boldogság; a *Dianthus plumarius* az emberi szeretet jelképe volt. Később, hozzájöttek még az *Aquilegia* a Szentlélek ajándéka; a *Bellis perennis* az ártatlanság; a *Viola odorata* az alázatosság, szomorúság; a *Trifolium* sp. a Szentháromság; a *Lilium rubrum* az Isten vére szimbolikája. Ebben a korban továbbfejlődött a **virágnyelv**, a jelképes beszéd és üzenetküldés divatja is.

A reneszánsz nem hozott sok újdonságot a virágkötészeti kultúrába, inkább a régi korok elemeit használta föl.

A tatárjárás után épített várak, paloták mellé már kert is tartozott. Buda vára mellett Esztergomban és Visegrádon is építettek kerteket. A budai vár alatt a királyi kertek, átalakításához **Mátyás király** idejében olasz mesterek fogtak hozzá. A képek, leírások szerint semmiben sem maradtak le a korabeli külföldi kertek színvonalától. A **Visegrádi palota** „függőkertjei”, teraszai a reneszánsz kertek jellegzetes elemei, a virágágyásokkal, a pázsitokkal, a ligetekkel.

A legszebb reneszánsz kertről (**Pozsony – érsekkert**) részletes kertleírás és rajzok maradtak a növényekről, virágokról. Lippai János (1664) 150 virágfaját, 8 fajta rózsát és török eredetű növényeket írt le.

3.6. A XVII-XVIII. század virágkötészete – a barokk és a rokokó idősza

Új, központosított államhatalom alakult ki, amely a művészeteket is a saját irányítása alá akarta vonni. A különböző, előremutató és visszahúzó eszmék együttes hatására kialakult új stílust később **barokknak** nevezték el. A barokkot a rokokó követte, amit sokan nem tekintenek önálló stílusnak.



31. Barokk



és rokokó tartóedények

A kertépítészet fejlődésében fontos helyet foglal el a római Villa Montalto kertje. Az új **nagyvonalú tervezés** a főbejáratától három utat, legyező alakban szétágazva vezet végig a kerten. Az utak végét egy-egy izgalmas pont (templom, rom, kerítés) zárja le. A perspektivikus

látvány megteremtését a széles utakat szegélyező fasorok segítik (vue – kilátás, látvány). Itáliából indult a barokk kert, de Franciaországban érte el a csúcát, gondoljunk csak **Versailles kertjeire**, amikor az összképbe a távoli táj elemei is bekapcsolódnak már. A francia kertstílus megalkotója, André le Nôtre fő műve Versailles, XIV. Lajos, francia király álma. Az építészeti kertben újdonság a vízcsatorna, a növény architektúra, a rendszerbe illő, a kastélyhoz közeli hatalmas virágágyak (**parterre**), a kerti terek kialakítása, az egységes kép megteremtése és a mozgalmas szobrok alkalmazása. A kert mértani vonalai ellentétesek a barokk építészettel, szobrászattal, festőművészettel stílusával, ahol a mozgalmasság, a túlzott díszítés, a lendületes vonalak a jellemzők. A gazdag, hivalkodó barokk kertet egész Európa több - kevesebb sikerrel másolta. (Herrenhausen, Nymphenburg, Schlessheim, Sanssouci Potsdam, Brühl – Németország; Schönbrunn – Ausztria; Het Loo – Hollandia, Hampton Court – Anglia, Fertőd – Magyarország).

A felfedezésekkel és hódításokkal **számtalan új növényfaj** került Európába. A gazdag kínálatot a kertépítészetben és a kertészetben is kihasználták. A hollandok tulipánőrülete ekkor érte el a csúcspontját. A kertekben üvegházakat (**orangerie**) építettek, ahol cserépben nevelték és tartották a délszaki, fagyérzékeny és különleges növényeket, amelyek nyáron a kertet díszítették. A kertek műveléséhez, a virágok szaporításához, a virágágyások kiültetéséhez, a sövények nyírásához szakembereket tartottak, így alakult ki több híres kertész generáció, akikből később a városi kertészek is lettek. Kertészek készítették az **ünnepi asztaldíszeket és más (girlandok, koszorúk) virágdíszítéseket**.



32. Barokk virágdísz



Breughel: Virágcsokor 1606

Sorra alakultak a **botanikus kertek**, köztük az első Leiden-ben, Hollandiában, majd Pádovában és a többi híres egyetemi városban, hogy tanulmányozták az új növényeket. Gyűjteményeket hoztak létre, s Linné elvégezte a tudományos rendszerezésüket.

Az építészeti ornamentika gazdag, lendületes és talán kissé túlzó. A képeken, faragásokon még külön kunkort kaptak az indák, a textíliák mintavonalai visszafordultak és csigavonalban végződtek, az öltözködésben is határtalan a díszítettség, a festmények jelenetei dinamikussá

váltak. (Rembrandt, Rubens, Velázquez, Murillo, Frans Hals, stb.) A bútorok óriásira nőttek, vaskosak és túldíszítetté váltak. Vastag aranyhímzéses bársony, brokát függönyök, kárpitok töltötték meg a tereket. A nagy szobákban, termekben festmények sorakoztak a falakon, megnövelve az amúgy is tág tereket. A fehér drapériákkal terített asztalokon üvegpoharakból ittak és fehér, porcelán tányérokból étkeztek.

A kor virágkötészetéről, a **flamand festők csendéleteiről** kapunk majdnem teljes képet. Jan Breughel 1606-ban festett virágcsokra, mai szemmel nézve dekoratív alkotás, messzi földről származó új növényekből, és sokféle tulipánfajtából áll. A virágok a gazdagságot, a szépséget és a múlandóságot egyben testesítik meg. Az aprólékosan festett virágok szinte tapinthatók, fölismerhetők, mint a rózsza, a tulipán, a nőszirm, a turbánliliom, a kockás liliom, a tőzike, a pünkösdirózsza, a szegfű, a nárcisz, stb.

A festményekről több **különböző virágkötési stílus** ismerhető föl, ami a kb. kétszáz év alatt bekövetkezett változásokat mutatja. Az első szakaszban (1600-1650), az olasz egyházi festészet hatása érezhető. A **virágdísz-formák kerekdedek, zártak**, egy-két kiegészítő dekorációs **kellékekkel** díszítenek (csiga, kagyló, virág, rovar, stb.) A második szakasz (1650-1700) virágdísz csoportban már kisebb mozgások is felfedezhetők, érezni, hogy térbeli az alkotás, néhol már erős aszimmetria is megjelenik. Több kelléket használnak. A harmadik időszak alkotásaiban (1700-1800) már sokkal több a mozgás, nagy, magas virágokat és nehéz gyümölcsöket használnak. Laza elrendezés, természetes vonalak a jellemzik a barokk virágdíszeket.

A barokk csendéletekben a **sokféle virágot tömegben** használják, az évszakokat kevésbé veszik figyelembe. A díszek alakja ovális, kerek vagy négyszögletes, felül hosszú és különleges virágokkal. Kevésbé látható a virágok hátulja, sokféle és **élénk színeket** választanak. A későbbi virágdíszekben, az „S” **alakú vonal** a jellemző, az élethűséget kellékekkel erősítik. Kevés zöldet használnak.

A virágok közül a tulipán a leggyakoribb, de más fajok, nárcisz, üvegházi szegfű, császárcorona, pünkösdirózsza, kockásliliom, fehér liliom, gyöngyvirág, labdarózsza, körömvirág, harangláb, szellőrózsza, ibolya, jácint, orgona, jácint is felfedezhetők a képeken. Zöldként főleg a rózsza, a pipacs, a pünkösdirózsza, a nőszirm, a trombitavirág és a szőlő levelét használták. A festők gyakori témái voltak a gyümölcsök, különösen a félbevágott citrusféléket kedvelték, de megjelent a képeken az őszibarack, a sárgabarack, a cseresznye, a narancs, a szilva, a dinnye, a gránátalma, a mogyoró, a dió, és sok más gyümölcsfajta is.

A virágokat elsősorban **tartóedényekben** használták fel, de az ünnepek díszítéséhez sok gyümölcsös, virágos girlandot is kötöttek. Üveget, barna mázas edényeket, Delft-ből (Hollandia) származó híres, kék mintás kerámiatartókat, fém tálakat, kupákat láthatunk a képeken. Jellegzetes kellékek a madarak, a pillangók, a rovarok, a kagyló, az óra, stb. Virágos koszorúkat és girlandokat látunk a festményeken.

A **virágok szimbolikus jelentése** csak a vidéki emberek gondolatvilágában marad meg, ők használják is azokat a mindennapi életükben. A falusi mulatságokon, az évszakováltások megünneplésekor a lányok virágkoszorút viselnek a fejükön, botcsokrokat tartanak, a házaikat is virággal díszítik. Vidékektől függetlenül a **koszorú megmarad kegyeleti díszként** is.

A barokk időkben terjed a **selyem virágok készítése, használata**. Új vágási, préselési, és domborítási technikát találnak fel, amivel szép szirmokat, leveleket lehet készíteni. Ha abban a

korban a férfi virágdísszel ajándékozta meg kedvesét, akkor, selyem virág volt. Megnőtt irántuk az igény, mert az emberek egyre több virágot varrtak a ruhájukra, kalapjukra, és azzal díszítették otthonukat is.

Nőtt a virágok, az illatos levelek iránti kereslet az illatszergyártó iparban is. A vizet egészségkárosítónak tartották, illatósító szereket és a víz helyett kölnivizet (eau de Cologne, Kölnischwasser) használtak.

1754-ben alakítják át Magyarországon Kismarton reneszánsz kertjét barokká. Impozáns, szép barokk kert épül Eszterházában (ma Fertőd) 1766 után a Versailles-i kert elemeinek fölhasználásával.

A **rokokó** elnevezés a francia rocaille (kő) és a coquilles (kagyló) szavakból származik, utalva a stílusra jellemző motívumra. A barokk e kifinomultabb változata csak rövid ideig hat az építészetre és más művészeti ágakra. Franciaországban és Németországban érvényesül igazán. Díszítő elemeit a természetből (inda, levél, kő, kagyló) veszi. A virágkötészet szempontjából fontos a híres **porcelánmanufaktúrák** (Sèvres, Meißen) működése. Kedvelt dekorációs kellék a gobelin és a híres francia szőtt szőnyegek. A porcelán tartóedények túlzottan díszítettek. A kastélyokban, palotákban a virágokat főként vázában tartották, az arra a célra készített kisebb bútorokon, virágtartó asztalkákon. A hatalmas vázába tett dekoratív stílusban készült csokrok hasonlóan a barokk díszekhez, mozgalmasságot mutattak. Minden virágot, különösen az izgalmas megjelenésű, különleges fajokat kedvelték. Óriási tömegben használták őket, de az élénk barokk színhatással szemben visszafogottabb pasztellszíneket alkalmaztak. A **virág és gyümölcs vázák** szimmetrikusak, főként kúp alakúak, aránytalanok voltak, mert magasságuk nem haladta meg a váza magassági méretét. A virágdíszekre az „S” és a „C” vonal volt jellemző. Az volt a cél, hogy minél nagyobb és meghökkentőbb legyen.

A hölgyek hatalmas parókát viseltek, benne kis hajóval és természetesen virágokkal. Az 1700-as évek végén, a német nyelvterületen fehér menyasszonyi ruhát kezdtek viselni (1751 – Sophie von Pannewitz esküvőjén), ami akkoriban nagyon ritka volt, hiszen általában feketében esküdtek a menyasszonyok egészen az 1920-as évekig.

3.7. A XIX. század első fele – a klasszicista (empire) stílus és a biedermeier virágkötészet

A főként az ókori görög-római alkotásokban megvalósuló eseményeket, hatásokat, formákat, hagyományokat, szabályokat tartják követendő példának az alkotók. Az épületek vonalai egyszerűek, díszítésükhöz görög és római kori elemeket használnak (girland, fesztón, koszorú).



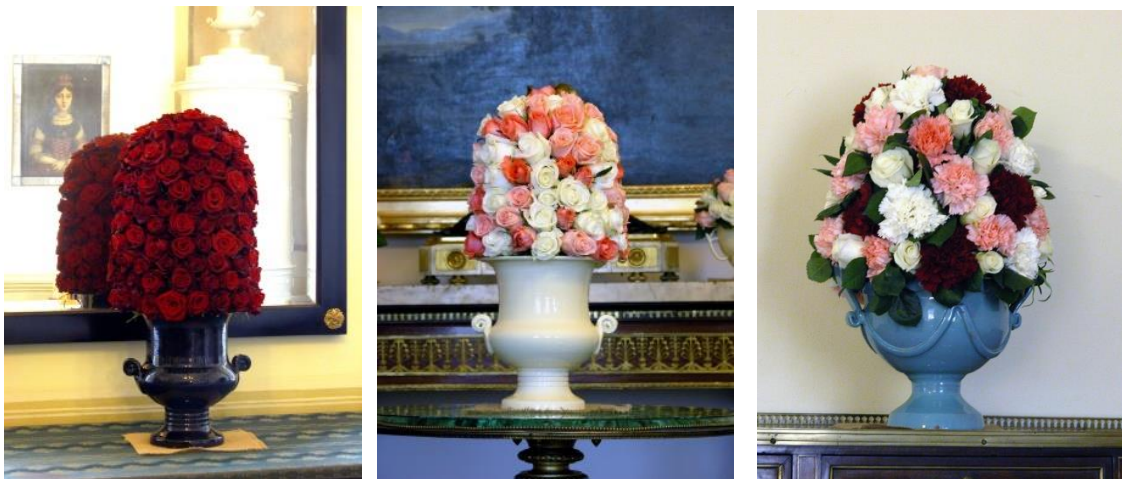
33. Girland, füzér, fesztón rajza

A stílus Rómában született, de Franciaországban, a francia forradalom és I. Napóleon idején teljesedett ki. Szellemi háttérét a felvilágosodás korában kialakult polgári kultúra adta, amely a természetességre, a jelenségek ésszerű magyarázatára törekedett. A mindennapi életben, a ruhaviseletben, a bútorkészítésben és a virágkötészetben is divatba jött az **antik kultúra**. A napóleoni **klasszicizmust empire stílusnak** is nevezik. A szobrászat és festészet nagy mesterei (Canova, Thorvaldsen, Piranesi, Goya, David, Ingres, stb.) az antik témákat és formavilágot vették műveik alapjául.

A klasszicista bútorok vonalai és mintázata egyszerűsödik, kisebb bútorok jönnek divatba, megszületik a szófa és a rekamié. A ruhadivatban eltűnnek a rokokó cicomák és egyszerű vonalú, használható ruhadarabok születnek.

A kertépítészetben kialakul a tájképi kert. A korábban felbukkant természetes kert gondolatának, az 1700-as évek második felében, a „szabad” gondolatok, és a gazdag növényválaszték adott teret. A hasonló szellemben, szabad felületekkel, tájképi részletekkel megépített park, sokkal inkább szolgálta a használatot, mint a díszítést. Angliában létesítették az első tájkerteket, innen ered nevük, az angol kert is. Később a **filozófiai gondolkodás változásával**, különösen Rousseau hatására a kert megtelt szentimentális elemekkel (pagoda, várrom, stb.), ami a rokokó érzésvilágát tükrözte. A **tájképi kert** Magyarországon kis késéssel jelent meg, az első (1783 körül) Tata mellett készült el. A tájképi kert sok elemét fölhasználták, Magyarországon itt ültettek először jegenyenyárt és szomorúfüzet. Ismertebb magyar tájképi kertek: Margitsziget, Alcsút, Martonvásár, Tiszadob, Dég, Fót, Zirc, Nagycenk, Kámon, Jeli, Szarvas, Vácrátót.

A klasszicista stílusnak megfelelően a **virágdíszeket** fehér porcelánvázákba, kőedényekbe tették. A tartóedények is a római kori vázákat, amforákat, kupákat, urnákat utánozták.



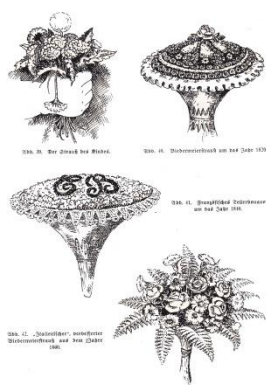
34. Empire virágdíszek (Katona Anna)

A vágott virágok mellett a cserepes dísznövényeknek is egyre nagyobb szerep jut; az agyagcserepbe ültetett növények fehér porcelán kaspóban, szobadíszként szolgáltak. Pálma, hortenzia, kamélia, pompon dália, szegfű és borostyán voltak a kedvencek, de a nefelejcs, a muskátli, a fukszia, és a rózsa is szerepet kaptak a külső környezet díszítésében. A virágdíszekben üde, a vázákhöz illő **zárt alakzatokban** rendezik el a virágot. A vázákon kevés

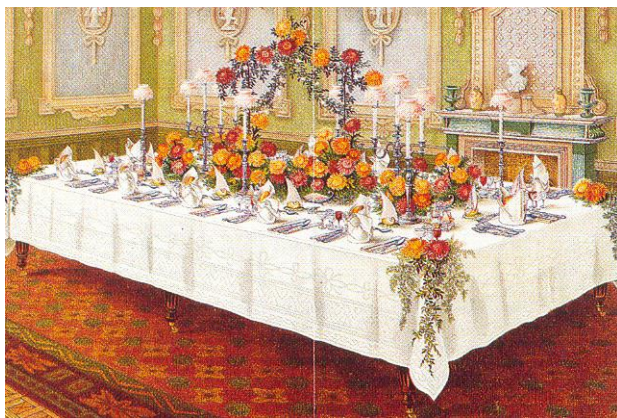
a díszítés, bennük a virágok kevésbé gazdag választékban, szorosan egymás mellé téve állnak. A vágott virágokból álló virágdíszek a belső terek díszítését szolgálják.

Klasszicista díszítőelem a felül nyitott koszorú, amit a hasonló alakú kegyeleti koszorú előfutárának tekinthetünk. A XIX. század vége előtt a nem teljesen kerek forma volt a megszokott a ravataloknál, több országban még ma is ovális alakú temetési díszeket készítenek. **1815-1848** között a lakberendezésben a kispolgári hangulatú, nyugalmat árasztó átmeneti művészeti stílus, a **biedermeier** jelenik meg. Új bútortípus a vitrines szekrény, szeretik az apróságokat, csecsebecséket, dísz tárgyakat.

Különösen fontos szerep jut a virágkötészetben a biedermeier **„formakötészet”**-nek; kétszáz éve folyamatosan divatos ma is, használjuk. A körkörös virágelrendezési mód ma is kedvelt, főként az esküvői csokroknál.



35. Csokorformák az 1850-es évekből (J.Olbertz) és Fitos Györgyi biedermeier csokra



36. Klasszicista asztaldíszítés (1870)

Az empire virágdíszekhez hasonlóan merev, mesterkélt formák jellemzik, ám, amíg ott kevés fajta virágot tömegesen alkalmaztak, addig itt sokféle virágot szerényebb mennyiségben használtak fel. **Negédes, idilli, romantikus** és kedves formákat látunk a virágdíszeknél.

A virágcsokrokat szorosan egymás mellé rakott virágokból, zöldekből kötik, és papír vagy textil csipkés mandzsetta fogja körbe. A francia tányércsokor (1840) hasonlít a biedermeier csokorra, de laposabb annál, a közepén virágból kirakott monogrammal.

Az első feljegyzések, rajzok szerint az arák, az **1840-1850-es** években tartottak először igazi **menyasszonyi csokrot (bukétát)** a kezükben. Az akkor tomboló biedermeier korszak meghatározta a csokor alakját is.

Franciaországban egy 1815-1830 között készült festményen látható fehér ruhás menyasszony. 1840-ben Viktória királynő Nagy-Britanniában első alkalommal esküdtött örök hűséget fehér menyasszonyi ruhában. Addig a fekete és kék volt a divat, az volt a hölgyek ünnepi öltözéke is. A királynő az esküvőjén **virágdiadémot** viselt.

Szívesen visznek cserepes növényeket a lakásba, az ablakpárkányra, vagy a ház belső udvarába. Ismét divatba jönnek a rokokó romantikus virágai, muskátli, kamélia, mirtusz, dália, fukszia virul az ablakokban. Föllendül a növénygyűjtés divatja, különösen a kaktuszgyűjtemények gyakoriak. Rózsakerteket (rosarium) alakítanak ki, romantikus pergolákra futtatják a rózsát, rózsával körbeültetett pavilonokat építenek, rózsa virágzik a városi polgári kertekben. Kedvelt az ibolya, az illatos szegfű, a jázmin, az orgona és még sok más virág is. A parkokat virágágyások, virágszegélyek díszítik.

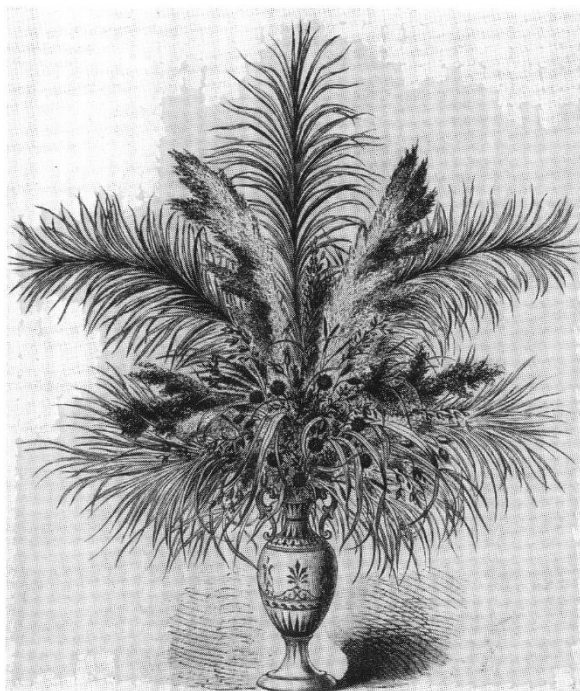
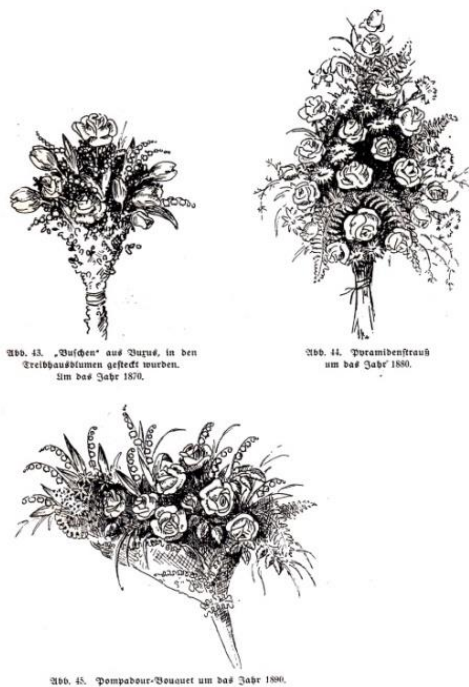
3.8. A romantika kiteljesedése a virágkötészetben – a XIX. század közepe és a XX. század eleje

A **XIX. század közepére** hatalmas léptekben tör előre az ipari világ, ennek velejárója, hogy az emberek vágytak a természetre, a romantikára, a szép dolgokra, a túlszűfolt városok egészségtelen levegőjével, és a kegyetlen termelési rohammal szemben. A gondolkodásban és a valóságban is: Irány a természet! – hirdette Rousseau, a francia filozófus és hívására az emberek a természetet választották.

Városi kerteket alakítanak ki, köztük számos botanikus kertet, a ma is működő ismert botanikus kertek zöme akkor alakul meg. Csodálatos növényeket mutatnak be; a trópusi, távoli tájak növényeit nagy üvegházakban tárják az emberek elé. A városi házak elé tervezett előkertekben főként rózsa virágzik, a kerteket kis puszpángsövények választják el egymástól.

A **romantika** az utolsó stílus, amely minden művészeti ágra hatott. Kialakulása a XIX. század második felére, virágzása, pedig már a következő század elejére esik. Jellemzői a felfokozott életérzés, az eszményítés, és a múlt, főként a középkor felé fordulás. A festők fennkölt jeleneteket festenek, az álmvilágba menekülnek (Delacroix). A romantika építészetét a korábbi stílusok föllevenítése, újbóli használata jellemzi. (neogót, neoromán, stb.)

A világszemlélet változásával a virágkötészeti divat is átalakult. Az addig szorosra kötött **csokrok lazulnak**, nagyobbak lesznek. Divatba jönnek a nagy tányércsokrok (1850). A virágokat rövid szárra vágják, nedves mohával betakarják, majd megdrótozzák és a drótok összetekerésével készítik el a csokrot. A másik módszer, amivel már a görögöknél és a rómaiaknál is találkoztunk, hogy a megdrótozott virágokat folyamatosan egy rúdra rögzítve, **kúpcsokrot** készítenek (1880). A **puszpángcsokor** (1870) alapja a Buxus sempervirens, s abból készült félgömbbe húzták be a főként üvegházi hajtattott virágokat. A **pompadour csokor** a karon fekvő csokor elődje, a ferdére készített, zöld alapba húzták be a virágokat. Az alját megnedvesített selyempapírral tekerték körbe, úgy oldva meg a vízellátást. A **karon fekvő csokrokba** megdrótozott virágokat húztak, így könnyebben igazíthatták a virágfejeket a kívánt irányba.



37. Csokrok az 1850 körüli időkből és Makart csokor (1890)

A virágkötészetnek az osztrák romantikus festő, Hans Makart (1840-1884) adott igazi lendületet; virágképein, többnyire laza csokrokat festett. A **Makart csokor** a századforduló kedvenc virágdísz, mindenütt elterjedt. A tűződrótot, ami ebben az időben még gyakran használt virágkötészeti segédeszköz volt, Makart mindenképpen szerette volna kiűzni a szakmából. A nagy helyiségeket díszítő csokrokat száraz virágokból, füvekből, tollakból, kagylókból, művirágból készítették.

Divatos volt a **tál- és kosárdíszítés** is; a tartóedénybe művészién összeállított csoportokat tettek vágott virágból, virágzó cserepes növényből vagy gyümölcsből. Ekkor született a „**Jardinière**” (jardin= kert, francia szó) elnevezésű kertszerű beültetés, amiben a főszerepet a Phoenix canariensis pálma kapta.



38. Jardiniere az 1890 körüli időkből

Angliában, különös virágdíszek születtek a viktoriánus korszakban. A bankettek, fogadások virágdíszítéseinek külön állványokat, tartószerkezeteket (**March stand**) készítettek. A tölcsérekkel és tálcákkal megmagasított állványt telerakták virággal, az állványok közötti részt pedig az asztalra fektetett borostyán és aszparágusz indákkal töltötték ki. Divatba jönnek az **esküvői templomdíszítések**. Beatrice hercegnő esküvőjére 1885-ben a templombelsőt borostyánindákkal és virágcserepekbe készített virágkúpokkal díszítették. Az első menyasszonyi csokorról készült fotók 1898-ból származnak. 1908-ban, Spanyolországban készült fényképen a menyasszony még fekete ruhát visel, kezében tüllel körbevett narancsvirágból álló kerek csokor, fején narancs vagy jázminvirágból készült vékony koszorú, s ruháján **dekoltázs virágdísz** látható (decolletage – francia szó – a nyak, a kebel szabadon hagyása, ruhakivágás).

A laza kerek csokrok közepére nagy virágokat tettek, kívül csipkés mandzsettával fejezték be. A romantikus virágkötészet dívott.

A „**Posy holder**” (francia nevén „Porte bouquet”) a kor divatos virágékszere volt, kézben tartották vagy a ruhára tűzték. A kristályból, porcelánból, aranyból vagy ezüsből készült tölcsérszerű tartókba egy-két fej virágot és apró leveleket tettek.

A XX. század elején a menyasszonyi dísz a mirtusz leveléből és virágából készített diadém volt. Elöl a **diadém** kimagasodó részén nagyobb virágok voltak, hátul pedig a bimbók. Később az élő virágok helyett a selyem mirtusz virágokat és a bimbóként szereplő fehér bogyókat használtak.

Csak a gazdagok engedhették meg maguknak, hogy esküvői ruhájukat drága anyagokból készíttessék. A szegényeknek, s különösen vidéken, falun az esküvői ruha a tájegységnek megfelelő ünnepi népviselet volt. Abban esküdtek, kezükben bokrétával, színes virágcsokorral, fejükön diadémmal. A bokréta vagy bukéta szó, valószínűleg a francia bouquet (virágcsokor, menyasszonyi csokor) szóból ered.

Kezdték kialakulni a **dísznövénytermesztés központjai**, elsősorban a mediterrán vidék volt erre alkalmas. A XX. század fordulóján már Olaszországban, Spanyolországban, Franciaországban, Hollandiában és Németországban óriási területeket vonnak be a szabadföldi és az üveg alatti termesztésbe. Létrejött a **virág nagykereskedelmi hálózata**, megalakult az első virágtőzsdé. A vásárlók mind több virágot szerettek volna venni, az igényt csak korszerű termesztéssel és kereskedelemmel lehetett kielégíteni. A virágtermesztés és kereskedelem biztonsága érdekében szervezetté, biztonságossá kellett tenni az értékesítést. Hollandia termesztési és kereskedelmi központjában, 1911-ben egy aalsmeeri kávézóban (Welkom) összejöttek a kertészek és a kereskedők, hogy a virágok árát egyeztessék, megbeszéljék. A szövetkezetbe tömörült kertészek 1912. január ötödikén, megalakították a **Virágtőzsdét** (Central Aalsmeer Auction), öt nappal később pedig a De Drie Kolommen kávézóban árverési óra alá került az első tétel vágott virág. Azóta megszámlálhatatlan mennyiségű áru cserélt gazdát, a területe 250 labdarugó pálya nagyságú lett, ahol 1.7 billió Euro éves forgalom zajlik. A XX. század elejére mechanikussá vált minden alkotás, a művészetek, a kertépítés és az építészet területén egyaránt. Az ipari termelés és technológia, az új találmányok hihetetlen fejlődése háttérbe szorította a művészeteket. A megszokottat valami újjal szerették volna felváltani, ezért rövid életű, de maradandót alkotó irányzatok alakultak ki.

A **szecesszió** (art nouveau, Jugendstil – 1890-1910) kivonulást, elszakadást jelent mindattól, ami a „neo” korszakot jelentette. A szecesszió is a természethez fordult, a növények, indák vonalait és a virágok szépségét utánozta az alkotásaiban. Az építészetben (Gaudi, Lechner Ödön), a festészetben, a belsőépítészetben, az iparművészetben maradtak máig értékes alkotások. Egyszerű, a célnak megfelelő formákat kerestek.



39. Jellegzetes szecessziós rajz és az ismert eozinos Zsolnay váza

A kertépítészetben a gyűjteményes kert már csak a növények halmaza lett. Új, **„tervezett” kertekre** vágytak az emberek, ahol a kert részletei értelmet kaptak. Főleg belga, német és angol építészek terveztek kerteket a szecesszió jegyében. Az épülettel kapcsolatban álló, azzal egységet alkotó kertjeikben sajnos az építészeti formák is erősen hatottak. E szélsőségek ellen lázadva tette le a mai kertépítés alapjait az újabb nemzedék. Hitvallásuk, hogy az építettség mellett a szabad természet elemei, formái is jelenjenek meg a korszerű kertben. Előtérbe került az ökológiai szemlélet, ami a virágkötészetben biológiai törvényként ismert. A kerti ágyásokban főszerepet kaptak az évelők, mint például a szarkaláb, a csillagfürt, a liliom, az egynyári őszirozsa, a napvirág.

A virágkötészetben is az **egyszerűségekre törekedtek**. A keskeny, indák és levelek mozgalmasságából kialakított magas vázákba csak egy vagy két féle virágot tettek, hogy még jobban hangsúlyozzák azok értékeit. A hosszú szárú kála, a liliom, az orgona és a nőszirm mellett kedvelték a lehajló, mozgalmasságú leveleket. A japán virágrendezési irányzatok erős hatása érződött bennük.

A virágot a ház vagy a lakás minden sarkában alkalmazták, akár magas, akár gömb vázában. Az **asztalterítéseknél** a különböző textíliákból készített díszítésben, indák futottak, és helyet kapott a tükrötől kezdve mindenfajta kellék. A vázadíszek készítésénél nem csak egyszerű ívelt alkotásokat készítettek, hanem enyhe „S” alakú, ún. Hogarth-ív, aszimmetrikus változatát is használták. Divatos vázavirág volt a szegfű.

Az **esküvők stílusa megváltozott**; a fehér ruhadívat mellett a csokrok is átalakultak. A kis kerek csokrokat fölváltották a laza kerek, és a hosszú leomló **vizesés formák**. Rózsa, mirtusz, gardénia, tubarózsa, örömke (Eucharis), bouvardvirág Bouvardia), gyöngyvirág (Convallaria),

koszorúfutóka (Stephanotis) és nagyon ritkán egy-egy orchidea kapott helyet bennük. A menyasszonyi csokrot az alakja mellett a csokor aljára tett selyem és tüll mandzsetta, valamint a szalagból készült masni és a hosszan kihajló selyemszalag különböztette meg. A **mandzsetta** vagy mansetta (manchette – csipkés kézelő) francia találmány, papírból és selyemből készült, s az 1850-es évektől kezdődően tették a csokrok alá.



40. Esküvői képek az 1920-as évekből

A század elején, a távirat használatával Max Hübner német virágkötő gondolkozott azon, hogy miként lehet a leggyorsabban friss virágcsokrot küldeni az egyik városból a másikba. 1908-ban alapította meg a BVV-t (Blumenvermittlung-Vereinigung), amely Európában 1927-től zürichi székhellyel, több ország részvételével működött **Fleurop-Interflora** néven. Az Egyesült Államokban 1910-ben alakult meg az FTD (Flosists' Transworld Delivery). 1946 után az amerikaiak három különálló szervezetet (Fleurop-Interflora, Interflora British Group, FTD) egyesítve Interflora Inc. néven működtették. 140 országban, több mint 50 000 virágüzlet részvételével ez a világ legnagyobb virágküldő szolgálata.

1954-ben Helios-Welt –Blumendienst néven hozták létre azt a virágküldő szervezetet, amely 1971 óta Teleflor International néven működik, hasonló számú virágüzlettel.

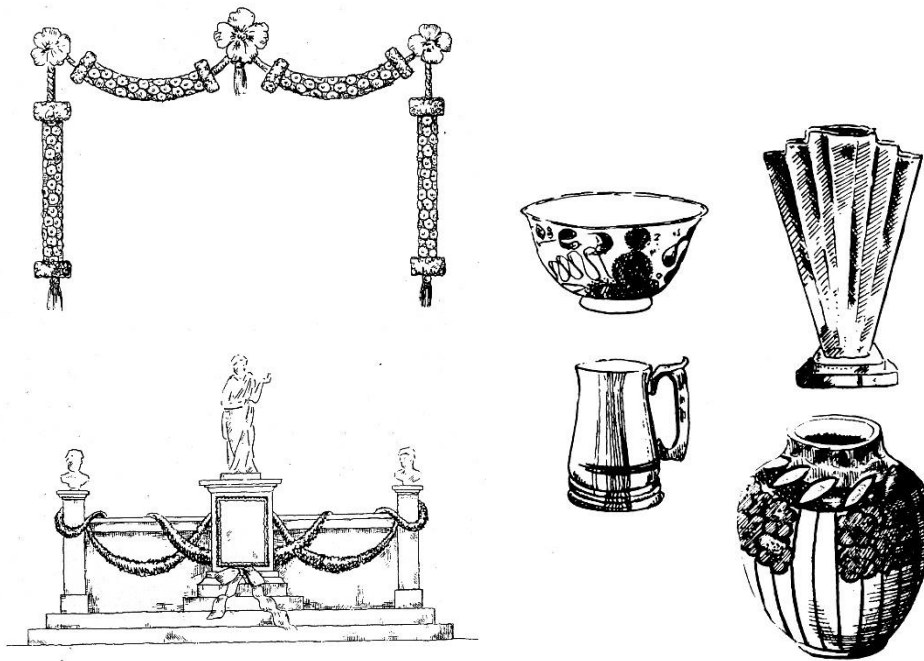
Magyarország 1959 óta tagja az Interflora szervezetnek; először Interflora Hungaria, majd Fleurop Magyarország néven szervezi a hazai és a külföldi virágküldést, ma már az interneten keresztül.

3.9. Virágkötészet a XX. század elején és a két világháború között (1920-1945)

A két világháború között gazdasági **mélypontra** jutott a világ, de számtalan technikai csoda is elkápráztatta az embereket. Kialakultak új irányzatok (Art deco, Bauhaus) is, az emberek ugyanis vágytak az újra, a változatos, a kornak megfelelő korszerű látásmódra.

Az **Art deco** az „art décoratif” francia szavakból ered, ez a 20-as, 30-as évek építészeti, iparművészeti irányzata. A szecesszió természetes és hullámzó, kígyózó motívumaival szemben az art deco-t az **egyenes vonalak**, a **geometria** jellemzi. Az egyszerű vonalvezetés, az erős tiszta színvilág tetszett a fiataloknak, s az elegancia, a luxus kifejezője lett. A

stílusjegyeket szinte minden tárgy magán viseli, az autón, a széken, a faliszőnyegen, a vázán. Sok új anyag jelenik meg, például a bakelit.



41. Római kori stilizált virág girland, valamint emlékműdíszítés fesztionokkal 1920 körül. Artdeco tartóedények.

A lakberendezésben és a virágkötészetben használt tálak és vázák alakja is egyszerűsödött, a hullámvonalakat felváltották a határozott, egyenes vonalak, mint a kor modern épületein is láthatók. Minden, ma használt virágot már akkor is ismertek, a virágdíszítésekhez azonban egyszerű, főként „mezei” virágokat, harangvirágot, páfrányokat, ibolyát, pünkösdirózsát és füveket is használtak. A **lakások díszítésében** a bejárattól egészen a konyháig szerepet kapott a virág. Szinte minden helyiségben a csokrok, vázadíszek illatoztak. A díszek alakja a természetes formákat követte. Különösen divatos volt az emelvényre tett talpas váza, benne mindenféle virággal, amik a növekedési típusuknak megfelelően, a fölfelé állók felül, a lehajlók alul kaptak helyet.

A menyasszonyi csokrok ebben az időben hosszúak voltak, a kerek csokrokból hosszú szálak omlottak alá, szinte betakarva a menyasszony ruháját. J. Olbertz írja 1920 körül: „A menyasszonyi csokrok változatos formában készülnek. A hosszan leomló csokrok, amelyekből mirtusz ágak hajlanak lefelé, még mindig nagyon kedveltek. Keskeny selyemszalagok lógnak ki a csokrokból, végükön mirtuszcsomókkal és kis mirtuszkoszorúkkal. Divatosak még a **kerek, zárt felületű menyasszonyi csokrok** is.” A fehér menyasszonyi ruha a divatnak megfelelően hol hosszabb, hol rövidebb, de ebben az időben már általánossá vált. A **kitűző** (corsage – női blúz, ruhadísz) is divatba jött, amit legfőljebb három féle virágból készíthettek el. Az orchidea igen elegáns virágnak számított a kitűzőben. Az élő mirtuszból és annak virágjából készült hajkoronák, diadémok helyett a selyem virágból készített díszet tettek a fejükre, a fátyolra.



42. Esküvői képek az 1940 körü évekből.

Hogy a szegényebbek is élvezzék a természetet, a kisebb házak elé vagy mögé kiskerteket építettek. 1934-ben Angliában rádióműsor indult a kertápolásról, és arról, hogyan készítsünk virágdíszet a kertben gyűjtött virágokból.

Walter Gropius német építész 1919-ben Weimarban megalapította a XX. század legnagyobb alkotóműhelyét, a **Bauhaus**-t, amely hamarosan meghatározó művészeti irányzat lett. Leginkább az építészetben, de az iparművészetben, és a formatervezés területén is hatással volt a kor művészeire. Mindig az ideális alak elérésére törekedtek, amelyik egyúttal esztétikus, használható és egyedi volt. Céltudatos formavilágával a Bauhaus nagy hatással volt a kubizmusra és az absztrakt művészeti stílusokra.

Az anyagszerűsége és az annak célszerű használatára való igyekezet a virágkötészetre is hatással volt. Az **első virágkötészeti szakkönyv** (J. Olbertz: Bindekunst und Blumenschmuck, 1920) a virágok természetes megjelenési formáit tekintette a fő alkotási szempontnak. Eszerint csak akkor mondhatjuk a virágdíszről azt, hogy szép, ha abban a virágok és levelek a természetes növénycsoportosulásoknak megfelelően kerülnek. Ha nem így van, akkor az csak egy virágkupac. A virág nem csupán árucikk, egyre inkább az ember és a közösség életében, a lakások berendezésénél, az ünnepeknél kap főszerepet. Németországban 1910 óta önálló szakma a virágkötő.

Az 1930-as, 1940-es háborús években a virág, különösen a természetes és az egzotikus jelentősége csökkent, mind több kerti és mezei virág került viszont a forgalomba. A nagy ünnepeken továbbra is látunk virágot, reneszánszukat élük a romantikus, határozatlan stílusú csokrok, vázák, tálak és virágkosarak. Sajnos egyre kevesebb a virág, közeledik a háború, amikor nem a virág a legfontosabb az emberek életében.

3.10. A virágkötészet megújulása (1950-1980)

Az 1950-es évek elején a virágkötészet nem sokat változott a háború előtti évekhez képest. A menyasszonyi ruhák már végérvényesen fehérek, a divatos menyasszony karon fekvő, hosszú, úgynevezett vízese csokrot viselt. A megkötés helyétől szalagok omlottak alá, alul hosszúkás

tüll mandzsetta takarta. Elsősorban fehér szegfűt, rózsát, jázmin virágot és indát, liliomot, mirtuszágakat és aszparáguszt (*Asparagus sprengeri*) használtak. A menyasszony fején a fátylat továbbra is mű mirtuszkoszorú tartotta.

A virágkötészetben **forradalmi változás kezdődik az 1960-as évek körül**. A háború után sorra alakulnak a virágkötészetet is tanító **iskolák**, elsősorban Németországban. Ezeket az iskolákat tekintjük a virágkötészeti kultúra bölcsőinek. Kevés volt a virág a II. világháború után, ezért nem csoda, hogy Moritz Evers 1954-ben tankönyvében (*Werkformen der Blumenbinderei*) a virágkötészet alapjairól írt. A japán virágkötészeti hagyományok alapján, a kevés virágból készült, kifejező alkotásokra hívta fel a figyelmet. A kertből és a mezőről gyűjtött virágokat mutatta be új virágkötési, virágelrendezési módjában. Ezért is nevezzük őt a vegetatív stílus atyjának. Ő írt először a virágok és növények mozgásformáiról. A virágkötészeti formák, stílusok az ötletek nagy áttörése, elsősorban a kertészeti kiállításokon és az európai virágkötészeti versenyeken jelentek meg. Németországban 1949 óta tartanak **kertészeti kiállításokat** (IGA-nemzetközi, BUGA-tartományi), Belgiumban és Hollandiában már sokkal régebben is voltak virággal kapcsolatos bemutatók.

1950 és 1970 között Németországban nagyon kedvelték a menyasszonyi csokorkötészetben a *Cattleya*, az *Oncidium*, a *Phalaenopsis* és a *Dendrobium* orchideát. Többnyire rózsával és gyöngyvirággal kötötték egybe, de más esküvői virágot (szegfű, orgona, illatos lednek, jácint, ibolya, kamélia, tubarózsa, boglárka, nefelejcs, százszorszép, liliom, kála, frézia, stb.) is alkalmaztak. Az 1960-as évek elején került az esküvői virágok közé a gerbera. A menyasszonyi csokrokat addig a természetes szárukkal kötötték, a meghajlítani kívánt virágokat esetleg drótozták, és kaucsuk takarószalaggal (*Guttacoll*) takarták. A megújulás jeleként divatba jött a vattázott, drótszárú, angol menyasszonyi csokorkészítési technika. Új menyasszonyi csokorformák, a háromszög alakú dekoratív és a grafikus (későbbi nevén vonalas-grafikus) kezdtek hódítani.



43. Esküvői csokrok Magyarországon az 1960 körüli évekből

A kertészeti kiállításokon az adott kornak megfelelő modern virágkötészeti alkotások és az új technikák is megjelentek.

Moritz Evers munkásságából kiindulva teremtették meg a vonalas-grafikus stílus alapjait Ursula és Paul Wegener (1973). A stílusok megalkotásában nagy szerep jutott Gregor Lersch

(1983) virágkötő mesternek, aki ekkor írt először a struktúra és párna (cushion) virágkötési módokról. A párhuzamos virágkötészeti stílus megjelenése még vitatott, de valószínűleg a Wegener pár, az ikebana meghonosításával együtt vezette be ezt a virágkötési módot. Rajtuk kívül az úttörők közé tartoznak Peter Hess és Joe Schleiss Svájcból, Wim Hazelaar Hollandiából.

3.11. Modern virágkötészet vagy alkotás – új utak 1980 után

A virágkötészet rohamos fejlődésnek indul, a kereskedelmi harcban felülkerekedik a **virágkötő művész**. Minden versenyen fölbukkan egy-egy új tehetség, akik új vonalat találnak ki, **új stílust** vagy virágkötészeti irányzatot megteremtve.

1967 óta rendeznek Virágkötészeti Európa Kupát, amelyen több ma már jól ismert név is győzött. Gregor Lersch -1978, Róma; Herman van den Burg -1983, Brüsszel; Karl Zuber – 1991, Cannes; Tor Gundersen -1995, Hamburg; Monika Nieland -1999, Linz; Torbjörn Akesson – 2003, Salamanca; Nadine Weckhardt – 2007, Velenje; Natalia Zizko-2011, Havirov; **Mezőffy Tamás – 2016, Genova)**



44. Mezőffy Tamás és alkotásai Genovában 2016-ban

A **Virágkötészeti Világkupát az FTD** (Florists' Transworld Delivery Inc.) Interflora, a virágküldő szolgálat szervezte. Az utolsó nagy versenynek Melbourne adott helyet (2004) és az angol David Denyer nyerte. 2000-ben Amszterdamban a svéd virágkötő Per Benjamin győzött. Per Benjamin és másik két versenyzőtársa Max van de Sluis (Hollandia) és Thomas de Bruyne (Belgium) alkotócsoportot hoztak létre Life3 néven. Bemutatókat tartanak, kiállításokat rendeznek be, könyveket adnak ki, új stílusokat teremtenek, vezetnek be. Ugyanitt a világversenyen nyert a növény-összeültetés kategóriában **Kiss Zoltán** mester virágkötő.

A versenyek győzteseinek, helyezetteinek is előnye társaikkal szemben, hogy sikeres szereplésük hírére a nagykereskedések, iskolák őket hívják meg bemutatók tartására.

Igaz, sok ötlet használható a nagy virágkötők munkáiból, a kereskedelmi és a művészi virágkötészet azonban mégis kettévált. Említést érdemel **Klaus Wagener**, aki a kétféle virágkötészetet megpróbálja egyé kovácsolni, hogy magas művészi értékkel rendelkező, eladható alkotások készüljenek. Könyvek, folyóiratok és tanfolyamok segítségével dolgozik terve megvalósításán.

A virágkötészet megújításához óriási segítséget kapnak a virágkötők a **korszerű alap- és segédanyagok** tömeges piacra kerülésével. Gondoljunk csak az 1960-as években megjelent tűzőhab (Smithers Oasis) forradalmasító hatására. A virágkötő szakma teljesen átalakult, minden egyszerűbb lett. Az alap **tűzőhab** téglát különböző célszerű formák követték, és a kínálat ma is folyamatosan megújul. A díszítő kellékek piacán ma már megszámlálhatatlan az ízléses és sajnos giccses termékek mennyisége.

A virágkötészet, a virágkereskedelem világa mindenki előtt kitérült. Az 1960-as években még sok volt a szakmai titok, manapság már minden lehetőség nyitva áll.

Merre tart a virágkötészet, a virágkereskedelem? Elsősorban a kísérletezésen van a hangsúly, aminek teret kell adni, hogy a tehetséges, vállalkozó szellemű virágkötők bemutathassák új elképzeléseiket. Az ún. „kísérleti stílus” egykor külön kategória volt az irányzatok között, ahol mindenki azt tehette a virággal, amit szeret. A kísérleti alkotások lehetnek később a virágkötő szakma legszebb darabjai.

Ma már nem csak nyugat-európai virágkötészeztől beszélünk, hanem a világ virágkötészetéről, hiszen Oroszország és más távolabbi országok, ahol a virágkötészeti kultúra korábban alacsonyabb színvonalú volt, a nagyvilág virágkötészetének szereplőivé váltak.

4. Kínai és japán hagyományok

Az ősi virágkötészeti kultúra Kínából származik, a dinasztiák váltakozásait követte, története igen hosszú időszakot ölel fel. (960-1912) A hagyományörzésnek köszönhető, hogy a majd ezer éves virágrendezési kultúra fennmaradt. Bár Kínának már a középkorban is volt kapcsolata Nyugat-Európával (selyemút), mégis sikerült 1912-ig a nyugati hatások kizárásával a saját világát építenie. A **konfucianizmus, a buddhizmus és a taoizmus** határozta meg az emberek életét, befolyásolta a kínai és kultúrát, filozófiát, a politikát, a gazdaságot, az irodalmat, a zenét, a kínai tudományokat, az orvoslást, és még a harcművészetet is. Hatással volt a mindennapi életre, így az emberek környezetének kialakítására is. A korai középkorban kialakult elmélet szerint az univerzum három szférája az **ég, a föld és az emberi világ**. Tisztelték a természetet,

a tájat, a kertet, a növényeket, a kínai kert a megnyugvás, a meditáció helyszíne volt. A sárga a császár színe volt, a piros a mandarinok, de a házasság színe is, ezért kedvelik ma is a kínai esküvőkön. A fehér a meditáció, a zöld a fiatalság. A virágkötészet innen terjedt el **Japánba**. Az ötödik század környékén már leírták a virágkötés szabályait, formáit, amiből az derül ki, hogy a virágkötészeti alkotások egyszerűek, logikusan fölépítettek, ritmusosak és arányosak voltak. A virágdíszekbe akár egyszerű, aszimmetrikus felépítésűek; a virágok, ágak, azok **természetes megjelenéséhez** hasonlóan kerüljenek. Egy-kettő, de legföljebb három fajta virág legyen benne; az évszaknak megfelelően összeválogatva. Ugyanarról a helyről származzanak; a virágok ne legyenek párban, vagy páros számúak és kerüljük a szimmetriát. Egy vázába azonos színű vagy hasonló színárnyalatú virágokat tegyünk, ne használjunk erős kontrasztokat, pl. a pirosat és fehéret. A váza és a virág színe viszont lehet ellentétes. A nyílott és bimbós virágok együtt megtörik az egyhangúságot; a magas vázákban legyen a virág hosszabb, mint a váza magassága, a lapos tálakban, pedig rövidebb. A kiegészítők legyenek összhangban a virágdíszszel, ha több virágdíszet együtt használunk, ügyeljünk az egyensúlyukra. A kínai kultúrában a virágdíszeknek nincs külön helyük a lakásban, vagy a rendezvényeken. Általában a földön vagy alacsony asztalokan helyezték el őket, ahogy korabeli a rajzokon is látjuk.

A **pen-tsai (bonsai) a törpefák** nevelése, és a **pen-ching a miniatűr tájbeültetések** csak a 7. századtól jelentek meg.

A templomokban és a kultikus helyeken eleinte rézedényekbe tették a virágot, majd később porcelánba. Vázáikat, tartóedényeiket gazdagon díszítették. Számos növényfaj származik Kínából. Sok virágnak külön jelentése volt, a Prunus mume (kínai kajszli) a TÉL és a szerencse; a Cymbidium (csónakorchidea) a TAVASZ és a barátság; a Nelumbo nucifera (lótuszvirág) a NYÁR és Buddha szent virága, az előkelőség, a tisztaság jelképe; a Chrysanthemum sp. (krizantém) az ŐSZ, a hosszú élet virága. A Paeonia suffruticosa (fás bazsarózsacserje) a virágok királya címet kapta.

A virágdíszek hangsúlyozására és a filozófia értelmezésére a kínaiak kiegészítő kellékeket, főként selymet, fémedényeket, festett porcelán tálakat, lakkozott dobozokat, pálcákat, és sok mászt használtak.

Bár a kínai virág és virágkötészeti kultúra korábban, a japán előtt alakult ki, mégis a japán **Ikebana**, a japán virágkötési módok terjedtek el világszerte.

A jól ismert, az ellentétes erőkre alapozott **japán kert** is a kínai kert hatására jött létre. A kert a természet kicsinyített mása nem a tömeghatásokra alapoz, inkább a szépség, egyediség, a vonalak, a tiszta forma bemutatását tekinti elsődlegesnek. A tájképi kertek kialakításában nagy jelentőségű a XV. században létrejött teakultusz, ami a társasági élet fontos helyszíne. A teaházon kívül a kert nyújtott lehetőséget az elmélkedésre, míg bent a teaházban a virágdíszek kápráztatták el a vendégeket.

A hatodik században meghonosították Japánban a buddhizmust, annak rítusaival, művészetével együtt, és vele hozták a virágok iránti tiszteletet, a virágelrendezést is. Szertartásaikon fontos szerepet kaptak a virágok, elrendezésüket **Rikka**-nak hívták. Ez a mai Ikebana (élő-virág) őse. Vele szemben alakult ki a **Seika** stílus. A harmadik stílus a **Shoka** a szigorú elrendezést tartja szem előtt. A Shoka-ban a virágokat tájképszerűen rendezték el.

Az Ikebana lényege az, hogy a természetet az emberek közvetlen környezetébe hozza, úgy hogy a levágott virágok, ágak természetes szépségüknek megfelelő helyzetbe kerüljenek az erre a célra készített edényekben. A tartóedény teremti meg a megfelelő egyensúlyt, egyúttal a föld

szerepét is betölti. A virágdíszhez egyedi növényeket kell választani, sőt a hatás fokozása érdekében alakítani is szükséges azokat. A tizedik század körül divatba jött a virágrendezés a császári udvarban, sok elegáns vetélkedő része volt. A belső terekben megfelelő helyre került a virágdísz, a tizenharmadik századtól pedig külön fülkét építettek neki.

A **Rikka** (Tatebana-ként is ismert) alkotások egyre díszesebbek lettek, közben több iskola is alakult az egyszerűbb, a hármas tagozódású, háromirányú virágdísz stílus, az **Ikenobo** művelésére. Színpompás ágakat, kerti virágokat használt (krizantém, kamélia, fenyőág). Ugyanebben az időszakban jelent meg a palettán a **Nageire** stílus, amit ma legtöbbször japán stílusként emlegetünk. A „teaház kultúra” máig átszövi a japán kultúrát, az egyszínű tusfestményeket, a szín-összeállításokat, a kerttervezést és a virágdíszítést. Egyszerű, szerény virágokat használ, rendezetlenné tűnő összeállításokban. A **Moribana**, a tálban elhelyezett virágok művészete az 1800-as évek végén foglalja el helyét a sorban. Már nem csak japán növényeket, virágokat alkalmaz; tulipánt, dáliát, margarétát is fölfedezhetünk a munkákban. A pálcikás kitámasztásos technika helyett divatba jön a kenzán-tű (tűpárna, ólomalapból kiálló szögek).

A mai iskolák többségében ez utóbbi két stílus ötvözetét oktatják. Hogy kinyílt az ország, a nyugati kultúra beáramlásával a modern Ikebana formák is előtörttek; ilyen például a sikeres Sogetsu stílus.



45. Különböző stílusban készült Ikebana alkotások (Japán naptárlapok -2017)

Az Ikebana virágelrendezés eltér az európai virágkötészeti módoktól; tömeg virág felhasználás helyett ecsetvonásszerű dinamikus, aszimmetrikus virágdíszeket alkot. A háború után a

szabadtéri díszek divatjának előretörésével az Ikebana is gyökeres változáson ment át, a modern művészetek, művek hatására újabb iskolák alakultak.

Manapság az Ikebana oktatása nem csak művészi elhivatottság, nagyon jó üzlet is. Százzámra születtek a különböző iskolák, s ma már szinte kötelező tanulni ezt a nagyszerű, vallási alapokról indult virágelrendezési művészetet.

Az Ikebana is nagy hatással volt az európai virágkötészetre, gondoljunk csak a XVIII. század virágkötészetére, vagy a vonalas-grafikus stílus kialakulására az 1960-as években. Számos európai, ma már neves virágkötő megfordult Japánban, hogy virágkötészetet tanuljon, majd később az európai virágkötészetet tanítsa ugyanott. Éppen ezért ma már jól összekeveredett a két stílus, de az európai virágkötészet többet és tartalmasabb virágkötészeti tudományt kapott a távol-keleti kultúráktól, mint adott oda.

5. A magyar virágkötészet története, a magyarországi virágkereskedelem

Magyar virágkötészeti kultúráról, mint igazi szakmáról csak az **1850 körüli időkből** tudunk, az osztrák virágkötészettel együtt említve. A budapesti lapokban, főként a divatújságokban láthatunk virágdíszeket. A hölgyek séta közben a karjukon **csokrokat** tartanak, de alkalmanként a ruhájukon és kalapjukon is virágot viselnek, ami az akkori európai divatnak megfelelően valószínűleg selyemből volt.

Az 1900-as évek elején nálunk is divatossá váltak a **laza csokrok**. Hans Makart mintacsokrai, új ötletként és ízlésváltásként egész Európába eljutottak. Az Osztrák-Magyar Monarchiában ne lett volna divat? A korabeli képeken nagyméretű virágok laza összerendezése látható. A virágdíszek, csokrok alakja viszont nem teljesen szabályos, sőt a virágkötészet törvényszerűségeit sem veszik figyelembe, pedig akkor már forgalomban voltak a német virágkötő szakkönyvek.

1898-ban a lapok a magyar **virág- és gyümölcskertészet** jelentős fejlődéséről számolnak be. Szervezett virágkereskedelemtől még nincs szó, akkor még csak néhány virágüzlet működött Budapesten. A virágot maguk a kertészek értékesítették a telepeiken, illetve a piacokon. A lakásokat sem nagyon díszítették virággal. 1895-ben, az akkori „Kert” című folyóirat arról panaszkodik, hogy a virág fényűzési cikk, a magyar ember bármennyire is gazdag, keveset költ virágra. Fényűző fogadásokon néhány pálmát vagy nagy zöldnövényt látunk, a szalonokat pedig az akkor divatba jött művirág biedermeier csokrokkal díszítik. A **legelső virágüzletet** a VIII. kerületi Rákóczi út 3. sz. alatt, Pásztory Margit 1898-ban alapította. 1902-ben nyitotta meg üzletét Nagy Imre a Vámház tér 5. szám alatt, a Váci utca 82-ben özv. Czigány Jánosné virág nagykereskedését 1906-ban indította.

A **Philanthia** üzletet 1905-ben építették, és a rákövetkező évben vásárolta meg Szabó Józsa virágkereskedő. Budapest első virágshalonjában a tulajdonosok osztrák és cseh virágkötőket alkalmaztak. Abban az évben Budapesten mindössze 5-6 virágüzlet volt, a virágkereskedelem pedig nagyrészt a főúri fogadások virágdíszének elkészítését jelentette. A Pesti Futár 1911-es októberi száma a pesti üzletek béreiről ad tudósítást, így a Philanthia virágüzletet is megemlíti a cikk: „*A Váci utca 9. tulajdonosa a Magyar Jelzálog és Hitel Bank volt, aki 1910-ben az egész házat eladta egyik leányvállalata igazgatójának. Az 'új seprű jól seprert', mert a férfi*

mindenkinek felmondott, majd az erő pozíciójából tárgyalta. Egy itt álló ruháüzlet a korábbi 4500 korona helyett 8000-et fizetett. A legnagyobb érvágást a Philanthia virágüzlet szenvedte el: ő korábban 7000-et fizetett, de akadt helyette egy konkurens, aki hajlandó volt 17 ezret áldozni e célra. Nem kérdéses, ki maradt a győztes!” (Abban az időben egy igazgató 10-12 ezer koronás fizetést kapott, egy mozdonyvezető 1200-2000 korona között vihetett haza. Egy negyed sült csirke 1,5-2,5 koronába került, míg egy korsó sörért 10-20 fillért, egy kávéért 20-80 fillért kellett fizetni. Egy komolyabb autó 6-7 ezer, egy pár magas szárú bőrcipő 4-6, a télikabát 20-40, egy méretre szabott öltöny pedig 30-50 koronát kóstált.

A Philanthia üzlet első virágkötő mestere az osztrák származású Weletta Teréz volt. 1922-től 1945-ig dolgozott a virágszalomban id. Kredits József virágkötő mester, aki Európa legjobb virágkötői közé tartozott, munkái gyakran megjelentek a német „Die Bindekunst” című szakmai lapban is.

A nagy családi virágüzletekben a kifutófiúk és a kihordó lányok voltak a ranglétra legalján, őket követték a műhelymunkások (koszorúalap kötő, virágkosár készítő). A csokrot kötő műhelymunkások már az üzlettérben is dolgozhattak. A vevőkkel kapcsolatba az előkötő, az üzlet művészeti vezetője, aki a mintákat készítette, illetve a kasszában álló családtag került. A kor virág ajándékozási szokására jellemző csokrot, virágkosarat, vázadíszt, koszorút sorozatban el lehetett készíteni. A munkák másik csoportja a rendezvények díszítése volt. Ezeknél is fontos volt az előkészítés, a teljesen kész munkák kiszállítása. Ezért is volt a műhely mindig nagyobb, mint az üzlettér.

A két világháború között sorra alakultak a kertészetek Budapest környékén és gomba módra szaporodtak a virágüzletek, a 30-as évekre számuk megközelítette a 300-at. A piacokon, a temetőknél és az utcán is megjelent a vágott virág. A főváros neves virágszalona volt még a Szt. István körúton lévő **Gelb Malvin** féle és a nem kevésbé híres **Seidler Adél** szalon, illetve **Barnáné** virágüzlete.



46. A Philanthia virágüzlet napjainkban Budapesten a Váci utcában és a Claren virágüzlet Baján

*(Mónát Lászlóné, Madarász Zsuzsa: A virágoslány - **Gelb Malvin***

*Az 1800-as évek végén nagyon szegény családban született egy fiú és három lány. A három lány a **Gelb** lányokként váltak ismertté. A szülők nagyon korán meghaltak, így nagy volt a szegénység a családban. Az egyetlen fiú, Józsi, nyughatatlan természetű volt, minden, a színházzal kapcsolatos dologba belefogott, eredményeket, sikereket azonban soha nem ért el.*

Amerikai álomsikernek is beillő történet kezdődött azzal, hogy a legidősebb lány, Malvin a két testvérével kiment a budai hegyekbe, az évszaknak megfelelően, hol ibolyát, hol hóvirágot, máskor pedig kankalint szedtek és fonott tálcán – a színház nyitása előtt és záráskor – virágot árult a nézőknek.

Rövid idő alatt szinte mindenki megismerte Malvint, a szép virágáruslányt, akit később húgai, Jolán és Giza is elkísértek. (Giza a nagymamám volt.)

Sok munka és lemondás árán az 1920-as évek elején megnyitották első virágüzletüket a Múzeum körúton. Malvin férjhez ment Stern Hugóhoz, aki vagyonával segített, hogy a Múzeum körüli üzlet után az Andrássy úton is nyissanak egyet. Azt Jolán vezette.

A Gelb lányok szakszerű, hozzáértő munkája nagy elismerést aratott a vásárlók körében. Vállalkozásuk igen eredményes volt, így hamarosan megnyitották harmadik üzletüket a Lipót, azaz a Szent-István körúton. Azt Gelb Giza vezette.

A Gelb virágüzletek óriási forgalma és tekintélye arra készítette a tulajdonost, Gelb Malvint, hogy 1928-ban megnyissa negyedik üzletét a Váci utcában. Budapest lelegegánsabb virágüzletjének vezetését a finomságáról és szakismeretéről ismert újabb generációra, édesanyámra bízta.

Gelb Malvin virágai fogalommá váltak, a vevők személyesen kötődtek a boltok vezetőihez és az eladókhoz. Az üzletek elképzelhetetlenül gyönyörűek voltak; kristálycsillárok, leomló bársonnyal bevont kirakatok és valódi kristályvázákba elrendezett virágok gazdagították a látványt. Az eladók ápoltak, halk szavúak és kulturáltak voltak, minden ragyogott a tisztaságtól. A Váci (Váci) utcai üzletben kötelező volt a német és a francia nyelvtudás.

A csokrot – miután összetételét megbeszéltek a vevővel – soha nem a vevő előtt kötötték, hanem hátul a műhelyben, a vevő már csak a kész virágkölteményt látta. A virág kiszállításokat a legnagyobb diszkrécióval végezték.

Gelb Giza a nagymamám és édesanyám elbeszélése szerint is nem fordult elő egyetlen esetben sem, hogy csokrot visszaküldtek volna, mert nem felelt meg. Pedig a vevők nagyon igényesek voltak; főhercegnők, neves színészek, színésznők vásároltak ott. Honthy Hanna például csak az édesanyám ízlésében bízott és az ő személyes kiszolgálásához ragaszkodott. Több magyar filmben megemlítették, hogy az álomszép csokor Gelb virágüzletéből való.

A virágokat még a méltóságok sem telefonon rendelték, hanem személyesen, hiszen az üzlet virágkínálatának megtekintése kellemes programot ígért. A virágok Hollandiából és Olaszországból érkeztek, amellyel, hogy Gelb Malvin a belföldi virágtermesztőknek is nagy felvevője volt. Nem volt neves bál vagy fogadás, amelyet ne a Gelb szalon virágaival díszítettek volna.

Malvinnak nem volt gyermeke és a házassága sem volt sikeres. Határozott, kemény fellépésű, jó kereskedő volt, tudott pénzt keresni és azt meg is becsülte.

Jolán nagy szeretettel vezette az Andrássy úti üzletet. Egy lánya született, aki fiatalon férjhez ment és Londonba költözött. A legfiatalabb lánynak, Gizának három fia született. Egyik fia műszaki ember volt és nem vonzódott a virágos szakmához, bár a család nagyon szerette volna. Épp az édesanyját, Gizát látogatta meg, amikor meglátott egy törékeny, mosolygós hölgyet a Váci utcai üzlet vezetőjét. Rögtön beleszeretett, feleségül vette, s ebből a házasságból születtem én.

Malvin és testvérei között nagyon jó viszony volt, és az üzletmenet érdekében egyetértettek abban, hogy a köztudatban mindig Gelb Malvin neve jelenjen meg. A Gelb dinasztia sikerének csúcspontján jött a második világháború, majd az államosítások. A Gelb család teljesen tönkrement. Malvin kemény akaratát ez sem törte meg, újrakezdte, s a Rákóczi úton nyitott egy kis üzletet, ez azonban már nem volt az igazi. Az emberek akkoriban elsősorban élelmiszert vásároltak, a

túlélés és nem a figyelmesség, az egymás iránti szeretet kifejezése, a szépséges virágok csodálata volt a fontosabb. Malvin, szegényen halt meg 1953-ban.

A Gelb név fenntartása érdekében eredményesen elvégeztem az Egressy úti Kertészeti Technikumot. Az akkori politikai helyzetben azonban nem folytathattam nagy elődeim pályafutását, vállalkozó nem lehettem, így kénytelen voltam más hivatást választani.

Így ért véget a nagy legenda. Vagy ki tudja, egyszer a leányom vagy az unokatestvérek közül valaki újra feléleszti a csodát és az üzletére kiírja a Gelb nevet, majd kiderül:

ÉLŐVIRÁGHÁZ

Gelb Malvin utóda)

Kárász József

A vásárhelyi szegfű útja.

(Czeplédi Nagy Ferenc. Látóhatár, 1964. jún., 491-495. p.)

Az első sikert nem a szegfű, hanem a krizantém hozta. 1924-ben a pesti országos virágkiállításon ezzel szerezte meg a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara díját, négy év múlva pedig az állami aranyérmét. Amikor 1927-ben házasságot kötött az egyik rövidáru kereskedő leányával, a belvárosban nyitott virágüzlet vezetését a felesége vette át. Hajtatott jácintot, gyöngyvirágot, ibolyát, cikláment s más cserepes virágot is termeltek és árusítottak. Az egy kézben összefogott kétféle gazdasági ténykedés felvirágoztatta a kisüzemet.

A szegfűvel nagyban és komolyan 1925-ben kezdett foglalkozni. Ekkor hozatott először külföldi dugványokat, kétszáz szegfűtövet Németországból, ezzel indult meg a szaporítás és a nemesítés, itt kezdődik a vásárhelyi szegfű útja. A szelekciós eljárással kitenyészett szegfű hamarosan keresettebb virág lett a krizantémnál, meghódította a pesti és vidéki piacot. **Az olyan híres pesti belvárosi cégek, mint a Gelb Malvin, a Seidler Adél cég vagy a Váci-utcai Philanthia egymással versengve vették át mindig s minden mennyiségben a vásárhelyi szegfűszállítmányokat. A vidéki városok közül nem csak a szomszédos Szeged, hanem a messzi Sopron, Szombathely, Győr, Miskolc és Debrecen üzletei is szívesen vásárolták az itt nemesített virágokat.**

A nálunk akkoriban igen elterjedt olasz szegfűt, a névnapok, születésnapok, temetések, családi és társadalmi ünnepek elmaradhatatlan díszvirágát egy pengőért árulták szálanként – amikor a napszám se volt mindig ennyi. Ennek az importvirágnak évtizedek óta tartó egyeduralmát sikerült megdöntenie Czeplédi Nagy Ferencnek, mert ő a szegfűt szebb minőségben és sokkal olcsóbban vitte piacra. A húszas évek végén, egy nyomtatott dokumentum szerint már huszonötezer szál vágott szegfűt, ugyanannyi krizantémot és nyolcezer szál szabadföldi rózsát szállított ki évenként a városból. Az Országos Kertészeti Egyesület Stefánia-úti pavilonjában rendezett kiállítások minden évben újabb sikert hoztak. Hosszú lista kellene a díjak s oklevelek számbavételéhez, csak a legjelentősebbeket említjük: 1935-ben állami nagy aranyérmét kapott, 1937-ben pedig ő hozta el a világhírű Mauthner-cég vándorserlegét.

A II. világháború után a mester tanítványai vették át a Philanthia üzlet vezetését, ők voltak Torma Mihályné és Földes Jánosné, a szakmává nyilvánított virágkötészet első mesterei. A tulajdonos a Fővárosi Kertészeti Vállalat (FŐKERT) lett, aki a Műemlékvédelmi Hivatal felügyelete mellett átalakította az üzletet. A falakon Márk Lajos (1864-1940) képei, idillikus kerti jeleneteket ábrázolnak. Külön említést érdemel az üzlet portálja, a bronz rózsák és az oldalsó vitrinek a hazai szecesszió szép példái. A ma is működő Philanthia virágüzlet a város egyik legszebb szecessziós stílusban épített üzlethelyisége. Számos turista jön Budapestre, hogy megtekintse az eredeti állapotában megőrzött műemléket.

Az üzletet a neves virágkötő és tanító Zsibrita Erzsébet vezette 1981-ig. Utána Bartha Györgyné, Bán Jánosné és Lippert Tamásné következtek az üzletvezetők sorában. Utánuk Kruchió László bérelte az üzletet, majd a Brandt család vezette. Jelenleg a Virágért Kft. kiadja az üzletet vállalkozóknak, akik inkább az ajándéktárgyak árusítása irányába mozdultak el az üzlet új profiljának kialakításakor.



47. Budapesti utca 1936 (Fortepan)



Székesfehérvári virágpavilon 1995-ben

Az 1952-es államosításkor a **Főkert** virágüzleteinek száma 5-ről 186-ra emelkedett, amit néhány év alatt 80-ra csökkentettek. Az 1963-as következő felmérés Budapesten 390 virágüzletet számlált, a Tsz-ek és magánszemélyek boltjait is beleértve. Akkor a családi költségvetés 1 %-át fordították virágra.

A Budapest környéki termelőszövetkezetek a **Sasad, az Óbuda, a Rozmaring és a Duna** vágott virág és cserepes dísznövény termelése bővítette a választékot, virágüzleteik pedig az áru eladását segítették. 1970 körül Budapesten a Főkert és a Tsz-ek, valamint néhány magánvállalkozó virágüzlete, összesen 250 körül, látták el a főváros lakosságát. A nagyobb ünnepeken, a nagybani piacon és a virágüzletekben is virághiány volt, az emberek gyakran sorban álltak a csokrokért. Előfordult, hogy nőnapon estére már nem volt virág az üzletekben. A rendszerváltáskor megnőtt a virágüzletek száma, a Tsz-ek és a Főkert-Virágért üzletei a tagok kezébe kerültek, illetve eladták őket. Hiteles számok nem állnak erről rendelkezésre, ám a 2008-ban Budapesten számlált kb. 800 virágüzlet sokkal több, mint ami a lakosság és a közületek, közintézmények ellátására kellene. Ezért gyakran előfordul, hogy a megnyitott virágüzletek hamarosan bezárnak, mert túl sok van belőlük. Jelenleg a számuk némileg csökkent, mert a 2008-as válság a virágkereskedelemnek is ártott, ám még mindig túl sok a számuk.

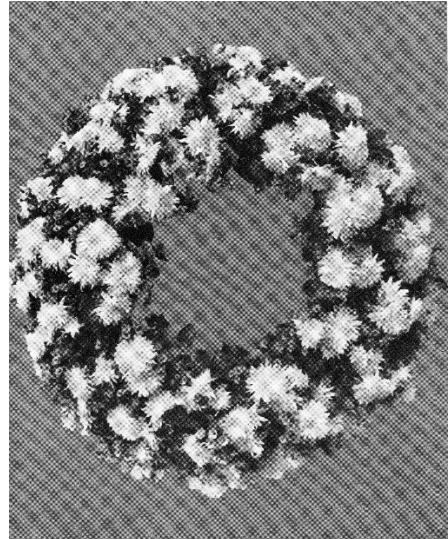
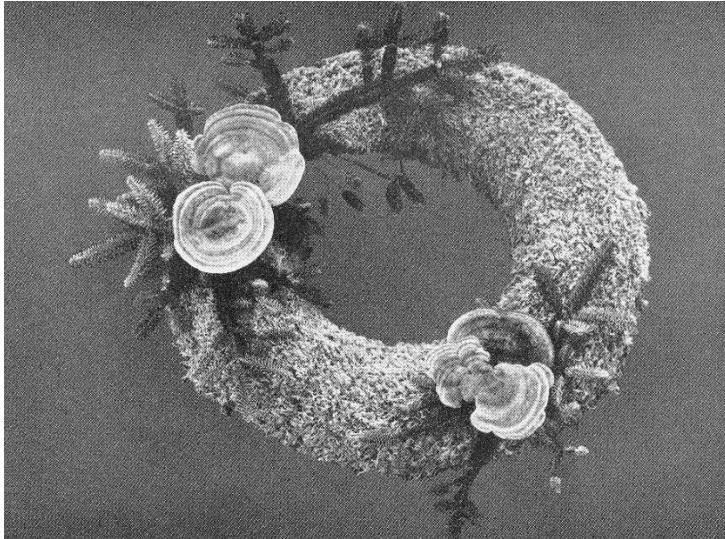
Megmaradnak viszont a kiemelkedő szaktudással rendelkezők boltjai, a jobb helyen lévő, a megfelelő üzletpolitikát folytató, minőségi virágdíszeket árusító üzletek, szalonok. Az a tény, hogy szakképesítés nélkül is engedélyezik virágüzlet nyitását, a szakma fölhígulásához és termékeinek értékvesztéséhez vezet. A kérész életű, alacsony színvonalú üzletek nagy kárt okoznak a szakmának.

A hazai virágkötészet történetében külön fejezet illeti meg a **nagykereskedéseket**, a virágpiacokat. Ki ne hallott volna a kezdetekről, a Batthány téri, a Tolbuchin körúti (Vámház krt.) csarnokról, illetve a Sóház utcai szabad területről, majd a korszerű, budaörsi Floracoop virágpiacról (ami ma már nem is hasonlít az eredeti állapotára), illetve 1993 óta a Flora Hungaria Nagybani Virágpiacról Szigetszentmiklóson. A nagybani virágkereskedelem színvonala magához mérten folyamatosan egy szinttel fejlődött, és még ma is dolgoznak korszerűsítésén. Az 1990-es évek óta, szinte évenként nyílt egy kellék vagy virág nagykereskedés; körbeveszik a szigetszentmiklósi nagybani virágpiacot, az országban pedig több mint hatvan helyen várják a kiskereskedőket. A nagykereskedések forgalma erősen csökkent az új cégek létrejöttével és a virágkereskedők közvetlen tőzsdei beszerzéseivel, a „repülő hollandi” terítő kamionok megjelenésével.

Meg kell említenünk híres virágkötőinket. A fiatalok talán már nem is ismerik őket.

id. Kredits József 1922-1945 között dolgozott a Philanthia virágszalonban. A virágkötő mester, udvari beszállító akkoriban a neves európai virágkötők családjába tartozott. Munkái rendszeresen megjelentek a német szakmai folyóiratban.

Kredits József (Vili bácsi – Budapest, 1921.02.07.-1997.09.17.) a Kertészeti Egyetem Dísznövénytermesztési Tanszékén (ma Szt. István Egyetem Budai Campusa) dolgozott 45 évig (1950-1995) technikai szakoktatóként. A Budai Várkertben, édesapja mellett tanulta meg a virágkötő szakmát, jó ízléssel, alkotó fantáziával a virágok elrendezésének művésze lett. Virágkötészetre oktatta a diákokat, sokszor a Philanthia virágüzletben készítette fel a versenyekre a Virágért virágkötőit. Sok neves virágkötő köszönheti neki a nemzetközi sikerét. Kiállításokat rendezett, diaszorozatot készített, könyvet írt. A szakma mai sok kiválósága tőle tanult. Előszeretettel gyűjtötte a magyar népművészet virágos elemeit, igyekezett azokat beépíteni a modern virágkötészetbe. A népművészeti elemeken alapuló dekoratív, eladható virágkötészeti stílust akart teremteni. A magyar virágkötészetben új elemként a görög koszorúknál a zöldet és a virágokat együtt kötötte rá az alapra. A virágkötészeti könyvekben, tankönyvekben az ő munkái szerepelnek illusztrációként.



48. Kredits József alkotásai (Nagy Béla: Virágok, csokrok, koszorúk – 1966)

Hivatása, szenvedélye volt a virágkötészet, vallotta, hogy a különböző alkotások összeállításánál a virágok formagazdagságát kell szolgálni, érvényesülésüket kell elősegíteni. Munkásságát nemcsak itthon, hanem több külföldi rendezvényen, seregszemlén is elismerték. Erfurtban az IGA kertészeti kiállításon, a moszkvai és a bécsi virágkiállításon ért el kiváló helyezéseket. A „Virágok, csokrok, koszorúk – a virágkötészet művészete” című könyv (Nagy Béla/1966) képanyagának alkotásait, valamint a „Virágkötészet” szakkönyv (Szerk. Wenzky Ágnes - 1990) fotóanyagának számos alkotását ő készítette.

Dr. Nagy Béla professzor, a Dísnövénytermesztési Tanszék vezetője volt 1967-1991 között, sokat foglalkozott a virágkötéssel is. Az első magyar nyelvű virágkötészet könyv szerzője (Virágok, csokrok, koszorúk). Az egyedülálló, 1200 darabos diasorozatával szélesítette a hallgatók virágkötészeti látókörét.

A Philanthia virágszalonhoz köthető **Zsibrita Erzsébet** neve is. Kifinomult szakmai tudásával, üzletvezetői érzékével szinte az összes sikeres „virágertes” virágkötő versenyzőt és későbbi üzletvezetőt oktatta.

Bukros Erzsébet (Szabó Jánosné) (1944-2006) 1992-ben így vallott a szakmáról: „Mindnyájunknak kell, hogy legyen egy adott stílusa. Az enyém a dekoratív, vidám, optimista. A kitárulkozó formákat szeretem. Amikor már nem versenyeztem, úgy döntöttem, váltok, a bonyolultabb formákat favorizáltam, de mégis mindig ugyanoda jutottam vissza. Nincs két énje az embernek.”

Több külföldi versenyen, európai és világkupán képviselte Magyarországot.

1964-Bécs, WIG (Wiener Internationale Gartenschau) virágkiállítás – ezüstérem

1966 – Moszkva egyéni aranyérem

1967. – Stuttgart – Virágkötészeti Európa Kupa – 11. helyezés, a 19 résztvevő közül.

Versenytemák: tál-váza vagy kosár szabadon választott téma, csokor, ajándéktárgy díszítés, menyasszonyi csokor, a saját hazájára jellemző kellékek használatával készített virágdísz

1969 – Párizs – Virágkötészeti Világ Kupa – csokorkötészet 3. hely, összetett verseny 8. helyezés

1974. szeptember 14-15. – IGA Erfurt- a virágkötészeti verseny aranyérmese, Bukros Erzsébet: Víz alatti látomás c. alkotása. További résztvevők Soós Imréné – Óbuda Tsz., Marton Györgyné – Sasad Tsz.

1975. október – Athén – Virágkötészeti Európa Kupa, 13. helyezett

1976 – Moszkva – A magyar kiállítás standján az előző évi Európa Kupára készített „Ariadne fonala” című téralkotásával ért el sikert, azaz aranyérmet kapott.

1977 – Nizza – Virágkötészeti Világ Kupa

1980 – Bázél – Virágkötészeti Európa Kupa – florentin kosár és sírcsokor kategória 2. helyezés



49. Bukros Erzsébet az egyik Főkert versenyen és a Lizadekor virágszalon előtt 1985-ben (Fortepan)

1963-ban érettségizett a monori gimnáziumban. Jogi pályára készült, de ideiglenesen a vizsga után a Fővárosi Kertészeti Vállalathoz szegődött virágkötőnek, majd több mint két évtizedig a cégnél maradt.

1967. nov. 15-től az akkori Tanács körüti virágüzletből áthelyezték a Fleurop Irodába 1.900,- Ft-os havi keresettel. 23 évig dolgozott az Apáczai Csere János utcai üzletben.

A moszkvai virágkiállításon (1967) aranyérmert szerzett a „Győzelem Napjára” készített különleges virág-összeállításával. A debreceni Virágkarneválon, a virággal feldíszített kocsik elkészítésében 1968 óta vett részt. Az országos versenyeken is sokszor az első helyen végzett. 1992-ben alapította meg Liza Dekor nevű cégét. Halála előtt, 2006-ban létrehozta a fiatal virágkötők szakmai képzését elősegítő **Arany Rózsa Közhasznú Alapítványt**.

A magyar virágkötő szakma nagy egyéniségei, további megalapozói:

Pintér Ilona (Sasad Tsz.), Marton Györgyné Margit (Sasad Tsz.), Dr. Fehér Mihályné Kriszta (Rozmaring Tsz.), Dániel Elemér (Főkert), Balogh András festőművész (Kertészeti Egyetem), Fekete Lászlóné Zsuzsa (Főkert), Keresztes László (Sasad Tsz.), Zalay Buda, Báldy László, dr.Radó Dezső.

Bevíz Kata (Bevíz Imréné), Kuhn László, Paksy Zsuzsa, Paróczi Józsefné, Kokics Tibor és még sokan mások.

dr.Guba Lászlóné Schuszter Ágnes (1945-2017). A Főkert virágelosztójában kezdte virágos pályafutását, majd az átképző tanfolyam után virágüzletekbe került. Később az 1970-es évek elején letette a virágkötő mestervizsgát. A Magyar Virágkötők Szakmai Egyesületének elnöke volt 1989-1991 között. Tevékenyen közreműködött a Valentin nap meghonosításában, majd átadója lett a híres „Valentin csokroknak”.



50. Guba Ági 2016-ban a Korok-Virágok kiállításon Nagytétényben

Zakariás Enikő, Hegyi Ildikó (Herke Györgyné, V. Hegyi Ildikó), Dudai Istvánné, Rózsika, Benkovics Ferenc, Kaposváriné Imre Kata, Németh Irén, Lippert Tamásné, Bán Jánosné Kati, akik sok más kollégával együtt eddig is sokat tettek az ifjabb virágkötők képzésében és a szakma fejlesztésében.

Az újabb nemzedék jeles képviselői; Klein Andrea, Marosi Andrea, Fitos Györgyi, Móri Imre, Kiss Zoltán, Gombás Attila, Kruzslicz Ferenc, Meszlényi György, Bolf József, Kövér Krisztián, Németh Attila, Boros Attila, Tóth György, Erdei Gábor, Strasz A. Ciri, Katona Anna és még sokan mások.

Utánuk pedig már ott állnak sorban a fiatalok, hogy átvegyék vagy már részben át is vették a helyüket: Pánczél Péter, Mezőffy Tamás, Kiss Attila, Bajerle Bernadett, Szentpéteri Szabolcs, Rozsondai Attila, Nagy Péter, Aszódi Gábor, Zólogy Luca, Udvari Brigitta, Bertók István, Piroska Ágnes, Kunfalvi Melinda, Nagy Tamás, Nagy Gábor, Takács Dániel és mások.

A magyarországi virágkötészet rövid története azonban nem csak Budapestre összpontosul, sok vidéki településen működik még ma is 100 éves családi virágüzlet (pl. Baja, Tata). A vidéki virágüzletek és virágkötők sajnos kissé távol kerülnek a nyüzsgő virágkötészeti élettől, így bár léteznek, dolgoznak, sikereket érnek el, sokszor kimaradnak a hírekből, tudósításokból.

6. A virágüzlet helye, kialakítása, berendezése

Vállalkozásunk megindításakor *mérjük fel az adottságokat* a leendő virágüzlet környékén, mivel hosszabb időre tervezzük működtetését. A virágüzletünkben töltjük el életünk nagy részét, ezért, hogy munkahelyünk kiszolgáljon bennünket, jól érezzük magunkat benne fontosak a részletek is.

Vizsgáljuk meg, hogy van-e, és milyen távolságban **másik virágüzlet** a környéken. Ha ötszáz méteren belül van, akkor már veszélyes lehet. Azt is nézzük meg, hogy mekkora az a bolt, mit árusít, mikor tart nyitva. Valószínű, hogy ha megnyitunk, akkor a környékünkön lévő virágüzleteket felújítják, hogy fölvegyék a versenyt velünk.

Sétáljunk el többször a leendő üzlet előtt, s figyeljük a **forgalmat**, hogy merre sétálnak az emberek, mit látnak az autóból, a tömegközlekedési eszközről, mennyire látható a bolt este, éjszaka.

Üzletünk legyen *könnyen megközelíthető*.

Az is fontos, hogy **milyen házak, lakások** vannak a környéken. Mire számíthatunk, hogy nappal is otthon vannak az emberek, vagy csak este járnak haza aludni? Élénk, mozgalmas a településrész, vagy unalmas. **Milyen cégek**, szállodák találhatóak a közelben egy esetleges Business to Business (B2B) üzlet létrejötte reményében. Van elég parkolóhely az üzlet előtt, mellett, mögött? Ne kelljen sokat járkálnunk az áru bepakolásakor, s a vevőknek se kelljen cipelni az áruját. A vevő megállhasson az autójával az üzlet előtt, ha nincs parkolási lehetőség, inkább mondjunk le a helyről.

Van-e **buszmegálló, villamosmegálló** a közelben? Még jobb, ha nagyobb, forgalmas áruház közelében van a hely. Mindenképpen legyen jó átmenő forgalom az üzlet előtt. Érdeklődjünk az önkormányzatnál a területfejlesztési tervek iránt, mit terveznek azon a területen? A tájolást is vegyük figyelembe; a déli fekvésű kirakatot és üzletbejárót egész nap tűzi a nap, jobb a keleti vagy nyugati fekvés. Az északi fekvésű üzletben a fényhiány miatt tönkremennek a növények. Ha minden hivatalos papírt, engedélyt megszereztünk, akkor birtokba vehetjük munkahelyünket, a virágüzletet.

Döntsük el, hogy **milyen stílusú**, berendezésű üzletre vágyunk. Romantikus rózsás, modern fémbútoros üzlet, elegáns szalon vagy pórias bolt legyen? Meghatározó a környék, a vásárló és az áru, ha a kedvünk szerint szeretnénk üzemeltetni, akkor vállalni kell a kockázatot.

Ezt nem árt előre elhatározni, így a cég logo-ját, **nevét és emblémáját** is ennek megfelelően megtervezzük, s ezután minden további lépést annak rendelünk alá. A cég emblémája egyszerű vonalú, könnyen olvasható, megérthető legyen.

A **portálra**, a kirakati és bejárati részre mindenki emlékszik, ezért jó a könnyen megérthető, megjegyezhető név, rajz. A frappáns név vagy szójáték a környék kedvencévé teheti boltunkat. A kirakat üvegére semmilyen feliratot ne tegyünk. A logo ne csak az üzlet portálján jelenjen meg, legyen rajta a csomagolópapíron, az áruszállító furgonon, a levélpapíron, a névkártyán és a munkaruhánkon is. A portál fontos eleme a kirakatüveg, az árnyékoló vagy esőtető, és a bejárat. A portált látja meg a vevő először, tehát azt hatásosan díszítsük. Az engedélyünk alapján lehetőleg tegyünk ki növényeket az üzlet elé, ebből rögtön kiderül, hogy virágüzlettel van dolguk. Kitehetünk posztamenseket, szép beültetések, növénycsoportokat, de dekorációs elemeket (pad, kerti bútor, állványok), életszerűen, hangulatosan berendezve példát mutatnak a vevőnek az otthoni elrendezésre. A napernyő vagy árnyékoló ponyva is az alkotásunk része, az

üzlet már az első pillanatra jelezze, hogy milyen stílusú virágkötészet várja majd a vevőt odabenn.



51. Az IMORI virágszalón a Duna Plaza bevásárlóközpontban (Budapest) 2016 karácsonyán

Tegyük kíváncsivá a járókelőt, hogy amikor elhalad **a kirakat** előtt, ránézzon. Ha fölkeljük érdeklődését, akkor belép, hogy megnézzze a kínálatot. A sablonos, unalmas kirakat nem csábítja vásárlásra. Az áruval, növényvel teletömött kirakatban nehéz választani. Döntsük el, milyen kirakat típus felel meg az üzlet arculatának; sokféle terméket, az üzlet áruválasztékát bemutató, vagy egyfajta terméket, illetve növényt, növénycsoportot kiállító, vagy inkább az árengedményekre összpontosító, hirdető, informáló vagy egyetlen témát (húsvét, karácsony, esküvő, kegyelet, nyári szabadság, stb.) fantáziadúsan a vevő elé táró kirakat. A kirakat másik fontos feladata a **reklám**, még hozzá annak a legolcsóbb változata. Ám ez ne az ablaküvegre írt feliratot, inkább a kirakat berendezését, ötletességét, szépségét jelentse. A kirakatnál jobb reklám nem is kell az üzletünknek. Ellenreklám viszont, ha zsúfolt, rendetlen, koszos, unalmas! Gyakran, legalább hetente váltsuk a témát, hogy azzal a sokrétűséget hangsúlyozzuk. A kirakat az üzlet része is legyen, nem csak a bemutatást szolgálja, mert onnan is el kell adni az árut, a tér kialakítása tehát ennek a funkciónak is feleljen meg. Az utca felőli oldalt látványosabbra készítsük, hogy a vevő első pillantás után betérjen hozzánk, de a belső üzlettérhez is szervesen kapcsolódjon.

Az **eladóteret** már a kirakaton át kell látni, hogy milyen a vágott virág, a cserepes dísznövény kínálat, és vannak-e más lakberendezési kellékek. Csak tiszta üvegen, a szellősen, ritmusosan, esztétikusan és arányosan berendezett kirakaton lehet átlátni. Ebben nagy segítség a megvilágítás. Ne világítsunk a vevő szemmagassága fölé, mert akkor nem látja meg azt, amit megmutatni szeretnénk! Csak fehér fényel világítsunk, a színes égők rossz irányba változtatják meg a színeket; pirostól a zöld levél barna lesz, kéktől a sárga virágok zöldessé válnak! Az alapvilágítás és az éjszakai megvilágítás mellett gondoljunk a látványvilágításra is, az egyes szép, érdekes tárgyak, áruk kiemelésére.

Az állandóan változó **árुकészlet**, idények és a témák miatt nem javasolt a beépített kirakat, ahol a méretek nem változtathatók. Használjunk inkább mobil elemeket, posztamenseket, dobogókat, állványokat, amiket kedvünk és a berendezési ötlet szerint alakítunk ki. Az alapelemek egy kirakaton azonos stílusúak, alakúak és visszafogott színűek legyenek, hogy a bemutatott áru érvényesüljön.

Hogyan rendezzük be a kirakatot? Az alap és az átlátható háttér után, a dobogókat is az aranymetszés szabályai szerint rendezzük el, amit az áru elhelyezése kövessen. Az aranymetszés mellett a virágkötészet többi szabályát is alkalmazzuk, mintha virágdísz készítenénk. A kirakat is legyen egységes és arányos. Az alapötlet és a főtéma alá rendeljük minden kelléket, árut és kész alkotást.

A kirakat berendezés kellékei a papír, a textília, az egységes vázák, kaspók, az évszakkal és a témának megfelelő díszítő elemek (szizál, gyapjú, virág, háló, termések, stb.), az aktuális figyelemfelkeltő feliratok és a jól látható árcédulák. Az árcédula előírás, a korrekt tájékoztatás elengedhetetlen kelléke is.

A szépen megtervezett, kivitelezett és gyakran átrendezett kirakat az üzletünkhöz csalogatja a vevőket, majd be is lépnek az üzletbe. A könnyen kinyíló és átlátható **ajtón** belépve, újabb látvány, az **üzlettér** várja. Ugyanolyan stílusban rendezzük be, amilyen a portál és a kirakat, ami már fölkelte a vevő figyelmét. Belépéskor ne áruk tömegével, barikáddal várjuk, a térhatás megteremtése érdekében az üzlet térben vagy eladótérben az árut tegyük hátrébb. Minden árut mutassunk meg, hogy a vásárló tudja, miből választhat. Ha minden áruféleséget vágott virágot, cserepes dísznövényt, kész csokrokat és virágdíszeket, kiegészítő kellékeket, virágföldet, agyagcserepet, kaspót, vázát, stb. szeretnénk bevinni, akkor bazárnak nevezhetnénk a boltot. Válogassuk ki közülük azokat, amik az üzlet profilja szerint oda illők. (Az üzletnyitás előtt már felmértük az adottságokat!) Adjunk elegendő teret az áruféleségek bemutatására, ne zsúfoljunk mindent össze, mert a vevő nem tud választani. Az eladótérben van a kiszolgáló pult a pénztárgéppel, az eladást segítő eszközök, az apró kellékek is. Ha nagyobb méretű az üzlethelyiség, esetleg szalonunk van, akkor rendelésfelvevő helyről, bemutató falról, kisebb kiállító helyről is gondoskodjunk. Fontos követelmény, hogy az üzletbelső körbejárható legyen, szigetek elhelyezésével a polcok közvetlen közelébe is eljuthasson a vevő. Jelöljük ki az utat, vezessük a vevőt úgy, hogy mindent szemügyre vehessen. Ahová nem fér oda, onnan nem vásárol. Ez újabb ok, hogy szűkítsük az áru kínálatunkat. Kisebb tereket alakítsunk ki, ahol egy-egy áruféleségből látványos bemutatót készíthetünk. A kirakat és az üzlettér egységét belülről is tegyük láthatóvá. Ne zárjuk le a kirakatot belülről, hiszen eladó még a kirakati dekoráció is. Az üzletbe lépő vevő figyelmét ne a fal színe, a padló anyaga vagy a fellógatott tüllök sokasága, inkább az áru vonja magára, ezért a fal visszafogott színű esetleg mosható felületű legyen, a

padló sötétebb és könnyen tisztán tartható, érdes anyagból készüljön, a bútorok illeszkedjenek a bolt stílusához, és célszerűek legyenek. Bútorokat használjunk és ne lefordított agyagserepek, kaspók szolgáljanak posztamensként. A szép virágüzlet fél siker az eladásban! A másik fele az árun és az eladókon múlik.

A **pult** az eladás, a kiszolgálás fontos része, ezért az üzlet központi helyén, a munkatérhez közel a helyezzük el, hogy ne kelljen a virágkötőnek fölöslegesen szaladgálnia, de onnan az üzlethelyiség minden részét belássa. Térfigyelő kamerás rendszer kiépítése előtt tájékozódjunk annak jogi vonatkozásairól. Tartsuk a pultban, illetve a pulton a következőket: virágkötő szerszámok, csomagolóanyagok, kötöző, tűzőgép, gombostű, dekorációs kellékek, szalagok, kassza, kisebb szemetes edény, üdvözlőkártya, néhány apróság, kisebb virágdísz, hogy a vevő a csokor kötése közben válogathasson kedvére. A pulton mindig legyen rend és tisztaság, ami a munkákat is jellemezze. A csomagoláshoz hagyjunk szabadon a csomagolópapír méretének megfelelő részt. Az árut és a papírt ne gyűrjük, és ne nyomjuk össze, legyen falra szerelhető csomagolópapír és szalagtartó a kezünk ügyében. A pult kapjon még külön megvilágítást.

Egyszerű vonalú, a stílusnak megfelelő, az árukkal szemben alárendelt szerepet játszó **polcokat** készíttessünk, azokra tegyük a kellékeket, lakberendezési tárgyakat, dekorációkat és kész virágdíszeket. A cserepes dísznövények számára előnyösebb hely a kirakathoz közelebb eső tálcás posztamenseken. Az érdekes, látványos termékeket még külön is világítsuk meg, így irányítsuk rájuk a vevő figyelmét. A bútorlapba szerelt világítótest közelről, kisebb energiafelhasználással világítja meg a kiemelt árut. Az elektromos munkákat szakemberrel egyeztessük és készíttessük el! Jó, ha a kész virágdíszeket magasabb (kb. 90-100 cm) posztamensekre tesszük, így a vevő majdnem szemmagasságban látja alkotásunkat, a részleteket is megvizsgálhatja, mielőtt dönt, hogy megveszi-e. Alakítsunk ki állandó helyet a kész virágdíszek számára, jól megvilágított posztamensekre tegyük őket, amit a vevő megszokik, és ha legközelebb egy kész csokrot szeretne, már tudja, hogy hol keresse. A vágott virágot az eladópulthoz közel, akár posztamenseken vázákba vagy a bordásfal-szerű virágfalon helyezzük el, hogy a vevő az eladó segítségével könnyen választhasson belőlük. A virághűtő vitrinekben állandóan rendet kell tartani, nem egyértelmű viszont a vevőnél a megítélése. Arra gondolhat esetleg, hogy nem friss a virág, ezért tartják hűtőben, viszont meg is fázhat például a kész csokor, különösen, ha hidegre érzékeny virág (flamingóvirág, orchidea) van benne. Óvatosan hát a vitrin használatával! A vásárlók szemléletének megváltoztatásával persze javíthatunk a helyzeten. A nagyobb területű virágüzletekben külön rendelés felvevő, vagy pihenő helyet alakíthatunk ki, ahol a vevő kényelmesen rendelhet, megbeszélheti az eladóval, illetve szükség esetén várakozhat. Kényelmes bútorokkal berendezett sarokban, virágkötészeti szakmai folyóiratokat, könyveket, katalógusokat lapozgathatnak a vevők. A kellemes és a kényelmes vásárlást, a várakozást megnyugtató háttérzenével tegyük még jobbá.

A vásárlók számára elzárt, a megfelelő mindennapi munkához azonban elengedhetetlen területek a **munkatér, a raktár, a hűtőkamra, a szociális helyiségek** (étkező, mosdó, fürdő, öltöző, WC) és az iroda. Németországi felmérés szerint az átlagos virágüzlet területének az eladótér 31, az előkészítő és szociális helyiség 27, az iroda 6, a raktár 36 %-át foglalja el. Ez is azt mutatja, hogy a munkatér és a raktár mennyire fontosak, hiszen kétszer akkora területet foglalnak el, mint az eladótér. Az eladótérrel közvetlen kapcsolatban álljon a **munkatér**, amelynek használhatósága határozza meg berendezését. Ne kelljen fölösleges utakat megtenni a dolgozóknak benne, könnyítsük meg a munkát célszerű elrendezéssel, tegyük áttekinthetővé

és könnyen takaríthatóvá, padlója ne csússzon akkor sem, ha vizes. A berendezésénél, különösen a munkaasztal esetén tartsuk be az ergonómiai előírásokat, hogy a virágkötők kényelmesen, hajlogtatás és nyújtózkodás nélkül dolgozhassanak mellette. Kevésbé fáradnak el, és kevesebb a derékfájási panasz. A dolgozók különböző termetűek, ezért állítható magasságú, vagy eleve különböző magasságú (90-100 cm) munkaasztalokat állítsunk be. Szélessége 60-80 cm között változzon. Az asztallap felülete ütés- és kopásálló, valamint könnyen tisztántartható legyen. Az asztalban legyen a helye a szerszámoknak, a segédanyagoknak (drót, kötöző, stb.) és az alapvető kellékeknek. A hulladékgyűjtőt az asztal alatt helyezzük el, hogy a szemét (külön a szerves, külön a műanyag és a papírhulladék) az asztalról közvetlenül belekerüljön. Az asztal fölött alakítsuk ki a ragasztópisztoly elektromos csatlakozóját, hogy ne érhesse víz. Az asztalt felülről, középről világítsuk meg, hogy ne vessen senki árnyékot a munkavégzési felületre. Az asztal körül elérhető magasságban rögzítsük a polcokat, mindig ugyanarra a helyre tegyük a naponta használatos alapanyagokat, kellékeket. Magasabbra kerülhetnek a raktározandó termékek. Az asztalhoz közel legyen a vizesblokk, hogy kéznyújtásnyira tölthessük meg a vázákat és a vágott virágot tartó edényeket.

A környezetvédelmi szempontok, a környezetvédelmi tudatosság kihangsúlyozása érdekében a virágdíszekhez a lehető legkevesebb műanyagot használjuk, sőt a virágüzletben és a munkatérben is törekedjünk a szemét szelektív gyűjtésére. Külön tárolóedény legyen a zöld hulladéknak, másik a papírnak, s még egy a műanyagnak. Ez ma már szinte előírás minden üzlet számára.

A hűtőkamra, a raktár és a szociális helyiségek is legyenek közvetlen kapcsolatban a munkatérrel, a virágüzlet legfontosabb területével. A hűtőkamra, illetve a pincehelyiség főként a vágott virágok, vágott zöldek tárolására szolgál.

A *raktárban* a különböző árut tartalmazó dobozokat különítsük el egymástól. Jól zárható, pormentes, állandó hőmérsékletű legyen a raktár, hogy tárolhassuk benne a melegre, a fényre, porra érzékeny árufeleségeket is. (gyertya, száraz virág, tűzőhab, vegyi anyagok, stb.).

A *szociális helyiségek* kialakításánál a rendeltetésre és a higiéniaira figyeljünk. Könnyen tisztán tartható anyagokból készüljenek. Az öltözőben zárható szekrényeket, padokat vagy székeket kapjanak a dolgozók. A kézmosó és a fürdő lehet egy helyiségben, de a WC mindenképpen külön nyíljon. Az étkezőhelyiségben legyen hely az ételek tárolására (hűtőszekrény), fölmelegítésére (mikrohullámú sütő), az edények elmosogatására és a kulturált étkezésre.

Az *irodába* telepítsük a számítógépet, amin a bevételezést végezzük, illetve ellenőrizzük a forgalmat, elolvashatjuk elektronikus postánkat. Figyeljük és frissítsük az internetes honlapunkat. A számítógép elengedhetetlen az egyre jobban terjedő internetes virágkereskedelemben is. Segít az adminisztrációban is. Az irodában tároljuk bizonylatainkat, hogy ellenőrzéskor könnyen elővehessük.

Zárt terekben, így a virágüzletben is tilos a dohányzás, a dohányzó dolgozóknak helyet kell kijelölni, ahová a cigarettaszünetekben kimehetnek. Soha ne az üzlet előtti területet jelöljük ki dohányzásra!

7. A virágkötészetben használható gyűjtött virágok, növények, termékek és más természetes anyagok

A virágkereskedelemben forgalmazott (importált és hazai termesztésű), a nagykereskedésekben kapható vágott virágokkal, és cserepes dísznövényekkel a DÍSZNÖVÉNYTERMESZTÉS című könyv foglalkozik. A virágkötő mesternek azért ismernie kell az állandóan megújuló választékú, megvásárolható, de a forgalmazástól eltiltott virágokat, növényeket is. A nagybani virágpiacokon számtalan, ismert és kevésbé ismert gyűjtött növényvel, csokros áruval találkozunk. Előfordul, hogy az eladó és a vevő nem is tudja, hogy védett növényt adott el, illetve vásárolt. Legyünk elővigyázatosak a gyűjtött növényekkel, inkább ismerjük meg azokat, hogy elkerüljük a komoly büntetéseket. A „gyűjtött” növények láttán fölmerül bennünk a kérdés: honnan gyűjtötték be a sok hortenziát, puszpángot és tuját? Bizonyára nem a saját kertjükből, hanem a temetőkből, parkokból szedték! A nyugat-dunántúli temetők már szinte kopaszok, annyi növényt lenyírtak. Ez is a természet károsítása. Erkölcsi, etikai kérdés, hogy megvegyük-e a gyűjtött növényeket a virágpiacon?

Egyáltalán nem vásárolhatunk *lapmohát, zuzmót, tőzegmohát, párnamohát*, még a moha koszorúalapot megvétele is kérdéses, mert ezek a növények is védettek. Komoly büntetéssel számolhat az, aki gyűjt, forgalmaz mohaféléket. E cikkekből csak import és számlával igazolt áruval dolgozzunk inkább. A *taplógombát, fakérget*, főként a kegyeleti díszekben, karácsonyi összeállításokban használjuk, de ne gyűjtsük, inkább a nagykereskedésben vegyük meg, mert a gyűjtöttet fertőtlenítés nélkül nem használhatjuk. A *taplógomba* és a *kéreg* is lárvák, bogarak lakóhelye, nem túl kellemes, ha a terített asztalon hagyják el azt. A *zuzmós ágak* a karácsonyi virágkötészetben kedveltek, ez nálunk is gyűjthető, az un. „*izlandi zuzmó*” (Islandsmoos) pedig általánosan használt, nálunk nem gyűjthető, importált. A glicerinnel tartósított rugalmas növény natúr és sokféle színben kapható. Ha kiszárad, újranevesítéssel ismét rugalmas és használható lesz. A festett típusokkal óvatosan dolgozzunk, mert engedik a színüket, a tűzőhabba tűzve, az onnan kifolyó víz, foltot hagy. Száraz helyen tároljuk. A *páfrányok* közül csak az erdei pajzsikát (*Dryopteris filix-mas*) vásároljuk, tízesével, húszasával csomagolva kínálják az árusok. Könnyen kiszárad és pöndörödik a széle, ezért jobb, ha fóliában, hűvösön tároljuk. A sárga színű *fakín* (*Loranthus europaeus*), a lombhullató fagyöngy, a (*Viscum album*) viszont örökzöld, fehér színű. Mindkettőt a karácsonyi díszekben használjuk. Fenyővel körbefogva, kis csomókban árusítják. Hátránya, hogy a termés megérve leesik és a ragadós, nyúlós terméshúsa beszennyezi a bútort.

A leggyakrabban vásárolt fenyőféle a *lucfenyő* (*Picea abies*), a koszorúkötéshez, sírcsokrokhoz használjuk. A bálában forgalmazott fenyő tavasz végi fiatal hajtásai lankadnak, ezért felhasználás előtt azokat le kell csípni. A *selyemfenyő* (*Pinus strobus*) ágakat kis csomókban árusítják, a csokorkötésnél is használjuk. A jegenyefenyők levele nem hullik le, rászárad a hajtásra. A *közönséges jegenyefenyő* (*Abies alba*) és a *kaukázusi jegenyefenyő* (*Abies nordmanniana*) hajtásai a karácsonyi virágkötészet alapjai. Karácsonykor használjuk, de importáljuk a nagyon kedvelt ezüstös színű *nemes jegenyefenyő* (*Abies nobilis* v. *procera*) ágait is. Rendkívül gazdaságosan használható és különlegesen díszítő fenyő. A *duglászfenyő* (*Pseudotsuga menziesii*) levele sem hullik le, finom citromillatú, ezért jó használni őket a díszekben. A fenyőtoboz is a téli virágdíszek alkotóeleme. A zsákokban árusított fenyőtobozoknak a szakma sajátos (piaci) neveket adott. A *lucfenyő toboza* a *szivartoboz*, a *feketefenyőé* (*Pinus nigra*) a *nagy rózsatoboz*, az erdei fenyőé (*Pinus silvestris*) a *kis rózsatoboz*, a *selyemfenyőé* a *hasítani való toboz*, a *törpefenyőé* (*Pinus mugo*) az *apró rózsatoboz*, a *vörösfenyőé* (*Larix decidua*) az *apró toboz*, a *duglászfenyőé* a *szakállas vagy szálkás toboz*. Az

enyves éger (*Alnus glutinosa*) nem fenyőféle, ezért toboza sincs. Tobozszerű termése jó díszítő anyag, *éger* toboz a neve. Sokféle örökzöldet vásárolhatunk még: *boróka* fajokat (*Juniperus*), a sajnós lehulló *ezüstfenyőt* (*Picea pungens*), a pikkelylevelű *hamisciprust* (*Chamaecyparis lawsoniana*), a *tuja* fajokat (*Thuja orientalis*, *Thuja occidentalis*).

A kegyeleti, adventi és karácsonyi alkotásokba valók a lomblevelű örökzöldek hajtásai, mint pl. a *mahónia* (*Mahonia aquifolium*), a *babérmeggy* (*Laurocerasus officinalis*), a *borostyán* (*Hedera helix*), a *japán kecskerágó* (*Euonymus japonicus*), a *magyal* (*Ilex aquifolium*) és a *puszpáng* (*Buxus sempervirens*).

Az utóbbi években lombhullató díszfákat és díszcserjéket is találunk a virágkötészet anyagai között. A lucfenyő nyár eleji hajtásai miatt nem szép a koszorúalap, ezért szoktuk helyette használni a kemény levelét szépen megtartó *csertőlgyet* (*Quercus cerris*). Ritkán kerül a kezünk ügyébe a szép virágzatáról híres *virágos kőris* (*Fraxinus ornus*).

A *cserszömörce* vagy *parókafa* (*Cotinus coggygria*) csodálatos parókaszerű természetes ága és ragyogó őszi lombszíne miatt volt kedvelt, manapság főként a bordó levelű fajtákat forgalmazzák vágott zöldként is. Tartós, jól kezelhető csokor alapanyag. A *vöröstölgy* (*Quercus rubra*) ágait tartósítják és festik, így kerül forgalomba. A tavaszi virágzó cserjék közül a virágpiacon megvásárolható a helytelenül aranyesőnek nevezett, sárga virágú *aranyvessző* (*Forsythia intermedia*), a rózsaszín telt virágú *babarózsa* (*Amygdalus triloba*), a *kecskefűz* (*Salix caprea*), a *kosárfonó fűz* (*Salix viminalis*) barkás hajtásai, a virágzó *orgona* (*Syringa vulgaris*), a rózsaszínes virágú tamariska (*Tamarix tetrandra*). Zöld hajtásaiért vágják le a seprűzanótot (*Spartium junceum*), szép virágjáért az előkertek kedvelt növényét a *hortenziát* (*Hydrangea macrophylla*). Az őszi zöld és fekete termésért árusítják a *fagyalt* (*Ligustrum vulgare*), a fehér (*Symphoricarpos albus*) és a rózsaszín (*Symphoricarpos orbiculatus*) *hóbogyót*, a narancs és piros színű *csipkebogyót* (*Rosa canina*), a különös alakú és színű *kecskerágót* (*Euonymus europaeus*), valamint a narancs nagyságú zöld *narancseper* (*Maclura pomifera*) terméseket. Minden lágyszárú növényt, ami díszít és használható a virágkötészetben, begyűjtik. A *vékony szálú zsurlót* (*Equisetum*) itthon szedik (védett!), a vastagabbat importáljuk. A *hunyor* (*Helleborus odorus*) (védett!), a *gyöngyvirág* (*Convallaria majalis*), a *salamonpecsét* (*Polygonatum* fajok) tartós zöld levelét kötegszámra tépik fel, az *őszi vérfű* (*Sanguisorba officinalis*) (védett!) sötétbordó gomb-szerű virágzatát, a *kutyatejfélék* (*Euphorbia* sp.) pedig sárgás felleveleik miatt kerülnek a piacra. A *gyöngyvirág virágja* valószínűleg rákerül a védett növények listájára. Az *alkörmös* (*Phytolacca americana*) a lilás száráért, eleinte a zöld, majd lilásodó terméséért kedvelt növény. Elsősorban a csokorkötésben használjuk őket.

A száraz virág-kötészetben is sokféle hazai gyűjtött növény használható, a gyűjtést azonban lassan átveszi az import és a hazai termesztés. A *gyékény* (*Typha* sp.) még mindig divatos, a *júdáspénz* vagy holdviola (*Lunaria annua*), a *mácsonya* (*Dipsacus* sp.), a *selyemkóró* (*Asclepias syriaca*), a *vasvirág* (*Xeranthemum annuum*), a *lampionvirág* vagy zsidócseresznye (*Physalis alkekengii*), a nagy tövisű *lepényfa* termése (*Gleditsia triacanthos*), a *csörgőfa* termése (*Koelreuteria paniculata*), a *szivarfa* hosszúkás termése (*Catalpa bignonioides*) gyűjthetők.

A természetből gyűjthető a különböző nagyságú és színű folyami kavics, a kötömb és a homok is.

8. Védett növények

A védett növényekből egyetlen szálát sem szabad letépni, ha a begyűjtők nem is ismerik, a virágkötő mester kötelessége a figyelmeztetés. Tilos venni és eladni, többek között a *hóvirágot* (*Galanthus nivalis*), az *árvalányhaját* (*Stipa* sp.), az *erdei cikláment* (*Cyclamen europaeum*), a *kövirózsát* (*Sempervivum* sp.), a *leánykörtörűt* (*Pulsatilla grandis*, *P. nigricans*), a *szamárlenyeret* (*Echinops ritro*), a *szártalan bábakalácsot* (*Carlina acaulis*), a *szúrós csodabogyót* (*Ruscus aculeatus*), a *lónyelvű csodabogyót* (*Ruscus hypoglossum*), több vadon élő *nőszirm* fajt (*Iris* sp.), a vadon élő *kosborféléket*, vadorchideákat, a *mohaféléket*, a *hunyor fajokat* (*Helleborus*). Ezek a növények nem csak azért védettek, hogy az utókornak is maradjanak belőlük példányok, hanem erősítik a természetvédelmi környezetbarát szemléletet is, amit a virágkötő mester közvetíthet a dolgozóinak, a vevőinek és a nála gyakorlaton lévő virágkötő diákoknak is.

9. Mérgező és allergiát okozó növények

Előfordul, hogy munka közben megjelenik a kézfejükön egy piros kiütés, bedagad a szemhéjunk, vagy köhögni kezdünk. Kevésbé gondolunk a toxikus anyagokat tartalmazó növényekre, pedig lehet, hogy éppen azok okozzák a problémát. Ismerjük meg a mérgező és allergiát kiváltó növényeket, és tájékoztassuk a vásárlónkat is róla. Vigyázzunk, hogy mérgező növény ne kerüljön a gyerek közelébe, kezébe, mert komoly baj is származhat belőle! A külsődleges bőrtüneteken kívül hányás, hasmenés, görcsök, a nehezebb légzés jelezheti, hogy valami nincs rendben.

Mérgező növény, amivel a virágüzletben dolgozhatunk, s a csokorban a vevő hazaviszi: a *borostyán* (*Hedera helix*), a *fagyal* (*Ligustrum vulgare*), a *hóbogyó* (*Symphoricarpos albus*), az *alkörmös* (*Phytolacca americana*), a *babérmeggy* (*Laurocerasus officinalis*), a *bangita fajok* (*Viburnum* sp.), a *kecskerágó* (*Euonymus europaeus*), a *kutyatejfélék* (*Euphorbia* sp.), a *mahónia* (*Mahonia aquifolium*), a *kontyvirág* (*Arum maculatum*), a *tiszafa* (*Taxus baccata*), a *gyöngyvirág* (*Convallaria majalis*), a *fajdbogyó* (*Gaultheria* sp.), a *magyal* (*Ilex aquifolium*), a *fehér fagyöngy* (*Viscum album*), a *pusz pang* (*Buxus sempervirens*), a *gyűszűvirág* (*Digitalis purpurea*), a *zanót* (*Sarothamnus scoparius*), a *tuja* (*Thuja occidentalis* és *T. orientalis*), a *hamisciprus* (*Chamaecyparis lawsoniana*), a *hunyor* (*Helleborus* sp.) a *nehézságú boróka* (*Juniperus sabina*) minden része. A tünetek változók, néhány növény esetében végzetes is lehet, ezért vigyázzunk, hogy mit teszünk például a gyerekek születésnapjára!

Sok cserepes dísnövény levelének, szárának elfogyasztása okozhat enyhébb vagy erősebb mérgezési tüneteket. Figyelmeztessük a gyermekes szülőket a következő növényekre; *buzogányvirág* (*Dieffenbachia picta*), *ciklámen* (*Cyclamen* sp.), *amarillisz* (*Hippeastrum* sp.), *kála* (*Zantedeschia aethiopica*), *rákvirág* (*Aglaonema* sp.), *anyósnyelv* v. *szanzeviéria* (*Sansevieria* sp.), *fikusok* (*Ficus* sp.), *kroton* v. *csodacerje* (*Codiaeum variegatum*), *sárgányfa* (*Dracaena* sp.), *mikulásvirág* (*Euphorbia pulcherrima*), *könnyező pálma* (*Monstera deliciosa*), *filodendron* (*Philodendron* sp.), *leánder* (*Nerium oleander*), *vitrolavirág* (*Spathiphyllum* sp.), *flamingóvirág* (*Anthurium* sp.), *korallvirág* (*Kalanchoe blossfeldiana*), *díszpaprika*, *klárisfácska* (*Solanum capsicastrum*), *glórióza* (*Gloriosa superba*), *nyíllevél* (*Syngonium podophyllum*), *szobaliliom*, *klívia* (*Clivia miniata*).

Az allergiát okozó növények csak az érzékeny embereknek okoznak bőrkíütést, köhögést, könnyezést. A fűfélék tüszögést, a fenyők tűlevelei bőrpírosodást, a kankalinok (Primula) molyhos levelei és a tejnedves virágok folyadéka bőrkíütést, szemháj felduzzadást okozhatnak. A virágüzletben dolgozó munkatársakkal meg kell ismertetni a mérgező és az allergiát okozó növényeket, hogy a vevőket ők is tájékoztathassák. Ha valamelyik dolgozó allergiás egy növényre, akkor azt a növényt ne tartsuk a virágüzletben!

10. Biológiai törvények

A virágkötészeti munkák közül a száraz és a selyem virágdíszeken kívül a tartós növény-beültetések maradnak meg legtovább a vevőnél. Ezért fontos tudni az összeültetett növények származási helyét, igényét, a helyszín adottságait (**tájtörvény**).

A tartós összeültetésekbe azonos igényű növények kerüljenek; ne ültessünk tehát egy tartóedénybe száraz és nedves termőhelyről származókat. Az ugyanarról a területről valók érzik magukat a legjobban együtt, azért a fenntartásuk is egyszerűbb, élettartamuk megnő, és a vevő elégedett lesz.

A virágdíszeket lehetőleg az adott évszakra jellemző virágokból, zöldekből, növényekből, s nem utolsósorban kellékekből állítsuk össze (**évszaktörvény**).

A *biológiai törvény* alapján az adott beültetésbe azonos igényű növényeket, a csokorba hasonló élettartamú virágokat tegyünk, a virágtálba azonos évszakban nyíló virágokat tűzzünk. A biológiai törvények minden virágkötészeti munkára érvényesek; a kaktuszok mellé pozsgás növényeket ültessünk, az orchidea mellé trópusi leveleket kössünk, és a tavaszi növények mellé hasonló jellegű fűvek, hagymások kerüljenek.

11. A virágkötészeti alkotások alapkellékei, technikai segédanyagai, szerszámjai, gépei. Újdonságok

A virágkötészet mesterei elsősorban élő anyagokból, virágokból, növényekből, növényi részekből készítik az alkotásaikat, de a még látványosabb, meghökkentőbb és eladhatóbb virágdíszekhez a főként ipari termékként előállított kellékekre is szükség van. A sokat említett hozzáadott érték, amivel a virágdíszeket gazdagítjuk, nagyrészt ezen kellékek sokaságából születik. A technika fejlődésével újabb segédanyagok, dekorációs kellékek kerülnek a piacra, a virágkötészet szakma elfogadott anyagává válnak. A kreatív virágkötő óriási anyag- és technikai ismeretei segítségével a sokféle alapterméket átdolgozza a virágkötészet számára, felhasználhatóvá teszi. A virágkötő fantáziájától függ, hogy miként tudja alkalmazni őket.

A virágkötő mesternek ismernie kell gyártásukat is, hogy vásárlóját, a nála dolgozó alkalmazottakat, a gyakorlaton lévő diákokat tájékoztassa a technológiákról, az anyagokról, a gyártásról. A jó üzletvezető mindig egy lépéssel a többiek előtt jár!

11.1. Alapanyagok, tartóedények

A virágkötészeti alkotások elkészítéséhez nélkülözhetetlen kellékek szükségesek. Nélkülük nem lennének asztaldíszek, tűzött menyasszonyi csokrok vagy növény-összeültetések. Ezért fontos az ismeretük.

11.1.1. Kerámia edények

A kerámia virágtartó edények kiválasztását a felhasználás módja határozza meg, hogy beltéri vagy kültéri növénybeültetésre, virágdíszekhez, Ikebana készítéséhez használjuk fel. Az alkalmazott virágkötészeti stílus is behatárolja az alakot, a színt és az anyagot. Virágüzletben kerámia kaspókat, tálakat, vázákat, balkonládákat használunk gyakrabban. A váza magasabb, mint amilyen széles, a tál szélesebb a magasságánál. A kaspó cserépborítót jelent (francia szó: cacher = beborítani és pot = cserép), a kerámia, a görög „keramos” szóból ered és agyagot jelent. Alapvetően az agyagból égetett termékeket nevezzük kerámiának. Az alapanyag agyagot, különböző adalékokkal keverik, ami például a télállóságot is befolyásolja. Minden gyárnak van saját receptje, ezért más színű a kerámia edények alapja is. A kerámiaedények gyártása több folyamatot tartalmaz; a kibányászott agyagot először összetörik, megtisztítják a kövektől, szerves anyagoktól, majd pépesítik, és hozzáadják a recept szerinti adalékanyagokat. Jól összekeverik, préselik, amíg egynemű, légbuboréktól mentes masszát nem kapnak, amiből aztán különböző technikákkal kiformázzák a megfelelő alakú tartóedényt. Az ősi technikával a vázát egymásra rakott, sodort „agyag gilisztából”, vagy metélt tészta nagyságú csikokból, illetve lapokból nyomkodták össze. A fazekasok korongozó technikája során az agyagot a lábbal hajtott korong közepén forgatva, vizes kézzel húzzák fel, formázzák az edényt. A modernebb megoldások már a nagyszériás gépi gyártásra valók; a gipsz sablonba agyagot öntenek, majd fémlappal vágják le a felesleget. A tálaknál a gipszforma forog, az összerakott két gipszforma közé kerül a folyékony agyag. A gipsz kiszívja a nedvességet, s rövid száradás után kivehető a nedves agyagedény. Öntéssel a különleges, nem szabályos alakú és a négyszögletes edények készülnek. Sajtolással készítik az egyszerű alakú kerámia edényeket, például az agyagcserepeket, és még nem fejeződik be a folyamat, korrigálni kell a felületet, majd normál hőmérsékleten szárítani. Az első égetésnél natúr agyagedényt kapnak. 700-1200 °C között égetik. Ezután jön a máz felvitele, s a második égetés, amikor eldől, hogy milyen lesz a minőség. A 800 -1000°C hőfokig égetett termékek, az ún. puha, lágy kerámiák (terrakotta, majolika, fajansz, kőedény), míg az 1100-1500 °C-on égetett a kemény, erős kerámia (kőagyag, samott, porcelán). Ha még festenek az alapszínre, akkor harmadik égetés is következik. Az ilyen kerámiák biztosan nem engedik át a vizet.

Gyakran találkozunk a virágkereskedelemben alacsony hőfokon égetett, és egyszerű hideg falfestékkel festett kaspókkal. A vízállóságot szilikonnal igyekeznek megadni, ám többnyire rövid idő alatt tönkremegy a festés, és a vizet sem tartja meg. A virágkereskedő dönt, hogy sok olcsó, gyenge minőségű kaspót ad el a vevőinek, vagy kevesebb, drágább, de jó minőségű árut. Az égetés mértékét és a kerámia minőségét is gyorsan megállapíthatjuk a vásárlásnál. Ha tenyerünkre tesszük az edényt, megkongatva tompa, mély hangot hallunk, akkor gyengébb minőségű a kerámia. A jól kiégetett árunak éles a hangja. A megrepedt kaspó tompa, recsegő hangot ad. Gyenge áruval gyorsan elveszíthető a vevő.

A **kerámia** tartóedények felülete is különböző. A legegyszerűbb megoldás a natúr kerámia felület, ez a leggyakrabban vöröses barna terrakotta, az égetett agyag színe. (latin szó: terra=agyag, cotta=égetés). A festésnél a máz gyáranként változó. A színes, általános kaspókat nagyüzemi elektrosztatikus eljárással, műanyag alapú porfestékkel festik.

A virágkötő számára fontos a kerámiák ismerete, mert a felhasználás során a stílushoz megfelelőt kell kiválasztania. Az egyszerű égetett agyagedények - a virágcserépek, kaspók, virágtálak, római váza utánzatok - összefoglaló néven terrakotta edények. Az agyag minőségétől függően különböző színtónusokban kaphatók. Porózusak, magukba szívják a vizet, majd átengedik. Nem fagyállóak! Gyenge magyarországi teleken kibírják a szabadban, de kemény hidegben a vízzel telt edények szétfagynak, lapok válnak le róla. A vevőnek állandó szabadban való használatra a samottból készületeket ajánljuk. A nádudvari fekete kerámia dísz tárgyakat alacsony hőfokon égetik és máztalanok, ezért nem vízállóak, száraz vagy üvegváza betéttel azonban élő virágdíszhez is használhatók. A majolikát Mallorca-n találták föl a késő középkorban. Általában barna, sárga, piros, erősen színezett agyag, cserépeket, kaspókat (cserépborító), vázákat készítenek belőle. Jellemző az alapláncra ecsettel rajzolt mintázat.



52. Modern kerámia vázák

A **fajansz** kerámia az olaszországi Faenza városáról kapta nevét, mivel ott készítették először. Fehéres, sárgás barna kerámia, fehér alapmázzal és szép mintázattal. Az eredeti fajansz igen drága, de az eljárást sok gyár folytatja, és különböző termék formájában árusítja. A Wegewood-i (Anglia) kőedény fehér agyagból készül. A színes rajzolatokat fedő máz könnyen lepattan. Étkészletek, vázák, tálak, kaspók készülnek belőle.

A kemény kerámiák sorába tartozik a barnás színű **kőagyag**. 1400 °C felett égetik ki. Jellemzőes német falusi kerámia kancsókat, söröskorsókat, virágtartó edényeket is készítenek kőagyagból. A samott már egyszer kiégetett agyagörleményt vagy homokot is tartalmaz. Magas hőfokon égetik, ezért jó télálló kerámia, nem szívja magába a nedvességet, éppen ezért kültéri virágtartókat, térelemeket készítenek belőle. A Távol-Keleten gyártott samott növénytartókkal vigyázzunk, mert nem mindegyiket égették ki magas hőfokon, így a fagyállóság kétséges.

A **porcelánt** Kínában találták föl, de nevét Meissen-ben kapta 1709-ben a porcella kagylóról, annak hasonló, áttetsző fehér színe miatt. Az európai porcelánt a XVIII. század elején találták fel. A legfinomabb agyagot, a kaolint 1300 °C-on égetik ki, attól fehér, könnyű és vékony. Az utóbbi években, a virágkötészetben is teret kapnak a különleges porcelán vázák, kisebb tálak, gyertyatartók. Híres a magyar Herendi, Hollóházi és Zsolnay (Pécs) porcelán.

Milyen minőségű kerámia tartóedényeket használunk a virágkötészetben? Alapvető követelmény a vízállóság. Legalább egy mázréteg legyen a kerámia tárgy belsejében, főként, az alacsony hőfokon égetett esetében. Ne karcolhassák meg a bútort, filc koronggal vásároljuk,

vagy mi ragasszunk rá. A minőségi kerámiák talpán már eleve megtalálhatók a filckorongok. Piacon vagy nagykereskedésben vásárolt kaspókat ellenőrizzük, hogy nem repedtek-e, csengő hangot ad-e? A kiválasztásnál az alakjára, az arányaira, a színezésére, az anyagszerűségére és a felületére is figyeljünk. Az üzletünkben, a tömegben megjelenő tartóedények komoly hatással vannak az üzlet hangulatára. Beszerzésünkkor mindig gondoljuk végig, hogy mi illik az üzlet hangulatához, a stílusunkhoz. A tartóedényeket is ápoljuk, tartsuk tisztán, ehhez elegendő őket időszakonként mosogatószeres vízben elmosni. A kaspókat, tálakat, különösen a fényes mázasokat csak úgy tegyük egymásba, ha papírt teszünk közéjük. A kemény kerámiák könnyen megsértik egymást. Az árcédulát soha ne ragasszuk a kaspó oldalára, a ragasztó egy idő után lemoshatatlan nyomot hagy.



53. A Gránit 2009 cég új kerámia tartóedény formái

Különös kinézetű tartóedényeket, vázákat, kaspókat készít egy magyar cég. Bármilyen kőzúzalékból, üvegtörmelékből, kavicsból állít elő tartóedényeket. Az alapanyagokat ragasztóanyaggal rögzíti egymáshoz.

11.1.2. Üvegvázák, tálak

Az üveg áttetsző, a tiszta és szó szerint törékeny is. Az üveg és a virág csodálatosan mutatnak együtt, amit az utóbbi évtized virágkötészetében is látunk. Az 1990-es évek óta az üvegáru hatalmas sikert aratott a virágkötő szakmában, nem csak a virágdíszek, csokrok tartójaként, de önálló lakberendezési dísz tárgyként is. Az üveg teljesen vízzáró, nem kell aggódnunk, hogy vizes lesz a vevő bútora. Jó, hogy átlátszó, így tudjuk, mikor kell a vázába utántölteni vagy cserélni a vizet. A kémcsövek is a trendhez tartoznak. Az üveg melegen képlékeny, könnyen formálható, kihülve megtartja különleges alakját, ezért kedvelt a művészek számára. A hatalmas üvegvázákat, tálakat nagy csokrokhoz, térelemekhez használhatjuk fel.

Az üvegmassa többféle anyagból áll, de üvegfajtáktól függően más-más aránya van. Kvarc (finom, tiszta homok 75%), szóda (nátriumkarbonát 13%), mész (kálciumkarbonát 12%) és káliumszulfát alkotja a kristályüveget, továbbá piros ásványi festékanyag semlegesíti az üveg zöldes színét, így végül fehér lesz. Fémoxid színezékekkel festik az anyagokban színes üvegeket (rézoxid – kék, mangán, nikkeloxid – ametiszt, lila, réz és arany – rubin, piros). Homályosító anyagtól lesz opálos az üveg. Érthető hát, hogy miért olyan drágák a piros színű üvegek! A gyártás: az anyagokat a receptnek megfelelően összekeverik, majd a folyamatosan működő 1400-1500°C-ra felhevített samottal kirakott kemencében kb. 12 óra alatt megolvad, így jön létre az üvegmassa, a folyékony üveg. Az üvegáru készítésének több módja ismert. Fúvócső segítségével készítik a szájjal fújt üvegeket. A cső egyik végén az üvegmasszába az üvegműves befújja a levegőt, majd a fából készült formán alakítja ki a kívánt alakot. A gépi

üvegfújásnál az üvegmasszát sablonba fújja a gép, így nem csak kerek, de mintás üvegek is készíthetők. A gépi üveg termék két oldalán vékony csík látható ott, ahol a két forma összeilleszkedik. A préselési technika során fémből készült negatív formát nyomnak a fém edényben lévő üvegmasszába, úgy jön létre a kívánt forma. A kész üvegformát leválasztják a fúvócsőről, lehűtik. Újra fölmelegítve és lassan lehűtve nyeri el a végleges alakját. A gyártás során apró idegen anyagok és levegőbuborékok is bekerülhetnek az üvegbe, ezeket olcsóbban, osztályos áruként adják el, vagy visszadobják a kemencébe. A virágkereskedelemben ez az osztályos áru is megfelel, lakberendezési tárgyként azonban csak a tiszta, első osztályú üvegáru adható el. Az üzletekben kapható zöldes színű üveg másodlagos felhasználású (recycling) termék. Vastag falú, a virág tartására jól alkalmazható. Az utóbbi időben sok a távol-keleti üvegáru a nagykereskedések polcain. Ezek kevésbé jó minőségűek, kívülről festettek, nem szabályosak, viszont olcsók. A legszebb üvegeket a lengyelek és a csehek készítik. A művészi üvegvázákat, tálakat, esetleg különböző színű masszából fújják, vagy utólag tesznek rá más színű üvegcsíkot, foltot, de az önmagában színezett üvegek is ragyogók. Az utólag festett üvegárurol sajnos egy idő után a mosogatástól leválik a festékréteg. Hívjuk fel a vevők figyelmét, hogy ne tegyék a festett üveget mosogatógépbe. Sérülékenyebbek is, de olcsók. A virágkereskedő a választás, hogy drágább vagy olcsóbb terméket árusít-e.



54. Színes üvegáru a kellék nagykereskedésben

Óvatosan bánjunk a törékeny üvegárukkal! A lepattant tárgyat már nem adhatjuk el, még akkor sem, ha a sérülést virággal eltakartuk. Főként a vékony falú üvegekre vigyázzunk a kipakolásnál, bedíszítésnél és a mosogatásnál. A vágott virágot tartó vázákat rendszeresen, gyakran tisztítsuk, hogy a baktériumok ne szaporodjanak el, időnként Hypo-s vízzel is öblítsük ki. Az üveg legyen átlátható, ezért az üvegvázában a vizet gyakrabban cseréljük, hogy a virágszárakat is lássa a vevő. Ha a virágdíszhez tűzőhabot használunk az átlátszó üvegben, akkor a segédanyagot mindig takarjuk el valamilyen anyaggal (fólia, levél, üvegváz, stb.). Könnyed üvegedényekbe laza, átlátható alkotásokat készítsünk.

11.1.3. Fém tartóedények, állványok

A virágüzletben a fém tartóedények kevesebb szerepet kapnak, mint a kerámia és az üveg. Találkozunk ón, réz, bádóg, vas, bronz, réz, esetleg ezüst edényekkel, de kirakati vagy üzleti posztamensként is sokféle fémoszlop kapható. Történelmi korok fém tartóedényei kaphatók a nagykereskedésekben (kancsó, tál, kupa, váza, kaspó, növénytál), de találkozhatunk

alumíniumból készült modern formákkal is. A fém tartóedények készítésének (formázás, kalapálás, összeállítás, öntés, fonás) fontos részletei később gondot okozhatnak. A bádogg tartóedényeket például, lapokból állítják össze. Az éleknél szilikonnal szigetelik, ennek ellenére gyakran előfordul, hogy ereszti a vizet. Emiatt is érdemes többrétegű fóliával bélelni, másrészt, ha növényeket ültetünk bele, az ültető közeg és a tápsók reakcióba léphetnek a bádogot borító festékekkel, maratóanyaggal és magával a fémmel is, így a növény károsodhat. Egyetlen fémedénybe se ültessük a növényeket közvetlenül, mindenképpen legyen köztes szigetelő réteg (fólia, cserép, műanyag betét). Az elszíneződő, oxidálódó felületű edényeket (bronz, ezüst, réz) időnként nem karcoló tisztítószerrel kezeljük. A portörlesén kívül más gondozást nem igényelnek. Különlegesség a rozsdásodó lágyvas drótból font kosarak, térelemek. Hálás fonással magunk is sokféle alakzatot készíthetünk. Kisebb tálak már készen is kaphatók. Divatosak váltak a fémdobozok, különös virágdíszeket, struktúrákat készíthetünk a fémdobozokba. A virágok, növények közvetlenül ne érintkezzenek a fém felületével!



55. Fémáru a kellék nagykereskedésben

11.1.4. Font alapok, koszorúk, kosarak, növénytálak, kaspók, díszítő kellékek

A természetes anyagból készült bármilyen tartóedény vagy alap összhangban van a virágokkal, növényekkel. A természetben található, szinte minden növényi részből (vesszők, ágak, szarak, levelek, gyökerek, kéreg, stb.) készülhetnek fonott termékek. Kosarak, váza, fonott lap, szőnyeg, koszorúalap, bútor, növénytartó edény, tál is kapható természetes alapanyagból. A kosárfonáshoz leggyakrabban használt alapanyagok a kosárfonó fűz héjas és hántolt vesszője (*Salix viminalis*), a mandulalevelű fűz vesszője (*Salix triandra*), a csigolyafűz (*Salix purpurea*). A puha fák gyalugépen vágott hánca (nyár, hárs, lucfenyő), a káka (*Scirpus*) és a szittyó (*Juncus*) puha szára jól fonható. A szalma (gabonafélék), a kukoricacsuhé (a belső világos levelek) hazai termékek, de a rafiapálma levele (*Rafia farinifera* – a kötözésre is használt rafiát, a pálma zsenge leveléről hántják le) importból származik. A kender rost, kenderkóc (*Cannabis sativa*), a kókuszrost (*Cocos nucifera* – a termést borító erős rost, amit feldolgozva a virágkötészet más területén is használunk), a szizál rost (*Agave sisalana* – az agavé levelének rostja, amit a papíriparban, a matracgyártásban is felhasználnak) szintén jó alapanyagok a fonott

áru készítéséhez. A rattan, rotangpálma (*Calamus rotang*), a kúszó liánpálma kérgét hosszanti irányba feldarabolják, kerekded szálakra gyalulják és a rugalmas szálakból fonják a kosarakat, bútorokat, viszont a vastag belső, szintén rugalmas rész adja a bútorok és kosarak vázát. A bambusz (*Bambusa*), az óriási trópusi fű minden részét felhasználják, levelét, hasított szárát, levélszárát. A kúszó keserűporclián (*Muehlenbeckia complexa*) száraz, sötétbarna indájából készülnek a termékek, de nem csak kosarak, hanem nagy gömbök, állatfigurák, térelemek is. További felhasználható anyagok a nyírfakéreg, a zanót, a levendula, a gyékény, a rozmaring, a szőlővessző, a füvek, a levelek, az idős almafaág, a tengerifű, a sodort papír és még sok minden.



56. Különböző természetes anyagokból font, készített virágkötészeti termékek

A kosarakat fonással, varrással, drótozással, szögeléssel készítik, többnyire valamilyen keményebb anyagból készített alapra. A fonott áru megtartja az alakját, amíg nedvesség nem éri; attól meglágyul, elveszti eredeti alakját, és a penészgombák támadásához is szabad az út. A kosarakat és a hasonló anyagból készült állványokat, nagy kaspókat száraz, szellős, sötét

helyen tároljuk, vegyük ki a csomagolófóliából, hogy levegőzzön. Az oldalán lyukas dobozban tárolt kosarak hosszú ideig szépek maradnak. Nem árt, ha a tároló dobozokba teszünk néhány szilikagél csomagot, ami magába szívja a nedvességet. A kirakatban ne tartsunk hosszú ideig fonott árut, mert kifakul. A fóliával bélelt kosarak egy ideig nem engedik át a vizet, de az öntözéstől a kosár anyaga károsodik. Erre hívjuk fel a vevők figyelmét! A virágkötészet sokféle ágában használhatunk kosarakat és egyéb fonott árut, például növény-beültetések, gyümölcstálak, kaspók és száraz virág-díszek. Kevésbé alkalmazzuk őket a vágott virágcsokrokhoz.

11.1.5. Fa, kő és műanyag tartóedények, díszítő elemek

A természetes faanyag kedvelt a virágüzletekben, főként nagyobb növények beültetéséhez használatos. Fadézsákkal ültetett nagy pálmákkal már ritkábban találkozunk, a modern, műanyag betétes négyszögletes tárolók, ládák, oszlopok átvették a fa helyét. A díszes növénytartóban magasabbra emelt betét edénybe ültethetjük a növényeket. Nem kell az egész edényt megtölteni földdel, könnyebb szállítani is. A fából készült tartóedényeket, balkonládákat impregnálják, de a vízzáró képességében nem bízhatunk teljesen. Évenként újra kell szigetelni, lakkozni, ezért jobb, ha műanyag betétet használunk.

A fából készült tartók mellett jól mutatnak a természetes és műkőből készült tálak, kaspók. A virágkötészetben nem gyakran használt kellékek; nehezek, törékenyek, könnyen lepattan a szélük, fagyérzékenyek, a szállítás és belső mozgatás is bonyolult.

Kedveltek a fából készült díszítő kellékek a virágkereskedelemben, s a virágkötők is előszeretettel használják azokat.





57. Fából készült, festett díszítő elemek

Ma már nagyszerű műanyag edényeket gyártanak, esztétikus, a lakásba, az irodába jól beleillenek. Teljesen vízállók, bármilyen forma kialakítható belőlük, könnyen kezelhetők. A bennük lévő betétek egyszerűen kivehetők, a növények átültethetők, gondozhatók. Sok hidrokultúrás növény-tartó is kapható, ezeknél még egyszerűbb a gondozás. Nagy belső terek növény-berendezésénél ez a jövő útja! A műanyag edények gyorsan porosodnak, s ha nem vagyunk elég óvatosak, a tisztításnál könnyen karcolódnak, különösen a plexi lapokra érvényes ez.

A mindennapi munkánkban a műanyag tűzőhab tálakkal, fiolával, asztaldísz alapokkal és talpas tartókkal találkozunk. Lehetőleg takarjuk el őket a virágdíszekkel.

11.2. Díszítő kellékek

A virágdíszek, különösen a dekoratív stílusban készült alkotások gazdagabbá, díszesebbé tételére használjuk a díszítő kellékeket. Sokféle változata ellenére szinte naponta bővül a választék. A tervezők és gyártók fantáziája kimeríthetetlen, így a piacot egyaránt ellepik az ízléses és giccses díszítő kellékek. A virágkötő feladata a megfelelő kiválasztása.

11.2.1. Szalagok, zsinórok

A virágkötészet fontos alkotó elemei a szalagok, zsinórok, paszományok, sodort zsinegek. Az alkotás felépítésében súlyponti elemként vehetnek részt, de alakjukkal, textúrájukkal, színükkel díszítenek is. Eleganciát, szépséget kölcsönöznek a csokornak, az alkalmi virágdísznek. Minden típusú virágkötészeti munkához más szalagfajta használatos. Csokrokba a virágok színével harmonizáló, egyszínű vagy kevés mintát tartalmazó szalagot kössünk, illetve többféle anyagból készült szalagot is összeköthetünk a masniba. Az esküvőhöz könnyed organza, szatén szalagokat, a kegyeleti virágdíszekbe a speciális koszorúszalagokat, sírcsokor szalagokat tegyük. A zsinórok a térdíszek leomló indái között mutatnak jól, de használhatjuk őket az adventi, karácsonyi alkotásokban is.

A szalagok szövéséhez, a zsinórok, zsinegek sodrásához természetes, azaz állati (selyem, gyapjú, szőr), növényi (len, juta, kender, szizál, kókuszrost, gyapot), ásványi (üveg), fém (sárgaréz, vörösréz, alumínium), kémiai (műselyem) és szintetikus (Nylon, Dralon, Diolen, Lycra, stb.) szálakat használnak. A len és taftszalagok a legegyszerűbb szövésűek. A szatén és

az atlasz szalag mindkét oldala azonos fényes. A mintás szalagok szövését a többféle szín és minta nehezíti. Az alapszalagok nyomtatással festhetők, mintázattal láthatók el.

A következő szalagfajtákkal dolgozunk:

selyem – nagyon drága, de csodálatos az esése és a fénye;

organza – nagyon kedvelt vékony, finoman szőtt, olcsó;

műselyem – a leggyakrabban használt szalagfajta;

szatén – sokféle szálból készülhet, fényes;

bársony – hurokkal együtt szövik, amit felvágnak, kezelnek, ettől lesz bársonyos felületű;

fémshálós – a szálak közé vékony fémshálósokat szőnek, pl. az aranyszalagnál;

brokát – anyagában mintás, fémshálósokkal gazdagított, az egyik legdrágább szalag;

juta – rusztikus megjelenésű; natúr hatású – növényi alapú szálakból készül;

hálós – nagylyukú, ritkán szőtt;

csipke – szőtt, varrt, kötött formában fordul elő;

tüll – nem szövik a hanem összepréselik a szálakat, nagyon könnyű, légies, s az esküvői dekorációk fő kelléke;

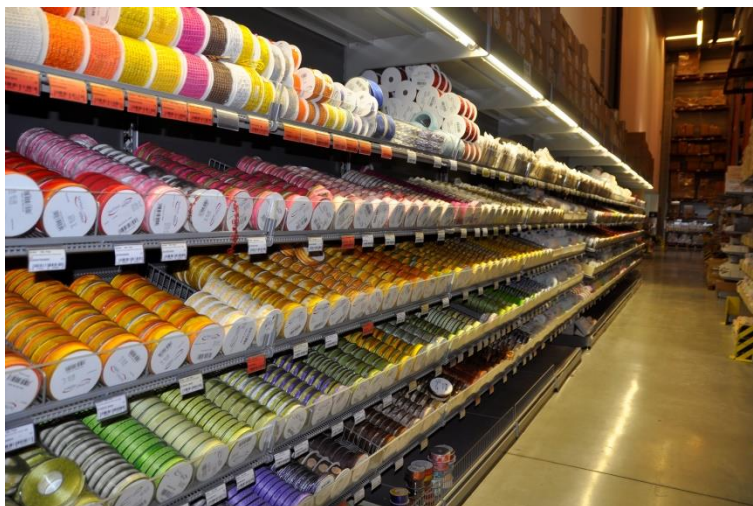
fóliaszalag – nem szőtt, hanem műanyagból kiöntött szalag;

műanyag szalag (polipropilén) – a párhuzamosan egymás mellé tett szálak kapcsolódnak szalaggá. Ez nagyon olcsó, ollóval meghúzva pöndörödő és hasítható szalag, az igényes virágkötőnek nem való;

koszorúszalag – szélesebb szalagok, amiket ún. moiré (ejtsd moaré) eljárással felületkezelnek, amikor a kész szalagot forró faerezetű hengerek között vezetik át, így kapja meg a szép faerezet mintázatot. Az ilyen kegyeleti szalag elegáns és emeli a koszorúk értékét.

Különböző szélességű és színű textilszalagokat bizonyos távolságonként összefognak (dróttal, gyönggyel, ragasztással) és önálló szalagtípusként árusítják. Jó az ötlet, hiszen a virágkötőnek így nem kell külön foglalkoznia az összeállítással. A szalagok nagy részét drótszegéllyel szövik (drótos szalag), ebből egyszerűbben tudunk masnit összeállítani, a szalag szélén végigfutó vékony drótszál segítségével a masni hurokja bármilyen formára alakítható.

A szalagok közül a 6-8 mm-es a legkeskenyebb, azt követi a 15, 25, 40 és 60 milliméteres. A sírcsokor és koszorú szalagok 70, 100, 150, 175, 200 és 250 milliméter szélesek, 25 méter hosszúak.





58. A bőséges szalag választék könnyebbséget jelent a virágkötőnek

A zsinórok a virágkötészet legelegánsabb díszítő kellékei. Központi vezető szál köré, előre megsodort többféle szálát tekernek. Emiatt nagy a feszültség benne, a zsinórt elvágva kinyílik a sodrás, ha elvágjuk, akkor ragasszuk, vagy csomózzuk meg, nehogy tovább bomoljon. A zsinórokat is anyagaik szerint csoportosítjuk, ide tartoznak a paszományok és a szegélyek is. A szalagokat és a zsinórokat 10, 20, 25 vagy 50 méteres tekercsekben kaphatók. Érdemes nagyobb tekercset venni, mert olcsóbb, és ügyis felhasználjuk.

A virágüzletben a kiszolgáló pult közvetlen közelébe helyezzük el a szalagtartó állványt. A szalagokat színárnyalatokban elrendezve a vevő is látja a választékot. A tartón jó, ha van centiméterre beosztott mérce, és legyen kéznél éles olló is, amit csak a szalagok elvágására használunk. A készletet jól áttekinthető helyen tartsuk, a száraz, pormentes sötét raktárban színenként külön dobozban tároljuk a szalagokat. A fémszálak anyagok kényesek, magas páratartalom mellett a fémszálak korrodálódnak, gondoljunk a mattá váló arany színű karácsonyi szalagra! A jó minőségű szalagok nem engedik a színüket, még akkor sem, ha vízbe érnek. Ha megszáradnak, visszanyerik eredeti színüket. A vízálló textilszalagok főként a kültéri karácsonyi díszekben fontosak.

Az egyszínű szalagokat csokrokba, virágdíszekbe tegyük, a mintásoknak az ajándékdíszítésnél vehetjük hasznát. Karácsonykor a díszes, drága és magas minőségi osztályú szalagokkal, az esküvőn könnyed, elegáns szalagokkal dolgozzunk. A kegyeleté az elegáns, visszafogott, sötét színű szalag (lila, fekete, fehér, újabban moha-zöld, bordó és szürke). A szalagok végeit különböző módon vágathatjuk el: egyenesen, ferdén, halfarok-szerűen, de más díszítő kellékekkel érdekes fonatokat, lezárásokat készíthetünk.

11.2.2. Egyéb díszítő kellékek, gyöngyök, füzérek

A műszaki lehetőségek, a tervezők ötletei és a felhasználók - a virágkötők - gyakorlati elképzelései nyomán számtalan egyéb díszítő kellék került a virágkötészeti forgalomba. Már nem csak fehér gyöngyöt fűzhetünk föl, hiszen a színskála majd minden színében kaphatók. A gyöngyök mérete is változatos, 8-10-14-20 és 24 milliméteres méretben áll a rendelkezésünkre. A műanyag technológia fejlődésével, egyre szebb anyagokból készül a szalagra fűzhető vagy a virágdíszbe ragasztható formák sokasága (virág, csillag, gömb, korong, négyzet, rombusz,

levél, stb.). Igen kedveltek a szárított növényi részekből összeállított dekorációs elemek, de az egyszerű indiai ming-golyó is sikeres, amit, a vízparti növény puha szárából szorgos kezek faragnak ki.

A virágkötőnek könnyebb a dolga, a kellégyártók már a gyöngyfüzereket, szalagfüzereket is előre elkészítik, különböző színváltozatokban kaphatók.

Az egykor alapkellék gombostű ma már a sokféle gyöngyös fejjel a díszítő kellékek közé tartozik. A számtalan szín és forma a gombostűnek új szerepet kínál. Dekoratív levélből készült gömbfelületek letűzésére, vagy csokrok szártakaró szalagjainak rögzítésére is alkalmasak. A műanyag gyémántfejű gombostű pedig az esküvői virágkötészet szép kelléke.

Kedvelt, ám mégis csak visszafogottan használhatók a tollakból készített madarak és pillangók. Éppen a mérsékelt használat juttatja a virágkötő mestert szakmája csúcsára. Inkább keressen nap, mint nap új ötleteket, találjon ki sokféle természetes új megoldást, minthogy a lepkék, galambok, fácánok, papagájok és pintyek sora adja a hozzáadott értéket.

Az üvegvázákba, tálakba tesszük, kitöltő és díszítő kellékként használjuk az üveg nugátot, üvegzúzalékot, festett kavicsot, kőzúzalékot és homokot, valamint a műanyag kockákat.

11.2.3. Selyem virágok, műfák, növények

Szállodák, irodaházak, üzemek, éttermek berendezésénél nagy segítség a virágkötő mesternek, ha a sötét, huzatos, légkondicionált helyiségekbe növényt, virágdíszet tehet. Erre megfelelő megoldást kínálnak a selyem virágok és a műnövények. A jó minőségű virágok, növények, fák hasonlítanak az eredetire, így sokszor megtévesztők. A selyem virágok között három kategóriát különböztetünk meg.

Az első csoportba tartoznak a préselt szirmú, kizárólag műanyagból készült, csúnya színezésű, olcsó virágok. Éppen az egyszerű gyártási technológia miatt fillérekért kaphatók. Nem tisztíthatók, és a szirmok, levelek nem hajlíthatók. A magyar temetőkből főleg ezzel a kategóriával találkozunk. Ugyanilyen olcsó minőségűek a fák és az egyenes szárú, mereven kiálló futónövények. Mester virágkötők üzletében ezzel ne találkozunk!

A második kategóriát már sötétebb színek jellemzik, az ágak hajlíthatók, a virágok szirmai összetettek, a külső szirmok esetleg drótozottak. Ezek a virágok sem a mester üzletébe valók! A harmadik csoport a legdrágább, ám már közelről kell megvizsgálni, hogy megállapítsuk eredeti-e vagy mű. A levelek és a szirmok mind hajlíthatók, árnyalatos festéssel színezettek.





59. Molnár Csilla és Szép Klarisa mesterek selyem virág alkotásai

Az eredeti színekkel, drága műanyagokkal készültek, a fák törzse eredeti, lenyűgöző a látványuk. Ilyenekkel dolgozhat a mester virágkötő. Még fokozható a hatás, ha a kész csokrokat „művízbe” (kétkomponensű műanyag gyanta) állítják. Néha még a szakember is kételkedik valódiságában. Gazdaságosabb is, érdemes a jobbat megvenni, azzal a megrendelő elégedett lesz, nyugodtan garanciát vállalhatunk értük, és nem kell évenként cserélni sem.

11.2.4. Dekorációs textíliák, papírok és műanyag fóliák

A modern virágkötészet a textilanyagokról és a fóliákról az üzlet díszítésekor sem mondhat le. A kirakat átrendezéséhez, az esküvőkön és más rendezvényeken is hasznos kellékek. A kastély díszítésénél korhű anyagokat szeretnénk felhasználni, az esküvő dekorációját habosabbá szeretnénk varázsolni, vagy a kirakatunkat akarjuk adott témában berendezni? Segítségül hívhatjuk a dekor-anyagokat! Hasznos kiegészítők, ám túlzott használatuk előnytelen a virágdíszekre nézve. Amíg kiemelünk, eltakarunk velük valamit, addig hasznosak, de ha ellepik a díszítést, máris kárt okoznak. Találjuk meg a megfelelő egyensúlyt, amit a helyszín adottsága, a téma és a virágdíszek nagysága határoz meg. Igazodjunk a hely és a virágdísz stílusához, s annak megfelelő textíliát használjunk a nagy választékból.

Az atlasz, az olcsó matt dekoranyag (molino), a nagyon drága brokát, a selyem, a düsessz (duchesse), de a szatén, a lurex, a bársony, a chiffon (siffon), a bőr, a vászon, a gyapjú, a tüll, az organza, a filc, a fátyolfólia, a krepp-papír, a 12 mikronos fólia, a metál-fólia, a tükörfólia, a struktúrafólia, a celofán, a sokféle papír is választható.

Igaz, elsősorban lakberendezési kellékek az asztalterítők, asztalközepek és kispárnák, takarók, de a virágkötészetben, a kirakat berendezésében, az üzleti rendelésselvevő és pihenő helyen is jó szolgálatot tesznek, közben áruként kínálhatjuk a vevőinknek is.

11.2.5. Gyertyák

A gyertya a virágkötő alkotásának része, de külön eladható árut is jelent. Ünnepegyességet, ünneplést jelent, a fénye kellemes hangulatot teremt, látványa megnyugtató, lángja, szimbolikus jelentése pedig Krisztus születése, a remény, a megújulás. Ezért az adventi és karácsonyi virágdíszek egyik fő eleme. Az élet fényeként jelenik meg a gyertya a születésnap tortákon.

A gyertya alkotóelemei a kanóc (gyertyabél) és a gyertyatest anyagai határozzák meg a használhatóságát és minőségét. A gyertyatest összetétele sem közömbös, a jó minőségűé emeli az égés hőfokát, kevesebb viasz folyik el, nem csöpög a gyertya. Ez függ a hozzáadott adalékanyagoktól is. A gyertyatest alkotóeleme méhviasz, sztearin, parafin és ritkábban cerezin lehet. A másik fontos alkotórész a kanóc, amely pamutból készül. Ha a kanócnak a gyertyatesthez viszonyított vastagsága megfelelő, akkor jól ég, nem csöpög a gyertya, ha túl vékony, akkor az ellenkezője történik.

Többféle gyertyagyártási technológiával készülnek.

A kónuszos gyertya *merítésekor* a kanócot bemártják a folyékony fehér sztearinba vagy parafinba, majd kihúzzák belőle. Kis hűlés után a folyamatot újra elvégzik, és ezt addig ismétlik, amíg megfelelő vastagságú nem lesz a gyertyatest. A színes anyagot később külön bemártásokkal viszik fel. A csúcsgyertyák szabványos alsó átmérője 23-25 mm, hossza 25, 40 és 60 cm. Ha a hajlékony gyertya melegen íves lesz, eredeti egyenességét az asztalra fektetéssel nyeri vissza. A különböző rétegeket akkor tapasztaljuk meg, amikor a gyertya alját drótozva rétegekben leválik. A csúcsgyertya rögzítésére több módot ismerünk. Két vastag drótszálat félbehajtunk, a gyertya aljának két oldalára helyezük és az erős vízálló ragasztószalaggal, kétszer, háromszor körbetekerve rögzítjük. A másik módszer, hogy a ferdén hegyesre vágott drótot fölmelegítve a gyertya aljába szúrjuk. Ez kockázatos, lehet, hogy leválik egy-két réteg. A *préselt* gyertyához magas nyomáson préselik a formába a granulált hideg alapanyagot. Ennél a technikánál a kanóc nem stabil, többek között erről is fölismerhető. A nagyobb hengeres, a gömb és az úszógyertyákat készítik így. A színréteget és a fényt utólagos bemerítéssel kapja meg.

A *gyertyaöntés* otthon is elvégezhető. Ilyenkor fém formában rögzítik a kanócot, majd forró alapanyaggal feltöltik, vagy ha több rétegben szeretnék, akkor csak félig. Kihűlés után újabb réteget lehet ráönteni. A teljesen kihűlt gyertyát kivehetjük a széthyitható formából. Henger alakú gyertyákat és gyertyafigurákat készítenek ezzel a technológiával.

A *gyertyahúzásos* módszernél a két hengeren mozgó folyamatos kanócot áthúzzák a forró viaszon, majd a vastagságnak megfelelő lyuk következik, ami a felesleget leszedi a lerakódott anyagból. A hengereket mindaddig forgatják, mozgatják, amíg a gyertya el nem éri a kívánt vastagságot, majd leszedik a még elasztikus gyertyacsíkot a hengerekről és feldarabolják, majd hagyják kihűlni.

A *gyertyagyúrás* elsősorban kézműves tevékenység; a kéz meleg masszát gyúrolapon kinyújtják, csíkokra vágják és kanóccal a közepén, összetekerik. A különböző színű viaszok összekeverésével művészi gyertyák készíthetők. A gyertyák alapanyaga fehér, a színeket újabb merítésekkel viszik a felületre.

A templom, illetve kocsyi gyertyák párhuzamos oldalúak, magasak és vastagok, ünnepi alkalmakra, nagy díszítésekhez, használjuk. Legnagyobb magasságuk 1-1,5 méter, a magasságukhoz mérten vékonyak. A csúcsgyertyák felül vékonyak, lefelé vastagodnak (méreteiket már említettük korábban). A piramis alakú gyertyák felül keskenyek és alul viszonylag szélesek, nagyon elegánsak. A tömzsi vagy henger gyertyák szélessége a magasságukhoz arányosan változik, nagyon sokat használunk fel adventkor, karácsonykor. Nyugalmat sugároznak, a virágdíszek súlypontjának kialakítására is megfelelők. Jellemző méretek (az első szám a magasságot, a második az átmérőt jelöli milliméterben) 60 x 40 (régiben – adventi gyertya), 70 x 50, 100 x 60, 100 x 100. A tömzsi gyertyákat három felmelegített

vastag drót felszúrásával rögzíthetjük a virágdíszben, a tűzőhabban. Hasonló alakúak, de különleges felületkezelést kaptak a struktúra-, a festett-, a relief- és az illatos gyertyák.

Az úszó, a kavics alakú és a formagyertyák (gömb, tojás, kocka) kedvelt kellékek. Méhviasz és figurális gyertyát, kevésbé használunk. A gömbgyertyák átmérője általában 60, 80 és 100 mm. Az állandóan átalakuló kellékdívat folyamatos változást eredményez a gyertyák anyagában, színében, alakjában.

A távol-keleti ízléstelen préselt gyertya alakzatok esetén gondoljunk a gyertya funkciójára; miközben elég, világít. Elég furcsa, bizarr a félig leégett cserepes tulipán, hóember vagy toboz látványa. Igényes virágüzletünkben nincs helye a „nagy üzleti fogásának”.



60. Sokféle alakú gyertya található a nagykereskedésekben (QX-Impex, Molca)

Néhány tanács a gyertyák kezeléséhez: az elkoszolódott gyertyát terpentines vagy spirituszos, puha textíliával törölgessük át, így újra fényes és tiszta lesz. A gyertya felületét beliszteztve, tompa, visszafogott színt és izgalmas felületet kapunk. Az elhajlott gyertyát rövid ideig mártsuk

kéz meleg vízbe, majd görgessük meg többször az asztalon, így lassan kiegyenesedik. Az éghető anyagokat tartsuk távol a gyertyától. Ha tudjuk, hogy leég a gyertya, akkor jobb, ha fém gyertyatartót használunk. Ha szeretnénk a gyertyát megdrótozni, akkor az alját rövid ideig mártsuk kéz meleg vízbe, a viasz meglágyul és így könnyebb a drótozás. Az egymáshoz közel álló gyertyák melegítik egymást, gyorsabban leégnek, leolvadnak. Ezért az azonos magasságúak között minimum egy gyertyatestnyi, a különböző magasságúak között minimum három gyertya átmérőnyi helyet hagyjunk. A kanóc kilátszó optimális hosszúsága 1-1,5 cm, ha ennél mélyebben van, akkor le kell faragni a gyertyából, ha magasabban van, akkor vágjunk le a kanócból. Az égő gyertyát ne tegyük huzatba, vagy a légkondicionáló elé, a szélből ugyanis a láng egy oldalra hajlik, a kanóc gyorsan ég és leolvasztja a gyertyát, ami így nem mondható cseppmentesnek. A széles gyertyák még lágy, megmaradt szélét nyomjuk a közepébe, vagy vágjuk le. Ezek addig égnak, amíg az égési résznél folyékony a viasz.

Az égő gyertyát soha ne hagyjuk őrizetlenül!

Kényes díszítő kellék, ezért a tárolására is ügyeljünk. Hűvös, pormentes, és sötét helyen tároljuk, a tömzsi gyertyákat állva, a hosszukat függőlegesen felállítva, a csúcsgyertyákat pedig lógatva. A különböző színű gyertyákat ne tároljuk egymás mellett, mert átszínezik egymást. Ne tegyünk ki az üzletbe egyszerre sok gyertyát, a fényen ugyanis veszít a színéből. A raktárban lévő gyertyák helyéről készítsünk vázlatot. Alak- és színsoportonként rendezzük el, s a becsomagolt terméket illetve a dobozokat egyértelműen jelöljük meg, hogy ne kelljen sokáig keresgelnünk a raktárban. Ezzel időt takarítunk meg.

11.2.6 A karácsonyi ünnepkör díszítő kellékei

A fenyőfa fő ékessége az üveggömb és az üvegből készült másfajta alakzatok (csillag, csepp, jégcsap, mackó, hóember, angyal, stb.). Kézzel és géppel egyaránt elkészíthetők. Értékesebb és szebb díszek a kézműves munkával készült, szájjal fújta alakzatok. A géppel előgyártott henger alakú üveget felmelegítik, az egyik végét lezárják, majd addig fújnak bele levegőt, amíg a kívánt gömb alakot és méretet el nem éri. A kész üveggömböt lehűtik. Ezután ezüst vegyület oldatát öntik bele, majd folyamatosan, vízben lehűtve az ezüst vegyületből nagyon vékony réteget, lötyögtetéssel kicsapatnak az üveggömb belső felületén. Ezzel megkapják a gömb csillogását, ragyogó fényét, a foncsolozást. A felesleges folyadékot kiöntik a gömbből, összegyűjtik egy tartályban az újrahasznosításhoz. A csillogó üveggömböt fényes vagy matt lakkfestékbe mártják, megkapják az alapszínt. Ezután egyes kezek mintákat festenek rá. Arra a felületrészre, ahová csillámot szeretnének tenni, beragasztózzák, majd rászórják a csillámport.



61. Karácsonyi díszek

A különleges alakzatokhoz, mint télapó, angyalka és a többiek, fémből negatív mintát készítenek, s ebbe a szétnyitható formába teszik be a felhevített üvegcsövet. Az összezárt formában addig fújják a levegőt, amíg ki nem tölti az üveg a formát. Gyorsan kell dolgozni, mert a nagyon vékony üveg hamar kihűl. A gömb és a figura esetében is a hosszú üvegszárat, amin a levegőt fújták be, rövidre levágják, s erre helyezik rá a fém felfüggesztő kampót. Az üvegdíszek nagyon törékenyek, ezért egyedi csomagolásba kell tenni.

A karácsonyi boa nem más, mint vezető zsinórra tekert műanyag fóliadarabok. A vastagságát a fóliacsíkok hossza és mennyisége határozza meg. Hasonlóképpen készülnek a karácsonyi fenyő és más színes girlandok is, de kisebb műfenyő ágakat tekernek a vezetőzsinórra. Igen divatosak a kerámia és polyrezin figurák. Sokféle változatban készülnek.



62. Karácsonyi figurák

11.3. Technikai segédanyagok

A technikai segédanyagok alapul szolgálnak a virágdísz elkészítéséhez, ám csak kevésbé látszanak ki. Nélkülük nem állíthatnánk össze a munkákat, ezért nagyon fontosak. A technikai segédanyag a virágdísz összeállításának meghatározó eleme, amelynek nem csak az anyagát kell megismerni, hanem annak alkalmazását is.

11.3.1. Kötöző és rögzítő anyagok

A virágok összekötésére használatos hagyományos anyagok a madzag, a zsinór, majd később a vékony drót, nem említve a régmúlt korok anyagait. Manapság nehéz választani a sok kötöző anyagból.

Gyakran vesszük kezünkbe a *rafiát*, hogy a csokrot összekössük. A rafia a rafiapálma (*Raphia farinifera*) levélfelületének rostja. Kiszáritják, és fél vagy negyed kilós kiszerelésben, összetekerve kerül forgalomba. Természetes anyag, sokan dolgoznak vele. A natúr színt érdemes csokorkötésre használni, mert a festett rafiaszálak fognak. Ha vízbe ér, meglazul a csokor kötése, érdemes előre beáztatott rafiával dolgozni. A vékonyabb szálak könnyen elszakadnak, ezért érdemes több szálát összefogni.

Hasonló kinézetű, de műanyagból készült a *műrafia* (Polybast), zöld hálóban kapható, natúr vagy zöld színű, 250 méter hosszú. Ez a legelterjedtebb kötöző anyag a virágkötészetben, erős, rugalmas és vízálló.

A gyorskötőkhöz tartozik a papír vagy műanyag csíkban lévő két szál drótból álló *kötöző csík*. 1000 darabos kiszerelésben, különböző hosszúságban kapható. Nagyon praktikus, hiszen egy-két tekeréssel rögzíthetjük a csokrot.

A másik gyorskötő a műanyaggal vagy *papírral borított*, tekercsben kapható *drót*. A csokrok rögzítéséhez használjuk a vízálló, erős ragasztószalagot is (Anchor tape), de a vékonyabb textilszalagok is megfelelnek erre a célra. Az ügyes virágkereskedő összegyűjti a virágköteget rögzítő gumigyűrűket, és a kész csokrok rögzítéséhez használja.

A *drótok* is a virágkötészet nélkülözhetetlen anyagai. Az egyszerű lágyvas drót kékes-szürke színű, amíg víz nem éri, mert akkor rozsdásodik. A zöld műanyag bevonatú drótok sokkal szebbek és kevésbé rozsdásodnak, de drágábbak. A finom virágkötészet munkákhöz a zöld drótok használata ajánlott.

A farúdra tekert, 0,5-0,7 mm vastag *tekercsdrót* (folyamatos drót, spulni drót) koszorúkötéskor, girland készítésekor vesszük kézbe. A vékony mirtusdrót is tekercsben kapható, zöldre festett vagy textil szállal betekert, 0,3 mm vastag. A 100 grammos tekercs kb. 180 méter hosszú. Szintén kis farúdon vagy műanyag orsón forgalmazzák a 100 grammos *színes dekordrót* (0,25, 0,30 és 0,5 mm vastag). Az ezüstsínű alumíniumból, az arany sárgarézéből, a bronzsínű pedig bronzból készül, a többi színt festik. A vastagabb, 1 és 2 mm átmérőjű, különböző színekben kapható alumínium drótot, szerkezetek összeállításánál, különleges formák kialakításánál, csokoralapok készítésénél használjuk.

Ezüstdrót (*rózsadrót*) a neve a vékony, 13 cm hosszú cinkkel bevont vasdrótnak. Az 1 kg-os kiszerelés legalább 5500 szál drótszálat tartalmaz. A rózsafejek és más virágok szirmainak összefogására, valamint a glamelie csokor szirmainak megdrótozására szolgál.

A keskeny csővé felsodort, ezért széthúzható *bouillon drót* a legvékonyabb (0,1 mm). Az eredeti, jó minőségű és egyben drágább változat arany és ezüstsínben, míg az újabb távolkeleti durvább kivitel különféle színekben kapható. Hajdíszek, ruhadíszek, esküvői csokrok elmaradhatatlan kelléke; a szirmok, a hajdíz felületének összefogásával könnyed, hálós felületet kapunk.

Önmagában is szép termék a *mizuhiki*. A színes papírral bevont kemény, 50 cm hosszú drótot csokrok, térelemek készítésénél használhatjuk. Eredetileg sodort rizspapír volt, amit befestve a szamurájok haját fogták össze vele. Ma inkább képeslapokat díszítenek vele, de drót formájában a virágkötészet díszítő kellékévé vált.

A *tűződrót* a leggyakrabban használt kötő anyag a virágkötészetben. A feldarabolt drótok vége ferdén levágott, hegyes, könnyen beszúrható a tűzőhabba. Ha mi is elvágjuk, ajánlatos ferdén vágni, hogy hegyes legyen. A drót méreteiben az első szám a vastagságot tizedmilliméterben, a második szám a hosszúságot centiméterben jelenti. A sötét színű lágyvas drótot főként a koszorúkötészetben, míg a zöld műanyag bevonatú drótot a virágtálak és finomabb munkák összeállításánál, a virágok drótozásánál használjuk. A fekete drótok gyakran használt méretei: 08/40, 10/40, 12/50, 14/50, 16/60. A zöld drót méretei: 06/30, 07/30, 08/40, 10/50. 1, 2 és 2,5 kg-os csomagokban kaphatók.

Az *U-drótnak*, hakni vagy hakli drótnak nevezett meghajlított, kapocsszerű drót többféle változatban létezik, a különböző növényrészekhez használhatjuk. A meghajtott és a végein kihegyezett 10-es drót-ból készült 10 mm széles, 30, 35, 50 mm hosszú „U” drótot (római tűt) német nyelvterületen „Römerhaften”-nek hívják. A szélesebb meghajtásnál hullámos U-drót a

„Patenthaften” (30-60 mm hosszú), míg a hajtűre emlékeztető 8 cm hosszú U-drót az „Efeunadeln”, a koszorú letűzéséhez használunk. A „Strohblumennadeln” a legkisebb, mindösszesen 6 mm széles és 25 mm hosszú, a nevében is szereplő szalmarózsa, illetve más, vékonyabb szárú növények letűzésénél segít.

Nagyobb vázák kitöltéséhez, tűzőhabok befedéséhez és még sok más dekorációs célra használjuk a *csirkehálót* (dekor-háló, virágkötő drótháló). Eredetileg a kis csirkék lekerítésére használták ezt a kislyukú drótkerítést. Az újabb, speciális háló négyzet alakú lyukakkal, sokkal vékonyabb drótból készül, és gyorsan rozsdásodik. A csirkeháló 40 cm széles, 5 méter hosszú tekercsekben kapható.

A virágkötészet szinte minden ágában szükségünk van *ragasztópisztolyra*. Az univerzális ragasztó a szilikon rudat megolvasztva, majd a tárgyon kihűlve rögzít. Mindenféle anyaghoz megfelel, kivéve az üveget és más nagyon sima felületű tárgyat. Az élő virágok, növényi részek ragasztásához ne használjuk! A ragasztóanyagot a 20 cm hosszú szilikon rudat 2 kg-os csomagban (kb. 96 db) árusítják. Üvegre történő ragasztáskor érdemes a ragasztás előtt az üvegre kétoldalú ragasztót tenni, s erre ragasztani például az üveg nugátot. Vigyázat, nagyon forró, sérülést okozhat. A ragasztópisztolyt csak a használati utasításnak megfelelően álló helyzetbe tegyük le. Elfektetve a szilikon a belsejébe folyhat, ettől elromolhat.

Az élő növényi részek, az üveg és a szalag ragasztásához alkalmas *hideg ragasztót* flakonban és tubusban is árusítják (Oasis Floral Adhesive). Gyorsan szárad, s ha nem teszünk belőle sokat a levélre és várunk kicsit, amíg az oldószer elpárolog, akkor nem égeti meg a levelet, nem lesz foltos.

A rögzítésekhez gyakran használt erős, *vízálló ragasztó* (Anchor-Tape) csak a por és vízmentes felületeket ragasztja, ezért jól le kell törölni a ragasztani kívánt részeket. A rücskös felületeken sem tapad tökéletesen.

Más területen használják a *kétoldalú ragasztó szalagot*, de az üvegfelületekre ragasztandó száraz növényi részek, dekorációs kellékek ragasztópisztolyos rögzítéséhez jó alapul szolgál.

Koszorúalapok a kegyeleti, az adventi, a húsvéti virágkötészetben a munkák alakját adják és tartószerkezetként működnek.

A *drótvázás koszorúalap* magyar sajátosság, másutt nem nagyon használják. Két, különböző méretű fémkarikát (a felső kisebb), 15-20 cm-es magasítókkal rögzítenek egymáshoz. A koszorú típusának megfelelően a felső karikán keresztbe pálcákat rögzítenek, vagy magasítót (stábedli) kötöznek rá az álló koszorúk készítéséhez. A drótvázás koszorúalapok 30, 40, 50, 60, 80, 100 cm átmérőjűek. Kívánságra azonban nagyobb méretet is összehegesztenek. Magyarország különböző vidékein más koszorúformákkal, kötési módokkal találkozunk. Sok helyen nem fémből, hanem mogyoró vagy fűz vesszőből készítik az alapokat.

Egyszerű termék a fémből készült *hullámos gyűrű*, esküvőn szalvétagyűrűként, pad díszként, adventkor és kegyeleti díszekben használjuk. A 12-től 30 centiméterig többféle, a kívánt célnak megfelelő méret kapható. A lapos drótból készített gyűrű felülete hullámosra munkált, így a rákötözött örökzöldek, virágok nem fordulnak, csúsznak el rajta.

Szalmaalapokat a görög vagy római koszorúhoz használjuk. A koszorúkötő géppel szabályos formára készített alapokat juta illetve műanyagkötözővel, vagy dróttal erősítik össze. Környezetkímélőbb a természetes anyagú kötözők használata. A kész koszorú arányait már az alapoknál is figyelembe kell venni. Megfelelő méretek: (elöl a külső átmérő, hátul a koszorútest

vastagsága centiméterben): 30/8, 40/10, 50/12, 60/14, 70/16, 80/16, 90/20, 100/20. Szalmából vagy szénából készül a más anyagokkal letűzött, lekötött fedett koszorúalap is. A moha védett növény, ha nem tudjuk számlával igazolni az eredetét, akkor büntetésre számíthatunk. Szalma alapra készül a len, a toboz és a gyékény koszorú is. A hasított tobozból, rózsatobozból és szivartobozból dróttal vesszőkarikára rögzített koszorúalap magyar specialitás. A tobozkoszorúk díszítése nehéz feladat. A babérkoszorú alapja hungarocellból préseléssel készül, méretei 12/2, 15/3, 17/3, 22/4, 25/5, 30/6. A szalma és hungarocell koszorúalapokat a letűzés vagy lekötés előtt be kell tekerni valamilyen zöld anyaggal, nehogy a koszorútest világos színe kilátsszon. Használhatunk zöld krepp papírt vagy fátyolfólia csíkot (mindkettő engedi a színét), vagy a nagykereskedésben kapható műanyag koszorúborító széles szalag is megfelelő.

A *tűzőhab alapok* többféle kemény alapra (műanyag, farost, kemény hab, papír) készülhetnek. 15-96 cm átmérőjűek. A koszorútest vastagságát az átmérőhöz képest arányosan alakították ki, ezzel a virágkötő munkája egyszerűbb. Sima és csirkehálóval borított változata is kapható. A legújabb álló koszorút szállításkor a támaszláb becsukásával le lehet fektetni. Különböző minőségben vásárolhatók attól függően, hogy milyen növényanyagot szeretnénk beletűzni. (Ideal, Biolit, Ökobase, Bioflor, stb.) A tűzőhab alapok anyaga környezetbarát. Tűzőhabból, merev alapra készülnek a különböző, főként a kegyeleti, az esküvői és az adventi virágkötészetben használatos formák (szív, kereszt, párna, csillag). Az asztaldíszekhez és a teremdíszítésekhez is készen vásárolhatunk alapokat, továbbá az esküvői csokrok tűzőhabos tartóit (mikrofon), és még számos, jól használható formát.

11.3.2. Tűzőhabok és más segédanyagok

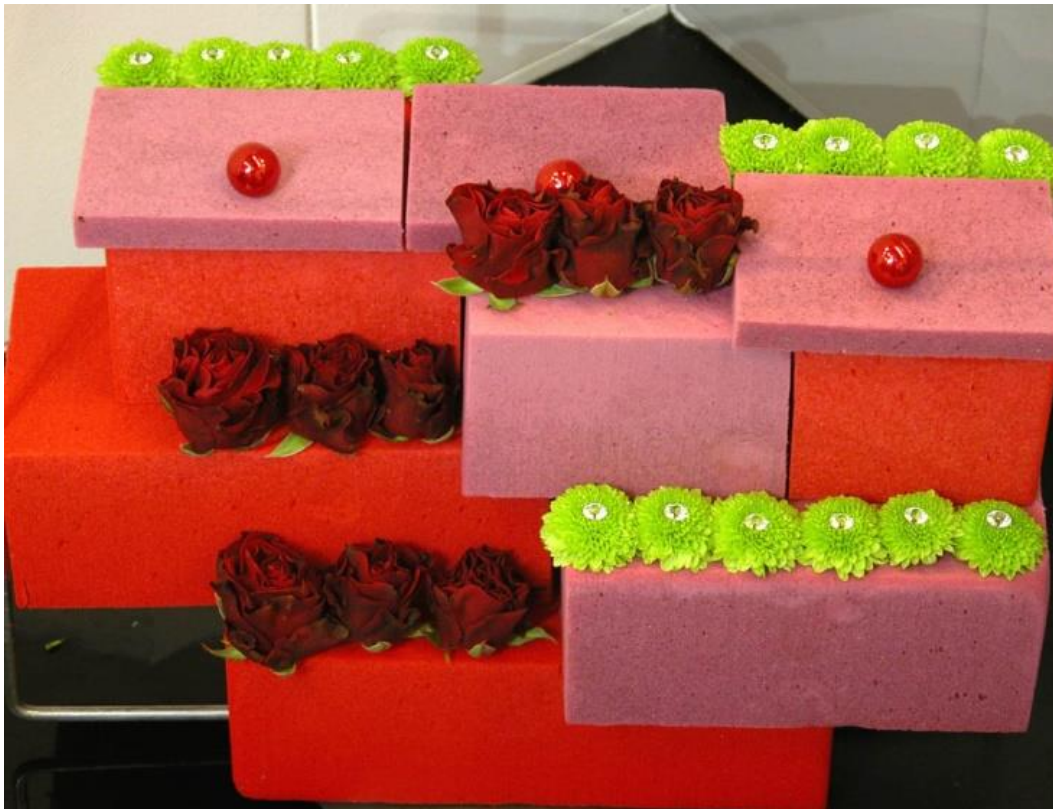
A virágkötők mindig megtalálták a módszert, miként rögzítsék a virágokat; homokot, kavicsot, agyagot, ágakat, csirkehálót, újságpapírt, mohagolyót használtak. Mindegyik bizonytalanul tartotta meg a virágokat, ráadásul nehézkes is volt velük dolgozni. Óriási segítség volt az 1960-as években megjelent tűzőhab. Az amerikai V.L. Smithers 1954-ben fedezte föl a ma ismert tűzőhabot. Laboratóriumában különböző szigetelő habokkal kísérletezett. Felesége rájött, hogy a kidobott, selejtes habok magukba szívták a vizet, amiket megpróbált virágdíszei alapjául használni. A városban lévő virágkereskedőknek is tetszett a víztartó hab ötlete, amely ma már általánosan alkalmazott, nélkülözhetetlen kellék. Nedves és száraz kivitelben készül.

A nedvesíthető hab a vágott virágok számára készült habosított műanyag, a száraz súlyánál negyvenszer több vizet képes fölszívni. Tápoldattal gazdagított. A téglalakú hab 35-50 másodperc alatt szívja meg magát vízzel, megtartja a virágszárakat, faragható, a víz pH-értékét nem változtatja meg, természetbarát. Több cég gyárt és forgalmaz tűzőhabot, mindegyik más, védett technológia alapján készíti termékeit. A sokféle változat közül a Smithers- Oasis tűzőhab a legjobb minőségű és a legdrágább is, de a többit is le lehet tesztelni, melyik a megfelelő. A tűzőhab téglát helyezük a víz felületére, ne nyomjuk a víz alá, hagyjuk, hogy saját magától szívja föl a vizet. *Ha a víz alá nyomjuk, akkor a külső része gyorsan megtelik vízzel, a belsejében levegőbuborékok (zárványok) maradnak, éppen ott, ahová a virágok szárvégei kerülnek a betűzéskor.* A növénydíszben a virág mennyiségétől és a környezettől függően az elfogyott vizet pótolni kell. Az egyszer már használt tűzőhab másodszor nehezebben nedvesíthető, s már nem tartja elég biztosan a virágokat. A tűzőhab szálszerkezete miatt a függőlegesen állított

tűzőhab téglából lefolyik a víz, a vízszintesből nem. Ezzel számolnunk kell munka közben. A tűzőhab tégl mérete 23 x 11 x 7,5 cm, a virágdíszek tervezésénél erre figyeljünk oda. Egy kartonban 20 vagy 35 darab tégl van. A méretesebb alkotásokhoz 55 x 32 x 23 és 32 x 23 x 18 cm nagy tömb is kapható. Vizes tűzőhab a téglán kívül rúd, pogácsa, gömb, kúp, szív, pillangó, mackó alakban és még sokféle változatban létezik. Jól használható a menyasszonyi csoporttartó, a hálós sírcsokor tartó, a sokféle alakú tűzőtálak, belső terek díszítéséhez használatos formák. Új az urnatartó, a fényképkeret és a nagyméretű kegyeleti elemek.

A száraz tűzőhab-fajta (Oasis-Sec) barnás színű és ugyancsak 23 x 11 x 7,5 cm nagyságú. A karton 20 darabos. Főként száraz és selyem virág-díszekhez használható és a vizes változathoz hasonlóan, sokféle alakban kapható. Ragasztópisztollyal és oldószeres ragasztókkal nem lehet rá dolgozni, mert feloldják. Az igen kemény, zöld színű, száraz tűzőhabot (Dry-Super) a nehéz alkotóelemekből álló díszekhez ajánljuk.

A *színes tűzőhabokat*, mivel a virágdíszek szerves részeként szerepelnek, nem kell eltakarni levelekkel, más fedőanyagokkal. Nem csak tégl, gömb, lap formában, de por alakban is megvásárolható.



63. Színes tűzőhab téglák

A magyarországi nevén *Hungarocell*nek nevezett (Styropor) anyagból is sokféle formát használunk a virágkötészetben. A gömbök például levelekkel letűzhetők. A tömör Siegapor gömbök 4-12, míg a belül üres két félgömb 15-50 cm átmérőjű. A kínálatban koszorúk, kúpok, szív, tojás, harang, csillag és gúla térformák is szerepelnek.

A tradicionális japán virágkötészettől vettük át a *kenzán-tűt*. A nehéz fémalaptól szögek állnak ki, amelyek közé a virágszárakat tűzhetjük. A kenzán-tűbe készített alkotás nem szállítható, inkább az Ikebana kedvelői és a kiállítások készítői használják.

A kenzán-tűt és más tartót *ragasztó gyurmával* (Oasis Fix) rögzítsük a tál aljához. A ragasztó gyurma csakis pormentes, száraz felületen ragaszt. Tekercsben kapható és nem kell sokat használni belőle egy-egy Oasis-szék, gyertya felragasztásához. Jobban ragad, ha lángnál felmelegítjük. Kényes felületeken nyomot hagyhat, ezért előbb egyszerű ragasztószalaggal ragasszuk le a felületet (Cellux). Lakkbenzinnel könnyen lemosható a tárgyakról.

Az *Oasis-szék* vagy Oasis-tüske a tűzőhab rögzítésére szolgáló négyágú műanyag termék. Gyakran használt, hasonló céleszköz a Pini-Extra és a *gyertyatartó* is. Mielőtt a gyertyát behelyezzük a gyertyatartóba, érdemes körbetekerni vízálló ragasztószalaggal, hogy feszebben, biztosabban megálljon benne. A gyertyatartót a gyertyával együtt nyomjuk a tűzőhabba.

A Deco-Fix 4 cm átmérőjű *vákuumos rögzítő* szerkezet segítségével üvegen, autó motorháztetőn vagy más sima felületen rögzíthetjük a kész tűzőhab formákat. A háztartásban használt tapadókorong is felhasználható a virágszálak és kellékek rögzítésére az autó felületén. Az autódísz tartók (Auto-Corso-Mini, Auto-Corso, Auto-Rondella) is vákuumos tapadókoronggal rögzíthetők a felülethez.

A drótozott virágszárak, csokorszárak betakarására legjobb a ragacsos krepp-szerű takarószalag (Flower Tape). Ötféle színben (sötétzöld, világoszöld, barna, fűzöld, fehér) és két szélességben (13 és 26 mm) kapható.

Az esküvői virágkötészet kellékei a Lady típusú menyasszonyi csokor-tartók (mikrofon), valamint a kitűzők készítéséhez használatos T-alakú Gala-Clip. Vigyázat, a mágnes kitűző a bankkártyát és a mobil telefon memóriáját is kitörli.

Az öntapadós vizes és száraz Mini-Deco az ajándékdíszítések kelléke. A vizes változatba előre készítsük el a díszet, majd úgy helyezzük el az ajándékra; a virágok beszúrásánál ugyanis víz folyik ki, az tönkretenné a csomagolást.

A Flower Bag (frissen tartó zacskó, a szakmai köznyelvben „pelenka”) a csokorkötészet kelléke. A zacskót kifordítva, bevizezzük, majd a csokrot hozzáfogva, visszafordítjuk és a megkötés helyénél ezt is rögzítjük. A zacskóban lévő víz frissen tartja a csokrot a szállítás alatt. A kardíszek és csuklódíszek elkészítéséhez nyújt segítséget a tépőzárás Velcro Wristlet, amire a virágokat fel lehet ragasztani.

Az alább felsorolt és még más, újabb virágkötészeti anyagok és felhasználásuk módjai megtalálhatók a <https://oasisfloralproducts.com> internetes oldalon

11.3.3 Vegyi anyagok

A virágüzletben csak előre kiszerelt vegyi anyagok forgalmazhatók, és azokkal is be kell tartani a veszélyességi fokozatnak megfelelő előírásokat. A virágfestékek közül karácsonykor az arany-, ezüst- és bronzszínűek használatosak. A speciális, a virágot fedő festékek nem károsítják a virágot, ám a festett virág továbbnyílik, és akkor előbukkan az eredeti színe. Az Oasis-Clear Life spray az elkészült virágkötészeti alkotás (menyasszonyi csokor, kitűző, hajdísz stb.) virágain képez filmszerű felületet, a virágok párologtatása leáll, így hosszabb ideig élnek. Elég drága, csak különleges alkalmi díszekhez használjuk. A ragasztó spray-jel (Oasis-Sprühkleber) befújta felületekre rászórva a könnyű anyagot (homok, mák, toll, szírom, stb.), újabb, egyedi felületet hozhatunk létre. Vigyázzunk, hogy a ragasztó permet ne szálljon a virágokra. Felújító spray-jel (Oasis-Elefantenhaut) befújva a száraz virágdíszek felületét, azok üde, szép színt kapnak, de a széthulló szirmokat, terméseket is összefogja. A szintelen matt lakk

megnöveli a virágdíszben lévő örökzöldek élettartamát. A levélfény (Floralife) a csokrokban, tálakban lévő leveleknek természetes, tompa fényű felületet kölcsönöz. Ha közelről fűjjük a levélre, akkor túlzottan fényes, mesterkelt lesz. A virágüzletben is lefújhatjuk időnként a növények sima felületű leveleit, hogy a víz- és mézfoltokat vagy a port egyszerűen eltüntessük. A termék 250 és 750 ml-es kiszerezésben vásárolható.

A műhó és jégkristály aeroszol főleg karácsonykor időszerű. Egyre ritkábban használjuk, a temetői karácsonyi díszek kelléke mindent eltakar.

Sok virágüzletben adnak a vevőknek a virágcsokrokhoz már virágtartósító szert. A váza vizébe a tápanyagokon kívül fertőtlenítő szert is juttat, hogy a rothasztó baktériumok és gombák ne szaporodjanak el. Adjunk szakszerű tanácsot az alkalmazásához.

Ezekon kívül kis kiszerezésű tápanyagokat (balkonnövény, szobanövény, citrusfélék, stb.), növényvédő szereket (levéltetű, pajzstetű, gomba ellen) is árusíthatunk. Érdemes elolvasni a csomagolásokon lévő utasításokat, hogy a vevőt kellően tájékoztassuk!

11.3.4. Csomagolóanyagok, üdvözlőkártyák

A nagykereskedőtől beérkező árut ki kell csomagolnunk, újabb csomagolást kell a már általunk átalakított termékekre tenni. A díszcsomagolás szép, a védőcsomagolás pedig célszerű.

A díszcsomagolásra többféle anyag is alkalmas, például a minta nélküli celofán, a kristályfólia, a mintás celofán, a virágcsomagoló selyempapír (tekerceses), a különböző fóliák, mintás papírok, szizál szövet, fátyolfólia, merített papír, organza és még sokféle dekorációs kellék. A jó ízlés határán belül többféle anyag együttes használata is lehetséges.

A csokorra tehetünk üdvözlőkártyát, ezek a kártyák visszafogottak, kedvesek, ízlésesek legyenek. A természetes anyagokból készített, ragasztott kártyák különösen szépek, egyediek. A csokrot az időjárás viszontagságaitól a selyempapír (kalappapír), cégemblémával megnyomott csomagolópapír, vagy az ívekben kapható textilnyomó papír védi meg.

11.3.5. Szerszámok, eszközök, gépek

A virágkötő legnagyobb „szerszáma” a saját keze, sokkal több különleges feladatot megold, mint gondolnánk. A virágüzletben lévő szerszámok a napi üzletmenetet szolgálják, ha külső munkára megyünk, akkor azokat nem vihetjük el magunkkal. Legyen tehát szerszámosládánk, bőröndünk vagy táskánk a virágkötéshez és dekoráláshoz szükséges eszközök számára. Minden dolgozónak legyen külön saját szerszámos doboza, a szerszámok ugyanis a használójának kezéhez idomulnak, ha azt más is használja, akkor hamarabb tönkremennek. A balkezeseknek külön kell venni a számukra kifejlesztett szerszámokat. A virágkötő mester rendezett szerszámtáskája jó példát mutat a dolgozóknak, tanulóknak.

A legfontosabb virágüzleti szerszám a *kés*, az egyszerű kertész késen át bármilyen megfelel, ami a kellék nagykereskedésekben kapható. Egy a fontos, hogy kis pengéjű és éles legyen! Késélesítő mindig legyen az üzletben, mert jó éles késsel vágható sima metszésfelület. A legjobb élező a fenőkő. A rövid fejjű kés szinte egész nap a virágkötő kezében maradhat. A tűzőhab vágására hosszú nagy kést rendszeresítsünk az üzletben. A dekorációs anyagok vágására használt „snicker”-t (Schnitzer) ne használjuk a virágokhoz, mert az nem arra való. Balesetveszélyes szerszám, a papír vágására alkalmas.

A *metszőolló* a fás szárú növények, és a vastagabb, keményebb szárú virágok elvágására szolgál, a kertben sem vágunk vele drótot. A metszőolló könnyen kicsorbul, használhatatlan lesz a drótszál elvágása során. Gyenge minőségű vágóeszköz helyett drágábbat és jobbat vegyünk.

A drótok elvágására a *csípőfogó* vagy a *harapófogó* is megfelel, de a hosszú nyelű speciális drótvágó bonsai olló vált be eddig a legjobban; kevesebb erőfeszítéssel, hatékonyan lehet dolgozni vele.

A szalagok elvágásához *szalagvágó ollót* (szabó olló) rendszeresítsünk, amit csak arra a célra használunk. Ne vágjunk vele mást, papírt se, mert elveszíti az életét.

Ennyi szerszám a mester számára bőségesen elég, tovább könnyíthetjük, segíthetjük azonban a munkát *kalapáccsal, fúróval, kis fafűrészsel*. Nagyobb feladatok megoldásához *barkácsológépre, fűrőgépre* is szükség lehet. Külső munkákhoz ne feledkezzünk meg kézi *permetező, öntözőkannát, vödört* magunkkal vinni. A mindennapi munkánkat a *rózsa-tüskétlenítő* segítheti, ám roncsolja a rózsaszárát, amivel utat nyit a baktériumfertőzésnek. Jó, ha van az üzletben *irodai tűzőgép* és *kárpitos tűzőgép* is.

A damil, a cellux ragasztószalag, a gombostű dekoráláskor szükséges. A függő térdíszek elhelyezését *összecsukható létra* nélkül nehezen tennénk meg. Az árammal működő ragasztópisztoly már minden üzletben van. Gyorsan tönkremegy a gyenge minőségű (mert olcsó) vagy ha szabálytalanul használjuk, elfektetjük az asztalon, a forró szilikon visszafolyik a tekercsekhez. Ha nem melegedett föl kellően, ne erőltessük, hidegen ne nyomkodjuk, mert eltörik benne valami. Itt is érvényes, hogy az olcsó a drága, mert abból több kell, érdemes tehát mindig a jó minőségűt venni. Minden dolgozónak legyen saját ragasztópisztolya. Az elektromos csatlakozót a munkaasztal fölé tegyük, hogy víz ne érhesse. A megolvadt szilikon nagyon forró, óvatosan, kesztyűben dolgozzunk.

A munkaasztal és az eladó pult mellett alakítsunk ki helyet a szerszámoknak, hogy kéznél legyenek. Ne csak használjuk, tartsuk is karban, hogy minél hosszabb ideig használhassuk őket. Tisztítsuk, olajozzuk rendszeresen.

A virágkötő szakma kevésbé gépesíthető, hiszen a meghatározó a virágkötő tehetsége és kez ügyessége. Nagyobb feldolgozó, csokrozó, koszorúkötő üzemeknek érdemes gépekbe beruházni. A mohatisztító gép rácsos dobhengerből áll. A hengert forgatva kihullik belőle a fenyőtű és más apró szemét. A szártisztító gép temetői nagy üzletnek segítene, gyorsan megtisztítaná a rózsakötegeket. Egymással szembe forgó gumikefék szedik le a leveleket. A hozzákapcsolt szárlevágó gép egy kötegben vágja vissza a rózsát. Gerbera szártűző, tobozdrótozó, szalmakoszorú alapköttő, fenyőcsomózó is létezik.

Ha többen összefognak, úgy már érdemes komputeres *szalagíró gépet* vásárolni. Az otthoni számítógéphez hasonlóan működik, a nyomtatóval együtt. Sokféle betűtípusból lehet választani. A speciális nyomtató fólián keresztül arany, ezüst vagy fekete színű szöveget nyom a koszorúszalagra. A kegyeleti szövegeket a gép tárolja, nem kell minden koszorúszalagnál újraírni. Nagyon szép a nyomtatott szalag, a virágüzlet egyediségét, minőségét jelzi.

A *jeltáblák, ártáblák* igazodjanak az üzlet stílusához. Lehet üdvözlő kártya nagyságú, vagy tépelt cetli, de fejezze ki az üzlet stílusát, hangulatát. Ne ragasszuk, tűzzük tele az üzletet gyári jeltáblákkal, hangsúlyozzuk az egyediséget. Minden árun legyen látható az, mert ez az előírás, de a vevőt ne árcédulák tömege fogadja a boltban. Visszafogott megjelenésű, jól olvasható legyen.

12. A virágkötészet alapjai, arányok, vonalak, formák, színek a virágkötészetben, a kiemelt súlypont szerepe

A virágkötő, mint a keramikus, a lakberendező vagy éppen a festőművész, alkotó mester, művész. Ám míg azok holt anyagokkal, addig a virágkötő a természetet élő anyagaival dolgozik; a természet, élő és holt alapanyagait, a virágokat, növényeket, az ágakat, a köveket valamint a kellékeket saját tehetsége, kezűgyessége szerint egészíti, igazi műalkotássá gyúrja össze. A részekből olyan új egészet alkot, ami esztétikus, és megfelel az alkotás alaptörvényeinek.

Virágkötészeti tanulmányaink sokat segítettek az alaptörvények megismerésében; miből és hogyan készül a virágkötészeti dísz, a kirakat vagy kiállítás? Alakzatok, formák, színek, anyagok, felületek, színek alkotják.

12.1. Zárt, épített, szerkesztett alakzatok

A kirakatot nagyobb, határozott megjelenésű elemekből - posztamens, váza, szekrény vagy egy dekorációs elem – építünk fel. Az egészet alkotó részeket, előzetes tervezéssel gondoljuk ki, rajzokat, terveket, építészeti rajzokat készítünk. Jellemzők az egyenes, szerkesztett vonalak, a derékszög, ám ez nem előírás. Szabályosak, egyértelműek és mérhetőek, építettek, stabilak, műszakilag megoldottak, feladatuk van. Ilyenek a geometrikus tartóedények, ládák, a gömb és kúp alakú díszítő elemek, a plakátok, az árcédulák, a feliratok, a gyertyák, a képkeretek és minden határozott élű, testű dekorációs elem, virágdísz.

Ezeket az elemeket a virágüzlet és a kirakat berendezésénél, a terek kialakításánál használjuk, ahol figyelembe kell vennünk a padló és a mennyezet vonalait, megosztottságát, a polcrendszer vonalait, a bevont posztamenseket. A zárt vonalú virágdíszek, a levéllel letűzött gömb, a koszorú vagy a kúp is szerepet kapnak a tiszta, átlátható terek megformálásában. A kész virágdíszek, akár a biedermeier csokor vagy a zárt felületű asztaldísz egy szabályos elemekből álló térben növeli a vonalak hatását. A tiszta, átlátható, szabályos alapok és az ugyanolyan díszek – egymás hatását erősítik.

12.2. Szabad, természetes alakzatok

Amit a virágkötő elkészít, az a végeláthatatlan variációban megjelenő szabad formák világát gazdagítja. A virágkötő öletszerűen köt, nem készít előre terveket, a csokor a munka során, szabadon alakul ki. A nem geometrikus alakzatok sok vonalból, rengeteg mozgásból állnak, felületük, nem mérhető, nem behatárolható.

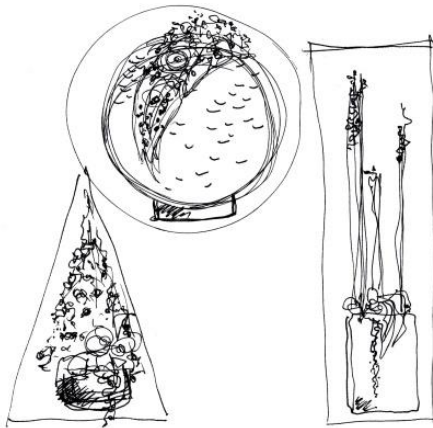
Minden növény vagy növényi rész a szabadon mozgó *növekedési formában* jelenik meg, míg a kiegészítők, zsinórok, papírok, dekorációs kellékek, a *véletlenszerű formák* csoportjába tartoznak. A virágkötészeti munkák alkotóelemeivel a virágkötő szabadon rendelkezik, az összeállításuk módját azonban az alaptörvények határozzák meg.

12.3. Alapformák

A virágkötészeti mű a kész alakzat kisebb, szabályos, körülhatárolható formákból áll. A három alapforma a szerkesztett alakzatot magába foglaló *négyszög, négyzet (hasáb, kocka)*, a csúccsal

rendelkező *háromszög (kúp, gúla)* és a kerekded nyugodt *kör (gömb)*. Minden tárgy és virág, levél, virágdísz befoglalható valamelyik alapformába, amelyeknek kisugárzásuk van, a díszben adott a helyük és kifejező az erejük.

A *négyszög* illetve a *négyzet* a síkban két-két párhuzamos vonallal határolt, s a *téglatest és a kocka* a térben három pár négyszög lappal foglalnak teret magukba. A berendezési tárgyak, kellékek, tálak, vázák, gyertyák, keretek, posztamensek, dobogók, oszlopok, kőlapok, stb. tartoznak ide. Összképük statikus, nyugodtak, de büszkék is. Négyszögletes térben helyezzük el, ahol a környezethez illeszthetők, s a virágdíszekhez megfelelő alapul szolgálnak. Tökéletes egységet a párhuzamos vonalak hangsúlyozásával és paralel virágdíszek elhelyezésével teremthetünk.



64. Alapformák a virágkötészetben

A *háromszög* a síkban, a *kúp* (kerek alappal) és a *gúla* (háromszög, négyszög vagy sokszög alappal) pedig a térben jelenik meg. Minden csúcsban végződő levéllel, virággal, megtört fűszállal, térelemmel, virágdíszsel megjeleníthető. A csúcs felé bontakozik ki mozgásuk. Lendületet, energiát hordoznak magukban, agresszívek, de térkitöltő hatásuk is van, sok helyet kívánnak. Csúcsrészüket szabadon kell hagyni, hogy mozoghassanak, viszont nehéz alapjuk legyen, hogy lendületüket ellensúlyozzuk. Jellemző növények: kardvirág (*Gladiolus*), szarkaláb (*Delphinium*), korbácsolium (*Eremurus*), fáklyalilium (*Kniphofia*), oroszlánszáj (*Antirrhinum*), *Sansevieria*, az *Iris* és a kardvirág levele. Az oldalra elmozdulók közül: papagájvirág (*Strelitzia*), flamingóvirág (*Anthurium*), kála (*Zantedeschia*), jukka (*Yucca*) és a broméliák. A lefelé mozgó csúcsos elemek közül: lila akác (*Wisteria*), medinilla (*Medinilla*) a szőlőfürt.

A *kör* a síkban, a *gömb* pedig térbeli alapforma. Kis teret magába foglaló, a virágkötészetben a leggyakrabban használt téralkotó elemek. Nyugalmat, biztonságot sugároznak, de egyben jellemző rájuk a simulékonyság, a hozzáilleszthetőség, a térkitöltés is. Plasztikus, ívelt vonalak határolják, az ívek, a tojás és a csepp-forma is idetartoznak. A legismertebb kerek és gömb alakú virágok: a cickafark (*Achillea*), a díszhagyma (*Allium*), a dália, (*Dahlia*), a hortenzia (*Hydrangea*), a pünkösdirózsa (*Paeonia*), a napraforgó (*Helianthus*), a rézvirág (*Zinnia*). A levelek közül kerekded: a ciklámen (*Cyclamen*), a palástfü (*Alchemilla*), a muskátli (*Pelargonium*), a lótosz (*Lotos*), a galaxlevél (*Galax*). Ide tartozik a termések többsége: az alma,

a citrusfélék, a díszzők, a hagyma, a gránátalma. Kiegészítők és virágdíszek közül a karácsonyi üveggömb, a nagyobb gyöngy, a gömbgyertya, a gömbváza, a mohagolyó, a vesszőgömb, a biedermeier csokor, a koszorú, a levéllel vagy virággal letűzött gömb és minden íves vonalú alkotás.

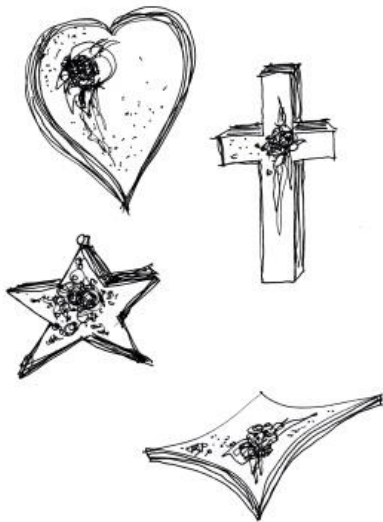
12.4. Szimbolikus alakzatok, számok

A *kereszt* a keresztény kultúra szimbóluma, főként az egyházi ünnepekre templomdíszként, illetve temetésre vagy más kegyeleti díszként jöhet számításba. Alapként sokféle tűzőhabos megoldásban kapható, de kerámiából, műanyagból készült, és fonott termékként is találkozunk vele.

A *szív* a szeretet jelképe, így Valentin napi, Anyák napi, mindenszenteki és esküvői virágkötészeti munkákban fordul elő. A szív alakú tűzőhab alapokat használjuk, de vásárolhatjuk üvegből, fonott áruból, kerámiából is.

A *párna*, inkább díszítő elem a kegyeleti virágkötészetben, de összefüggésbe hozható a halott feje alá tett halottas párnával.

A *csillag* (betlehemi csillag) a karácsonyi virágkötészet kedvelt eleme a kész, tűzőhabos csillagformáknak köszönhetően. A kegyeleti virágkötészetben is egyre gyakrabban fordul elő.



65. Szimbolikus alakzatok a virágkötészetben

A virágüzletben a vevők általában egy szál virágot vagy hármat kérnek, de semmiképpen páros számút. Miért? A *számok szimbolikája* az ókortól ismert, de minden kor, minden meghatározás mást és mást kapcsolt a számokhoz. A számmisztika, az ezoterika, a Feng Shui, a vallások, az egyházak szám jelképei, a néprajzban föllelhető számokhoz kapcsolódó hiedelmek, mind arra utalnak, hogy milyen szerteágazó az emberek és számok kapcsolata, illetve, hogy egy szám milyen sokféle jelentéssel bír. Jó, ha tudjuk, hogy a vevő egyetlen szál virágot csak jelzésként visz. Különben ez a szám a kirekesztettséget, a magányt, de a tökéletességet, a magabiztosságot, az erőt és az akaratot is jelöli. A kettes (2) szám a párral, a férfival és a nővel, a két egymást kiegészítő jellel (jin és jang) kapcsolatos, a számmisztika szerint pedig az élet anyagi oldalát jelöli. Ritkán vásárolunk két szál virágot. A hármas (3) szám a világ hármas oszottságát szimbolizálja: szellem-test-lélek; születés-élet-halál; múlt-jelen-jövő; a keresztény vallásban

pedig a szentháromság jele. A vásárlók gyakran kérnek három szál virágot tudatosan vagy csak véletlenül, talán mert a három szálás csokrot az aranymetszés szabálya szerint építjük fel, ezért azt szépek találják (8:5:3). Különböző ez a törvényes rend és az erkölcs száma is, a szám megjelenése rokonszenves, vonzó egyéniséget, művészi hajlamot takar. A négyes szám (4) a négy végtaggal az embert jelöli, de a négy égtáj, a négy évszak, a cselekvés, a tett száma is. A virágkötészetben a 4 adventi gyertya jelenik meg. Négy szálás csokrot senki nem kér, annál többen választják viszont a 7, 9, 11 és 15 szálás virágcsokrot. A páratlan számok rokonszenves, pozitív, segítő számok. A vevőknek, hacsak ő másként nem kéri, csak páratlan számú virággal kössünk csokrot. A „jang” számok (1,3,5,7,9) egyébként jólétet hoznak a kínai számmisszika szerint!

12.5. Mozcásformák

Minden élő anyag, a növény és a hajtás önmagában is növekszik. A növekedés iránya mindig azonos, és a növény élete folyamán rá jellemző. A virágdíszekben is e mozgásnak megfelelően helyezzük el az elemeket. A természet adta mozgásformák: fölfelé törekvő; fölfelé törekvő oldalra kitekintő vagy fent elágazó; kihajló; kitöltő; lefelé hajló; nyugodt, megnyugtató; gyűjtő, befoglaló; grafikus, játékos, csavart; megtört.

A virágok, növényi részek mozgásformái

A *fölfelé törő* virágok lendülettel, energiával szabad teret, a növekedés irányába, fölfelé, területet követelnek maguknak. A virágdíszben a fő, hangsúlyos helyre tesszük, hogy főszerepet kapjanak. Például: szarkaláb (Delphinium), korbácliliom (Eremurus), sisakvirág (Aconitum), díszcsorba (Liatis), kardvirág (Gladiolus), madártej (Ornithogalum), kellékek közül a kúp és gúla alakú gyertyák, a karácsonyi kúpok, s a csúcsban végződő virágdíszek.

tartóedény illetve a posztamens és a virágdísz között kapcsolatot teremtenek. Főszerepet kapnak a lefelé omló menyasszonyi csokrokban. Az ámpolna és csüngő növények (*Columnea*, *Tradescantia*, borostyán), a szakállorchidea (*Tillandsia usneoides*), a vesszőkaktusz (*Rhipsalis*), a lila akác (*Wisteria sinensis*), a jázmin (*Jasminum nitidum*), a borostyán hajtásai, és a leomló szalagok, gyöngysorok, felfűzött levelek is e csoportba tartoznak.

A *nyugodt, megnyugvást sugalló* mozgásforma, párna felületet jelent. Minimális, csupán annyi mozgást mutat, amit a struktúra felületek kialakítása jelent. Sokféle száraz virágból ragasztott felület, falikép tartozik ide, de a párnát alkotó növények is ezt a csoportot gazdagítják. A felületek betakarására szolgáló anyagok, a homok, a kavics, az apró kagylók, moha, zuzmó, stb. is itt vannak.

A *gyűjtő* mozgásformába főként a kerek alakzatok, gömbformák, virág- és levélrozettták tartoznak. A forma megjelenésében a centripetális erő hat, ezért is nevezzük gyűjtőformának. A súlypontban használjuk őket, például a mákgubót, a gömb alakú terméseket, a tobozokat, almát, narancsot, a virágok közül a labdarózsát (*Viburnum opulus* cv. *Roseum*), a díszhagymát, a csomós harangvirágot (*Campanula glomerata*), a hortenziát, illetve a gömb alakú virágdíszeket, a díszgömböket. Rozetta alakúak: a levélrózsa (*Echeveria*), a kövirózsa (*Sempervivum*), a tányér alakú kövirózsa cserje (*Aeonium tabuliformae*), a levélsillag (*Cryptanthus*), a margaréta, az őszirózsa, a krizantém, a napraforgó, de a virágdíszek közül a glamelie menyasszonyi csokor típus önmagában is gyűjtő forma.

A *grafikus* vagy *játékos* formában a felfelé törekvő mozgásban a tér minden irányába eltérések jelentkeznek, ez leginkább a futó- és az indás növényekre jellemző. A sokféle irányultság sok szabad teret igényel, ez főként a vonalas-grafikus virágdíszek lendületét, kedvességét adja. Ha sokat használunk belőle a virágdíszben, akkor ellenkező, zavaros a hatás. Ebbe a csoportba tartoznak többek között a körtefa, az almafa öreg ágai, száraz ágak, vesszők, a spirálfűz (*Salix matsudana* 'Tortuosa'), a csavartmogyoró ágai (*Corylus avellana* 'Contorta'), az iszalag (*Clematis*), a koszorúfutóka (*Stephanotis floribunda*), a golgotavirág (*Passiflora caerulea*) indája, díszítő kellékek közül a zsinórok, szalagok, drótok.

A *megettört* mozgásformára a hirtelen irányválttatás jellemző, fölfelé indul, aztán hirtelen lefelé veszi az irányt, amit a megettört fűszál érzékeltet a legjobban. Ez a mozgásforma a grafikus alkotásokban a szabad térben érvényesül. A csoportba tartozhat a lepényfa (*Gleditsia triacanthos*) ezüstös ágai és tuskéi, a megettört gyékény (*Typha*) vagy kardvirág levelek, a dróttal megerősített majd erősen meghajlított virágszárak, fűszálak, levélkötegek, a fémhálók és a dekorációs drótok.

Az előbbi példákból az is kitűnik, hogy egy virág több mozgásformát is képviselhet, a díszhagyma például a fölfelé törő, fenn szétágazó és a gyűjtő csoportban is megtalálható. A jázmin indája lehet lefelé hajló és játékos is. Ezt vegyük figyelembe az alkotások készítésénél, de arra is ügyeljünk, hogy a saját mozgásformával rendelkező virágok, a nekik megfelelő helyet kapják meg a virágdíszben. A fölfelé törekvő virágot csak felülre, a gyűjtőt a súlypontba, s a lefelé hajlót pedig alulra tegyük. A stílusazonosság, az anyaghúség és a mozgásformák helyes elrendezése a virágkötő mesterség fontos törvényszerűségei.

12.6.A virágok jelleme, kisugárzása

A virágdísz alkotó különböző virágok eltérőek, ahogy mi emberek sem vagyunk egyformák, más a kisugárzásunk, a viselkedésünk, a megjelenésünk. A határozott megjelenésű, *uralkodó* jellemű virágok (flamingóvirág, liliom, amarillisz, stb.) a díszben a fő helyen szerepeljenek, hiszen nagyok, hivalkodók. A trópusi virágok és növények, például az orchideák és a broméliák virágzata, a gerbera, a rózsza, gyönyörű alakúak, színűek és elegánsak. Ezek a *nemes* jellemű virágok önmagukban is jól mutatnak. A *pompás* jellemű virágok többnyire kerekdedek, esetleg kihajlók, talán kisebbek, de erős a kisugárzásuk, ragyogók (dália, bazsarózsa, nagyvirágú krizantém, stb.). Kisebb méretűek, de ugyanúgy komoly kisugárzással rendelkeznek az *igényes* vagy *mutató* virágok (tulipán, nárcisz, szegfű, oroszlánszaj, rézvirág, stb.). A kicsi, foltot alkotó tömegvirágok jelleme az együttes megjelenésben hat, ezek az egyszerű vagy *szerep* virágok (szákszorszép, ibolya, gyöngyvirág, stb.).

A virágok megjelenése származási helyükre is utal, ezért a virágdíszben megfelelő helyet és csoportosítást igényelnek.

12.7. Színek

A fény és a színek jelentősége óriási a virágkötő munkáiban. A színes virágok a megadott fény által érvényesülnek az alkotásban. A virágcsokorban lévő színek, színhatások érzelmeket váltanak ki, ezért fontos, hogy a virágkötő ismerje a színeket, a színhatásokat, azokat tudja alkalmazni. Nem kell pszichológusnak, színszakértőnek lennie, de elengedhetetlen az alapismeretek elsajátítása és alkalmazásukhoz a gyakorlat megszerzése.

A fehér színt a prizma segítségével alkotórészeire bonthatjuk, így láthatjuk sokféleségét (*kromatikus* színek). A szivárványban az esőcseppek prizmaként bontják szét a fehér fényt. A virágok színvilága a szivárvány minden színében pompázik, a virágkötő feladata, hogy megtalálja a helyes összhangot, vagy kialakítsa az ellentétet.

A fekete és a fehér (*akromatikus* színek) a színárnyalatok kialakításában kapnak szerepet. A három alapszín (*primer vagy elsődleges* szín), a sárga, a piros és a kék társításából jön létre a többi szín. A sárga a pirossal adja a narancsos színt, de ha kéket keverünk a sárgába, akkor a keverék zöld lesz. Ha több kéket adagolunk hozzá, akkor a sokféle zöldön át végül eljutunk a tiszta kékig. A kék színhez sok vöröset adva, liláskéket, majd visszafelé haladva lilát, sötétvöröset és végül pirosat kapunk. Ha ebből fokozatosan elveszünk, akkor a narancson keresztül a sárgáig érünk vissza. Az egyszerűnek tűnő sorozatban több millió színt léptünk át. Két alapszín azonos arányú keveréséből három újabb szín jön létre (*secunder, másodlagos* színek), amelyek a narancs (sárga + piros), a zöld (sárga + kék) és az ibolya (piros + kék).

Sokféle tudományosan megalapozott színek hoztak létre a színek meghatározására, csoportosítására, de gyakorlati szempontból a mi számunkra az *Ostwald-féle színgömb* felel meg. Képzeljünk el egy labdát, amelynek két pólusa a fekete és a fehér. A labda közepén, mint az „egyenlítőn” helyezkednek el a tiszta színek, amelyek a három alapszín különböző arányú keveréséből jönnek létre. A középvonalon szorosan egymás mellett állók a *rokon* (kis eltérés a keverésben) színek, a kissé távolabb állók, pedig a *szomszéd* (nagyobb eltérés a keverésben) színek.

Ha a középvonalról, a tiszta színektől fölfelé, az északi sark felé haladunk, akkor folyamatosan világosodik a szín, míg a pólust elérve teljesen fehér lesz. Lefelé haladva besötétedik a szín, amíg teljesen fekete nem lesz. A két pólus felé haladó köztes színek az *árnyalatok* vagy *tónus*

színek. A tudományos megnevezések mellett, a virágok, a termések, a drágakövek színeit a *természetes színek* körben is leírják: sárga (citrom, kén, kankalin), arany-sárga (aranyeső, sáfrány), narancssárga (narancs, körömvirág), narancs-piros (sarkantyúvirág), piros (pipacs, karmin), viola (ametiszt), ultramarinkék (szarkaláb 'Finsterhorn' fajta), kékeslila (májvirág- *Hepatica nobilis*), kék (búzavirág, encián), türkiz (zöldeskék örökzöldek, türkiz drágakő), zöld (üde levelek, tiszafa, smaragd drágakő), sárgás-zöld (friss lomb, friss fű).

Más módszer a színek hőmérséklete szerinti csoportosítása, eszerint *meleg* (sárga, narancs, vörös) és *hideg* (zöld, kék, ibolya) színcsoportba sorolják őket. A meleg színek a nyár, az ősz, hidegek a tél és a koratavas színei, így az évszakok hőmérsékletét is kifejezhetjük velük, és a virágdíszek hangulatát is meghatározzák. A tavasz színei a sárga, a krém, a világoszöld, a rózsaszín, míg az ősze a bordó, a rozsdá, a barna és a sötétzöld. Tehát, az *évszakok színeivel* azok jellegzetességeit is kifejezhetjük.

A *színkontraszt* vagy *ellentét* különbözőséget fejez ki. A színskálán egymáshoz közel álló színek között kevés a különbség, minél jobban eltávolodunk az egyik színtől, majd ott kijelölünk egyet, akkor az ellentét megnő. Mindez addig folytatható, míg az "egyenlítőn" a két szembenálló (egymástól 180°-ra lévő) színhez nem jutunk. Ez a legnagyobb kontraszt, ami két szín között lehet. Ahogy közeledünk a másik oldalra vissza a kiinduló színünkhöz, úgy csökken a feszültség közöttük. Virágdíszekben az erős ellentétekkel erőt, feszültséget, a közel álló színekkel pedig nyugalmat teremthetünk. Igazi feszültségkeltő színpárok: a sárga/ibolya, a narancs-kék, a piros-zöld illetve friss zöld-magenta, az arany-sárga-ultramarinkék és a rákvörös-türkiz.

Ellentétet hozhatunk létre a *színárnyalatokkal* is, a legszélsőségesebb ellentétet a fekete és a fehér adja. A többi már mind árnyalat, a szürke mindenféle erőssége, vagy a tiszta színek eltérő tónusai. A feszültségteremtés mellett a harmónia is lehet a kifejezési eszközünk. A színgömb északi és déli pólusa közötti területről az egyik tiszta szín, különböző árnyalatait tesszük a virágdíszbe. Ha az árnyalatokban pompázó virágok mellé néhány rokon szín árnyalatait helyezünk, akkor a *szín a színhez* (Ton-in-Ton) alkotásban gyönyörködhetünk.

A színellentétek sorát gazdagítja a *komplementer színkontraszt*. Ez azt jelenti, hogy két, a színekön egymással szemben álló szín keveredéséből szürkésfehér fény jön létre. Ha közülük az egyiket külön szemléljük, akkor mellette vékony körben megjelenik a másik szín, vagyis kiegészítik egymást. (A szín-párokat lásd az előzőekben!) Virágdíszekben *ellentéteket* fejezhetünk ki a *hideg és a meleg* színek együttes megjelenítésével is, de a színek *erőssége-gyengesége*, a *mennyisége (kevés és sok)*, illetve *minősége (világító és tompa)* is eszköz lehet az alkotásban.

A színek *vonalkat és felületeket* alkotnak, ezeket a virágdíszekben a virágok, levelek, kiegészítő színes felületei adják, az így keletkező összképben a foltok, vonalak különböző súllyal hatnak egymásra. A színek és árnyalatok egymásra gyakorolt hatását jól használhatjuk a virágdíszek összeállításánál is, attól függően, hogy milyen színt szeretnénk a háttérben, melyiket emeljük ki, és melyik világítson a másik mögül. (Érdeemes a színekről szóló könyvek valamelyikét áttanulmányozni!)

A színeket, illetve együttes alkalmazásukat mindenki másként ítéli meg, illetve másként hatnak a nem, az életkor, az egyéniség, a műveltség, a nemzeti hagyományok, a helyi körülmények, a külső hatások, az aktuális divat (trend) szerint. A színek a látványon kívül pszichikailag is hatnak, és az évezredek során kialakult *szimbolikus jelentésüket* is vegyük figyelembe a

virágdíszek összeállításánál. Például a *fehér* a tisztaság, az ünnepélyesség, az ártatlanság jelképe, az esküvői virágdíszek elengedhetetlen színe, de egyes országokban és magyarországi területeken a halál jelentése is. A *fekete* fény nélküli szín, a halál, a gyász, a méltóság, az elegancia kapcsolódik hozzá. A *sárga* világos, könnyű szín, így a nap, a napfény, az optimizmus, az érdeklődés és a kíváncsiság fejezhető ki vele, Magyarországon egyben az irigység színe is. A *narancssárga* a legmelegebb élénk szín, az életöröm, az életkedv, a tűző nap színeként használjuk a virágdíszekben. A *piros* igen aktív, tüzes szín, egyben mozgalmas, szenvedélyes is, a szerelem, az erotika, de a láng és a vér színe is a virágdíszekben súlyponti elemként is használható. A *lila* nehéz, titokzatos, az ünnepélyesség, a misztikum, a varázslat, az egyediség és a hit színe. A *kék* tiszta, hűvös és nyugodt szín, az alkotó gondolatok, az önállóság, a béke, a szabadság kifejezője. A *zöld* is nyugodt, a természet színe, a remény, az örök élet (zöld fenyő) kapcsolható hozzá. A *barna* kiegyensúlyozott, nehéz, a föld színe, az állandóság, az állhatatosság, a realitás megtestesítője. A *rózsaszín* finom, könnyű szín, a gyengédség, a vidámság, a kedvesség jut eszünkbe róla. A rózsaszín a kislányok, a világoskék a kislányok színe, ha gyerekszületéskor készítünk csokrot. A piros a szerelem színe, a Valentin nap csokrai ezért többnyire ebben pompáznak. A kegyeleti koszorúszalagok legfőbb két színe a fehér és a fekete.



67. Mezőffy Tamás visszafogott színű virágdíszei



68. Szentpéteri Szabolcs élénk színű csokra

12.8. Anyagok, felületek

A virágdíszek készítésénél ne hagyjuk figyelmen kívül a levelek, virágok, kellékek felületét sem, ez jelentheti közvetlenül a felületüket, de a csoportos megjelenés tömeghatását is. Minden sajátos anyagszerősége, szerkezete az összeállításoknál jelentős szerepet kap. A természetes felületek, anyagok mellett a kellékek (a szalagok, vázák, fóliák és még sok más) szerepet kapnak az alkotás összképének kialakításában. Lássunk néhány példát!

A *rusztikus* felületek durvák, szárazak, szálkásak, szűrösak és érdekesek, mint a fa, a magház, a száraz virágok, az örökzöldek, a rézvirág, a cickafark, a napraforgó, a tobozok, az ágdarabok, a kő, a rozsdás vasedény, a matt kerámia és a vesszőkosár.

A *bolyhos* felületű növények és kellékek felülete puha, molyhos, bársonyos, simulékony, filces, nemezes. Ezek a molyhos levelek (havasi gyopár, nyuszifül - *Stachys lanata*), a gyapot, az iszalag (*Clematis*), a cserszömörce (*Cotinus coggygria*) termése, a leánykőköröcsin (*Pulsatilla*) virága, az afrikaiibolya (*Saintpaulia ionantha*) levele, de megjelenésében a mohapárna, a bojtocska (*Ageratum*), a gloxínia (*Sinningia speciosa*), és az árvácska virága is idetartozik. Jellegzetes anyag a juh gyapjúja, a tollpihe, a strucctoll és ne maradjon ki a sokféle textília, amelyek között finom, bársonyos és durvább, gyapjúszerű anyag is. A bolyhos és rusztikus felületekkel nagyon jó ellentétek hozhatók létre.

Fényes, vékony, finom, könnyed, áttetsző a *selymes* anyagfelület. Főként a levelek, a virágok és a textilszalagok adják. Határozott, a virágdísz megjelenését erősen befolyásolja. Selyem felületű: az illatos lednek (*Lathyrus odoratus*), a rózsza, a szegfű, a *Cattleya orchidea*, a lizike, a bazsarózsa, a pipacs és a mák virága, a kaládium, a vénuszfodorka páfrány (*Adiantum*) levele, a holdviola (*Lunaria annua*) termésfala, a selyem szalagok, zsinórok és a dekorációs selyem textíliák.

Az *üveg és porcelán* felületű alkotóelemek csoportjába főként a hasonló anyagból készült tartóedények tartoznak, Törékeny, fényes, csillogó, üveg- és porcelánszerű a felülete azoknak a növényeknek, kellékeknek, amelyek ebbe a csoportba tartoznak. A virágok közül ide sorolható a jácint, a viaszvirág (*Hoya carnosa*) virága, a koszorúfutóka (*Stephanotis floribunda*), a tulipán, a liliom, a tavirózsa, az ibolya virága, kellékek közül a gyöngyök, csillogó díszek is itt használhatók fel.

A *fém* felületek kemények, fényesek, ragyogók, ebbe a csoportba tartoznak a fém tartóedények és minden fémből készült díszítő kellék, posztamens, de a levélfénnyel lefűjt levelek is ezt a hatást keltik. Viszonylag kevés természetes növény ilyen felületű, talán a szobafikusz (*Ficus elastica*), a viaszvirág levele, a filodendron (*Philodendron erubescens*), a flamingóvirág (*Anthurium hibridek*) és a papagájvirág (*Strelitzia*) levele, és ide sorolhatók a dekor drótok, a fóliák, a réz- és más fémből készült tálak.

Az öt felületcsoport mindegyike önálló, különböző jellegű. Virágdísz készítésekor a különböző felületeket is vegyük figyelembe, mert ezekkel készíthetünk harmonikus és ellentétes összeállítást is. Az egymáshoz közel álló (bolyhos – bársonyos vagy selyem – porcelán – fémes) felületekkel kiegyensúlyozott, míg az egymástól távol állókkal (bolyhos – selyem vagy bársonyos – porcelán) ellentétes hatású alkotásokat hozhatunk létre, ami nem csak a tartóedényekre, kellékekre és hátterekre, de a növényekre is vonatkozik.

12.9. Az összeállítások módjai, törvényszerűségei, az alkotás elemei

Az előzőekből kiderült, hogy az alkotásoknál sokkal több szempontot kell figyelembe venni, mint gondolnánk. A formák, a színek és a felületek összehangolása a virágkötészeti munka egyik alapkövetelménye, ehhez jön még a törvényszerűségek, illetve az élő- és segédanyagok ismerete. A szép és harmonikus mestermunkához a művészi alkotás törvényszerűségei, alapelemei elengedhetetlenek.

12.9.1. Vonalak, sorok

Egységes képet mutat a papírlapon filctollal húzott folyamatos vonal, a szalag vagy gyöngysor leengedése. Ha a virágkötő három egyforma virágvázát egy vonalba egymás mellé tesz, akkor azzal *egyszerű sort* hoz létre. Ugyanezt az egységességet, azonosságot érzékeljük, ha egyfajta alapanyagból (pl. puszpáng) folyamatos, azonos vastagságú girlandot kötünk. Ez a virágkötészeti munka nyugodt, kiegyensúlyozott, egység és változatlan sugárzik belőle. Ezért használhatjuk például építészeti formák kiemelésére, hiszen a girland nem él önálló életet, hanem az épület vonalainak alárendelt. Kevés benne a mozgás, ezáltal minden formához hozzátehető. Hasonló a csak fenyőből álló koszorú, ahol a mozgás iránya önmagába visszatér. A mirtuszkoszorú, a balkonládák azonos növényvel történő beültetése, asztaldíszítéskor azonos tálak egy sorba rakása, a biedermeier csokor virágörvei is, mind dinamizmus nélküli térbeli vonalak. A természetes vonalak kínálata is széles, a gyékény levele, a levelektől megtisztított virágszárak, a fűszál, stb.

Tanulhatunk a természettől, a kígyó képében megmutatja az egyszerű sort, de a leomló leveles indával pedig a *lépcsőzetes sorra* (tagolás) hoz példát, amelyben a folyamatos vonalat, különböző távolságra megszakítja, és amelynek elemei nem egyformák, az összkép azonban erőt, mozgást sugall. A csoportos elrendezést megteremthetjük a virágdíszekben is, akár a formákkal, a sötét és világos elemek váltakozásával, csak az a fontos, hogy egy súlyponthoz kötődjenek. Például a kihajló orchidea ágon lévő virágok a súlypontnál nagyok, majd lépcsőzetesen lefelé mind kisebbek lesznek, míg el nem érik a bimbó alakot. A fordított csepp alakú menyasszonyi csokor alkotóelemei is a súlyponttól lépcsőzetesen jönnek lefelé, akár a gyöngyfűzér, amelyben kisebb és nagyobb gyöngyök követik egymást. A fa ága fölfelé vékonyodik, a rajta lévő levelek pedig követik ezt a méretcsökkenést. A fesztón a két végén vékonyabb, befelé haladva közepén a legvastagabb. A virágdiadém elől kiemelkedik, hátul elvékonyodik, mint a lépcsőzetes vonal is. De a csüngő amaránt (*Amaranthus caudatus*) vagy az aranyeső (*Laburnum x anagyroides*) lépcsőzetesen leomló, elvékonyodó virágzatában is ugyanezt a mozgást fedezhetjük föl.

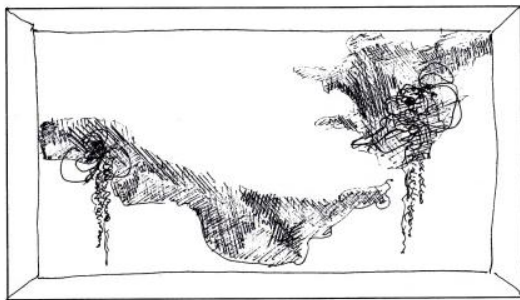
Az életünket számtalan ritmus (szív, légzés, évszakok) kíséri, amelyek ismétlődnek. A virágkötészetben *ritmust* az azonos vagy különböző elemek egyazon távolságon belüli ismétlése ad. A különbség az alakból, a nagyságból, a mennyiségből, a színből, az árnyalatból vagy a felhasznált virágból is adódhat, ám egy nagyobb elemen belül az alkotórészek azonosak legyenek. Az azonos elemekből álló ritmusos sorok az építészeti díszítő művészetben is ismertek (relief, ornamentika). A virágkötészetben a ritmusosan, virágcsomóval díszített girland, a gyertyás, soros asztaldíszítés, az egyforma gyertyával és díszítéssel készített adventi koszorú, a különböző növényekből álló balkonláda beültetés jelenik meg. A természet is bőven kínál példákat ritmusos sorokra: a száron átellenesen, keresztben álló levelek sora, a bambusz

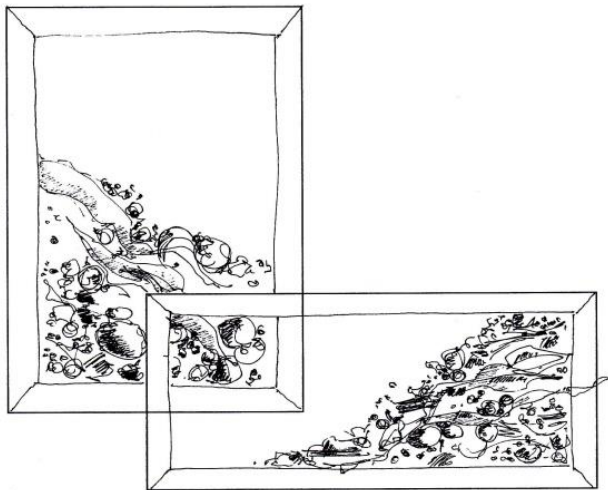
szára, stb. A ritmusosan elrendezett különböző elemekkel feszültséget, az egyfélékkel harmonikus rendet teremthetünk.

12.9.2. Felületek, csoportok

Szórt és tagolt felületekből áll össze az alkotásunk, ehhez a természet kínálta alapokat használjuk. Például, a hortenzia virágzata egyöntetű felületű, az orgonáé kis csoportokból álló. Kész virágdíszünk felületét az egyes elemek elrendezése adja, ez hol szórt, hol rendezett, csoportosított, illetve zárt vagy fellazított. Mivel a virágkötészeti alkotások háromdimenziósak, így a felületek mozgatásával a mélységet és a magasságot is érzékeltetni tudjuk.

A *szórt felület* olyan, mintha a földre kiszórt magok esetlegesen kelnének ki. A virágoknak ebben a díszben nincs különös jelentésük, az összképük jelenik meg előttünk. Ilyen például az apró virágokból kötött vegyes nyári csokor, a kis tobozokból összeragasztott koszorú, a struktúra felületű virágdísz, az azonos virágból álló sírbeültetés kavics dekorációja, az izlandi mohával fedett felület, a bogyókkal letűzött gömb, az erikával beültetett tál, a virágos, ismétlődő motívumú csomagolópapír, mind ezt a hangulatot adják vissza. A szórt felületben megjelenő nagyobb virágok, testes termések vagy kisebb virágokból álló csoportok ritmusosan előforduló hangsúlyos elemek. Ilyen például a virágcsomókkal díszített borostyánkoszorú, vagy a dekoratív csokorban szabályosan ismétlődő, kissé kiemelkedő nagyobb virágok. Több nagyobb csoportból már kisebb méretű súlypontokat is kialakíthatunk, úgy elosztva, hogy a felület egysége megmaradjon. A termésekből kialakított kúpban vagy gömbben, például váltogassák egymást a nagy termések, ám a kúp és gömb felülete így is egységes maradjon. A girlandban lévő díszítő tobozok csoportosításával is kialakíthatunk kisebb súlypontokat, de a girland összképében azonban ez nem mutat igazi nagy súlypontot. Az előbbieken ismertetett felület típusokat önmagukban csoportosítva és sorba rendezve is alkalmazhatjuk. Szabályos sorokban, oszlopokban ismételtethetjük a felületeket, például a kirakati háttér esetében, vagy a virágüzlet falán száraz termésekből leragasztott dekorációban. Különböző felület elemekből újabb virágdísz felületet hozhatunk létre, a biedermeier csokorban például az örvök, a letűzött koszorúban különböző anyagok váltogatják egymást csíkokban. Az álló csokor alapja az üvegtál alján többféle fedőanyagból (kavics, homok, üveg nugát) készülhet, a szárazvirág falikép is különböző színű vagy árnyalatú, négyyszög elemekből épül fel, akár a dekorációs textíliaként használható foltvarrásos (patchwork) függöny mintázata.





69. Száraz virág falikép (Csányi Ibolya és Imre Kata)

A síkból kilépve a térben is alakítsuk ki a virágdíszünket; a felületeket egymástól elforgatva, a csoportokat összerakva és a mozgásokat kihasználva, ahogy a felületeknél már megismertük. *Zártan és lazán* is állhatnak az alkotóelemek, amelyek ezzel meghatározzák a virágdísz végleges felületi szerkezetét. Szorosan álló szerkezeti elemekből épül fel a köteg csokor, a struktúra csokor és az adventi koszorú is. A zárt felületnél nem feltűnő, hogy a virágok, a zöldek szárai hol találkoznak a díszben belül, a laza szerkezetű összeállításoknál azonban látszanak a száruk és a mozgásirányuk is. A tűzött tál esetében a látvány egy gyűjtőpontba vezet, többnyire a tál alsó harmadába. A természetben a növény szárainak *gyűjtőpontja (növekedési pontja)* a talajba mutat, hiszen onnan is indulnak ki. A különböző stílusban elkészített alkotásoknál ez másként, másutt jelentkezik. A vegetatív stílusú díszeknél a három vonal (fő-, ellen- és mellékvonal) meghosszabbítása optikailag jóval a tál alatt található, így a gyűjtőpont vagy növekedéspont a virágdíszben kívül esik. A modern alkotásoknál a növekedéspont sok esetben a tál fölé kerül, amikor összeboruló és egymást keresztező vonalakkal építjük föl a virágdísz. A paralel stílusban elkészített munkáknál párhuzamosan álló száruk esetében nem beszélhetünk gyűjtőpontról, itt minden egyes szál virágnak önálló növekedéspontja lehet. A laza szerkezetű virágdíszekben erősen érvényesülnek a mozgásvonalak, jól látszanak, a díszből kifelé haladva szabad utat kapnak, teret nyernek. Gondoljunk a laza felületű nagy kerek csokorból vagy a dekoratív virágtáliból oldalra kihajló, virágokra, füvekre.



70. Kiemelt súlypontú térdísz (Nagy Gábor 2017)

12.9.3. Szimmetria, aszimmetria, aranymetszés, arányosság. A súlypont szerepe, kialakítása

A virágdíszek összeállításánál nem csak a felületekre, a formákra, a csoportosításokra, a mozgásvonalakra és a színekre kell figyelnünk, hanem arra is, hogy ezek egyensúlyban legyenek. Kirakatrendezéskor, a kirakati elemeket, az árut nem szétszórva, hanem optikai egyensúlyt teremtve igyekszünk elrendezni. Ha két azonos kerámia vázát egy adott ponttól egyenlő távolságra látunk, akkor azokat ugyanolyan súlyúnak érzékeljük, akkor is, ha az egyik vízzel telt. Az optikai egyensúly látványát szemünk teremti meg számunkra. Az eddigiekből már tudjuk, hogy az egyensúly létrehozásában milyen szerep jut a színeknek, a formáknak, a felületeknek. Az áttetsző tárgy például könnyebbnek tűnik, mint a nem átlátszó, pedig súlyra azonosak. A fényes váza látszatra könnyebb, mint a durva felületű, ugyanúgy a selymes felület a rusztikusnál, a világos szín a sötétnél. A kerek alakzatok optikailag nehezebbnek tűnnek, mint a hosszú keskeny formák, pedig tömegre ugyanakkorák, ugyanúgy nehezebbnek tűnik a vízszintesen fekvő forma, mint az álló, sok kis virág szétszórva könnyebb, mint ugyanannyi

csomóba fogva. A látszat azonban csal! A virágkötőnek ezért meg kell tervezni az egyensúlyt, hogy a virágdísz megnyerje a vevő tetszését. Optikai egyensúlyt teremthetünk egyenlő távolságra lévő, azonos felépítésű oldalak (*szimmetria*), illetve az adott ponttól, különböző távolságra lévő és eltérő súlyú elemek (*aszimmetria*) kialakításával. A szimmetria az egyenlő hosszú erőkarú mérleg elvén alapul. A szimmetria az adott ponttól vagy vonaltól (szimmetriatengely) jobbra és balra, egyenlő távolságra lévő, azonos nagyságú, vagy azonos megjelenésű elemek látványa. A virágdíszek térbeli alkotások, ezért az azonosság nem csak a két oldal irányába, hanem körbeforgatva is érvényes. Ez azt jelenti, hogy az alkotás azonos hatású legyen mindkét oldalról, például a dekoratív kúp alakú virágdíszben bármelyik oldalról nézve érvényesüljön a szimmetria, a szigorúan szabályos elrendezési mód. A dekoratív stílusú virágdíszek többnyire szimmetrikus elrendezéssel készülnek.



71. Szimmetrikus csokor, aszimmetrikus menyasszonyi csokor, valamint az egyensúly megteremtése

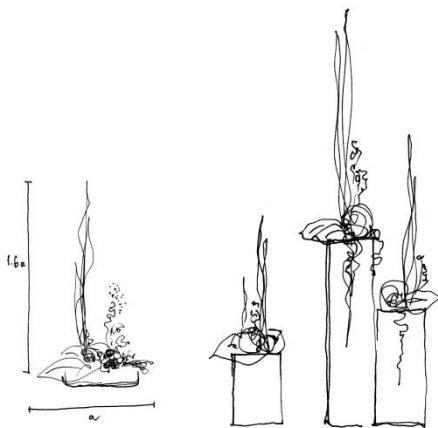
A két, különböző karú mérleg elvén nyugszik az aszimmetrikus egyensúly megteremtése; ha az erőkar és a tömeg szorzata megegyezik mindkét oldalon, akkor egyensúly keletkezett. Az aszimmetrikus virágdíszben törekedjünk az optikai egyensúlyra. A természetben számtalan aszimmetrikus „berendezésre” látunk példát, például a Strelitzia vagy a Canna virágjában, a Begonia rex levelében és még nagyon sok növény növekedésében. Szemből nézve őket, a szimmetriát is megtaláljuk bennük. Az aszimmetria lehetséges alkotási mód, az összképben azonban az egyensúly érvényesüljön. Az aszimmetriát ne csak a síkban, hanem a térben is építsük fel. Elsősorban a vonalas-grafikus, a vegetatív és a paralel stílusú virágdíszek aszimmetrikusak, de dekoratív stílusban is köthetünk aszimmetrikus csokrot.

Az aszimmetrikus alkotásokban a harmonikus egyensúly és az arányosság az *arany metszés* szabályán alapul. Erre a természetben sok példát találunk, például az ágak elágazása,

rövidülése, a tobozpikkelyek elrendeződése. Az aranymetszés szabálya szerint felosztott egyenesben vagy tömegben a kisebb rész úgy aránylik a nagyobbhoz, mint a nagyobb az egészhez.

Ezt az arányosságot már több mint 2000 évvel ezelőtt fölfedezték a görögök, az atléta alkatú ember arányos testén, ahol a fejtetőtől a köldökig tartó távolság (3) aránylik a köldöktől a talpig érő részhez (5), és ez a rész aránylik a teljes magassághoz (8). Ugyanígy fölosztható a test többi része is. Akkor látunk szépnek egy embert, ha annak arányai megegyeznek az aranymetszés aránypárjaival. Ugyanígy a virágdísz is csak akkor lehet szép és arányos, ha megfelel az aranymetszés szabályának.

A legismertebb aránypár a 3:5 és 5:8 ($3+5=8$), vagy 5:8 és 8:13 ($5+8=13$) és így tovább. Az általánosan elfogadott arány az **1:1,6**, mert megközelítőleg $1,6 \times 3 = 5$ és $1,6 \times 5 = 8$. Ez a virágkötészet varázsszáma, ezt minden egyes alkotásnál tartsuk szem előtt! Minden későbbi virágkötészeti témánál is ezzel találkozunk, a vegetatív virágtál elkészítésekor például a növekedési vonalak helyének meghatározásakor a fővonaltól balra, három egységre legyen a mellékvonal jobbra, öt egységre az ellenvonal. A virágdísz magasságát a tál szélessége határozza meg, a fővonal 1,6-szor magasabb a tál szélességénél (8), az ellenvonal ugyanakkora, mint a tál szélessége (5), a mellékvonal pedig az ellenvonal $2/3$ -ada (3). Biztosan arányos lesz az alkotás. Minden virágkötészeti munkánál hasonlóképpen számoljunk, hogy az arányszámok érvényesüljenek. Dekoratív stílusú kúp alakú virágtál szép arányos, ha magassága a szélesség 1,6 szerese. A jó virágkötő mesternek már nem méricskél, a mérce már a „szemében” van. A kirakatba tervezett posztamenseket az aranymetszés arányszámainak megfelelő méretűre készítettük, de térben is azoknak megfelelően kell elhelyezni, mint fő-, ellen- és mellékmotívum. A posztamensek egymástól való távolsága a térben, a 3:5:8 aránypárokhoz igazodjon. Arányérzékünket a virágdíszek tartóedényének alakja, nagysága, színe, anyaga, a virágformák, a környezet színe, a stílus és még sok minden, befolyásolja, ezt tartsuk szem előtt!



72. Az arányok érvényesülése

A mérleg középpontja a virágkötészet értelmezésében az alkotás központi részét, a *súlypontot* jelenti. A súlypont a szimmetrikus virágdíszeknél pontosan középen, az aszimmetrikusnál kissé oldalra eltolva érezhető. Általában a virágdísz és a tartóedény találkozására esik, ami a dísz stabilitását növeli; modern alkotásoknál azonban a súlypont a virágdísz felső részében is lehet,

ez a kiemelt súlypont. Kiemelt súlypontot többnyire a pálcákon, botokon álló magas virágdíszeknél, téralkotásoknál láthatunk. Súlypontot, *gyűjtő mozgásformájú* virággal, növényvel, virágok, díszítő elemek *tömegével* vagy az elemek *nagyságával*, de hangsúlyos *színekkel* is képezhetünk. Emiatt kerülnek a virágdíszben fölül a vékony, könnyed világos virágok, a súlyponti részhez pedig a kerekded, nagy és sötét színűek.



73. Súlypont képzése virágdíszekben

A virágdísz összeállításában a számtalan alkotási mód mellett az emberi tényezőkről se feledkezzünk el, hogy ki, milyen hangulatban, milyen körülmények között, milyen szaktudással, milyen növényválasztékkal dolgozik.

13. Virágkötészeti stílusok, irányzatok és alkalmazásuk

A virágkötészet történetét tanulmányozva azt látjuk, hogy minden történelmi és művészettörténelmi korban sajátos virágkötési módok jöttek létre. Ha ezeket jellegzetességeik alapján csoportosítjuk, akkor a virágkötészeti stílusokhoz jutunk el. A stílusokat, mint ahogy a művészettörténelmi korszakokat is jóval a megszületésük után nevezték el, és rendszerezték a jobb értelmezhetőség miatt. A virágkötészetben a kötés módja, a virágok elrendezése, a technikák és a kellékek alapján öt fő stílusirányzatot különíthetünk el. Mindegyik stílushoz történelmi háttér tartozik, sőt egyik-másik abból indul ki.

Az öt alapstílus: a *dekoratív* (díszítő), a *vonalas-grafikus* (formal-linear), a *vegetatív* (természetes), a *paralel* (párhuzamos) és a *kísérleti* (konstruktív). E stílusokon belül és ezeken kívül is ismerünk még irányzatokat, amelyek egy ideig csak kísérletek, s ha a gyakorlatban is beválnak, alkategória vagy főirányzat lesz belőlük, ám nagyon sok kérészetű. A stílusokról szólva érdemes azok idegen nyelvű elnevezéseit is megtanulni, hiszen nemzetközi társaságban

szakemberekkel beszélgetve, azt megértik. Ugyanaz a helyzet, mint a növények latin nevével, azt minden botanikus ismeri.

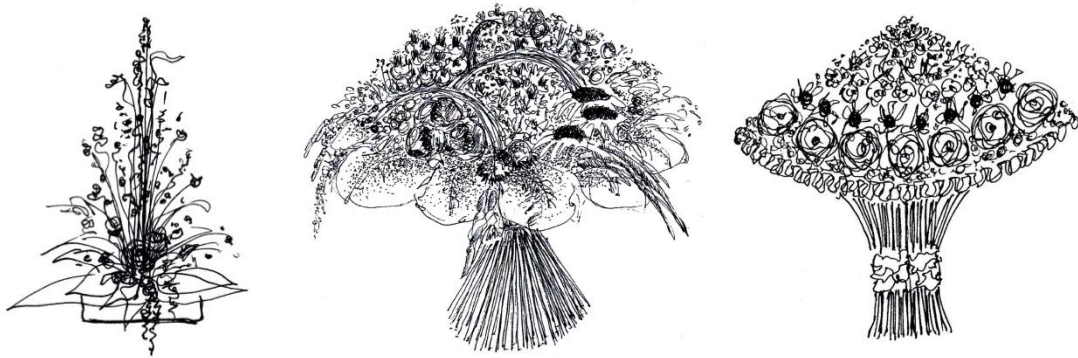
Minden virágkötészeti munka bármelyik stílusban elkészíthető, tehát létezik dekoratív virágtál, vonalas-grafikus koszorú, vegetatív beültetés, paralel csokor és kísérleti téralkotás is.

13.1. Dekoratív stílus

A *dekoratív* (díszítő) stílust a reneszánsz és a barokk kor báltermeinek freskóiról és a flamand festők csendéletképeiről ismerjük, de minden virágkötészeti korszakban szerepet kapott. Évszázadok óta, és ma is ebben a stílusban készítik a virágkötészeti munkák nagy részét, majd 90 %-át. Egyértelmű feladata a díszítés, így bőségesen használhatjuk hozzá a virágkötészeti díszítő kellékek gazdag tárházát (szalag, díszcsomagoló papírok, gyöngy, stb.). Dekoratív stílusban alapvető a szimmetria (az aszimmetria is lehetséges, de nem jellemző). A szimmetria nyugalmat, biztonságot, egységet fejez ki, ezért is határozott alakúak a díszek. Az alapforma lehet félgömb, gömb, ív, koszorú, kúp, szív, csepp, parabola, ám fontos, hogy a virágok az alakzatokon belül legyenek. Lehet zárt és föllazított a forma, amelyben minden alkotóelem a mozgásformájának megfelelő helyen, az alapformának alárendelve teljesítse a feladatát. A kúpos formában a fölfelé törő virágok felülre kerüljenek, félgömbnél viszont az ilyen típusú virágok szóba sem jöhetnek. Kiválóan alkalmasak erre az úgynevezett „tömegvirágok”, mint a rózsza, a szegfű, a krizantém, a préritárnics, a gerbera, a frézia vagy a liliom, stb. Az egyes virágok nem jutnak külön szerephez a zárt és telt alakzatban. Általában zöld levelekből álló mandzsettával fejezzük be alul. Bármilyen viráganyaggal, kellékekkel (aranydrót, textilszalag, csigaház, kagyló vagy toll) dolgozhatunk, a lényeg, hogy a zárt formák érvényesüljenek, ez lehet Gypsophila koszorú vagy levéllel letűzött gömb is. Ha látszik a tartóedény, akkor az csakis a stílusnak megfelelő alakú és felületű lehet. Az arányok meghatározásában is fontos a tartóedény, ezért mindig együtt készítsük. A klasszikus régi tartóedények egyértelmű választás, a mai kor vázáinál, tálainál, azonban már jobban oda kell figyelniük a virágdísz és a tartóedény összhangjára. Minden XX. század előtti stílushoz illik a dekoratív virágkötészet; reneszánsz terem, rokokó kastély vagy XIX. század végi aula díszítéséhez megfelel a dekoratív stílus, mert azok a termek tiszta formákat és teljes szimmetriát követelnek. Jó példákat láthatunk minden év májusában a Nagytétényi Kastélymúzeum Korok Virágok című kiállításán.



74. Modern biedermeier virágdíszek (Kiss Zoltán)



75. Hagományos dekoratív virágdísz, struktúra és hagyományos biedermeier csokor

A hagyományos *biedermeier* stílusú virágkötészet az 1800-as évek elején alakult ki, majd a század második felében érte el csúcspontját. Lényege, hogy a virágokat, zöldeket örvökben rendezzük el, a kisebbeket felülre, a nagyobbakat pedig az alsó részbe, végül kissé szélesebb levél vagy papír mandzsettával zárjuk le. Ma főként a menyasszonyi csokorkötészetben alkalmazzák.

Struktúra stílusnak nevezzük azt, amikor az alkotóelemeket fajtánként csoportosítva rendezzük el. A virágok színe, felülete csoportokban jobban érvényesül. A különböző magasságban elrendezett csoportok szerkezeti elemként, szerkezet (struktúra) képző felületként jelennek meg a virágdíszben. A mindennapi virágkötészet igen kedvelt virágelrendezési módja.

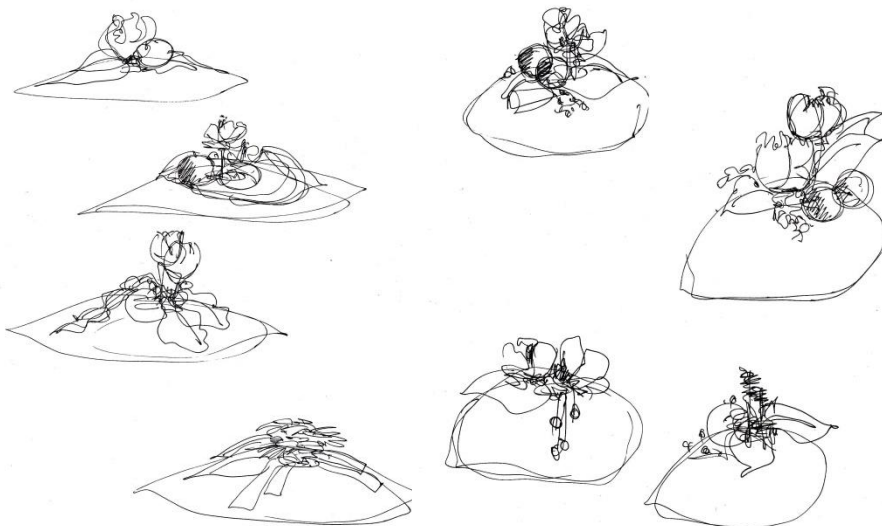
13.2. Vonalas-grafikus stílus

A *vonalas-grafikus stílust*, amint a nevében is szerepel, formák, vonalak alkotják, éppen ezért különleges alakú, egyedi mozgásvonalú, extrém növényeket, virágokat, leveleket, indákat használunk hozzá. A növényi alkotórészek, saját egyéniségüket kidomborítva adják a virágdíszet (papagájvirág, orchideák, Heliconia, Tacca, kála, flamingóvirág, stb.). Ebben a stílusban is fölfedezhetők a régi korok, távoli tájak virágelrendezési művészete, az Ikebana jellegzetes vonásai. Az Ikebana és változatainak eszközei az alkotóelemek alakja, színe, mozgása, tömege, amivel kifejező, lendületes, erőteljes, részleteiben azonban mégis játékos alkotásokat hoz létre. Ezt a vonalas-grafikus stílus is átvette. Megjelenik a párhuzamos szárelrendezésű Ikebana változatok formavilága is. Az elsődlegesen aszimmetrikus virágdíszekben tehát az alkotó elemek állnak előtérben. Szimmetria is elképzelhető a vonalas-grafikus megjelenésben. Kevés, ám komoly kifejező erővel rendelkező virágot, levelet, indát alkalmaz ez a stílus. A nagy szabad terekben jobban érvényesülnek a mozgásformák, a lendületek, így kidomborodik a grafikai jelleg. A vonalas-grafikus alkotások átláthatók. Az anyagok tömeges megjelenítése is lehetséges, azaz készíthetünk virágdíszet egy virágfajtából vagy levélből is, de az ne egy folt legyen, hanem, a virágok különböző magasságú, állású, önálló egységeit ismételjük benne. Ha nem hagyunk szabad tereket a csoportban, akkor dekoratív, esetleg formakötészeti hatást érünk el. Erőt sugárzó ellentéteket is fölállíthatunk, a különböző alakú virágokkal, levelekkel, vékony és tömzsi részekkel. A minél izgalmasabb mozgásformák megteremtése érdekében a

természetes alakzatokat, különböző technikai megoldásokkal megváltoztathatjuk, így még dinamikusabb elemeket hozhatunk létre. Ilyen megoldás például a levél megtörése, tekerése, a szárak elhajlítása, termésekből gömb letűzése, levelekből felületet készítése is. Az élő elemek mellett kifejező, és az alkotáshoz illő, nem élő elemeket is használhatunk, ha az nem befolyásolja túlzottan az összképet (gyertya, gömbök, fémszálak, felületek, stb.). A tartóedényeknek különösen fontos a szerepük a visszafogott számú alkotóelem következtében ugyanis jól látszik a tál vagy a váza. Ne legyen mozgalmas, mintás az edény, inkább az egyenes vonal, az egyszínűség, és az egyszerűség jellemezze, ne legyen versenytársa az alkotásnak. Különösen alkalmasak a vonalas-grafikus díszekhez a négyszögletes, henger alakú és az ovális edények. Ez a stílus a szecessziós és a modern belső terek szép virágdíszait adja. Tiszta felületű háttér előtt mutatnak a legjobban, mert ott látszanak a lendületes vonalak, formák.



76. Vonalas-grafikus virágdíszek

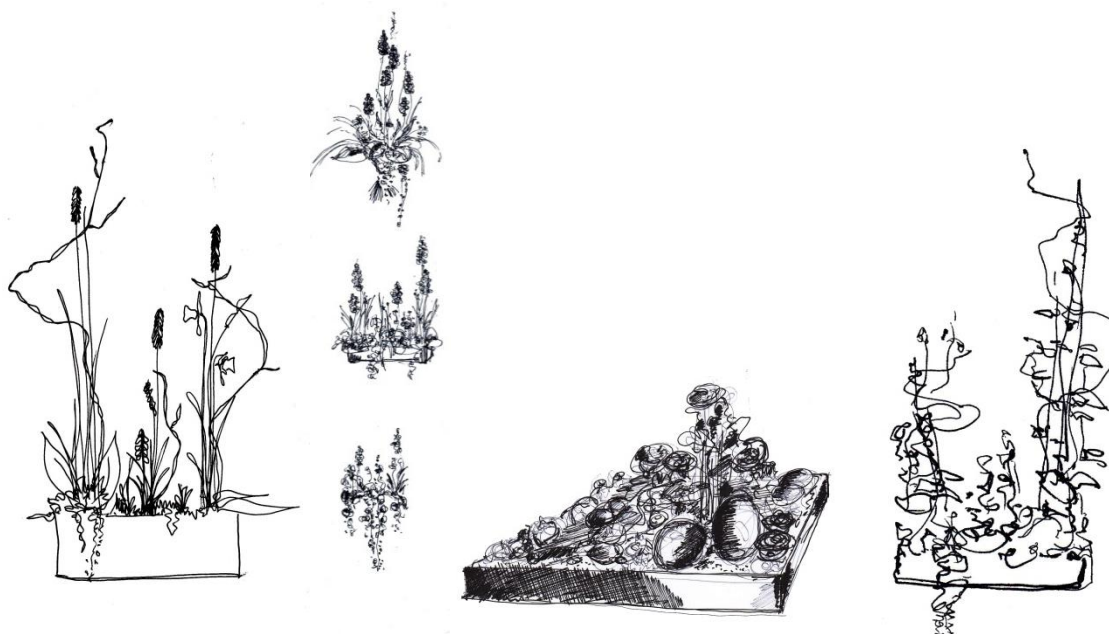


77. Párna alakú virágdíszek

A *párna* a virágkötészet fogalomkörében modern, már jól ismert stílust jelent. Alapja a dekoratív stílusnál megismert struktúra virágdísz, amiből vonalas-grafikus, különböző irányba és magasságba induló virágcsoportok törnek elő.

13.3. Vegetatív stílus

A vegetatív stílust régebben bio vagy természetes stílusnak is hívták. A természet alkotta, ugyanis annak kis darabját, részletét valósítjuk meg a virágdíszekben. Éppen ezért minden alkotóelemét, amilyen eredeti alakban csak tudjuk, onnan vegyük vagy másoljuk. Tartóedényeink is természetes anyagokból készüljenek, és kerüljük a művi formákat, anyagokat. Vegetatív stílusban nagyon ritkán kötünk csokrot vagy koszorút, inkább a tűzött tálak és növény-beültetések stílusa. Az aszimmetrikus elrendezés tükrözi legjobban a természeti formákat. A szimmetrikus elrendezés csak akkor érvényesíthető, ha például azonos növényekből, virágokból kell sort kiraknunk, például egy kerti motívumot. Minden növényi részt a természetbeli előfordulásának, növekedéstípusának megfelelően használjunk, ez adja ugyanis vissza a legjobban a kívánt természetes hatást. A stílusok közül ennél kell a legjobban figyelembe vennünk a növényzozológiai egységeket (biológiai törvény), vagyis a növények, virágok a saját termőhelyi társaikkal kerüljenek egy virágdíszbe. Ez azt is jelenti, hogy az erdei növényeket vagy a trópusi növényeket együtt „ültessük” be, a mezei és a kerti virágokat illetve füveket rakjuk össze, és így tovább. A kövirózsa semmiképpen ne kerüljön a vízparti növények közé! A hajtattott virágok közül az egy- és kétnyáriak, az évelők jöhetnek számításba, ilyenek például az *Achillea*, az *Antirrhinum*, az *Ageratum*, a hagymás virágok, az illatos lednek, a napraforgó, de sok inda, fű is, stb. A virágdíszek alapját is a természetből vegyük, ne üveg nugát vagy festett ág legyen. Inkább száraz lombbal, ágakkal, mohával, kővel és gyökérdarabokkal fedjük be. Az anyagok természetességéhez tartozik az is, hogy ha tavaszi virágdíszet állítunk össze, akkor abban csak az évszaknak megfelelő virágok, például tulipán, nárcisz, jácint legyenek. Ugyanez vonatkozik a másik három évszakra is. Nyáron a napraforgó a fő virágfaj, ősszel a bogycsokrok és színes levelek, télen pedig a fenyők, örökzöldek kapjanak nagyobb szerepet. Ami nem természetes, az egyáltalán ne legyen a virágdíszben. Számtalan természetes anyagból készített díszítő kellék kapható, s magunk is készíthetünk ilyeneket törött cserépből, zuzmós faágakból, falevélből és még sok-sok természetes anyagból. A vegetatív virágdíszek bemutatójához is hasonló jellegű díszítő anyagokat, mohás téglát, zuzmós ágat, uszadékfát, régi kerti bútort és ehhez hasonlókat tegyünk. A virágtartó edények, például a kéregből készített tál, a fonott kosarak, az agyagtál, a nyírfakéreg tál is a természet ajándékai. A vegetatív virágdísz tartóedényét a visszafogott lapos alapforma, egyszerű, durva felület jellemzi. A reneszánsz, barokk és rokokó belső tereken kívül minden más korszak épületeiben alkalmazható, mert természetessége beleillik az enteriőrbe.

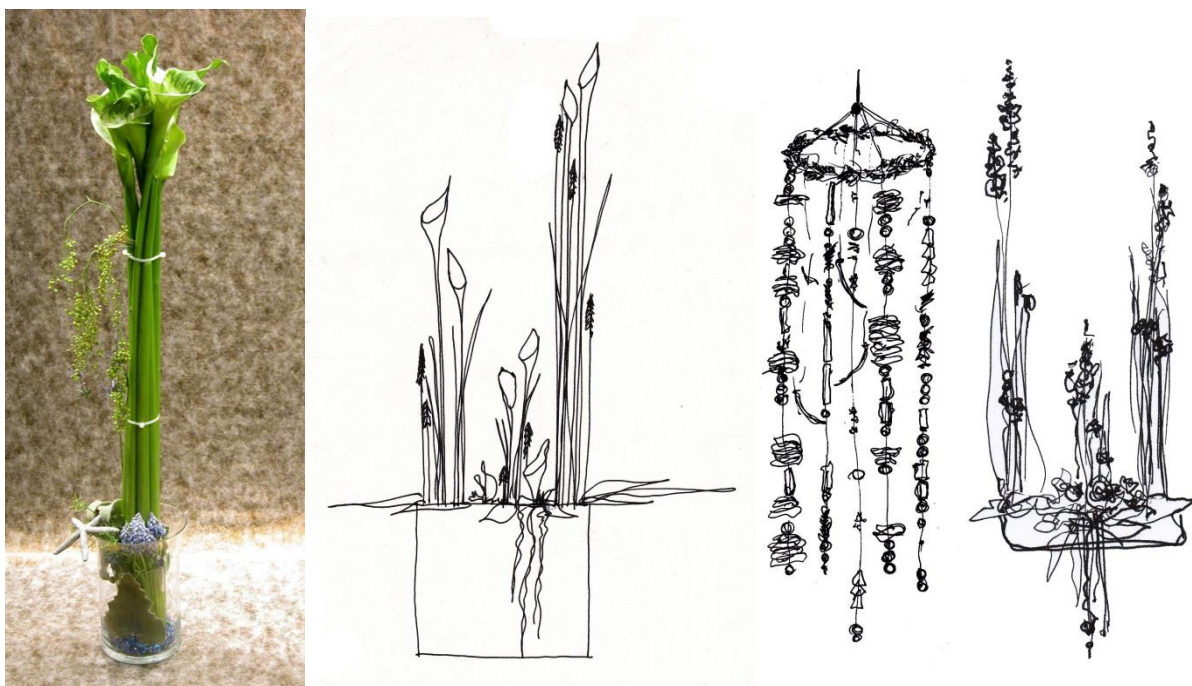


78. Vegetatív stílusban készült virágdíszek

A *bozót* irányzat a természet még realiztikusabb megjelenítése; a bozót virágdísz úgy néz ki, mintha, az erdő széléből vágunk volna ki egy darabot a tartóedénybe. A kusza ágak, a kihajló füvek, az ágak között megbújó virágok, mind fokozzák a természetes hatást ebben a vegetatív stílusú alkotásban.

13.4, Paralel stílus

A *paralel* stílus jegyeivel már az ókori egyiptomi virágkötészetnél találkoztunk. A falfestményeken látható lóbusz és papirusz kötegcsokok a mai értelemben vett párhuzamos csokrokra utalnak. A japán Ikebana több irányzata is hasonlóan rendezi el a virágszárakat. Nagy részük azonban mégis a vonalas-grafikus stílushoz sorolható, mert a kiegészítő részek lendületesek, mozgalmassak, kihajlók. A paralel elrendezési módnál a csokorban a szorosan egymás mellett elhelyezkedő szárat a két ponton kell megkötni, hogy a párhuzamoság megmaradjon. A virágszárak kötege nem csak függőlegesen, hanem ferdén is állhat, akkor viszont minden más elem is ugyanazt az irányt vegye fel. Az egyenes szárból sorokat, tömböket is képezhetünk. Kiegyensúlyozott, nyugodt összképet mutat a paralel csokor, térdísz, koszorú és virágtál is, amelyben a meghatározó vonalak párhuzamosan, illetve arra merőlegesen állnak. Jól áttekinthetők, tiszták a vonalak. Szimmetrikus és aszimmetrikus elrendezést is választhatunk, ami a belső tér megjelenésétől, a bemutatás módjától és a helyszíntől függ. A virágokról szedjük le a leveleket, hogy a vonalrendszerünket ne zavarják meg, vagy eleve egyenes, tiszta szárú virágokat vegyünk. A stílus gyakori virágai és kísérő zöldjei az Ornithogalum, a Heliconia, a Zantedeschia, az Allium, a Kniphofia, a Liatris, a Craspedia, az Eremurus, a Molucella, az Asparagus densiflorus 'Meyeri', a somvessző, a gyékény, a Steel-Grass, a bambusz, az Equisetum.



79.Paralel stílusban készült virágdíszek. A csokor Kiss Zoltán alkotása.

Egyszínű, párhuzamos oldalú, visszafogott színű, a modern építészeti belsőkhöz jól illő tartóedényeket, és kiegészítőket alkalmazunk a paralel stílushoz. A fém, üveg, műanyag tárgyakat és díszítő elemeket (fémpálca, üveglap) a virágdísz élő elemeinek gazdagítására, a párhuzamosság hangsúlyozására tesszük bele.

13.5. Kísérleti stílus

A *kísérleti* stílust a modern, kreatív virágkötészeti megoldások, a virágkötők megújulást kereső kísérletezései, az új virágok, növények és fajtáik megjelenése, a kellékek sokfélesége hívta életre. Számos tehetséges virágkötő művész, saját tehetségének bizonyítására vagy a szakma elismerésére, kísérletezésre vágyva, igyekszik mindig újat kitalálni. Ehhez járulnak hozzá a modern építészet, belsőépítészet újabb kihívásai. Ez a stílus nem a történelmi hagyományokra épül, inkább a szerkezeti elemek beépítésére törekszik. Fűzés, tekerés, szövés, ragasztás és számtalan új technikai megoldás eredményeként születnek a nagy belső terek tartós virágdíszei, a faliképek elemei, a szőtt menyasszonyi csokor és még sok, számunkra is meglepő megoldás, amit mi is csak a frissen megjelent folyóiratokból, könyvekből, versenyekről, bemutatókról ismerhetünk meg. Ez a stílus állandó fejlődésen, átalakuláson megy át és ezzel viszi előre a szakmánkat.



80. Mezőffy Tamás és Bolf József munkái

A sok kézműves tevékenységet igénylő, változatos, formagazdag szerkezetek a virágdísz elkészítése után is maradjanak láthatók, ne tömjük tele virággal, zölddel, hogy a technikai részletek az alkotás átláthatósága révén érvényesüljenek. Sokszor a kiegészítő és a szerkezeti elemek nagyobb hangsúlyt kapnak, mint a felületképző, kitöltő virágok. Ne felejtsük el azonban, hogy továbbra is virágkötészetről beszélünk!

A virágkötészeti irányzat, stílus, elrendezési forma kifejezések ugyanazt jelentik. Az öt fő változat irányt mutat a megoldások tengerében, ennek ellenére a virágkötők a stílusokat keverhetik is. Fontos, hogy az összekeverés nem menthet fel bennünket a virágkötészet alaptörvényeinek alkalmazása alól. A stílusok egymásba olvasztása egy újabb, gazdagabb látvánnyal ajándékozza meg a szemlélőt. Mivel nehéz a megfelelő mértéket megtalálni, ezért javasolt a stílusok tiszta, eredeti formájának alkalmazása.

14. Az alkotás folyamata, a virágkötészeti munkák megtervezése, anyaglisták összeállítása

A festő, mielőtt megfesti alkotását, a szobrász, mielőtt nekilát a faragásnak, a táncos, mielőtt színpadra lép, átgondolja a tevékenységét, ihletet merít. Hasonló játszódik le egy virágkötészeti munka kapcsán is, bármennyire is tartozzon a kereskedelemhez. Árut, terméket állít elő a virágkötő, ám művészi fokon hozza létre, mert az anyagok mellett szakmai tudása és esztétikai alkotó érzéke is fontos szerepet kap.

Kössünk csokrot, vagy tűzzünk le koszorút, illetve készítsünk virágtálat, és még nem beszéltünk a nagy termék virágdíszítéséről; mindent előre találjunk ki. A virágdísz a vevőnek kell, hogy megfeleljen, azért kérdezzük ki a megrendelőt, mérjük fel a terepet, az adottságokat. Ugyanez vonatkozik egy mestervizsga feladatainak szakszerű elvégzésére is, hiszen előre ismerjük a feladatot.

Nézzük meg egy példán, mit kell tudnunk a csokor elkészítéséhez? A felméréssel kezdődik, követi a tervezés, az anyagok összeállítása, beszerzése, a próba, a csokor megkötése, feldíszítése, majd kiállítás. Ha ezt a folyamatot betartjuk, nem csak a csokorunk lesz hibátlan, hanem hozzásszokunk a mindennapi tevékenységünk során a tudatos munkához. A virágkötő mester pedig erről híres, ezért mennek hozzá a vevők.

Mi a cél? Az üzletben kérdezzük ki a vevőt, milyen csokrot szeretne, kinek viszi a csokrot, mi a kedvenc virága, színe, milyen környezetbe kerül majd a csokor és az sem mindegy, hogy milyen vázában lesz majd otthon. Van-e a vevőnek kedvenc csokorformája? Amikor már mindent tudunk, nekiláthatunk a tervezésnek. A vevőnek készülő csokor esetében ez az egész folyamat pillanatok alatt lejátszódik, mert ott áll előttünk a vevő, és vár a csokorra. Nekiláttunk a vevőnk csokrának, összekötöttük, feldíszítettük, rutinból egy-két kézmozdulattal. Ha a kívánt összeg felett kötünk csokrot, vagy netán kevés virágból sikeredik összeállítanunk a vevő kívánságát, nem biztos, hogy még egyszer találkozunk vele az üzletben.

Egészen más a helyzet egy versenymunkával. Arra van időnk, s használjuk ki ezt a lehetőséget. A virágokkal és a csokortartó vázával vagy tállal (álló csokor esetében) kezdjük a munkát. Pontosan számoljuk ki, hogy miből mennyire van szükségünk, mert annál rosszabb helyzet nem állhat elő, mint amikor a mester jelölt befejezte a csokorkötést és egy halom virág ottmaradt, még kínosabb, ha nincs elegendő virágja. A mestervizsgára a csokorral kapcsolatos kérdéseket saját magunknak tegyük fel, arra a terveinkkel adjuk meg a választ. Ha egy történelmi csokrot szeretnénk bemutatni, akkor meg kell tudnunk mindent az adott korról, ami nem csak a virágkötészetre, a stílusra, de a kor szellemiségére, a divatra, az akkor ismert virágokra, anyagokra, kellékekre is vonatkozzon. Ha modern csokorral szeretnénk meglepni a vizsgabizottságot, nagyon sok mai virágkötészeti könyvet lapozzunk át, hogy tájékozottak legyünk korunk divatjáról, a nagy virágkötő művészek törekvéseiről. A tervezés során, bármennyire is furcsának tűnik, de a virágkötészeti alaptörvényszerűségeket vegyük figyelembe. Ha nem arányos a munkánk, akkor nem is lesz szép. A törvényszerűségek alapján többféle megoldás kínálkozik, szabadon játszhatunk velük, ám az összképet ne tévesszük szem elől. Lassacskán kirajzolódik előttünk az elképzelésünk a csokorról, megvan a stílusa, az alakja, kitaláltuk a meglepő ötletet, a kellékek is összeálltak, csak ekkor következhet az anyagok, virágok, díszek mennyiségének kiszámolása. Ha a kívánt virágmennyiséggel megvagyunk, megkerestük a csokorhoz és a stílushoz legjobban illő kellékeket, ne feledkezzünk meg a vizsgamunka kiállításáról, a posztamensről, a háttérrel, az alapról, a nem zavaró dekorációról.

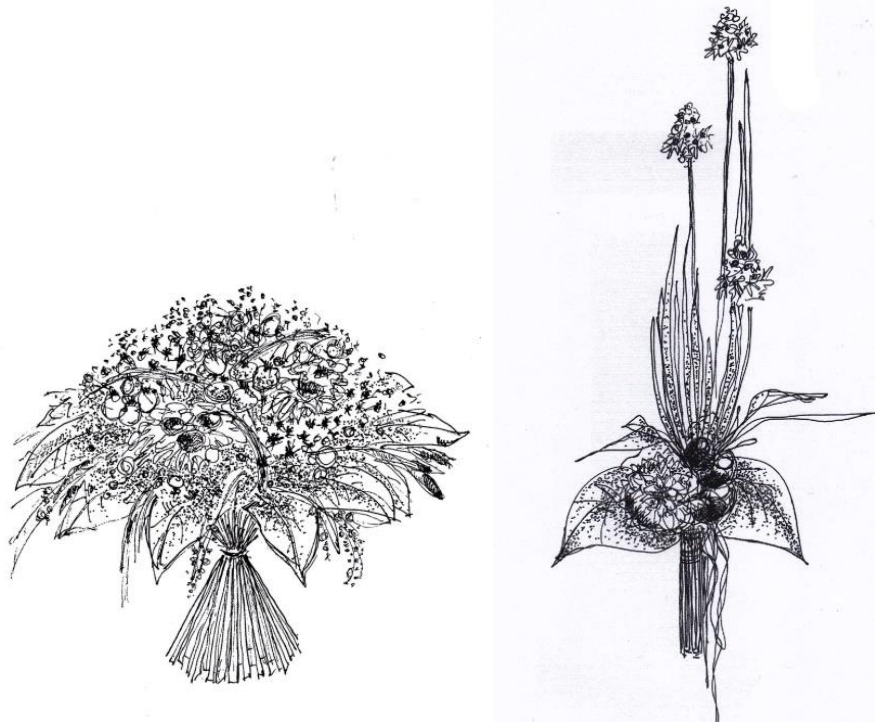
Összeállt a kép? Minden megvan, no persze elméletben! Egyszer vagy kétszer próbáljuk el a csokor megkötését, hogy magabiztosak legyünk a gyakorlati vizsgán. Ellenőrizzük le, hogy elegendő-e az anyag, mi az ötletünk végeredménye. Próba nélkül nem szabad a vizsgára menni. A virágkötő mester sem állhat a vizsgabizottság elé egyszerű, ötletlen, rosszul megkötött munkával. Már megrendelhetjük a virágot, megvehetünk minden szükséges anyagot. A virágot csak közvetlenül az esemény előtt vásároljuk meg. Nem árt, ha készítünk egy második változatot, mert nem biztos, hogy megkapjuk hön áhított virágainkat. A vizsgára indulás előtt készítsünk listát a szükséges dolgokról, legyen összepakolva minden, s ellenőrizzük le, nem maradt-e ki kellék illetve szerszám. Az elkészített vázlatot is vigyük magunkkal, nehogy valamit kihagyjunk a csokorból a nagy izgalom közepette. Közvetlenül a megkötés előtt úgy rendezzük a dolgainkat, hogy minden a kezünk ügyébe kerüljön. Jöhet a csokorkötés folyamata. A vizsgacsokor, annak ellenére, hogy elpróbáltuk, több odafigyelést érdemel, hiszen egy fokkal feljebb kerülhetünk a szakma ranglétráján, s a vizsgabizottság nem arra kíváncsi, hogyan tudunk csokrot kötni, inkább arra, hogy milyen a leendő virágkötő mester csokra. A mester rangját a körülötte lévő szeméthalmaz is minősíti, mutassuk meg, hogy nélküle is lehet csokrot kötni. Elkészültünk a csokorral, jöhet a bemutatás, amit az üzletben elkészített tervek alapján oldjunk meg. Ne egy oszlop, rajta valamilyen textília legyen a látvány, hanem tudatosan, az arany metszés és a térberendezés alapszabályai mellett feleljen meg az esztétikai követelményeknek is. Térben rendezzük be kiállításunkat, hogy körbejárható legyen, minden oldalát szemügyre vehessék a látogatók. A látványvilágítás nem tesz rosszat alkotásunknak. Jöhet a bizottság! Fizethet a vevő! Reméljük mindkét ügyfelünk elégedett volt a munkánkkal! Az üzletben a virágkötő levizsgázott a vevő előtt, de a vizsgán már a virágkötő mester tette le névjegyét az asztalra. A mestervizsga nem egyszerű virágkötő vizsga, annál sokkal több, a mester az eredményével a virágkötő szakma legmagasabb lépcsőfokára lépett fel.

15. A csokorkötészet, hagyományos és modern csokrok

Már több mint 4000 évvel ezelőtt a mezopotámiaiak és az egyiptomiak kötöttek a szertartásaikon, temetéseiken, ünnepeiken használt virágcsokrokat. A virágok csomóba fogása természetes emberi cselekvés, kézmozdulat, például a kisgyerek, akinek semmilyen köze nem volt még a virágkötészethez, ösztönösen csokorba szedi édesanyjának a virágot a mezőn.

15.1. Csokorformák

A virágüzletben a csokrokból teremtjük meg bevételünk nagy részét, hozzátartozik mindennapi tevékenységünkhöz, a forgalmunk 60-70 %-át adja. *A kézben kötött* vagy kézi csokor elnevezés az elkészítés módjára, magára a tevékenységre utal. Minden csokrot kézben kötünk! A virágokból, levelekből, illetve kiegészítő és díszítő kellékekből álló, száruk kézben történő összefogásával, majd kötöző anyag segítségével rögzített alkotás a csokor. Jellemző rá a megkötés is, amit más típusú virágdíszeknél nem teszünk. Csak csokorról beszéljünk, mert más használatra készített csokroknak (esküvő, kegyelet) külön nevük van. A megkötés módja szerint *spirális* (a száruk egymáshoz viszonyítva egy irányban, kéve-szerűen állnak, a szár egy helyen megkötve), *paralel* (a száruk egymáshoz viszonyítva párhuzamosan állnak, a szár két vagy több helyen megkötve).



81. Spirál szárelrendezéssel és párhuzamos szárakkal megkötött csokrok

A csokor alakját illetően a *kerek*, az *ívelt*, a *hosszúkás (nyújtott)*, a *párhuzamos* és az *emeletes*, valamint az *álló* és *kísérleti* csokrok jönnek számításba. A kerek csokrokra a felülnézetből látható kör alak, a spirális szárelrendezés, a szemből látható félgömb alak a jellemző. Az ívelt csokrok felülnézete hosszúkás, elkeskenyedő végű ovális alak, szemből nézve két oldalra ívesen lehajló vonalak. Spirális technikával készítjük. A hosszúkás vagy nyújtott csokor egyenes vonalú, többnyire kúp alakú és spirális szárelrendezéssel, körkörösén kötjük meg. A párhuzamos szárú csokor szinte csak egyenes szárú virágokból áll. Új változata az emeletes csokor, amikor az egyes virágfajtákat emeletenként kötjük egymáshoz. Több helyen is megköthető a szárköteg, hogy a szár párhuzamos maradjon. Az álló csokor a tálba, tányérra, tálcára állított csokrokat jelenti, a szárelrendezés spirális, illetve párhuzamos. A csokrokat térben kötjük, tehát körbejárhatók, forgathatók. Az egyoldalú, helytelenül frontális csokrok a sírcsokor kategóriába tartoznak. A sírcsokrok és a menyasszonyi csokrok a kegyeleti és az esküvői virágkötészetnél szerepelnek majd. A csokrokat a formák mellett a virágkötészeti stílusok szerint is csoportosítjuk: dekoratív, (biedermeier, struktúra), vonalas-grafikus, vegetatív, paralel, kísérleti.

15.2. A csokor elkészítése

A *csokor megkötése*, a virágkötő mesterjelölt számára nem gond, ám az egységes szemléletmód kialakítása érdekében említjük meg. Kezdjük a munkát az anyagok, a virágok kiválasztásával. Alapanyagaink a virágok, a zöld levelek, az ágak, indák, illetve a díszítő drótok, szalagok, más kellékek. A csokorkötés megkezdése előtt álljanak előkészítve a kezünk ügyében. Mit jelent ez? Az élő anyag legyen friss. Éles késsel hosszú, ferde metszéslappal vágjuk vissza a szárát.

Tiszta vízzel, vagy ha kell, virágtartósító szeres vízzel jól szívassuk fel. Ne legyen beteg a virág, a vágott zöld, és ne legyen rajta károsodás, törés, szakadás. Előre tisztítsuk meg az alsó levelektől, a felesleges oldalhajtásoktól. A rózsát tüskézzük le. A virág a fajnak, fajtának megfelelő ideális érettségi állapotú, azaz se túl bimbós, se túlnyílott ne legyen. Ha kell, csak végső esetben drótozzuk meg. A drótozással visszafogottan bánjunk, mert egy csokorban a virág eredeti szárával és állásával mutatkozik frissnek, szépnek. Ha megdrótozzuk a virágot, akkor a vevőben olyan érzést keltünk, hogy nem első osztályú vagy nem friss árut kínálunk neki. A felesleges drótozás pénzbe, időbe kerül, és esztétikailag sem nyújt szép látványt a virágszáron végigfutó drótszál. Csokorkötéskor pedig a drót eltakarásáról is gondoskodnunk kell, ami plusz munkát és anyagot jelent. A csokor szárának levágását a drótok akadályozzák, tönkreteszik az ollót vagy a kést.

A kiválasztott alaknak és stílusnak megfelelő növekedés típusú virágok és vágott zöldek kerüljenek a csokorba, de a válogatásnál az egyenlő szárhosszúságot is vegyük figyelembe, hogy a kész csokorban minden szár vízbe érjen. Mielőtt a csokor megkötéséhez fogunk, döntsünk az alakjáról és a megkötés technikájáról is. Ha egyszer kiválasztottunk a formát, akkor azt következetesen vigyük végig, közben ne váltsunk át másra, mert abból csak rossz csokor születik. A kerek csokor legyen felülről nézve kerek, szemből pedig félgömb. Az ívelt kapja meg a megfelelő hajlást, a hosszúkás csokorban pedig a felfelé törekvő virágok kapjanak vezető szerepet. Megint más a helyzet az álló csokroknál, ahol az egyforma hosszú virágszár a legfontosabb, de a leomló alkotóelemek sem maradhatnak el. A csokron belüli virágelosztásokat, súlypontokat, vonalakat, sorokat egyértelműen mutassuk meg.

A kiválasztott csokorhoz a hozzá illő, adott mozgásformájú virágtípusokat tegyük. A személyes tulajdonsággal rendelkező virágok a jellemüknek megfelelő helyre kerüljenek. A hivalkodót mutassuk meg, a visszahúzódót pedig tegyük kevésbé feltűnő helyre. Jól játszunk a terekkel, a súlyponttal. Döntsük el előre, hogy színharmóniában vagy ellentétes színekkel dolgozunk. Mi befolyásolhatja a forma- és színválasztásunkat? A vevő kérése, az alkalom (névnap, születésnap, karácsony, Anyák napja, Valentin nap, stb.), saját hangulatunk, a rendelkezésre álló virágok, az évszak, az aktuális virágkötészeti divat, majd a csokor aránya, a csodálatos 1,6 – es szorzó, amit a csokor alakjától függően veszünk figyelembe. A kis kerek csokroknál az 1:1 aránypárt (a szár és a csokor felső részének aránya a megkötés helyétől számítva) alkalmazzuk. A nagyobb kerek csokrok szármagassága és a csokor szélességének aránya is fontos. Ha a csokor szára a megkötés helyéig 5 egység, akkor a csokor szélessége 8 (1,6 x 5) egység legyen. A csokor virágos részének magassága, pedig 3 (5:1,6) egység. Az ívelt csokrok méretarányai megegyeznek a kerek csokrokéval, csak a szélső méretet az ívek vége jelenti.

A hosszúkás vagy nyújtott csokrok aránya a csokor szélességétől, a legszélső elemek közötti távolságtól függ. A csokor szára 3 egység, a szélessége 5 (3x1,6) egység, s a magassága 8 (5x1,6) egység. A párhuzamos és emeletes csokroknál a szár, a felső megkötés helyéig 5 egység, a felette lévő rész 8 egység és a csokor szélessége 3 egység. Az álló csokor esetében az arányok megfordulnak s a szár lesz 8 egységnyi, míg a csokor virágos részének a magassága 3, a szélessége 5 egység.

Az adatok természetesen tájékoztató jellegűek, mivel az előző fejezetekben tárgyalt témák mindegyike hat a csokor alakjára. Így, többek között az is, hogy szimmetrikus vagy aszimmetrikus az alakja, ami elsősorban a választott stílustól függ.

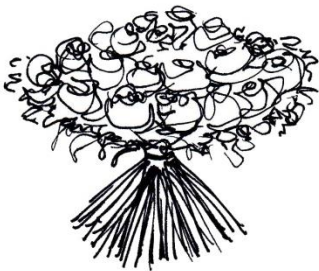
A dekoratív csokrok típusai: egyszerű kerek csokor, zárt kerek csokor (tévesen biedermeier csokor), gömb alakú csokor, struktúra csokor, keretes csokor, ívelt csokor, hosszúkás csokor, álló csokor. A vonalas-grafikus stílushoz tartozik: a hosszúkás csokor. A vegetatív stílushoz természetesen a vegetatív csokor illik, s a paralel stílushoz, pedig a párhuzamos és az emeletes csokor sorolható, de vannak új kezdeményezések, kísérletek a csokorkötészetben is.

15.3. Kerek csokrok

A kerek csokrot kör alakúra kell kötni, így semmilyen szögletes dologgal ne kísérletezzünk (csomagolópapír, dekorációs kellék, csokorkeret), hiszen tönkretesszük az alakját. A kerek csokrokat készíthetjük egyfajta vagy vegyes virágból. Valójában, amikor a virágüzletben a bemutatásra szánt virágokat összefogjuk, és vázába tesszük, szintén kerek csokrot kötünk. A megkötés helyén a virágszárak spirálisan rakva is kör befoglaló formát alkossanak. A csokor összekötve is kör maradjon. Az egyforma szárhosszúságú virágokat összefogva megkötjük, eleve kerek csokrot kapunk, s ezért is kell megkötés közben forgatni, hogy minden oldalra hasonló mennyiségű virág jusson. Ha csak egy oldalról rakjuk össze, előfordul, hogy ellipszis alakú csokrunk lesz. A csokorból kihajló vonalakat, felületeket, kivéve az egységes mandzsettát, ne használjunk, hiszen optikailag megváltoztatjuk csokrunk kinézetét. Minél szorosabban illeszkednek a virágok, zöldek, kitöltő anyagok egymáshoz a csokorban, annál könnyebben kapunk kerek alakot. A laza kerek csokor megkötése éppen ezért nehezebb, mert folyamatosan ellenőrizni kell az alkotórészek mélységét, magasságát, eloszlását. Azonos mennyiségű virágból sokkal nagyobb laza csokor köthető. Ennek a vevő örül. A csokor legmagasabb pontját a kör közepén alakítsuk ki, ahová először a tekintet összpontosul, s ezt még egy szebb virággal ki is hangsúlyozhatjuk. A csokor közepe körül a virágokat és minden más anyagot egyenletesen osszunk el, hogy minden oldal egyensúlyba kerüljön, „ne billenjen el” a csokor. Folyamatosan vizsgáljuk meg minden oldalról a munkánkat a kötés közben, hogy az optikai egyensúly is megteremtődjön. A középponti virágot körbefogó nagyobb virágokat hármas, ötös vagy hetes kötésbe tegyük. Semmiképpen ne használjunk páros számú (2, 4) hangsúlyosabb elemet, illetve kisebb virágokból álló csoportot, mert szögletessé alakítja csokrunkat. Minden alkotórészt az összképek rendeljünk alá, az alkotási szabadságot felejtjük el, kihajló, különleges vonalú zöldeket visszafogottan, csak a körbeölelő mandzsettában használjunk. Ne legyenek alkotásunkban a formát túljátszó más vonalak. Természetes indákat, kellékeket is tehetünk a kerek csokorba, vigyázva arra, hogy a körbefutó mozgást ne vágják el, ne keresztezzék (iszalag inda, Muehlenbeckia - keserűporclián hajtás, „Typha” (Aristea confusa) levél, textil zsinór és szalag).

Milyen vázába tegyük a kerek csokrot? Spirális szárelrendezéssel kötöttük meg csokrunkat. Ez azt jelenti a váza kiválasztásakor, hogy felül keskeny nyakú és lefelé szélesedő, illetve gömb alakú felel meg a legjobban. A csokor megkötésének helye kerüljön a váza nyakához, a szétálló szárak pedig szabadon szétnyílhassanak a vázában. Ha keskeny a váza teste, akkor összenyomja a csokor szárát, így megváltoztatja az alakját, máris nem kerek csokor lesz, hanem egy zsúfolt virágköteg. De ne csak a váza alakja feleljen meg a csokorhoz, hanem anyaga, felülete és színe is alkalmazkodjon hozzá. A vevő számára a kettő egyet jelent, mivel ő a virágüzletben, a csokrot és a vázát együtt látja, s így tetszik meg neki. Ha jól választottunk, lehet, hogy mindkettőt egyszerre eladjuk!

A *szorosan zárt, kerek csokrot* a kereskedelemben *biedermeier csokornak*, röviden csak „*bieder-csokor*”-nak hívják, pedig, ha valaki a vevőjének igazi *biedermeier csokrot* szeretne kötni, akkor az egy kicsit hosszabb ideig tartana. A szakma történeténél, az 1800-as évek körül már láttuk a *formaköztészet remekművét*, a *biedermeier csokrot*, ahol az egyes, drótra fűzött virágok örvökben sorakoztak a fővirág körül. Az *emeletes csokor* ötlete is e korból származik, de arról a *paralel csokroknál* esik majd szó. A mai zárt felületű (*struktúra*) csokrok sokkal egyszerűbben készíthetők. A sokféle virágot, bogyót, kelléket (toll, kagyló, csiga, üveg nugát, dekordrót gömb, stb.) nagyon szorosan, zárt felületet alkotva, egymás után a fővirág köré rakjuk. Egyfajta virágból is megköthető. A virágok szárait itt is spirálisan rendezzük el, majd a virágok alá zöld levelekből, termésekből, organza szalagból vagy csipkés papírból (tortapapír) mandzsettát készítünk, lezárjuk, s egyben megteremtjük a korabeli hangulatot is. A csokor szárát először takarószalaggal, majd textilszalaggal vagy levelekkel tekerjük be. Ebben az esetben nem számít, hogy a száratat összefogjuk, mert a virágokat olyan szorosan raktuk egymás mellé, hogy nem tudnak elmozdulni, nem változik meg a csokor alakja. Így egyenes falú vázába, vagy pohárba is tehetjük az üzletben.



82. Zárt kerek csokor rózsából

A *gömb alakú dekoratív csokorban* is szorosan állnak a virágok, ám a csokor kötését nem fejezzük be a lapított félgömb elérésekor, hanem tovább folytatjuk, s a virágokat egyre beljebb rakva majdnem egy teljes gömb alakot kapunk. A szár és a gömbrész aránya általában 1:1. A száratat spirálisan rendezzük el, mert így tudunk a csokor aljára mélyen, hajlékony szárú virágokat behúzni. Majdnem 180 °-os szöget zárnak be alul a száratat, azaz a másik oldalon felérnek a virágokig. A felülete zárt legyen, hogy a gömbformát megkapjuk. Ne tegyünk bele kihajló elemeket, mert optikailag vibrál. Nincs mandzsettája. A csokor száratat maradjon hosszú, mert vázába téve, az alsó virágok nem érhetik el a váza szélét. Ha üveggömbbe helyezzük, akkor kitöltő szerepet kap a szár, látszani fog, tehát különösen tisztára kössük meg. A gömb csokrok legjobban az üveggömb vázában érvényesülnek.

A modern dekoratív stílusú *struktúra csokor* méretarányai megegyeznek a kerek csokrokéval, de az alkotó elemeket csoportokban rendezzük el benne, így hatásos. A felületek tárgyalásánál megkülönböztettünk matt, fényes, molyhos, durva, üveg, fém, porcelán, stb. felületeket. Ha ezeket a színekkel összehozzuk, óriási anyagmennyiség kerül a virágkötő kezébe, hogy alkosson. A virágok, növényi részek felületekből, színekből állnak, ezek alapanyagok a virágkötőnek. Mire ügyeljünk egy *struktúra (szerkezeti) csokor* összeállításánál? Egymástól jól elkülöníthető felületű és anyagú elemekből készüljön. Azonos felületű anyagokból nagyobb

csoportokat képezve erősítsük meg hatásukat. A színskálán egymáshoz közel álló színekkel, árnyalatokkal dolgozzunk, mert így a felületek jobban érvényesülnek, könnyebben felismerhetők. A lesüllyesztésekkel, kiemelésekkel újabb struktúrát nyerünk, gazdagítjuk a csokrot. Különböző díszítő anyagok, bőr, textília, ágdarabok, fátjollevél kötegek, stb. felületképző hatását se hagyjuk ki. A csokrot spirális szárelrendezéssel kössük meg, ügyeljünk arra, hogy a csokorban, többségben szereplő felületekhez válasszuk ki a szár állásának is megfelelő vázát.

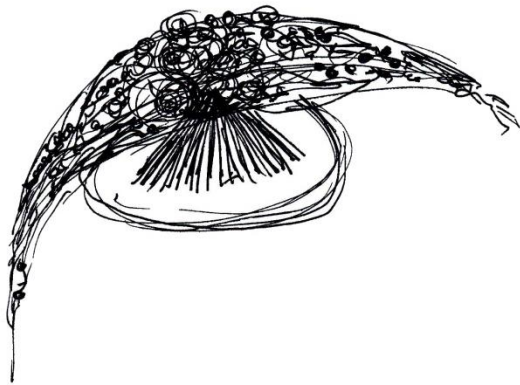


83. Struktúra csokor

A *keretes csokor* sem más, mint egy kerek dekoratív alkotás. Amikor az épület megépítéséhez előre elkészítik az állványzatot, mi a csokorhoz ugyanezzel a feladattal keretet, csokoralapot állítunk össze. Mindkettő a biztonságot szolgálja, a mi esetünkben a díszítést is. A keretes csokor arányai a kerek csokrokéval egyeznek meg. A keret a virágok és a levelek között helyezkedik el, egyrészt könnyebb a virágok megtartása, a csokor összeállítása, másrészt védi is az alkotóelemeket a töréstől, meghajlástól, harmadrészt, pedig díszítő elemként is felhasználható. A keret maradjon jól látható, ne takarjuk el levelekkel, virággal. (Ha a vevő nem látja, nem tudja, miért fizet olyan sokat!) Ne segédeszközzé degradáljuk, adjunk neki feladatot is! A keret a kerek csokrokhoz kör vagy gömb alakú legyen, de az ívelt csokrokhoz hajlított palástot, a paralel csokrokhoz álló palástot is készíthetünk vagy készen vásárolhatunk. Keret a következő anyagokból is készíthető: szőlővessző, bambusz, keserűporclián (*Muehlenbeckia*) inda, gyékény, nádszár, zanóthajtás, szittyó, „Typha” levél (*Aristea confusa*), iszalag, som, szizál, dekordrót, csirkeháló, vékony műanyagcső, alumínium pálca, vastagabb damil és még sok minden. A gyors munka érdekében ne akkor kezdjük a keretet készíteni, amikor a vevő megrendeli a csokrot, hanem jó előre, a csendesebb forgalmú időszakokban le lehet gyártani egy adagot. Mielőtt a maradék anyagokat kidobnánk (levágott szárak, ágak) vizsgáljuk meg, hogy milyen keret állítható össze belőle. A félkész termékeket nézzük meg a nagykereskedésben, nehogy drágább legyen saját kezűleg elkészíteni, mint megvásárolni. Ugyancsak a nagykereskedésekben kaphatók a szimbolikus jelentéssel bíró kész keretek (szív, csillag, kör), s ezeket az adott alkalomra használhatjuk fel. Mivel a keret anyaga nagyrészt meghatározza a felhasználható virágokat, zöldeket, így a váza anyagát is hozzá igazítsuk.

15.4. Ívelt csokor

Dekoratív stílusban készül az *ívelt* csokor is. Az ívek kerek csokorból indulnak ki két ellentétes irányba. Nem vonalról, hanem a csokor szélességével kiinduló, és folyamatosan elkeskenyedő ívekről van szó. Keret használata nélkül nem lehet szép ívelt csokrot kötni. A keretet már a kerek rész megkötésekor vegyükk kézbe, nem fontos, hogy ott is látszódjon, inkább az ívekben fejtse ki díszítő hatását. Csak a következetes technikával és a jól megválasztott alapanyagokkal lesz szép a csokor. Az ív lehet szűkebb és szélesebb, szimmetrikus és aszimmetrikus, s attól függ, milyen keretet készítünk és mennyire hajlékonyak a virágok, zöldek. Az arányok a középső rész nagyságától, az ívek hajlásától függnnek. Az ívek miatt lehajló, csüngő alkotóelemek is szükségesek, így a természetből vegyükk, esetleg drótozással segítsükk az alkotóelemek íves kialakítását. Számításba jöhetnek a díszítő kellékek is (szalag, dekordrót, zsinór). Néhány elhajló növény: korai zanót (*Cytisus praecox*), amaránt (*Amaranthus caudatus*), *Euphorbia fulgens*, vadrózsa, macifű (*Xerophyllum tenax*), aszpidisztra levél, stb. A középső részben a kihajló íveket ellensúlyozó hangsúlyos virágok mellett több egyszerű megjelenésű, kitöltő zöldet használjunk. Az igazán érdekes, különleges virágok az ívekbe kerüljenek. Spirális szárelrendezéssel kössükk, mivel az ívekben kihajló virágszárakat kell tenni, a szár a csokor másik oldalán felemelkedik, így kévészerűen lehet csak elhelyezni. A szélesen szétterjedő szárak miatt, alul kiszélesedő nagy gömbvázába tegyükk.

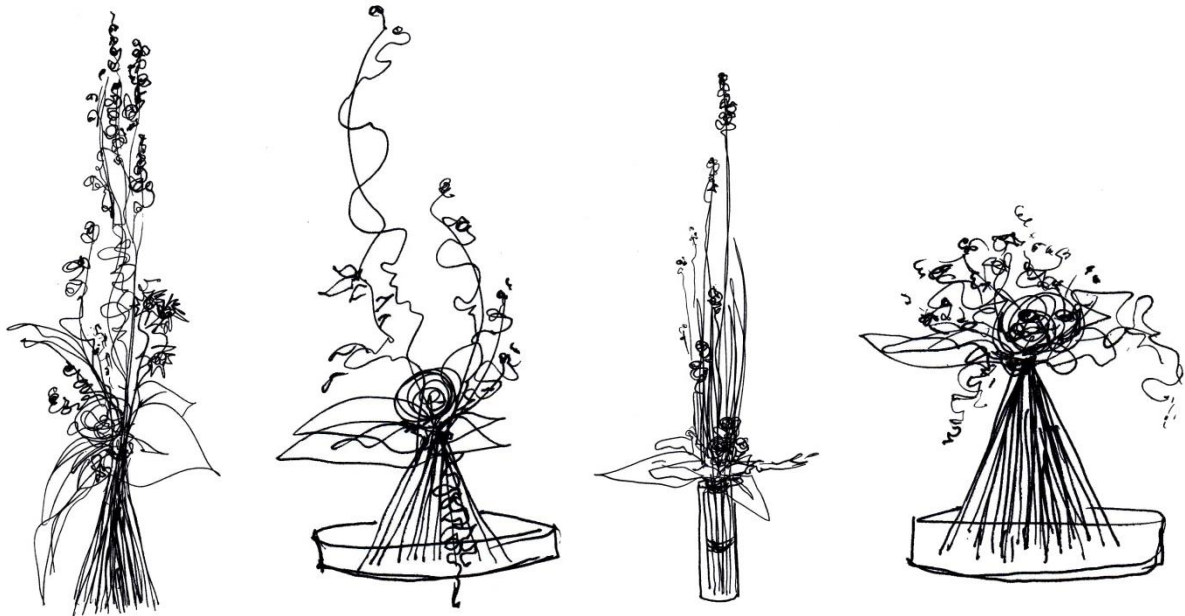


84. Íves csokor

15.5. Hosszúkás vagy nyújtott és a vonalas-grafikus csokor

A *hosszúkás* csokor dekoratív (szimmetrikus) és vonalas-grafikus (aszimmetrikus) stílusban készíthető. A különbség az elrendezés módjából adódik, amíg a dekoratív hosszúkás csokor egy zárt kúp-forma, addig a vonalas-grafikus csokor szabad alakzat. (A stílusok jellemzői ismertetésüknél olvashatók.) Mindkét típust spirális szárelrendezéssel kötjükk meg. A csokor szélessége (5) határozza meg a magasságát 8 (1,6 x 5). Ebbe a méretbe a váza magassága is beleszól. A dekoratív csokorhoz díszítő kellékeket is használhatunk (mandzsetta, szalag, gyöngy), amit a vonalas-grafikus csokor esetében hagyjunk el. Mindkét esetben a virágokat, zöldeket mozgásvonalaiknak megfelelő helyre tegyükk. A felfelé törekvő virágok a csokor legmagasabb pontjában (*Delphinium*), a felfelé törekvő, de szétágazók, elhajlók egy „emelettel” lejjebb kerüljenek (*Lilium*), a tömeget adók (rózsa) és a kitöltők (*Gypsophyla*) mellett a többi is a megfelelő helyen legyen. A dekoratív csokorban a tömeget adó, jellegtelen

virágok töltsék ki a tereket, míg a másokban ellenkezőleg, a különleges jellemmel bírók kerüljenek előtérbe. A vonalas-grafikus stílusú csokrokhoz készíthetők hatásnövelő álló keretek, grafikai mozgással rendelkező elemek is.



85. Hosszúkás (nyújtott), vonalas-grafikus, párhuzamos (paralel) és álló csokor

15.6. Vegetatív csokor

Különös virágkötészeti munka a *vegetatív* csokor. Az alapanyagok határozzák meg a stílust, a természet kellékeivel kötjük. A virágokat, a leveleket, az ágakat, a terméseket csak annyira tisztítsuk meg leveleiktől, hogy a csokor megkötésének helyéhez és a vízbe ne kerüljön belőlük. Lazább a dekoratív hosszúkás csokornál, úgy nézzen ki, mintha a természet egy darabját tartanánk kezünkben. Érvényesüljön benne a stílusra jellemző hármasság magasságbeli tagolódás (3:5:8). Főként egy- és kétnyári, valamint évelő virágokat tegyünk bele. A tartóedény is kerámia vagy üvegvázával bélelt fonott kosár, váza legyen. Rafiával vagy más természetes anyaggal díszítsük, illetve kössük át.

15.7. Párhuzamos csokor

A *paralel* (párhuzamos, emeletes) csokrok virágszárait szorosan egymás mellé helyezzük, két vagy több helyen megkötjük, hogy ne veszítse el párhuzamosságát. A csokor arányait az aranymetszés törvénye alapján építjük fel, hogy a legmagasabb, a középső és a legalacsonyabb csoport is jól kivehető legyen (3:5:8). Egyenes, sima szárú virágokat, zöldeket használjunk fel, hogy az egyenesség a természetéből és ne a drótozásból adódjon. Ebbe a csoportba sorolható az úgynevezett *emeletes* csokor is, ahol az egyes virágfajtákat örvönként rendezzük el, s föntről lefelé az örvök egymást követik. Az örv virágainak elrendezése után kössük át a szárköteget, hogy a virágok már ne mozdulhassanak el. Ezt minden örvnél tegyük meg. A végén legalább két helyen kössük meg. A csokor alul a legszélesebb, így felülre kerüljenek a kisebb, alulra, pedig a nehezebb virágok. Az alját levélmandzsettával zárjuk le. A csokor a biedermeier csokor elrendezési módjára hasonlít, de függőleges irányban. A párhuzamos szárelrendezés miatt kerül

a paralel csokor kategóriába. A *paralel* csokrok csoportját gazdagítja a *köteg* csokor. Az álló és a paralel csokroknál lehet-e még egyszerűbb csokrot kötni? Igen, mert visszatérhetünk a marokra fogott csokorhoz, a kötegehez. Neve, a technikai megoldásra vezethető vissza, hogy egyszerűen felmarkolunk egy csomó virágot, kis zöldet teszünk mellé, összekötjük. A kész csomókat, kötegeket az esztétikai érték növelése érdekében, levél vagy más anyagból (szizál, kartonpapír, vessző, selyempapír, rattan) palástba burkoljuk, és szalaggal, zsinórral díszítjük. Az olcsó, kedves csokrokkal gazdagítsuk kínálatunkat, s talán növelhetjük bevételünket!

A párhuzamos csokrokhoz csőszerű vázát használjunk, amelyben a szárat még a váza is összefogja. A váza átmérője ne legyen sokkal nagyobb, mint a csokor szárkötegének vastagsága, különben a csokor eldől a vázában, s nem felel meg eredeti küldetésének. A váza aljára tegyünk kavicsot, hogy biztonságosan megálljon a feljebb helyezett súlypont miatt.

15.8. Álló csokor

Az *álló* csokor mindegyik virágkötészeti stílusban megköthető, nem sokban különbözik, a már említett típusoktól, legyen kerek, ívelt vagy paralel csokor. Az alak, a bemutatás módja és az arányok változása miatt alkotnak külön csoportot. Az elkészítés módjában három típust különböztetünk meg. Amennyiben a csokrot rövid spirális szárral kötjük, nehéz kiegyensúlyozni. Másik megoldás a hosszú spirális, magasan megkötött szárú csokor, a szárát zöld füvekkel, levelekkel betakarjuk, vagy szabadon hagyjuk. A harmadik a paralel csokrok csoportja. Az álló csokrok megkötési helyei jól látszanak, mutatós, díszítő kötözővel, zsinórral, szalaggal kössük meg. Az álló csokrokat nem vázába tesszük, hanem széles, lapos tálba, vízbe állítjuk. Viszonylag sekély a víz, ezért minden virágszár és zöld anyag vége egy szintben álljon. Ne használjunk vízigényes virágokat. A víz legalább olyan mély legyen, hogy a ferdén visszavágott virágszárak metszéspontját ellepje. Legjobb az üvegtál, ahol a szárok és a megkötés helye is jól látszik. A csokor rögzítéséhez Oasis tüskét vagy a már majdnem elfelejtett kenzántút, nagyobb kavicsot, követ, ágdarabokat vagy vesszőkből összefogott köteget használhatunk. A tűzőhab nem megfelelő a rögzítésre, mert az akkor már tűzött alkotás! A csokrok arányát befolyásolhatja a tál szélessége is.

15.9. Kísérleti csokrok

A vásárlóerő csökkenése, a csokrok méretének csökkentéséhez vezet, így a *mini* csokrok megérkezését jelenti. A képlet egyszerű: vegyünk egy szál virágot (rózsa, gerbera, szegfű, stb.), kössünk köré kitöltő anyagot (fátyolvirág, sóvirág, aszparágusz), majd levelekkel (galax, tölgy, bőrpáfrány, stb.) zárjuk le. Tegyük kisebb pohárba, vázába és máris az eladó pultra kerülhet. Ennél jobban a kicsinyítés már nem oldható meg a virágüzletben. Egy színnel, árnyalattal vagy maximum két ellentétes színnel oldjuk meg. Csak kerek formában, szimmetrikusan, s a kevés anyag miatt struktúra felületjáték nélkül köthető meg. A csokrok aránya 1:1, ritkán 1:2, ami a szár és a csokorrész arányát jelenti. Asztaldísznek, az íróasztalra, ajándékba, beteglátogatásra, köszönetre és „csak úgy” címszóval ajánlhatjuk. Többet készítsünk egyszerre, hogy látványos, vonzó legyen, másrészt a vásárló válogathasson belőlük.



86. Kis csokrok csoportja (Starfleur) és Szloboda Réka mestercsokra (2016)



Lódri Csaba és Németh Attila mestervizsga csokra (2016)

A vágott orchideák és más különleges virágok, no meg a virágra költendő összeg csökkenése következtében az *egy szálas* „csokrok” ismét előtérbe kerültek. Ez a virágkötő művészetének csúcspontja, amikor kevés anyagból kell hatalmas eredményt elérni, magas színvonalú munkát alkotni. A megoldás az ízléses díszítésben, a jól kiválasztott, hatásos tálalásban rejlik. Az egy szálas virág nem sokat mutat, de feldíszítve, tömegben bemutatva már biztos üzleti sikert jelent. A virág tartsa meg jellemző vonásait, a dekoráció kiegészítés és értéknövelés legyen. Például a saját lábán megálló, ág vagy fűköteggel körbevett fiolába vagy kémcsőbe tett orchidea szál és macifű egy megoldást jelenthet. Minden a virágkötő fantáziájára, üzleti érzékére bízott.

15.10. Csokrok csomagolása

A csokrok *díszcsomagolásánál* arra törekedjünk, hogy a csokor alakját, jellegét semmiképpen ne változtassuk meg, ne nyomjuk, ne lapítsuk össze, ne csavarjuk meg, ne tegyünk mellé hozzá nem illő díszítéseket.

Például, a vegetatív csokrot ne tömjük tele gyönggyel. A szerény díszítés a dekoratív csokroknál növeli a hatást, ám a fő szempont, hogy a virágok és a zöldek jelentsék a meghatározó értéket. A fő díszítő elem a textilszalag és a zsinór, ám sokféle gyöngyfűzér is rendelkezésre áll. Elsősorban masnikat készítünk a szalagból, de a kerek csokrok esetében

hatásosabb a szalag körbefuttatása a csokor szélén. A hosszúkás dekoratív csokrokba a súlyponti részhez tehetünk masnit, ám a vonalas-grafikus csokor esetében ezt felejtjük el. A vegetatív és más természetes hatású csokroknál a természetes anyagok kerüljenek a díszítésbe. Főként papírba csomagoljuk a csokrokat. A celofánnak, műanyag fóliának több hátránya is van, befüllednek a virágok, párásodik a celofán felülete, télen hozzáfagy a virág, a levél. A környezetvédelmi szempontok figyelembe vétele miatt is hasznosabb a papírba való csomagolás.

A csokroknál ne feledkezzünk meg az üzenő kártya vagy névkártya elhelyezéséről sem!

A csokrok *védőcsomagolása* alkalmazkodjon a csokor méretéhez. Lehetőség szerint a virágüzlet logo-jával, címével megnyomott selyempapírba csomagoljunk. Ha a csokrot hosszabb ideig nem tudja a vevő vízbe tenni, ajánljuk a Flower Bag virágtasakot, amelyben frissen maradnak a virágok.

A vásárlót tájékoztassuk a csokor otthoni kezeléséről, a szárok visszavágásáról, az ajándékba adott virágtartósító szer használatáról, elhelyezéséről a lakásban, irodában. A csokor ne csak a virágüzletben maradjon szép, hanem a vevőnél is, így kellemes emlékekkel legyen visszatérő vásárlónk!

16. Tűzött virágtálak, vázák, asztaldíszek formái, modern vonalú változatai

A tűzött virágdíszek csoportja a virágkötészetben azt jelenti, hogy a tartóedénybe helyezett tűzőhabba vagy más rögzítő anyagba szúrjuk az alkotóelemeket, ami virág, levél és egyéb kiegészítő. Így készülnek a virágtálak (a tartóedény szélesebb, mint amilyen magas), a virágvázák (a tartóedény magasabb, mint amilyen széles), valamint az asztaldíszek, alkalmi virágdíszek, kegyeleti virágdíszek, teremdíszek. Ezekkel külön fejezetekben találkozunk.

A tűzött virágdíszek a virágüzletben nagyrészt rendelésre készülnek, sajnos a mindennapi közvetlen eladások nem gyakoriak, ennek fő oka a bemutatás hiánya, a virágkötő bátortalansága, nem meri felvállalni az eladás kockázatát. Először meg kellene ismertetni és kedveltetni a vevővel a terméket, hogy hosszú ideig díszít, különös formák készíthetők belőle, s talán növekszik iránta az érdeklődés is.

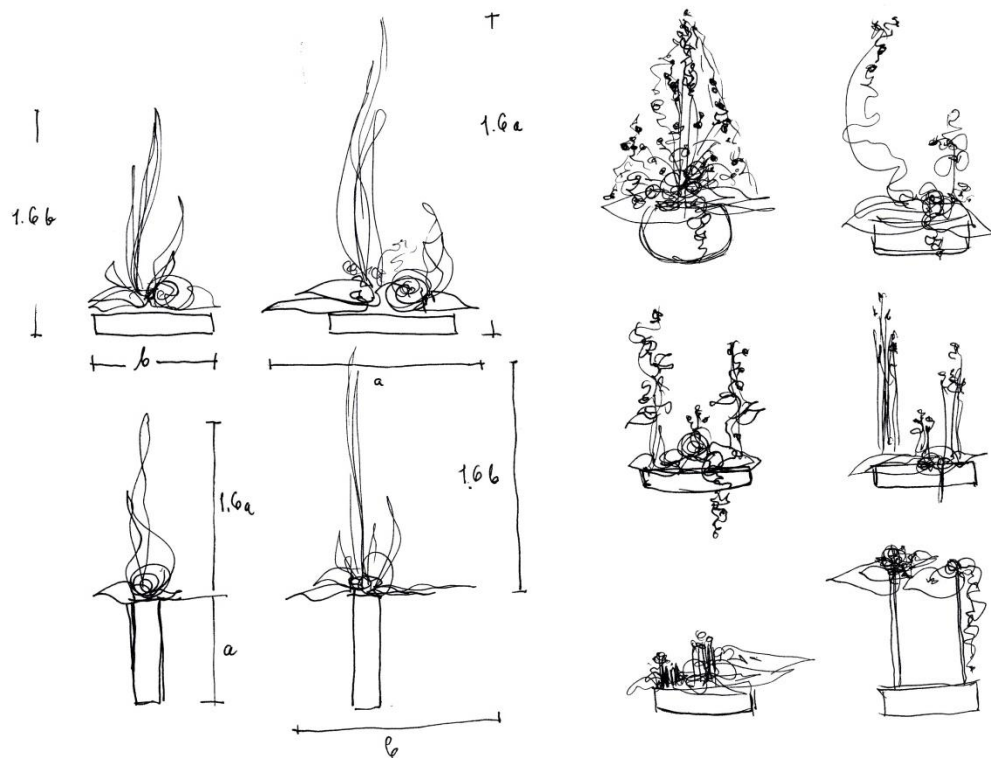
16.1. A virágtálak, vázák arányai, összeállításuk

A tűzött virágdíszek méretét, összeállítását ugyanúgy a virágkötészeti alaptörvények, összeállítási szabályok, stílusok, a tartóedények formái, anyagai határozzák meg, mint más munkák esetében. A mozgásformák, a felületi struktúrák, a színek, az elrendezések sokrétűségével, a szigorú arányokkal, súlyponttal és az aranymetszés szabályaival már találkoztunk, ezért csak a virágtálak és vázák speciális alkotási módjaival foglalkozunk. A kosarakra, fonott árura ugyanazok a szabályok érvényesek, mint a többi tartóedényre. Fontos, hogy magas virágdíszünk arányos összképet mutasson, s ebben a következő aránypárok játszanak szerepet.

A tál esetében, ha a tál széleit nem haladja meg a virágdísz szélessége, akkor az alapláncot a tál jelenti. Amennyiben a virágok, levelek szélesebbek a tálnál, akkor a virágdísz az alaplánc. Ha ez a méret „X” egységnyi, a tálban lévő virágok magassága 1,6 –szer ”X” egységnyi.

Vízszintes, elfekvő dísz esetében a tál szélessége „X”, a vízszintesen elrendezett virágdísz hossza lesz $1,6 \cdot X$. A virágdísz magassága a szélesség $1/3$ -a.

A váza esetében alapegységként a váza magassága a mérvadó, ha a virágdísz szélessége nem nagyobb nála. Amennyiben a virágdísz szélső pontjai meghaladják a váza magassági méretét, akkor ez lesz a mérvadó egység „X”, a virágok magassága, pedig $1,6 \cdot X$ egység. Az arányokat nagymértékben befolyásolja a tartóedény alakja, magassága, de a posztamens mérete is, amire a díszet helyezzük.



87. Virágtálak, vázák arányai és stílusaik (dekoratív, vonalas-grafikus, vegetatív, párhuzamos, struktúra és kiemelt súlypontú)

A segédanyagoknál megismertük a tűzőhabokat, más tűzőalapokat (csirkeháló, drót, vessző, stb.), így csak a rögzítés módjait tekintjük át. A vízzel jól felszívott tűzőhabot hosszú pengéjű késsel vagy egy drótszállal könnyű elvágni, méretre szabni. Ha spórolni szeretnénk a tűzőhabbal, akkor szárazon szabjuk a tál alakjára, vágjuk körbe, majd tegyük a vízfelületre, hogy saját magától szívja fel a vizet. A virágüzletben gyakran kell használni, így legyen mindig kéznél vizes téglátűzőhab. Ebben az esetben már felszívva tegyük rá a formára. Úgy szabjuk ki, hogy legalább két oldalán jól szoruljon a tartóedénybe, ám az egyik oldalon vagy a sarokban maradjon egy kis rés, ahol a vízutánpótlás megoldható. A kiszabott tűzőhabot a váza vagy tál pontos alakjára igazítsuk, késsel vágjuk le a felesleges részeket. Ne nyomjuk össze a hab felületét, mert tömörödik, és nem tudjuk a virágokat beszúrni. A tűzőhab legalább 1,5-2 centiméterre álljon ki a tálból vagy vázából, hogy oldalról is betűzhessük az alkotóelemeket. Ha felületi virágdíszet készítünk, akkor inkább 1-2 centiméterrel mélyebben legyen a hab a tálban. A hab felesleges széleit, a szögletes sarkokat, körben vágjuk le késsel, mert úgyis letöredeznek. A tartóedény és a tűzőhab találkozásánál kissé mélyebbre vágjuk be, hogy a vizet

ne vezesse ki az asztalra. A nem vízálló tartóedényekbe (terrakotta, kosár, alacsony hőfokon égetett kerámia) a tűzőhabot többrétegű fóliába, celofánba csomagolva tesszük, amit felül gumival vagy kötözővel fogjunk össze. A tűzőhab felső részét hagyjuk szabadon. Így is nehéz feladat a vízutánpótlás! A nagyobb, nehezebb, vastagszárú virágokat tartalmazó díszekhez a tűzőhabot csirkehálóba foglaljuk be, s így rögzítjük a tálba. A tűzőhab rögzítése is többféle módon történhet. A lapos tálakba az Oasis-tüske és ragasztó gyurma lesz segítségünkre. A tálat töröljük meg, nehogy poros, vagy vizes legyen, mert akkor a gyurma nem ragad rá. A ragasztó gyurma darabot nyomjuk a tüskére, gyertya fölött melegítjük meg, majd nyomjuk rá a tál felületére, így jobban hozzáragad. Ezután tesszük rá a tűzőhabot, s rakjuk körbe kavicssal, vagy más, nehezebb anyaggal, nehogy a tűzőhab elforduljon, így a virágdísz a szállítást is jobban bírja. Négyzetes tálban a tűzőhabot a régi módszerrel, somvesszővel is kitámaszthatjuk. Vízálló, erős ragasztóval (Anchor Tape), keresztben átragasztva is rögzíthető a tűzőhab. Hátránya, hogy látszik, ezért el kell takarni, illetve nem biztonságos, mert a vizes felületen nem mindig tapad meg.

A tűzőhab technikai segédanyag, ezért takarjuk el. A takarást a tálaknál és az üvegből készült tartóedényeknél oldjuk meg, így a tűzőhab és a tartóedény találkozásánál levélmandzsettát készítünk (dekoratív stílus). Ezzel kezdjük a virágdísz készítését. A tálban lévő tűzőhab tömböt levéllel (pl. aszpidisztra), mohával, kavicssal boríthatjuk, de az üvegváza közepébe tett, a váza méreténél sokkal keskenyebb tűzőhabot, hogy eltakarjuk, körbeöntjük kitöltő anyaggal (apró kavics, színes homok, üvegzúzalék, moha). A színes tűzőhabot és tűzőhab port, kockákat nem kell takarni, mert az a virágdísz szerves részeként szerepel alkotásunkban. A már használt tűzőhabot még egyszer ne alkalmazzuk, mert lyukacsos, így tartása meggyengült, másrészt baktérium és gombafertőzés léphet fel az előzőleg hosszabb ideig benne tartott virágok miatt.

A virágok és zöldek tűzőhabba szúrásakor éles késsel, hosszú ferde metszést készítsünk, akkor is, ha már egyszer az előkészítésnél megtettük. Ezt a jobb vízfelvétel és a könnyebb betűzés érdekében tesszük meg. Vigyázzunk, hogy ne az ízek között vágjuk el a virágokat, mert a szélesebb szár kitágítja a habot, így mozognak benne, esetleg kiesnek. Az alkotóelemeket a tűzőhab közepébe irányába szúrjuk, ezzel az egy irányú betűzéssel minden virágszár elfér. A száruk ne keresztezzék egymást. A levélmandzsettával kezdjük a virágdísz készítését, majd építjük fel a vázat, s csak ezután kezdjük hozzá a kitöltéshez. Egyszerre csak egyfajta virágot tűzzünk be, ezzel a módszerrel, különösen a dekoratív díszeknél az egységes virágelosztást segítjük elő. Orchideát csak fiolában szúrunk a tűzőhabba, mert sokkal tovább szép marad. Szalagot, textíliát csak úgy tesszük a díszbe, hogy ne érintkezzen a tűzőhabbal, mert kivezeti a vizet. Biztonságos megoldás, ha a szalag végét, a textília darabot, a megdrótozásnál fóliába vagy celofánba csomagoljuk, ami a zöldek között nem látszik ki, s így tűzzük be.

A tűzött virágdíszeket a virágkötészeti stílusok alapján rendszerezük. Így beszélhetünk dekoratív-szimmetrikus (kerek, zárt-biedermeier, ovális, hosszúkás, vízszintes, kúp, struktúra), vonalas-grafikus – aszimmetrikus (hosszúkás, vízszintes, leomló), vegetatív (bozót), paralel, kísérleti (szabad formájú) tálakról, vázákra, kosarakról.

16.2. Dekoratív stílusú virágdíszek

A *dekoratív* virágtálak, vázák, kosarak általában szimmetrikus elrendezésűek. A virágokat, zöldeket, növekedéstípusuk szerint rendezzük el, legyen az álló kúp alak vagy fekvő ovális forma. A dísz látványa lehet zárt és laza, ami a virágok fajtáinak felhasználásától is függ.

Minden anyagot a dísz alakjának rendelünk alá. Tömegvirágokat tegyünk a dekoratív díszekbe, mert nem kell önálló életet élniük, inkább az alak alárendeltjeiként szerepelnek. Díszítő kellékek is gazdagíthatják az alkotást. A kilátszó tartóedény a csokor stílusának megfelelő stílusú legyen.

A *kerek* alakzat a legegyszerűbb, amit csakis kerek tálba, vázába készítsünk. Aránya általában 1:1, ami azt jelenti, hogy amilyen magas a váza vagy széles a tál, olyan széles legyen a dísz, de a virágok magassága ne haladja meg a szélesség felét, kétharmadát, ami jellemüktől függ. A *kúp* alakú virágdíszek arányai már ismertek, s készítésüket a végpontok kijelölésével kezdjük. A dísz magasságát a tál vagy a tervezett szélesség határozza meg. A szélességi méretek 1,6-szerese legyen a magasság. Tűzzük ki körben a váza szélénél a dísz szélességi pontjait, majd ehhez igazodva a legmagasabb pontját. Így más dolgunk nem lesz, mint a köztes területeket kitölteni. Felülre a felfelé törő növekedéstípusú virág kerüljön, a többi a típusának megfelelő helyet foglalja el. A lapos díszeknél az arányok ugyanúgy érvényesülnek, de vízszintesen, így a tál magassága 3 egység, a dísz magassága 5, illetve a szélessége 8 egység, szintén a felhasznált anyagok függvényében. Vigyázat, a lapos, hosszúkás tálakba a megnyújtásokhoz nem használhatunk felfelé törő növekedéstípusú virágokat, inkább a lefelé hajló és leomló jellegűek kerüljenek oda. Csúnya, ha a kardvirág hajtásai a vízszintes helyzetből felfelé hajolnak. A *biedermeier* stílusban készített virágtálakban és vázáknál a virágok örvökben helyezkednek el. A kisebbek felül, a nagyobb, nyíltabb virágok pedig alul legyenek, a díszek lezáró részeként levelekből vagy kellékekből (tüll, tortapapír, stb.) készítsünk mandzsettát. Hasonló zárt, szabályos alakzatokat a virágok, termések, levelek vegyes elosztásával (zárt) és foltszerű (struktúra) elrendezésével is készíthetünk. Rövid szárú virágokat használjunk hozzá, ám a tűzőhab eleve kúp vagy gömb legyen, mert csak így alakítható ki a szabályos forma. A struktúra díszek a tartóedény alakjához igazíthatók.

16.3. Vonalas-grafikus stílusban készített virágdíszek

A *vonalas-grafikus* alkotások általában aszimmetrikus elrendezésűek, hasonlítanak az ikebanára. Minden alkotóelemet saját növekedéstípusának, mozgásának megfelelően alkalmazzunk. A vonalas-grafikus virágdíszek a különleges virágok, levelek, hajtások használatáról ismertek, az elemek különlegesek, sok esetben bizarr hatásúak és meghökkentők, lazán állnak. Az előző stílussal ellentétben egyediségüket, extrém vonásaikat kell bemutatnunk. Fontos szerepet kapnak a hangsúlyok, a mozgások, a formák, a színek és a lendületek. A díszekben kevés anyagot használjunk fel, képezzünk tereket, átlátható vonalakat. A formai és mozgásbeli ellentétek növelik a hatást, ez a szerep főként az ágaknak, a leveleknek jut. Az arányok megegyeznek a dekoratív tálaknál leírtakkal, ami csak annyiban egészül ki, hogy a leomló díszeknél a posztamens méretét és a lelógó indák, hajtások nagyságát is számítsuk bele. A díszítő kellékek egészen más csoportja alkalmazható. A letisztult formákat (fém-pálca, üveggömb, plexilap, stb.) tegyük bele, és ne a habos szalag masnik kerüljenek a díszekbe. A tartóedények nagyon egyszerű vonalúak, tompa egyszínűek, visszafogottak legyenek, hogy nyugodt alapot adjanak a mozgalmas, különleges virágoknak, leveleknek. A modern vonalas-grafikus alkotások több irányba is elhajolhatnak, mozgásukat kiterjeszthetik a térben.

16.4. Virágdíszek vegetatív stílusban

A *vegetatív* stílusban készített tálak, vázák jellemzője a természetesség. Az alkotóelemeket eredeti megjelenési alakjukban, hangulatukban, évszaki sajátosságuknak, növekedéstípusuknak megfelelően tegyük díszünkbe. Arányai a stílusoknál leírtakkal megegyezők, többnyire aszimmetrikus elrendezésűek, egyértelműen a természet a mintájuk, azt kell utánozni. A szimmetrikus vegetatív díszek csak ott fordulnak elő, amikor egyfajta virágból, növényből több csoportot hozunk létre egymás mellett. Az anyagokat természetes növekedésformájuk alapján rendszerezzük, így a felfelé törekvők a legmagasabbak, míg a gyűjtő formájúak alul a tartóedény és a tűzőhab találkozásánál legyenek. Úgy nézzenek ki, mintha tovább szeretnének növekedni. Az alapot is természetes hatásúra készítsük, levelekkel, ágdarabokkal, kavicssal gazdagítva. Különös odafigyeléssel érvényesítsük a biológiai törvényeket, elsősorban a származásra, az együttélésre, az évszakokra, az azonos igényekre vonatkozóan. Előre döntsük el, milyen jelleget szeretnénk (esőerdő, mediterrán, hegyvidéki, stb.), s ahhoz válogassuk össze a növényeket. Csak természetes eredetű kellékek használhatók, mint rafia, szizál, zuzmós ág, taplógomba, száraz levelek, ágdarabok, kövek, stb.! A tartóedények is a természetességet sugározzák magukból, ezért inkább a terrakotta, a samott, a matt egyszínű kerámia, a fonott tálak és vázák felelnek meg. A bozót stílusnak megfelelően a virágok az ágakból összeállított alapon vannak, abból „nőnek” ki.

16.5. Párhuzamos stílusban készített virágdíszek

A *paralel* vagy párhuzamos virágelrendezési forma lehet szimmetrikus (sorokat alkotva), ám az arányosság kialakítása miatt általában aszimmetrikus. Az alkotóelemeket egymáshoz viszonyítva párhuzamos szárakkal rendezzük el. A hangsúly az egymáshoz viszonyítottságon van, így függőlegesen, vízszintesen, ferdén, ívesen elhajolva, szöveget bezárva is beszélhetünk párhuzamos virágdíszről, viszont ezeket ne keverjük egymással, mert elveszti a stílus jellegét. Minden egyes virágnak saját növekedési pontja van. A tartóedények párhuzamos falúak vagy henger alakúak, egyszínűek, nemesek (fényes kerámia, üveg, porcelán) legyenek. A vázába készített függőleges párhuzamos virágdísz legmagasabb vagy a vízszintes leghosszabb pontja általában a váza magasságának vagy tál szélességi méretének 1,6 - szerese lehet, amit befolyásolhatnak a felhasznált anyagok is.

16.6. Új formák a virágdíszek készítésénél

A *kísérleti* virágtálak, vázák a *szabadon alkalmazható* formák világát tárja a virágkötő elé. Az összkép, a megjelenés a fontos, hogy a szemnek tetsző és arányos legyen. Minden egyes alkotóelem önálló növekedésponttal rendelkezik, de a vonalaik egyáltalán nem egyenesek, nem párhuzamosak, inkább szabad hajlásúak és szabadon összerendezettek. A szabályozatlanság miatt az alkotások könnyedek, átláthatók, többnyire valamilyen szerkesztett alappal rendelkeznek. Az alapok (keretek) teszik lehetővé a változatosságot, az új formák megjelenítését. Szimmetrikus és aszimmetrikus formában is elrendezhetők a virágok, ám a hármas csoportosítás a kifejezőbb erre a stílusra. (Lásd: vegetatív és paralel stílus) Az egy színtónusú vagy kevés színt alkalmazó megoldások a kedveltek. Modern, nem csak egyenes vonalú tartóedények a megfelelőek. A mai kor divatjához igazodó kellékek teszik szebbé,

érdekesebbé a szabad virágdíszeket (plexi, műanyag lapok, fémszálak, üveg, alumínium drót, stb.).

Az újabb divat szerint a felületképző virágkötészet is felszínre tör, amikor egy adott tartóedényt, elemet kitöltünk virággal. A súlypontot, az arányokat a virágok színeivel, alakjával teremtik meg.

A csokrok mellett a virágtálaknak és vázáknak egyre nagyobb szerepet kellene adni az alkalmakra kínált virágdíszek sorában. A bálók, tanácskozások, előadások, esküvők, karácsonyi, húsvéti ünnepek mellett a névnap, születésnap, Valentin nap, Nőnap, Anyák napja, Pedagógus nap és még sok más alkalom megünneplésére is lehet ajánlani a tűzött virágdíszeket. Kis vázába, tálba egy-két szál virág mellé kedves díszítés készíthető, így növeljük esztétikai értékét. Az irodákban, szállodákban, éttermekben, lakásokban még inkább alkalmazhatnák e díszítési módot.

16.7. Modern asztaldíszek, új megoldások

A tűzött virágdíszek csoportjába tartozik az *asztaldíszítés*, amit főként fogadások, esküvők, nagy vacsorák, családi összejövetelek alkalmával készítünk. Az asztalra kerülő virágdíszek elkészítésének aránya, módja, növényanyaga, technikája megegyezik a virágtálakéval, vázákéval, ám néhány fontos szempont érdemes megemlíteni. Az ünnepek jellege határozza meg a dísz összeállítását, mert egy húsvéti családi ünnepi ebéd és egy nyári esküvő asztaldíszre nagyon különbözik egymástól. A virágkötő úgy tervezze meg a dekorációt, hogy arra később is mindenki emlékezzen.

A virágdísz alkalmazkodjon az eseményhez, a terítés módjához, az asztalterítő, az evőeszközök, tányérok, kiegészítők stílusához, színéhez és mintázatához. Az asztaldíszhez kiválasztott tartóedény és virág is összhangban legyen a terítéssel. Ne feledkezzünk meg arról, hogy asztalnál emberek ülnek, akik szeretnének kényelmesen étkezni és egymással beszélgetni. Egy embernek minimum 70-80 cm széles és 30-35 cm mélységű terület szükséges az étkezéshez. Egymással szemközt ülők elé ne tegyünk zárt magas virágdíszet, mert nem tudnak beszélgetni. Az asztal lapjától számítva a 25 és 45 centiméter magasság közötti részt hagyjuk szabadon, vagy gyenge, áttetsző dísz kerüljön erre a területre.

88. Asztaldíszek a 2016-os mestervizsgáról



Baloghné Papp Dóra



Baumann Anikó



Blaskovics Kelemen Mónika



Jeszenszki Lia



Kunfalvi Melinda



Mátrai Adrienn

Ezért készítünk alacsony vagy kiemelt, magasított virágdíszet az asztalra. A túl illatos (pl. egyes liliomok) vagy bűdös (császárkorona, hagyma), a szirmát, levelét hullató virág maradjon ki az ajánlatból. Ügyeljünk a tartóedény vízállóságára, ne érjen túl az edény szélén a tűzőhab, nehogy szétáztassa az asztalterítőt. Tisztán dolgozzunk. Erősen festő, hulló szirmú virágokat (sötétlila lángvirág – Phlox, bordó bazsarózsa – Paeonia, nőszirm - Iris), bogyókat (érett fagyal, mahónia, alkörmös), a természetből begyűjtött, nem fertőtlenített kérget, mohos ágat (hangyák, bogarak miatt) ne használjunk. Ha virágot, szirmot szeretnénk az asztal közepére szórni, akkor az asztalon végigfutó textil asztalközeget (pl. 20-25 cm széles moiré szalag) tegyük alájuk. Az asztaldíszek biztosan álljanak meg a talpukon, különösen a magasak, mert az asztal és a terítő egyenetlensége, valamint a lökdösés következtében felborulhatnak. Ne készítsünk magas díszeket szélesen kihajló elemekkel, mert veszélyeztetjük velük az egyensúlyban maradási. Ha gyertyát is teszünk a díszbe, ügyeljünk a gyertyák egymástól való távolságára (min. 3-5 cm), és arra, hogy a közelükbe semmilyen könnyen meggyulladó alkotóelem ne kerüljön.

Az asztaldíszek alakja függ az asztal formájától, elrendezési módjától. A kerek asztalokra, középre helyezük, a négyszögletes asztalokra pedig középre hosszában rendezzük el a virágdíszeket, ügyelve és alkalmazkodva a terítéshez, étkezési módhoz. Az adott rendezvényhez válasszuk ki a virágkötészeti stílust, a virágok fajtáit, így adjuk meg arajánlatunkat. Egy rendezvény minden virágdíszre azonos stílusban, összeállításban, díszítéssel készüljön.

Az évek haladásával, a rendezvények, esküvők asztaldíszítési divatja is változik. A fehér mellett egyre több színes asztalterítéssel, így a hozzá alkalmazkodó virágdíszel is találkozunk. A jeles napok asztaldíszítései az adott ünnep jellegzetes virágait, virágdísz formáit, dekorációs

kellékeit tartalmazzák. Törekedjünk új ötletek kidolgozására, mivel a szabályok csak az alapokat jelentik, a virágkötő szabad alkotó tehetsége változtasson a hagyományokon és alkossa meg saját egyéni stílusát. A modernség és az ötlet ne csak asztalon szétszórt kellékekig jusson el, hanem az újdonság tartozzon a mester alkotóvilágához. Divatosak az egy szál asztaldíszek, de ezek sorozata teszi ünnepibbé a dekorációt. A 60-80 cm magasra kiemelt vékony szárú üvegpoharak virággal telt kelyhei és az üde, szellemes megoldású gyümölcstál díszek, mind a jövőt mutatják.

17. Növény-összeültetések a belső terekben

A növények mindig is körülvették az embereket, csak a mai rohanó világ távolítja el egymástól őket. Éppen ezért mindenki szeretne a saját környezetében egy kis zöldet látni, ezért sikeresek a faiskolai árudák, mert az emberek viszik a növényeket a kertjükbe, ezért fogy sok cserpes dísznövény, mert a cégek viszik az irodákba, a szállodák a szobákba, a lakosság, pedig az otthonába. Bármilyen módon, csak zöld növényekkel élni együtt, ez a cél. A virágkereskedőnek pedig egyre fontosabb pénzkereseti forrás, akkor is, ha a növények, főleg, ha szakszerűen ültették össze, sokáig életben maradnak. De az ápolást, fenntartást miért ne a virágkereskedő vállalná fel!

Növény beültetésnek, növény-összeültetésnek, növény aranzsmannak nevezzük, amikor különböző növényeket egy díszítő tartóedénybe, a kívánt körülmények megteremtésével összeültetünk. Az összeültetés lehet rövid időre szóló vagy tartós. A rövid időszakra, ideiglenesen összeültetett növénytálaknál a biológiai törvények kevésbé számítanak, inkább az esztétikai megjelenés fontos. A növénytartó edények, nagy vázák, tálak, hidrokultúrák tartók szerepet kapnak az összeállítások méreteinek meghatározásában, az arányok megteremtésében, az esztétikai megjelenítésben. Mindig a belső vagy külső térnek, az összeültetésnek megfelelő tartóedényt válasszunk. Egyszínű, a föld színeihez hasonlító színskálából válogassunk. A modern összeültetések műanyag tartói fiatalos hangulatot teremtenek. A fém tartóedények elegánsak, gazdagságot sugárzóak. A tartós összeültetéseknel a fő szerep a biológiai törvényeké és a helyszíne lesz.

Mielőtt elkészítjük a vevő megrendelésére a növény-összeültetést, fel kell mérnünk a terepet. A klimatikus (fény, hőmérséklet, huzat, légkondicionálás), a forgalmi (közlekedési útvonalak az adott helyen), a környezeti (károsító légszennyeződés), belsőépítészeti (a berendezés, a bútorok, a falak kinézete), fenntarthatósági (van-e lehetőség a növények ápolására, tápoldatozására, milyen beültetési mód a megfelelő) adottságokat vizsgáljuk meg. Semmiképp ne hagyjuk figyelmen kívül a lakásban élők, az irodákban dolgozók személyiségi vonásait, tulajdonságaikat, jellemüket, növény szeretettüket vagy utálatukat sem. A jól megtervezett növénytál a virágkötészeti vegetatív stílus szabályainak figyelembe vételével készül, azaz három fő növekedési pontot dolgozzunk ki. A legmagasabb a fővonal (8), a középső az ellenvonal (5) és a legkisebb a mellékvonal (3). Mindegyik pont, vonal a súlyának megfelelő növényeket kapjon. Nem csak magasságban, de térben is az aranymetszés szabályának feleljen meg a növénycsoport elrendezése. Ahogy a vágott virágok esetében, ugyanúgy a növényeknél is érvényesülnek a mozgásformák, tehát használjuk ki. A természetes megjelenésre törekedjünk, mintha az adott környezet egy darabkáját tettük volna a magas kaspóba.

Ugyancsak természetes anyagból készíthetünk támasztó, díszítő térelemeket, segítenek a növények felfuttatásában, háttérként szerepelnek, bromélia vagy orchidea fal készíthető velük, egységes megjelenést teremtenek, de számoljunk velük az arányoknál is. A biológiai törvények betartása elengedhetetlen a növények együttélése és a későbbi fenntartás szempontjából. Csakis egy termőhely típus növényeit használjuk együtt, különben rövidesen számolhatunk a beültetés tönkremenetelével, ami anyagi vonzattal jár, mert rövid időn belül ki kell cserélnünk a növényeket. Ugyanígy járhatunk, ha egyáltalán nem, vagy rosszul mértük fel az adottságokat. A trópusi fán lakó növények csoportja (epifiták) a broméliák, orchideák, belőlük kiszáradt, fertőtlenített fatörzsre, általunk készített tartószerkezetre készíthetünk dísz. A *Ficus lyrata* is hasonló helyről származik, de talajhoz kötött, ezért ültessük be, mellé kisebb csoportot állíthatunk össze *Philodendron*-ból, *Codiaeum*-ból, csüngő *Ficus pumila*-ból. Párás, félárnyékos, meleg helyre, például uszodába, a páfrányokból állíthatunk össze beültetést. Az étterem déli ablakában a kaktuszok, a pozsgás növények érzik jól magukat.

A növényeket *földbe* vagy föld nélkül, táptalajba, *hidrokultúrás* nevelési módon ültethetjük össze. A földbe történő ültetés fő szempontja, hogy a tartóedény alján alakítsunk ki egy kavicsból, agyag-granulátumból álló drén réteget, hogy a pangó víz a gyökerek alatt gyűljön össze, amivel csökkenthetjük a főleg tőzegből álló virágföld vízmegtartó és gyökérfojtó hatását. Ha a vevőnél túlöntözik a növény földjét, egyszerűen megfullad. Ezért fontos, hogy vásárlónkat meggyőzzük a szakszerű fenntartás fontosságáról, azaz a mi virágüzletünk végezze el a feladatot. A drén réteg és a föld közé tegyünk szűrő réteget (fátyolfólia, szúnyogháló), hogy a föld ne keveredjen össze a drén réteggel. Az összeültetés tetejét fedjük be semleges anyaggal (agyag granulátum, fenyőkéreg vagy kőzúzalék), hogy nedvesen tartsa a földet és esztétikus, szép legyen. A hidrokultúrás növénynevelésnél a növények semleges táptalajban (agyag-granulátum), egy betét cserépben vannak, s ez az egész külső borító kaspót kap. A rendszerhez vízmérce is tartozik, mutatva az aktuális vízszintet. A túlöntözés kiküszöbölhető. A tápanyag utánpótlás lassan feloldódó granulátum formájú növénytáppal történik, amit hathónaponként kell adni a növényeknek. Praktikus, esztétikus módszer!

Az elkészült munkákat adjuk át a megrendelőnek, de ne feledkezzünk meg az ápolási, fenntartási szaktanácsadásról sem

18. Az esküvői virágkötészet hagyományos és modern alkotásai

Nagymamák, dédnagymamák gyakran mesélnek az unokáknak a régi szép időkről. Majdnem mindig szóba kerül az esküvő szép emléke. Nagyrészt a virágkötőn múlik, hogy az emlékek szépek vagy bosszantók. Az emberek életükben általában egyszer esküsznek örök hűséget egymásnak. Az ünnep szebbé tételében a virágkötő, virágkereskedő és különösen a mester nagy szerepet kap. Olyan virágdíszeket kell készítenie, amelyről hosszú évek múltán is szívesen mesélnek a volt menyasszonyok.

18.1. Menyasszonyi csokor, menyasszonyi dísz

A kifinomult virágkötészeti munkák egyike, mert ezt a virágdísz-fajtát nézik közelről hosszú ideig. A menyasszony szinte egész nap a kezében tartja, és minden apró részletet megvizsgál, tehát igyekezzünk, hogy ne találjon benne hibát. Két csoportra bontjuk a korábban menyasszonyi csokorként nevezett esküvői virágdíszeket, mivel újabban sokféle, a csokorra egyáltalán nem hasonlító menyasszonyi dísz (jogar, legyező, stb.) is készítenek. A díszet egy

napig viseli az ara. Ha beleszámítjuk az előző, az elkészítés napját is, akkor két napot bírjon ki. Ezzel számolnunk kell a technika megválasztásánál. Az új technikai megoldások már hosszabb élettartamú csokor készítését eredményezik.

Mire figyeljünk oda a menyasszonyi csokornál? Csak friss, lekezelt áruból készüljön, és az esküvő napjára a legszebb nyílásban legyenek a virágok. Úgy dolgozzuk ki, hogy ne törjön el egy szál sem. Tartós legyen, ne hulljanak ki az alkotóelemek, ne legyen sérült növény benne, s a csokor se okozzon semmilyen sérülést. A menyasszony könnyedén tartsa, bármilyen technikával is készüljön, könnyű legyen. A technikai megoldásokat takarjuk el.

18.1.1. Előkészítési és megkötési technikák

A menyasszonyi dísz összeállítása előtt készítsük elő a kiválasztott virágokat, leveleket, indákat, kellékeket. A szárat tisztítsuk meg a levelektől, tüskéktől, vágjuk vissza, majd helyezük vízbe a virágokat, ne szárazon várják a megkötést, mert azután ugyanis hosszú ideig víz nélkül maradhatnak. A levelek felületét puha textíliával töröljük meg, vagy levélfénnyel fűjjük be, hogy csak éppen kis tompa fényt kapjanak. A liliomból és a hozzá hasonló virágokból a porzókat csipesszel vegyük ki, nehogy a menyasszonyi ruhát megfogja. (Ha a liliom virágpóra a ruhára kerül, nem kell mást tenni, hagyjuk megszáradni, majd ragasztószalaggal le lehet szedni.)

Következő lépésként a virágokat a csokorban, díszben elfoglalt helyük szerinti hosszúságra vágjuk vissza, s a tiszta asztalon rakjuk szét, hogy például a drótos technikai megoldásra előkészítsük. A virágszárak a megkötés helyéig érjenek, a többi rész drót lesz. Fontos a pontos kimérés, alak meghatározás, mert a levágás után már nem tudunk rajta változtatni. Az asztalra, formára kirakott virágok találkozási pontja lesz a megkötés helye. A menyasszonyi csokor készítéséhez jó minőségű szerszámokra van szükségünk, és jó pár nélkülözhetetlen segédanyagra, kellékre is: drótok, takarószalag, vatta, hideg ragasztó, kötöző, szalag, menyasszony csokortartó, viasz, gombostű, Gala Clip, dekordrót.

A virágokat drótozzuk meg, hogy a virágfej alsó részébe szúrjuk fel a hegyesre vágott 8-as, vagy 10-es drótot, és hosszan tekerjük végig a száron, majd takarószalaggal fedjük be. A drót végét is tekerjük be a szalaggal, mert jobban tapad. A másik módszernél pedig a szárat nem vágjuk le, csak meghajlítani szeretnénk, ezért azt végigdrótozzuk és takarószalagozzuk. A vattás technikánál a szárvégre vizes vatta kerül, amit takarószalaggal fedünk be, így a virág kis tartalék vízhez jut. A lyukas szárú virágokat, mint a szellőrózsa, a szárban felvezetett drót erősíti meg, majd vattázzuk és takarószalagozzuk be. A leveleket vékony dróttal, a főér mentén szúrjuk át, majd visszahajtva, a levélnyéllel együtt drótozzuk meg, így kapjuk meg a szárát. A levél bármilyen irányban hajlíthatóvá válik. A szirmokból készülő csokrokhoz (pl. glamelie) a szirmoknak nagyon vékony drótból készítsünk szárat az összeillesztéshez. A zuhatag csokrok apró virágai szár végét, hogy kevesebbet párologtassanak, mártsuk viaszba, megolvasztott gyertyába, ezzel lezárjuk a nyílást. Hasonló célt szolgál a Clear Life spray is. A virágra ráfújva, a pórusokat lezárja, így nem tud párologtatni, tartósabb lesz. Ne a kész csokrot, inkább a virágokat előre külön-külön fűjjük le. A tűzött menyasszonyi csokrokhoz áztassuk be a tűzőhab csokortartót. A masnikat, drótokat, leomló szalagokat, gyöngyfüzéreket, minden kelléket szintén előkészítve tegyük az asztalra a csokor megkötéséhez.

Többféle elkészítési technikát ismerünk (kötött, tűzött, fűzött, ragasztott), amelyekhez az előbb felsorolt, előkészített virágokat, kellékeket használjuk fel. A legegyszerűbb a *saját szárral*

kötött mód, ha a menyasszonyi csokrot, mint egy kézi csokrot készítjük el. A szára megmarad, így a szertartás után, s az esküvő eseményei közben is vízbe tehető. A *drótozott szárú virág* használatával a cseppformájú csokrok készíthetők el, hiszen a virágszárak meghajlíthatók. A *drótszárú, vattázott* vagy nem vattázott virággal, sokkal pontosabb, szebb csokor készíthető, mert a drótszárakat az összeállítás folyamán egymáshoz tekerhetjük, így már nem mozdulnak el, megmarad a csokor alakja.

A *tűzött* menyasszonyi csokor tűzőhab alapba készül. Előnye, hogy az alak könnyen kialakítható, a virágok vízhez jutnak, ezáltal tartós lesz. A gömb menyasszonyi csokrot a nyelétől megszabadított csokortartóba tűzzük.

A *fűzött* menyasszonyi csokor esetében a virágokat vékony dróra fűzve lógatjuk a csokorban. Így készülnek a zuhatag csokrok.

A *ragasztásos* technika a legújabb módszer, amit például a jogar és stóla esküvői díszeknél is alkalmazunk.

Bármilyen technikával is dolgozunk a csokorszár lezárásáról, díszítéséről is gondoskodjunk. Ez történhet levéllel, szalaggal, macifüvel, zsinórral és még sok mindennel. Lényege, hogy szép legyen a csokor, kényelmesen, kellemesen tarthassa a menyasszony, ne koszolja be a kesztyűjét. Ne csak a csokor szárát takarjuk el, de az alját is, hogy a technikai megoldásokat eltakarjuk. A menyasszony csak szép részeket lásson!

Az elkészült menyasszonyi csokrot nem adjuk át azonnal, így a virágüzletben a tárolását meg kell oldani. A technikának megfelelően különböző módon kezeljük, tároljuk a kész csokrot, de ügyeljünk rá, hogy közben friss és sérülésmentes maradjon. Saját szárral kötött csokrot vízzel telt vázában tarthatjuk, majd kis idővel az elvitel előtt vegyük ki a vízből, szárát szárítsuk le. Ne szorítsuk szalaggal össze a szárát, mert a csokor elveszti eredeti alakját. Ezt a műveletet ne a menyasszony előtt ejtsük meg. Más csokortípusokat párásítva, celofánba vagy selyempapírba csomagolva tároljunk. Vigyázat, a szalagokat és néhány kényes virágot nem lehet párásítani! A szalagot később kell behúzni a csokorba. Előnyös, ha hűtőszekrényben tároljuk virágdíszünket, kivéve, ha a csokor a hidegre érzékeny virágokból készült, mint a flamingóvirág (*Anthurium*), az orchidea, az örömke (*Eucharis*), stb.

A menyasszonyi csokrot nagy odafigyeléssel, gondos munkával kötöttük meg, így ne rontsuk el azzal, hogy a csokrot csak úgy odaadjuk annak, aki eljött érte. Gondoskodjunk a becsomagolásról, a szállíthatóságról. Ha ezt nem tesszük meg, a megrendelő legjobb esetben az autó ülésére fekteti, s akkor a csokor elveszti alakját, megnyomódik, a virágok megtörnek. Javasolt, hogy egy kartondobozt borítsunk be szép, egyszínű csomagoló papírral, felső kétharmadában lyukasszuk ki, ahová a csokor szárát tesszük. Így a dobozra fektetett csokornak nem eshet baja. Ezt az egészet még egyszer csomagoljuk papírba, védve a naptól vagy a hidegtől. Így már átadhatjuk!

Ne felejtjük el a menyasszonynak, vagy annak, aki jön a csokorért, megmutatni a menyasszonyi csokor, illetve dísz tartási módját, viselését. A jól elkészített csokor rossz tartásmóddal ellenkező hatást is kifejthet, nem díszít, csúfít. Szinte minden típust másként kell tartani. A csokrot a virágkötő úgy köti meg, hogy ha azt a menyasszony a kezében, 45 fokban megdöntve tartja, az esküvői dísz legszebb alakját mutassa. Másként kell tartani egy kerek csokrot, mint egy uszály csokrot, vagy éppen egy jogar díszet. Adjunk tanácsot a tartásmódra!

Sokan a szokásoknak megfelelően, az esküvő után háttal állnak a násznépnek, s eldobják a csokrot. A hagyomány szerint, aki elkapja, a következő évben férjhez megy. A szokás arra

figyelmezteti a virágkötőt, hogy stabil csokrot készítsen. Újabban a menyasszonyi csokor kicsinyített mását, az úgynevezett „eldobó csokrot” is elkészítjük, amit nyugodtan eldobhat a menyasszony. Az eredeti csokor megmarad szép emlékeknek.

A menyasszonyi csokor élete az esküvő végével nem fejeződik be. Még jó pár napon keresztül díszíthet a lakásban, de ahhoz a menyasszonyt a fenntartásáról tájékoztassuk. Hogyan kell vízbe tenni, a tűzött technikával készülnél hogyan pótoljuk a vizet, és így tovább. Vannak cégek, akik az örök tartósítással foglalkoznak. Egyik módszer a fagyasztásos kiszáritás, másik a glicerines tartósítás. Otthoni megoldás az egyszerű kiszáritás, így a csokrot üvegbúra alatt vagy mélyített képkeretben tartják.

18.1.2. Arányok, mozgásformák, a menyasszonyi ruha és a csokor viszonya

Az emberek különböznek egymástól, így a menyasszonyok sem egyformák. Minden menyasszonyhoz az egyéniségének megfelelően más-más csokor illik. Mit vegyünk figyelembe, hogy személyre szóló legyen? A csokor, a menyasszonnyal együtt harmonikus egységet képezzen, de teljesítsük is a menyasszony kéréseit a csokorral kapcsolatosan. A menyasszonyi ruhához (szabásvonal, stílus, szín, anyag, díszítés) illő dísz készüljön, a menyasszony személyes kisugárzását, megjelenését vegyük figyelembe (haj, szem, smink, alak, stb.). Továbbá, csokrunk aránya egyezzen meg a menyasszony és a ruha adta arányokkal, de az is fontos, hogy kézben szeretné tartani, vagy ruhán hordani a díszet? További kívánalmak a csokorral, díszsel szemben: a csokorban lévő anyagok színharmóniában legyenek, az arányok a csokron belüli részek között is érvényesüljenek, és igazodjanak a csokorformához. Következésként ragaszkodjunk a kiválasztott stílushoz, a dísz alkalmazkodjon az esküvő jellegéhez is. A virágokat csak a saját mozgásformájuknak megfelelően használjuk fel, esetleg kivétel lehet a fűzött és ragasztott technikával készült esküvői dísz.

18.1.3. A menyasszonyi csokrok, díszek szimbolikus jelentése

A virágkötészet történetében végigkísérhettük a virágok, növények és az emberek kapcsolatának fontos elemét, a szimbólumokat. A menyasszonyi csokrok, díszek virágainak, anyagainak, formáinak is megvannak a kultúrtörténeten alapuló jelentései, amelyek az ifjú pár számára, ha hisznek benne, hatással lehetnek, így ezekről is érdeklődjünk náluk. A fehér szín a tisztaságot, átláthatóságot és igazságot jelöli, a piros ebben az esetben a szerelem és a szeretet színe. A menyasszonyok többsége a fehéret szereti, mert az ártatlanság jele is, mások a piros rózsacsokorhoz ragaszkodnak, hogy szerelmüket bizonyítsák. A kék a hitet, a zöld a reményt, életerőt, a színes a vidámságot a pasztellszínek a törékenységet, az érzelmességet jelentik. A kinyílt virágok általában az életkedvvel, a szeretettel, a rózsza a szerelemmel, szenvedéllyel azonosíthatók, a mirtusz évezredekén keresztül, mint esküvői virág, szintén a szerelemmel kapcsolható össze. A szalag az örökké való összekapcsolódás, a gyöngy, a díszdrótok (fém) a szerencse és a gazdagság jelképei. A szív alak egyetemesen a szerelmet jelenti, a gömbforma az egység és a burokba zárt szerelem, a gyűrű a szétörhetetlen kapcsolat, az elkötelezettség, a koszorú pedig a végtelen szerelem szimbóluma. A szimbólumok országonként és tájegységenként változnak. Például nálunk, ha a gyűrű eltörik, a kapcsolat megszakad, de ha nem megy fel az esküvőn a vőlegény ujjára, akkor az asszony lesz az úr a házban. A rizs vagy a virágszirom szórása gazdagságot jelent, a gyöngy, pedig a szerencse „elgurulását”. Mindegy, a lényeg, hogy az ifjú pár szép virágdíszekben gyönyörködjön.

18.1.4. Menyasszonyi csokor és dísz típusok

A virágkötészet szakirodalmában sokféle csoportosítás található, ami a szerzők egyéni megítélésétől függ, így lehet az alak, a felhasznált virág, a funkció, a technikák és a stílusok szerint is csoportosítani. Az áttekinthetőség miatt válasszuk az utóbbit.

18.1.4.1. Dekoratív stílus

A kerek menyasszonyi csokrok és díszek (zárt, laza, biedermeier, struktúra, glamelie, rosamelie, lilimelie, koszorú, gömb) a virágüzletekben a leggyakrabban megrendelt típusok; oka egyrészt a hagyomány, másrészt a leegyszerűsödött alak, harmadrészt ezek illenek a legjobban az esküvői ruhákhoz, talán még az ár is szerepet játszik, mert viszonyítva a többihez, olcsóbbak. Elkészítésük egyszerű, mert saját szárral megköthetők és tűzhetők is (zárt, laza, struktúra, biedermeier), illetve drótszárral készíthető a biedermeier és a szziromból összeállítottak, vagy a koszorú ragasztható. A kerek csokrok szára rövid. Mindenképpen kör alakú legyen a felülnézete, a benne lévő indák, hajtások, levelek, szalagok ezt kövessék, de ki is hajolhatnak belőle, ha a menyasszonyi ruha vonala ezt megengedi. Szemből nézve a szár és a felső félgömbszerű rész aránya 1:1. A felső rész optimális magassága a csokor teljes szélességének egyharmada legyen. A magasság a szélesség méretének feléig is elmehet, de ekkor már félgömb az alakja. Az anyagokat szorosan (zárt) és könnyedebben (laza) is elrendezhetjük, de a befoglaló formát tartsuk meg, ne legyen benne mélyebb és magasabb felület. Az alkotóelemeket úgy rendezzük el a nagyság, a szín és az alak figyelembevételével, hogy az optikai egyensúlyt megkapjuk. Az anyagok elosztásánál ügyeljünk arra, nehogy négyzetes optikai megjelenése legyen, ezért kettes és négyes számú hangsúlyos elem ne legyen benne, de hármas, ötös, hatos, hetes már lehet. A csokor közepén lévő, hangsúlyos virág megnöveli hatását. A kerek csokrok szimmetrikus felépítésűek. A kerek alakot levél- vagy textilmandzsettával, körbefutó szalaggal, indával, vagy más anyaggal tovább erősíthetjük. A kerek menyasszonyi csokrok általában rövid ruhához, de az empire és biedermeier stílusúak a hagyományos, széles, romantikus ruhákhoz is illenek.

A zárt felületű kerek csokorban a virágok szorosan egymás mellett, elszórtan állnak, nem képeznek csoportokat. A csokor egynemű virágokból is elkészíthető, akkor a mandzsetta mindenképpen szükséges. A félgömb alakú, azonos virágokból, általában rózsából álló csokor az empire forma.



89. Zárt felületű kerek menyasszonyi csokrok

A *fellazított* vagy *laza* felületű kerek csokrok esetében arra vigyázzunk, hogy csak a tömeget adó és kitöltő virágokat használjuk hozzá, a felfelé törekvő és a különleges vonalú virágokat ne tegyük bele. A tűzött kerek csokroknál először az alakot megadó végpont virágok kerüljenek bele, majd a köztük lévő területeket töltsük ki, így biztosan kerek lesz a csokor.

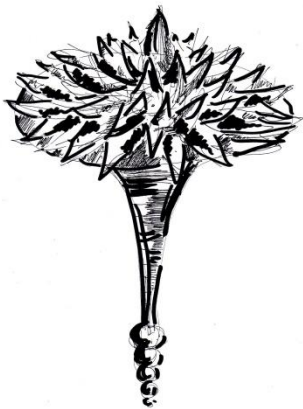
A *biedermeier* csokor egyértelműen a hagyományos, 1850-es évekből származó csokrot jelentse, a középvirággal és különböző virágokból álló örvökkel. Egyszerűbb tűzött technikával elkészíteni, de a hagyományos drótszáras módszerrel kecsesebb szárat kapunk. Igaz, a virágok így nem jutnak tartalék vízhez, de olyan szorosan állnak egymás mellett, hogy nem történik semmi bajuk az esküvő befejezéséig. Ajánlott a Clear Life vagy bármilyen tartósító spray használata. A mandzsetta mindenképpen szükséges, ahogy a csokorban lévő masnik és a kiomló textilszalag csíkok is, mert csak így lesz eredeti biedermeier.

A virág és zöld csoportokból álló kerek *struktúra* menyasszonyi csokor felülete zárt, de az egyes csoportok szintben elmozdulnak. A csoportokat levelekkel, fűszálakkal, textilszalaggal is elválaszthatjuk egymástól, így jobban előtűnnek az egyes szerkezeti elemek. Kötéssel és tűzött technikával is elkészíthetjük. Mandzsettát tehetünk hozzá, de masnit nem, mert a struktúrákat megzavarja.



90. Biedermeier menyasszonyi csokrok kötött és tűzött technikával készítve

A *glamelie*, a *rosamelie* és a *lilimelie* egyazon drótos technikával, vagy a fogvájó pálcikás módszerrel, illetve ragasztással készíthetők el. A csokor alapja egy adott virág (kardvirág - *Gladiolus*, rózsza - *Rosa*, liliom - *Lilium*) szirmaiból a kamélia (*Camellia* – kamélia, teacserje - idegen nyelven *Camellie*, *Camelie*) virágjára hasonlító nagyobb, menyasszonyi csokor nagyságú virágot hozunk létre. Az új virág egyharmad olyan magas legyen, mint amilyen széles. Több, azonos virágfaj szirmait nagyság szerint különválogatjuk, majd egyesével vagy kisebb csoportokban vékony, 0,5-ös zöld dróttal megerősítjük. Ez lesz a szára. Az összekötést a legkisebbekkel kezdjük, majd lefelé haladjunk az egyre nagyobb virágszirmok hozzádrótozásával. A végén szép nagy virágunk lesz, amihez mandzsettát készítsünk és finom, vékony szalagokkal díszítsük. A csokor drótszárát takarószalaggal és textilszalaggal tekerjük be. A ragasztásos technikánál kartonlapból, textíliával bevont kör alapot készítsünk. A csokor elkészítését körbe a nagy, külső szirmok felragasztásával kezdjük. Folyamatosan haladjunk befelé a minél kisebb szirmokkal, amíg a sűrűn felragasztott szirmok nem alkotnak virágot. Az előzőhöz hasonlóképpen díszíthetjük. A fogvájós technikánál menyasszonyi csokor alapot (mikrofon) használunk, amibe a virágszirmokat a már ismert sorrendben fogvájóval a tűzőhabba rögzítjük. Vékony drótból készült „U” dróttal is megtehetjük ugyanezt.



91. Lilimelie

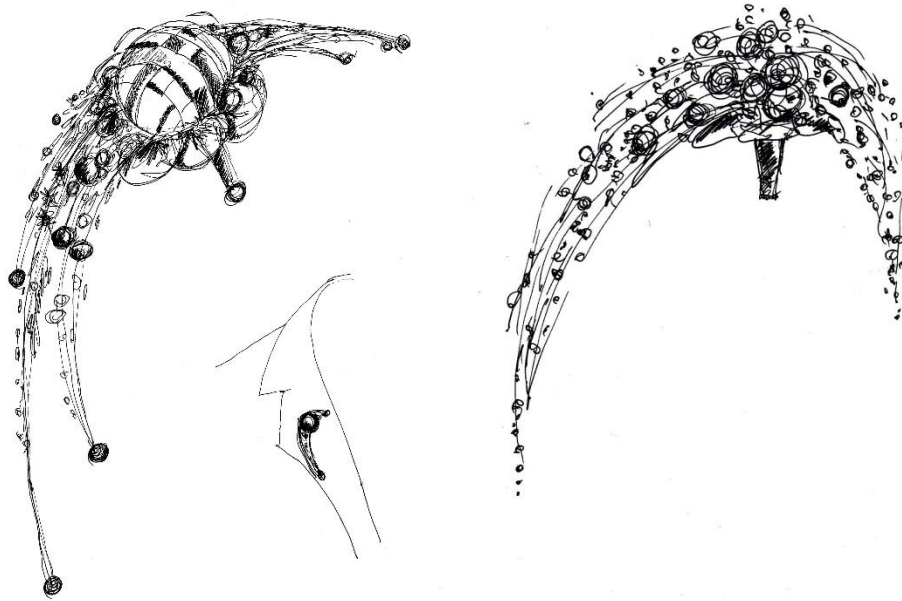
Kerek alakja miatt került ebbe a csoportba *menyasszonyi koszorú*, amit az ara a kezében, maga előtt tart. Az önmagába visszatérő kerek forma az örök szerelmet szimbolizálja az esküvői virágkötészetben. A kb. 25-30 cm külső átmérőjű koszorút fonással és szövással készítjük el. Könnyű, áttetsző, laza szerkezetű legyen, ami illik a menyasszonyi ruhához. Először a laza alapot fonjuk össze erősebb indából (Stephanotis floribunda - koszorúfutóka, Hoya carnososa - viaszvirág, Jasminum polyanthum - jázmin, Muehlenbeckia complexa - keserűporclián, stb.). Azután szőjük át vékonyabb hajtásokkal, díszítő kellékekkel, apró virágokkal (Hydrangea - hortenzia, Stephanotis, Lathyrus odoratus - illatos lednek, csokros rózsza, stb.). A könnyedséget a koszorú belső körének, a megszokottnál (1:1,6:1) nagyobbra (1:3:1) készítésével fokozhatjuk. A koszorútest minden részében egyenletes legyen, csak így kapunk kerek alakot. A gyengébb és erősebb virágok, zöldek ritmusos váltogatásával megnő a díszítő érték. Az élő anyagok vízellátását a koszorúba jól elrejtett, bedíszített fiolákkal vagy a virágszárak bevattázásával oldhatjuk meg. A masnit vagy más fajta szalagdíszítést a koszorú felső részén, a megfogásnál, vagy vele szemben alul helyezzük el. Oldalra ne kössünk díszítést.

A *gömb csokor és dísz*, a kerek esküvői díszek különös csoportja, amit, ha a menyasszony a kezében fog, akkor csokor, ha meg szalagon lóg, vagy tenyéren tartja, akkor dísz. A gömb csokor alkotóelemei egyenlő távolságra vannak a középponttól. A beáztatott, alul is rácsos Lady I tartóba először az alakot meghatározó virágokat tűzzük be, majd a köztes részeket töltjük ki. A tartó nyelét, fogóját takarjuk be, díszítsük fel előre. Fűvekből, pálcákból hosszú, dróttal dekorált szárat is készíthetünk előre, mert a kész csokornál nehézkes már megtenni. Szalagot csak a tartó és a virággömb találkozásához tegyünk. A dísz elkészítésének módja egy kicsit más. Fogjunk egy, a csokor nagyságától függő méretű tűzőhab gömböt (7 vagy 9 cm), amibe szúrjunk be egy Oasis tüskét. A tüske lyukain keresztül, kétágú vastag hosszú drótot szúrjunk át. A tűzőhab gömb másik oldalán ugyancsak egy, a tűzőhab felé álló tüskén húzzuk át, amit a gömbbe nyomunk vissza. Ezután a drót két szálát összetekerve készítsünk egy hurkot, amihez a gömböt tartó szalagot rögzíthetjük. Fontos a két tüske használata, mert különben a drót átszakítja a tűzőhabot és leesik a dísz. A tüske helyett kicsi, keresztbe tett ágdarabokat is használhatunk. Áztassuk be a tűzőhabot, s menyasszony csokortartó állványra felfüggesztve, megkezdhetjük a virágok, zöldek betűzését. A kész virággömböt kívülről vékony indákkal, dekordróttal körbefoghatjuk, növelve a díszítő hatást.



92. Gömb menyasszonyi csokor és dísz

Az *ívelt menyasszonyi csokrot* korábban angol vagy félhold alakú menyasszonyi csokornak neveztük. Az idők folyamán változott a technika, de a csokorforma megmaradt, s az összefoglaló név az „ívelt” lett. Mint egy híd vagy az esernyő íve, kell a csokor alakját megalkotnunk. Az ívek csokronként változhatnak, azaz laposabbak vagy meredekebb ívesek is lehetnek. Az arányok minden esetben érvényesüljenek. Az alkotóelemeket sűrűn és lazán is köthetjük. A laza elrendezésnél ügyeljünk arra, hogy az ívek felismerhetők legyenek. A nagyobbik ív kerüljön a menyasszony csokrot tartó kezének külső oldalára, ezért mindkét oldalt jól dolgozzuk ki. Az ívek a középső részből folyamatos átmenetet képezzenek egészen a csúcsig. A csokrot szimmetrikus és aszimmetrikus elrendezéssel is felépíthetjük, de dinamikusabb csokrot kapunk az aszimmetrikus megoldásnál. Az aszimmetrikus ívelt csokor rövidebb szára az 5 egység, s a hosszabb a 8 egység. A csokor középső része 3 egység magas legyen. A nagyobb, nehezebb virágok a középső súlyponti részbe kerüljenek. Drótozósos, kötött és tűzött technikával is elkészíthető. A tömör csokor a hosszadalmas, drótos vagy drótos és vizes vattázott, jellegzetes angol menyasszonyi csokorkészítési móddal készül, amikor minden egyes apró alkotóelemet önmagában vagy kis csomókba szedve, vékony dróttal megdrótozzuk, bevattázzuk, vízbe mártjuk, takarószalaggal betekerjük, azaz szárat készítünk. Az íveknek megfelelő hosszúságú, vastagabb, takarószalaggal betekert drót alapra tekerjük rá az alkotóelemeket, a kis csomókat, majd ezt a két fél ívet rögzítjük egymáshoz. Végül a két ív közötti részt töltjük ki az előre feldrótozott virágokkal, csomókkal. A csokor alján látható drótokat, drótszárakat levelek ráragasztásával takarjuk el. Szalaggal, gyöngyökkel díszíthető. (Diana hercegnő menyasszonyi csokra is így készült.) A laza technikai megoldás, a kézben kötött csokroknál már ismertetett módon történik, hogy előre elkészítjük a keretet, amit kitöltünk virággal, zöldekkel, majd a spirálisan összerakott szárat egy helyen megkötjük. Ebben az alkotórészek saját mozgásformájuknak megfelelő helyre kerüljenek. Hasonlóképpen készíthetjük el a tűzött technikával is. Ebben az esetben a tűzőhab menyasszonyi csokortartó a bázis, de könnyebb a dolgunk, ha az íveknek megfelelő keretet készítünk, s abba húzzuk be a virágokat. A rövid ívekkel készült csokrokat rövidebb ruhákhoz, s ahogy nyúlnak az ívek, ugyanúgy nőhet a menyasszonyi ruha hossza és szélessége is.

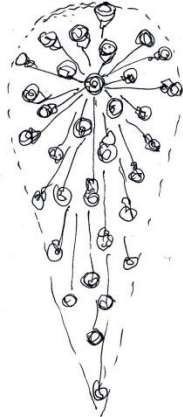
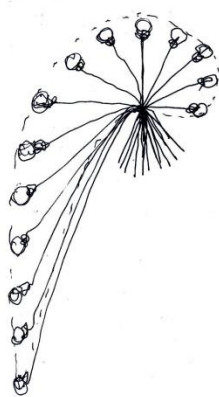


93. Ívelt menyasszonyi csokor „Typha” gömbbel, illetve rózsával

A cseppformájú csokor és toboz formájú dísz valójában két különböző, dekoratív, azaz főként szimmetrikus esküvői virágdísz, de alakjuk miatt kerültek egy csoportba. A szabályos zárt formában a virágok elrendezésével teremthetünk mozgalmasabb aszimmetriát. A fordított csepp alakú menyasszonyi csokornak felül van a gömbölyded része, s lefelé keskenyedek el. A második leggyakrabban forgalmazott csokorfajta. Talán romantikus alakja miatt kedvelik a menyasszonyok. Lehet tömör (drótozva, vattázva) és laza (kötött és tűzött) elrendezésű. A stíusból adódóan a virágokat a formának rendeljük alá, csupán kitöltő szerepet kapnak. Egy kerek csokorból indul ki a lefelé hajló, íves elem, ami akkor szép, ha a két rész között folyamatos az átmenet. A csokor teljes hossza 8 egység, a kerek rész szélessége 5 egység és oldalról nézve a magassága 3 egység. Alapértelmezésben a szár is 3 egység, hacsak nem találunk ki valamilyen látványos szár meghosszabbítást. A zárt cseppformájú csokor, a tömör ívelt csokor összeállítására szerint történik, csak a két ív helyett egyet készítünk, s az lefelé hajlik. A kézben kötött cseppformájú menyasszonyi csokor elkészítése komoly felkészültséget követel, mert egy spirálisan elrendezett szárú csokrot kell határozott alakra kötni. A csokor megkötését a leghosszabb szárú, lefelé hajló virágokkal kezdjük. Az alakra való hajlításához a megfogás helyénél a virágszárakat vastagabb (3-10-es) zöld dróttal meg kell erősíteni, majd takarószalaggal befedni. Még a rózsaszárak is a kívánt ívre hajlíthatók. A kisebb fejű virágok a csokor külső részeire, míg a nagyobbak egyre beljebb, a súlypont közelébe kerüljenek. Amikor elkészültünk a fő vonal összerakásával, akkor folytassuk az oldalonvalakkal és a kitöltő virágokkal. Csak a végén, amikor már minden alkotóelem a csokorban van, kössük össze. Dekoratív csokor, ezért szalaggal, díszítő kellékekkel gazdagíthatjuk. A csokorszár tartsa meg a spirális, kicsit szélesebb elrendezést, mert ha összefogjuk a szárát, akkor a szépen megkötött csokor is megváltozik, összeugrik, elveszti a csepp alakot. Tűzött technikával is megoldható a csokor elkészítése. A beázott csokortartó szárrészét fedjük be, díszítsük fel. A csokrot a leghosszabb szárú virágokkal kezdjük, hogy a virág szárvégét megdrótozzuk, a drótot a tűzőhabon átszűrjük, majd a hab másik oldalán a műanyag rácstra a levágott drótvéget

visszahajlítjuk. Így biztosan nem esnek ki a virágok, zöldek. Ügyeljünk arra, hogy a virág szára a tűzőhabban legyen, ne húzzuk túl rajta. A csokortartót úgy fogassuk be az állványba, ahogy a menyasszonynak tartania kell, mert erre a formára készítjük a csokrot is. Ezután a szélső és magassági pontjai következzenek, majd a már ismert módon az alakzat kitöltése. Szintén díszíthető típus. A cseppformájú csokrok hosszú, keskeny szabású ruhákhoz ajánlottak, de ha a csokrot szélesebbre és hosszabbra készítjük, akkor a terebélyes esküvői ruhákhoz is illik.

A *toboz* formájú dísz is fordítva kell néznünk, ha szeretnénk megnevezni az alakját. Valójában egy fordított kúp, ami felül gömbben végződik, nagyon hasonlít a cseppformájú csokorhoz, de a virágok teljesen körben vannak. A technikai megvalósítása a gömb díszhez hasonló. Ugyanúgy készítsük elő a gömb tűzőhabot vagy a nyelétől megfosztott rácsos menyasszony csokor tartót (mikrofon), de a lefelé eső részre olyan hosszú zsinórt erősítsünk, amilyen hosszú toboz díszet szeretnénk. Alaphelyzetben a toboz hosszúságának (8) mindösszesen 1/3-ad része legyen a felső rész átmérője (3), mert tömör, és így válik kecsessé. A hosszanti méret növelésével a gömb rész átmérője ne arányosan növekedjen, mert nagyon széles lesz. A hosszú zsinóron a dísz megkötését úgy kezdjük el, mintha tekercsdróttal tömör girlandot kötnénk, majd felfelé haladva folyamatosan szélesítsük. Jó szorosan kössük meg a girland részt, nehogy az esküvő közben széthulljon, ezért ajánlatos időközönként megkötni, majd új szállal ugyanonnan folytatni, elkerülve a teljes lebomlást. Amikor elérjük a tűzőhab gömb alját, ugyanazokkal az anyagokkal folytassuk a gömb rész betűzését, kialakítását, mint amiből a kiszélesedő girland készült. A girland rész és a tűzött rész között szép, folyamatos átmenet legyen. Ne készítsünk túl nehéz tobozt, mert a menyasszonynak fárasztó egész nap tartani. Külön ne díszítsük, elegendő a felső tartó rész dekorálása, ahová vékony szalaggal betekert gyűrűt, díszes gömböt tehetünk, hogy könnyebb legyen tartani. Romantikus ruhákhoz illik a legjobban.



94. Fordított csepp alakú menyasszonyi csokrok és arányaik

Vizesés, zuhatag (kaszád), muff, stóla, uszály esküvői díszet külön megbeszélés alapján készítünk, egyáltalán nem a mindennapi rendelések sorába tartoznak, de a mesternek mindent ismernie kell.

A *vizesés* csokor a könnyedén, lazán leomló virág és indatömeg látványáról kapta nevét. A fentről folyamatosan folyó víztömeg képe jelenik meg az egymást követő virágok és zöldek

folyamatában. A menyasszonyi dísz születése a XIX. század második felére tehető, s mindvégig kitartott, virágkorát az 1920-as, 1930-as években élte, de az 1980-as évek végén visszatért a porondra. Az előről kissé a cseppformájú menyasszonyi csokorra hasonlító szimmetrikus összeállítás arányaiban és méreteiben nagyobb annál, ezért eredeti szárral (drótozott) kézben kötjük meg. A csokor széle nem zárt, de mégis határozott alakot mutat. A csokor felső részéből szép átmenettel menjünk az alsó csúcsig. A nagyobb virágok felülre, a megfogás helyéhez kerüljenek, minél lejjebb megyünk annál kisebb virágok, bimbók következzenek. A sok virág és zöld miatt menyasszonyi csokor tartóba nem tűzhető. A cseppformájú csokornál megismert technikával készítsük el, kivétel, hogy a csokor kötése közben hosszú indákat, zöldeket és szalagokat is kössünk bele. Jellemző virágai: rózsza, liliom, frézia, préritárnics, illatos lednek, fátyolvirág, de a modern kivitelezéshez bármilyen virág felhasználható. Hosszú zöldek töltik ki a csokrot, amiket manapság díszítő kellékekkel is pótolhatunk: aszparáguszok (*Asparagus setaceus*, sprengeri, plumosus, asparagoides), borostyán, koszorúfutóka, *Rhipsalis*, stb. Nagy szerepet kapnak a fűzött kellékek, a gyöngysorok, tülcsíkok, a szatén szalagok és minden más leomló kellék. A csokor szárát egy helyen kössük meg, mert az összefogott szár, bármennyire is megdrótoztuk a virágokat, összehúzza a csokrot. A csokor befejezéseként nagyobb levélből vagy textíliából készítsünk mandzsettát. Sajnos, a sok alapanyag miatt viszonylag nehéz csokor, ezért jól gondoljuk meg, milyen nagyságút készítünk. Lehet, hogy a vastagabb szárú virágokat csak drótszárral lehet a csokorba tennünk.

A *zuhatag* vagy *kaszkád* csokrok esetében, mint a természetben, a víz egy-egy kősziklán vagy a barokk kertben épített lépcsőfokon megtörve omlik alá. A csokorban a virágok is ezt a lépcsőzetes mozgást kövessék. Elkészítése megegyezik a vízesés csokor összeállításával, de a dekoráció is kövesse a lépcsőzetes lejtövetelt.



95. Zuhatag menyasszonyi csokrok

A hideg téli napok kedvelt kézmelegítője a hölgyek számára az állatprémből készült muff. A *muff* esküvői dísz alapja egy általunk készített henger (kartonpapír, drótháló), amiről a virágok előre leomlanak. Keskeny esküvői dísz, amelyben az unalmas folyamatot a virágok méreteinek ritmikus váltakoztatásával tehetjük izgalmassá. Készítsünk egy, de maximum két kézfejnyi

széles kartonpapír vagy csirkeháló hengert, amibe a kéz könnyen befér, de nem is túl laza, nehogy a virágok súlyától előrebukjon. Ezt különben megakadályozhatjuk, ha szalaggal bevont drótból ujjtartót szerkesztünk rá, amibe a menyasszony bedugja az ujját, és kényelmesen megtarthatja a díszet. Másik megoldásként nem látszó ellensúlyt szerkesztünk a másik oldalra. Mindkét változat belsejét széles textilszalaggal béleljük ki. Ha a csirkehálót használjuk, akkor ne csak a henger méretét vágjuk le, hanem egyben a lelógó részt is, mert szerves eleme lesz. Erre ragasztjuk majd a virágokat. A hengeres részbe a csirkeháló négyzetes rácsszerkezetébe, egészen az alsó végéig, fűzzünk fűszálakat, hosszabb leveleket, selyem szalagot, más kiegészítő kelléket. Ez lesz az alap, amire a virágokat, indákat ragaszthatjuk, vagy vékony (0.25-0.30) arany, ezüst vagy bronz-színű dróttal feldrótozhatjuk. A virágfejek szárvégét mártsuk meleg viaszba, hogy lezárjuk, de a Clear Life sprayt is használhatjuk. A másik megoldásnál a papírhengert vonjuk be textíliával vagy levelekkel (nyuszifül, borostyán, macifű), és szerkesszünk hozzá valamilyen hálós anyagból leomló részt is, amibe a virágokat befűzhetjük, illetve ráragaszthatjuk. A dísz hosszú, egyenes vonalú menyasszonyi ruhához illik.

A stóla valójában egy vállra vethető hosszúkás női kendő, amit a virágkötészetben, mint *stóla* esküvői díszet, vékony virág girlanddal, fűzérrel oldunk meg. Lazán, egymásba átfűzött vékony indákból állítsunk össze egy keskeny girlandot, amit drótozzunk és ragasszunk rá egy szélesebb textilszalagból és tüllből készített stólára. A menyasszonyhoz csak a textíles rész érjen! A virágokat és a kiegészítőket a girlandba fűzzük bele. Szép szaténszalagokkal díszíthetjük. Nagyon stabilra készítsük, mert a menyasszony a vállára veti, vagy húzza maga után, tehát komoly próbának teszi ki. Kecses, elegáns dísz, ami romantikus ruhához való.

Az uszály, hajó által vontatott motor nélküli hajó. A virágkötészetben azt nevezzük *uszály* dísznek, amikor a menyasszony maga után húz egy elkeskenyedő girlandot, egy keskeny, hosszú kúp alakú virágdíszet, egy szélesebb, virággal leragasztott fátyolszerű anyagot vagy egy hosszú dekordrót szálakra fűzött köteget. A lényege, hogy olyan hosszúra készítsük, amit a menyasszony maga után húzhat, ezért törékeny virágok ne legyenek benne. Nem lehet rövidebb 1.5 méternél. Kecessége megőrzése érdekében a menyasszony kezénél lévő legszélesebb rész se legyen 15 centiméternél szélesebb. Az egész díszet organza vagy tüll burokból tegyük, így kevésbé sérül. Egyenes vonalú menyasszonyi ruhával viselhető dísz. A földre érő rész alját levéllel díszítsük csak, virágot ne tegyünk oda, mert úgyis összetörik, sérül.

Az esküvői díszek közül a jogar, a tölcser és az orsó a különleges csoportba tartoznak. A *jogar* dísz, a mai esküvőkön a szerelem uralkodását szimbolizálja. Elegáns megjelenésű, könnyen kézben tartható. A virágos gömb vagy ovális dísznél négyszer, hatszor hosszabb rúd végén helyezkedik el a virágdísz. A rudat díszítsük fel szalagokkal, gyöngyfűzésekkel és szép zsinórokkal, hogy a gazdagságot sugározza. A gömb, illetve ovális alakot menyasszonyi csoportartóba tűzzük, vagy hálós formát készíthetünk, amire ragaszthatjuk a virágfejeket, díszítő kellékeket. Sokféle dekorációs elemmel gazdagíthatjuk. Igazi, nemes, uralkodói jelkép lesz. A rúd, a virág- vagy a levélgömbön átmegy, ekkor a gömb feletti része a gömb alatti rész 1/3 legyen. Természetesen mindkét rúdrészt külön-külön impozánsan díszítsük. Apróság, de ügyeljünk a díszített rúd és a jogar gömb virágainak színharmóniájára.

Az *orsó* alakú esküvői dísz hasonlít a jogarhoz, de alakja hosszúkás, amit a folyamatosan egymásra tekert dekordrótokkal és indákkal kapunk meg. A virágokat egy-egy dróttekerés közben rakjuk be, így a dróttal rögzíthetők. A lazán tekert drót adja az orsó alakját, amelyben a virágok, levelek, indák víz nélkül vannak, tehát érdemes a Clear Life sprayt használni. A bot

végét gyönggyel dekoráljuk. Az orsó a bot felső egyharmadán helyezkedjen el, amit még külön, vékony, lelógó szatén szalaggal díszítsünk.

A *tölcsér* és bőségszaru alakú menyasszonyi dísz előre gyártott műanyag vagy fóliával bélelt papír tölcsérbe készül. Külsejét díszítéssel tegyük ünnepivé. A tölcsérbe vizes menyasszonyi csokor tartót rögzítsünk (ragasztással vagy drótozással), s a virágokat, zöldeket ebbe tűzzük. Az esküvői díszben felfelé ne álljanak virágok, inkább a tölcsért töltsék ki, valamint lefelé omoljanak (bőségszaru). Gyöngyben végződő, könnyed organza szalagokkal lazíthatjuk.

18.1.4.2. Vonalas-grafikus menyasszonyi csokor és dísz

A vonalas-grafikus stílusban megkötött menyasszonyi csokrok könnyedek, lazák, elegánsak. Minden virág, kellék szabad mozgásvonalaiból áll össze. A grafikus megjelenésű alkotóelemeket egyedi vonalaikkal, mozgásirányukkal, alakjukkal alkalmazzuk. A formák és vonalak kerüljenek előtérbe a jellegtelen virágfoltokkal szemben. Ebből adódóan a növények kiválasztásánál a különös mozgásformák a fontosak, a kellékeket drótozzuk meg, ha egyedi irányultságot szeretnénk nekik adni. A csokorformának megfelelően válogassuk ki a virágokat, leveleket, indákat, ha lehet, akkor a kellékeket is. A természetes vonalából felépített vonalas-grafikus menyasszonyi csokor a legszebb.

A vonalas-grafikus menyasszonyi csokor jellemzői a következők: az alkotóelemeket szabad terekben rendezzük el, amiről már felismerhető a stílus. Kevesebb virágból is elkészíthető, így kedvezőbb árú lehet. Ellentétes formák és mozgások ugyanabban a csokorban felhasználhatók, sőt hatásfokozók (pl. tömör gömb és vékony, hajlékony vonal). Azonos irányt mutató vonalak összerakhatók, erősítik egymást. Többségében aszimmetrikus csokrokat készítünk ebben a stílusban. A növények vonalait mesterségesen megváltoztathatjuk, például a zsurló (*Equisetum*) szárába drótot szúrunk fel, s összetekerjük. A mesterséges kellékek kövessék a virágok vonalrendszerét, ugyanabba az irányba mutassanak. Előre tervezzük meg a csokorformát, és a rajzunkhoz igazítsuk a beszerzést. Csak a csokorba illeszthető virágokat vegyük meg. A vonalas-grafikus menyasszonyi csokrok bármelyik technikával elkészíthetők, de kikötés, hogy laza szerkezetű és vonalrendszerű legyen. Legyenek karon fekvő vagy leomló alakúak, egyaránt az egyenes szabású menyasszonyi ruhákhoz valók.

A *karon fekvő* grafikus csokor egyenes vonalából áll, készüljön kálából vagy Steel-Grass (*Xanthorrhoea australis*), illetve „Typha” (*Aristea confusa*) kötegből, amit ráragasztott orchideákkal és gyöngyökkel díszíthetünk. A csokorban lévő kálák szárvégét mindenképpen zárjuk le, mert maradandó foltot hagy a ruhán. Ezért takarószalaggal fedjük be, illetve textilszalaggal dekoráljuk.

A *grafikus leomló* csokor az 1980-as években élte virágkorát. Igen sok élő növény vagy különleges trópusi virág alkotja. A vonalak a közepén lévő súlypontból indulnak ki, így építik fel az aszimmetrikus csokrot. Minden szálnak hagyjunk elegendő teret, hogy megmutassa magát. Díszítő kellék is tehető hozzá, de a megkívánt alakot ne változtassa meg.

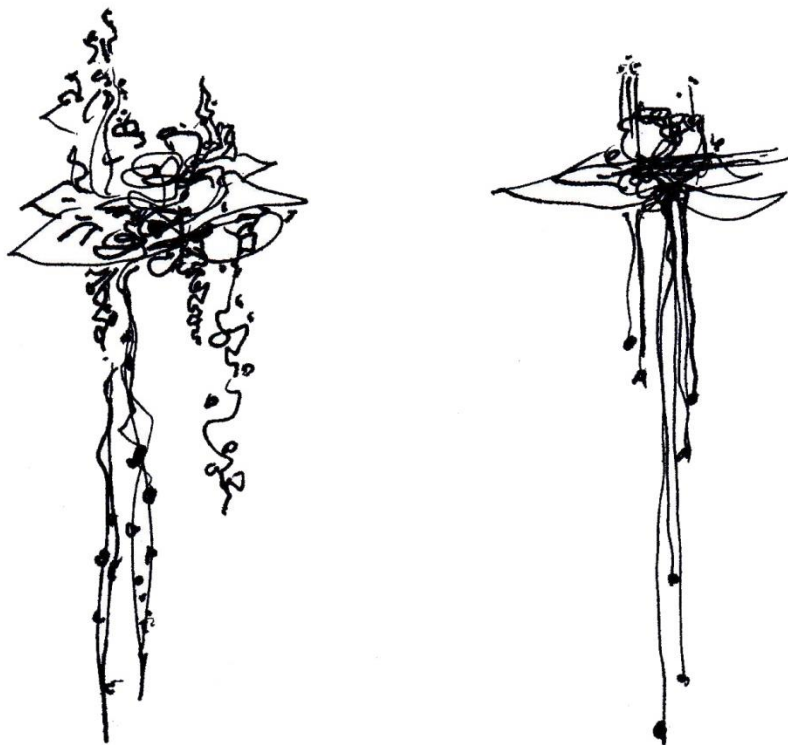


96. Vonalas-grafikus menyasszonyi csokorformák

Csak egy szál virág is lehet esküvői dísz. Az *egyszálas dísz* különös megjelenésű, alakú virágból készítjük. A modern esküvők kedvelt virágdíszje az egy szál rózsza, flamingóvirág vagy éppen liliom. A virágot és szárát dekorációs dróttal, gyönggyel, jó minőségű textilszalaggal tehetjük látványossá.

18.1.4.3. Vegetatív stílusú menyasszonyi csokor

Elvértve találkozunk vegetatív menyasszonyi csokorral a virágkötő szakmában. A csokor alakja leomló, s a kiindulási pontban egy kisebb fajta vegetatív táldíszre hasonlító növénycsoportot kell kialakítani. Nehéz megoldani, ezért inkább kevésbé készítik a virágkötők.



97. Vegetatív és paralel menyasszonyi csokrok

18.1.4.4. Paralel menyasszonyi csokor

A lefelé omló párhuzamos menyasszonyi csokor kimondottan vékony testalkatú menyasszonyhoz illik, aki egyenes szabású ruhában esküszik. A kis felső súlyponti részt párhuzamos, ferde és ezekre merőleges vonalak alkotják, s ebből indulnak lefelé az egyenes vonalú fűszálak, virágok (pl. Ornithogalum, Delphinium), s a hozzájuk csatlakozó, kiegészítő zsinórok, szalagok. A zsinór a súlya miatt jobb megoldás. Kacsaringós vonalú inda, virág csak a súlyponti részben használható hozzá. Főként tűzött technikával készíthető.

18.1.4.5. Kísérleti stílusú menyasszonyi díszek

Ebbe a csoportba tartoznak a máshová nem sorolható menyasszonyi csokrok és díszek. Így az ötletszerű megoldások, a modern elképzelések, a kis táskák, girlandok, füzérek és más egyedi díszek. Azt mondják, hogy a táskában az esküvői nap boldogságát lehet a jövőbe vinni. A kis táskát ezért a menyasszonyok sokáig megőrzik.

Az egyszerűbb módszer, ha egy kis táskát díszítünk fel virággal. Másik megoldás, ha kartonlapból készítünk táskát vagy retikül alapot, amit kívülről, hideg ragasztó segítségével, tartós levéllel vagy dekorációs anyaggal borítsunk be, belül pedig fóliával béleljük ki. Általában vizes menyasszonyi csokor tartót rögzítünk bele, amibe a virágokat tűzhetjük. Dekordróttal, gyöngyökkel díszíthető. Átadás előtt teszteljük le, hogy a táskát füle eléggé erős-e, nehogy az esküvőn essen le. Az arányokat, mint a többi csokornál, itt is tartsuk be, például a leomló indák, virágok hossza a 3:5:8 arálynak feleljen meg. Modern, sportos menyasszonyi ruhához illik, esetleg nadrágosztűmöt viselő menyasszonynak is ajánlható.

A virágkötészeti alap kellékgyártók új találmánya a *szív alakú* menyasszonyi csokortartó, így nem a virágokat kell szív alakban betűzni, hanem csak a formát kell virággal kitölteni. (Lady szív)

A *legyező* alakú menyasszonyi dísz nőies, modern megoldás. Egyszerű elkészítési mód, ha vásárolunk egy olcsó legyezőt, amit virágokkal, levelekkel és sokféle kellékkel díszítünk fel. Másik elkészítési lehetőség, ha pálcikákból állítjuk össze a legyezőt, s a pálcák közötti részt szalaggal, zsinórral, dekordróttal, „Typha” levéllel, aszparágusz indával és más hasonló anyaggal fonjuk át, s erre az alapra ragasztjuk fel a virágokat. A legyező felületére a virágokat csoportokban, ritmusosan vagy aszimmetrikusan helyezzük el, semmiképpen ne elszórtan.

18.2. Hajdís, ruhadís, kitűző, virágékszer

A megelőző évszázadokban a menyasszony egyetlen díszé a fejére tett virágkoszorú vagy diadém volt. Később vált divattá a kitűző, s csak az 1850-es évektől került kezébe a menyasszonyi csokor. A mirtusz diadém továbbra is megmaradt. Ma a menyasszonyok élő virágból is kérnek hajdíszt, kitűzőt, ruhadíszt.

18.2.1. Hajdís

A hajdíszt a fodrásszal közösen alkossuk meg. A menyasszonynak is van beleszólása, de alapvetően a frizúra formája, a hölgy szeme színe és a sminkelés módja a meghatározó. Még mindig a *koszorú* vagy a *diadém* a kedvelt hajdís, s ezt követi a kontydís vagy az oldalra csatolt egyszerű dísz. Mind többen kérnek a hajba egyenletesen szétosztott, rögzített kis virágot. A kis koszorúk elkészítéséhez készen kapható a fejmérethez igazodó hullámos fémkoszorú

alap. A vékony, lapos drótalapot takarószalaggal fedjük, majd selyem szalaggal tekerjük be és rögzítjük rajta dekordróttal vagy ragasztással a virágokat. A virágokkal együtt a díszítő kellékek is beszöhetők. A ragasztás egyszerűbb megoldás, ám igen tartós virágokat kell hozzá választani. A hervadt virág a menyasszony fején nem szép látvány. A kontydíszhez is használható a kisméretű fémkarika, de vastagabb drótból magunk is elkészíthetjük. A hajba *oldalra tűzött dísz* alapja az egyszerű, olcsó műanyag hajcsat. A virágok, levelek, díszek a felületére ragaszthatók.

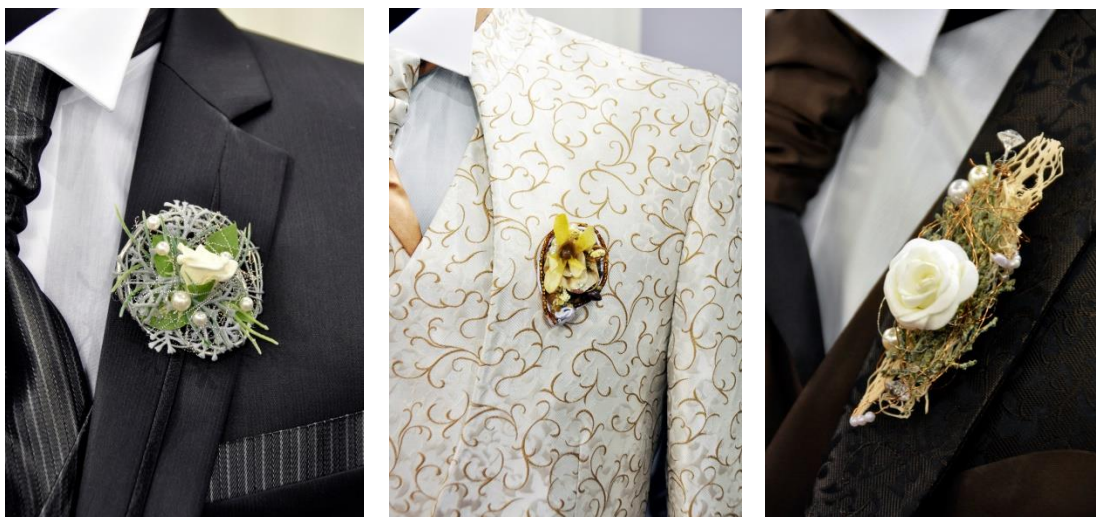
Igaz, nem közvetlenül a hajba kerül, de a menyasszony fejét díszíti a virágból készült *kalapdísz* is. Díszítése az előzőekhez hasonló módon történik. A virágok végére nedves vattát tehetünk vagy viaszba márthatjuk, majd vonjuk be takarószalaggal, aztán textilszalaggal, hogy a kalapon minden alkotóelem díszítsen. A kalapon körbefutó virágkoszorú alá rögzítünk egy szélesebb szatén szalagot. Az egy pontos oldaldísznél külön készítjük el a virágdíszet, s azután egyben erősítjük a kalaphoz.

18.2.2. Ruhadísz, testdíszítés virággal

A menyasszonyok új kedvence a *karon viselhető virágdísz*. Ehhez is készítettek a gyártók alapot. A *csuklopántra* egyszerű elkészíteni a virágdíszet. Szalaggal vagy tartós levelekkel kell bevonni, majd a virágdíszítést ráragasztani, illetve a rajta lévő, fémlapok összehajtásával rögzíteni. A tépőzárás megoldással a csuklodísz nagysága változtatható.

A ruhadíszek közül főként a *válldísz*, *az övdísz*, *melldísz* használatos. Elkészítésük nem okoz gondot. Vegyünk egy erős, vízálló ragasztószalag darabot (Anchor tape), amilyen hosszú díszet szeretnénk készíteni. Ragacsos felével felfelé, az asztalra fektetett ragasztószalag darabra tegyünk két szál vastagabb drótot (14-es vagy 16-os), majd ugyanakkora darab ragasztószalaggal fedjük be. A rögzítés helyére dróttal, ragasztóval, takarószalaggal Gala Clip-et erősítünk, majd a leveleket, virágokat hideg ragasztóval tegyük rá. A kész virágdísz hajlítható, így a menyasszony alakjához igazítható.

A *vőlegény kitűzőjét* is előre el kell készíteni. A modern technikának köszönhetően könnyebb lett a virágkötők dolga a mini egyvirágos, mágneses fiola, a Gala Clip és a mágnes (Corsage Magnet) használatával. A fiola segítségével hosszú időn keresztül szép marad a dísz. A virágot a vízzel telt fiolába dugjuk be, de az alkotóelemek szorosan álljanak, nehogy a víz kifolyjon belőle. A T-alakú kitűző tartót (Gala Clip) két levél (pl. Salal) közé ragasszuk be, hogy az egyik oldalon a biztosítótű kívülre kerüljön, mert ezzel rögzítjük a zakóra. Egy kis szakaszon az egyik levelet bevágjuk, ahol a tartót behelyezzük a két levél közé. A túloldalra, a másik levélre, hideg ragasztóval rögzítjük a virágokat, a díszítést. Könnyű elkészíteni a kitűzőt a mágnes segítségével. Ismét két szép, egyforma nagyságú levélre van szükségünk. A két levél fonákrészét kenjük be hideg ragasztóval, majd a vékonyabb mágneset tegyük a két levél közé, így ragasszuk össze azokat. A virágdíszítést az egyik oldalra, az adott stílusnak megfelelő formában ragasszuk fel. A vőlegény zakója hajtókájának belső részére tegyük a vastagabb mágneset, majd a külső felére, a levélre ragasztott díszet. A két mágnes találkozásával a virágdíszet máris rögzítettük. Fontos, hogy figyelmeztessük a vőlegényt és mindenkit, akinek mágneses díszet készítettünk, hogy a dísz felőli oldalon, bankkártya és telefon ne legyen a zsebükben, mert a mágnes törölheti az adatokat!



98. Vőlegény kitzűzők az egyik esküvői kiállításon

18.2.3. Virágékszerek

A *virágékszerek* fogalmkörébe szinte minden viselhető, virágból, kellékből készült ékszer beletartozik. Nyaklánc, karkötő, gyűrű, fülbevaló egyaránt készíthető dekordrótból, illetve virágból. A 12-es vagy 14-es drótszála vékony dekordót csavarjunk fel. Kézzel nagyon lassan menne a tekerés, ezért elektromos fűrógépbe fogjuk be a vastag drótszálat, s a gép segítségével tekerjük rá a dekordrót. Ez jó alap lesz az ékszerkészítéshez. A virágokat hideg ragasztóval rögzítjük az alapra. Csak tartós virágokkal próbálkozunk. Másrészt, vékony színes dekordrót összetekerésével különböző alakzatokat (csepp, gömb, szív) készíthetünk, s a virágokat ezekbe, illetve ezekre tesszük.

18.3. Eldobó csokor és koszorúslány csokor

A esküvők izgalmas pillanata, amikor a még hajadon nővendégek körbeállják a menyasszonyt, aki csokrot a lányoknak háttal állva eldobja. Aki elkapja a csokrot, annak lesz a következő évben esküvője. Sok menyasszony szeretné emlékebe eltenni a csokrot, ezért készítünk az eredetihez hasonló, de kisebb méretű menyasszonyi csokor másolatot, azaz *eldobó csokrot*. Az ifjú párt kísérő *koszorúslányok* kisebb, szalaggal díszített kerek *csokrokat* kapnak. Semmiképpen ne vetekedjen a menyasszony csokrával.

18.4. Szülőköszöntő csokor

A menyasszony és a vőlegény édesanyjának adható, éppen ezért két, teljesen egyforma csokorról van szó. A csokor egyszerű legyen, pár szál virágból is állhat. Nem szabad túldíszíteni sem.

18.5. Autódísz

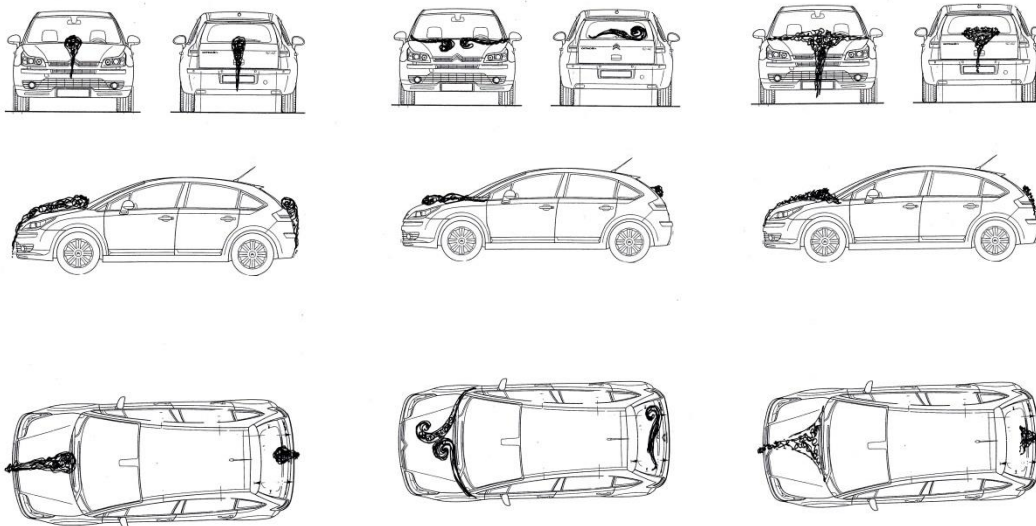
Az esküvői menet elején halad az ifjú párt szállító gépkocsi. Éppen a megkülönböztetés és az ünnepélyes nap miatt az autóra is tehetünk virágdíszet. A gépkocsi elején, tetején, hátulján vagy az ajtaján is lehetnek virágdíszek, de fontos, hogy a gépkocsivezető kilásson, biztonságosan vezethessen. A dekoráció nem takarhatja el az utat, sem elöl, sem hátul. A különálló kisebb díszeket indákkal, szalagokkal köthetjük össze. Biztosan álljanak meg a gépkocsin, akár lassan

vagy gyorsabban is halad. A legjobb megoldás a vizes tűzőhab vákuumos autódísz tartók (Auto-Corso, Auto-Rondella). A jól letisztított felületen rögzíthetők csak biztonságosan. Újabban különböző formájú, összeállítású, előre gyártott tűzőhab szív alakzatok is használatosak a gépkocsi díszítéséhez. Az autódíszek stílusa és viráganyaga egyezzen meg a többi esküvői díszével, de alkalmazkodjon a gépkocsi típusához és színéhez is.

Az autódíszek esetében a legnagyobb veszélyt a drót, az ág, a kemény szárú virágok, levelek és a dekorációk jelentik. A gépkocsi meggy, a mozgó alkotóelemek megkarcolhatják az autó felületét, komoly kárt okozhatnak a fényezésen. Ezért ezeket nem szabad használni.

Törékeny, gyenge szárú virágokat se alkalmazzunk, mert könnyen letörnek, elhajlanak, de a nagyobb felületű levelek se kerüljenek előre a díszbe, mert a szél felemeli az autódíszet, a vákuumos rögzítés elengedi, s elszáll az autóról.

Ha az autón készítjük el a díszítést, akkor az autót takarjuk le textíliával, hogy ne sérüljön meg a felülete. A vákuumos autódísz ráhelyezésekor is hasonló odafigyeléssel járjunk el. Divatos a gépkocsi oldalára vagy a motorháztetőre helyezett tappancsos fiolák elhelyezése. Előre egyeztessük a dekoráció felhelyezésének módját a jármű tulajdonosával, nehogy később komoly kártérítést kelljen fizetnünk.



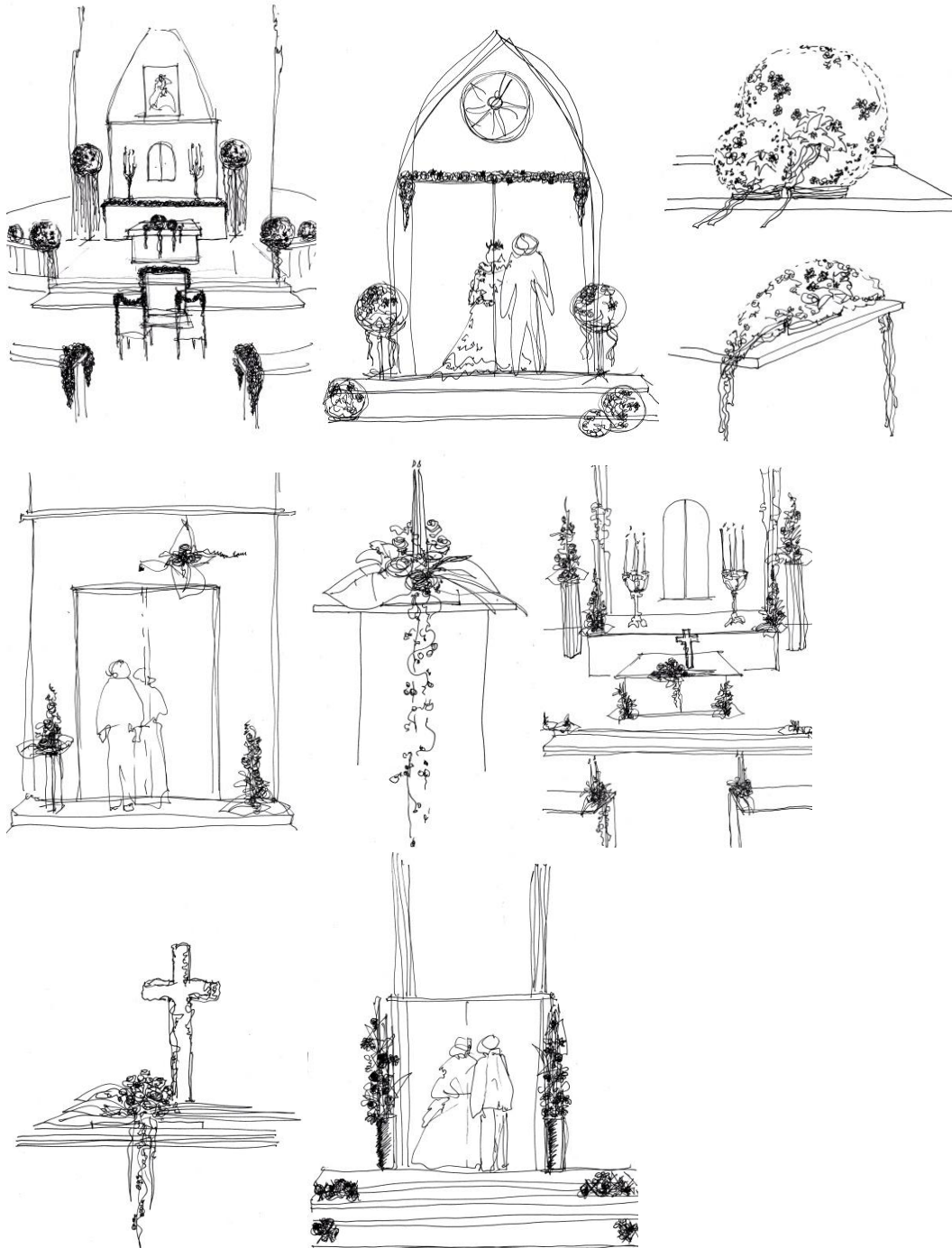
99. Autódísz elhelyezési megoldások

18.6. Templomdíszítés, oltárdísz

A boldogító igen kimondása a katolikus templomban is ünnepélyes kereteket kíván meg, azaz bőséges virágdíszítéssel dekoráljuk. A nagy virágdíszek már a bejáratnál fogadják a vendégeket, s végigkísérik a padosorok végein elhelyezett kis koszorúkkal, szalagdíszekkel, egészen az oltárig. Az oltár és az imazsámoly díszítése visszafogott legyen, mert a szertartáshoz elegendő helyre van szükség. Az oltárdísz többnyire lapos, tűzött virágdísz, míg az imazsámolyra egy vékony virágfüzér kerülhet. A virágdíszítés minden fajtája azonos virágból és hasonló stílusban készüljön.

A református és más keresztény egyház esketési ceremóniáihoz szerényebb virágdíszítést használnak, így ne is igyekezzünk a megrendelőt rábeszélni a túl gazdag dekorálásra.

A zsidó esküvők esetében csakis a modern alternatív vallási irányzatok szertartásaihoz kérnek virágdíszítést, ami a hüpe (baldachin) díszítésében ki is merül.



100. Templomdíszítési ötletek

18.7. Egyéb esküvői díszítés. A füzér, girland és fesztón

Az esküvői virágdíszítések kedvelt formája a girland, a füzér és a fesztón. Mindhárom virágdísz alapja a vezetősál (szalag, drót, zsineg), amelyre az alkotóelemeket folyamatos dróttal rögzítjük. A *füzér* az egymás után, folyamatosan egy sorban, ritmusos váltakozásban elhelyezett virágokból és levelekből álló díszet jelenti. A *girland* vastagabb a füzernél, mert kisebb örökzöld

levél, virág vagy vegyes kis csomókat rögzítünk egymás után a vezető szálra. A tekeresdrót szálát a vezetőszállhoz erősítsük, nehogy lebomoljon a girland. A *feszton* közepén kiszélesedő girland, s a két végére lelógó, hasonlóan girland-szerűen elkészített díszek tehetők.

18.8. Az esküvői díszek megrendelése

A menyasszony és a vőlegény közösen rendeljék meg az esküvői virágdíszeket, semmiképpen ne hagyjuk, hogy a szülők tegyék mindezt. A személyre szóló csokor és hajdíszek megrendelésénél fontos, hogy a virágkötő lássa, kinek készíti a dekorációt. Az egyénre szabott virágdísz illik legjobban a menyasszonyhoz, a vőlegényhez.

A fontos adatok ne maradjanak ki a megrendelésből, mint az esküvő és a virágdíszek leszállításának időpontja, helyszíne. A virágdíszek technikai megoldásának alapfeltétele, hogy tisztában legyünk az esküvő programjával, időtartamával. Vegyük figyelembe a csokor, a ruha- és hajdíszek elkészítéséhez a menyasszony alakját, a hajszínét, frizuráját, a sminket, a ruha szabását, színét és mintázatát. Kérdezzük meg, mi a kedvenc virága, milyen színeket kedvel. Nézzük meg a templomot, házasságkötő termet, ha még nem ismerjük, hogy a nagyobb virágdíszek is megfeleljenek a hely adottságainak. A korábbi fejezetekben felsorolt esküvői díszek mindegyikére kérdezzük rá, hogy melyiket szeretnék megrendelni. Ne maradjon ki semmi, mert az ifjú pár nincs tisztában azzal, hogy milyen virágdíszeket lehet rendelni az esküvőre. Segítsük megértéssel a fiatalokat.

A menyasszonyi csokor kiválasztása a legnehezebb, ezért ne a könyvek és albumok sokaságával kápráztassuk el a menyasszonyt, inkább a céltudatos rendelés felé vezessük. Kérdezzük meg, milyen csokorformát kedvel, milyen fajta és melyik színű virág a kedvence, így hamarabb eljutunk a végeredményhez.

A megrendelés végén korrekt árajánlatot készítsünk, amit a számlázáskor be is tartunk. A megrendelés másodpéldányát adjuk át a megrendelőnek, hogy leszállításkor és fizetéskor ellenőrizhető legyen minden munka.

Házassági évfordulók:

Az évek elteltével más és más néven nevezzük a házassági évfordulókat. A párok szívesen ünnepelnek újabb csokorral, megemlékezéssel. Az éveknek megfelelően, a teljesség igénye nélkül, néhány elnevezés:

1. papírlakodalom v. gyapjúlakodalom
5. falakodalom
7. rézlakodalom
10. rózsalakodalom
20. porcelánlakodalom
25. ezütlakodalom
40. rubinlakodalom
50. aranylakodalom
60. gyémántlakodalom, stb.

19. A kegyeleti virágkötészet új formái, technikai megoldásai

Az élet szomorú pillanataiban is ott van az ember mellett a virág. A kegyelet virágkötészeti díszei segítenek a fájdalom elviselésében, a megemlékezés szebbé tételében. A virágkötő elsődleges feladata, hogy a búcsúzást alkotásaival meghitté tegye. A kegyeleti díszek sokfélesége garantálja a megfelelő helyre és alkalomra történő kiválasztást.

Nem mindegyik kultúrában használatos a kegyeleti virágdísz. A keresztény vallásokban a koszorú, a sírcsokor, kereszt és más kegyeleti virágdekoráció szokásos, de más vallások már nem biztos, hogy elfogadják ezeket, így az előzetes megbeszélés elengedhetetlen.

19.1. A kegyeleti díszek készítésének szempontjai

A felhasználandó *zöldek, virágok teljesen kifejlett állapotban* legyenek, hogy szépségüket teljes kibontakozásukban mutassák meg. Érdemes a vásárlásnál a nem bimbós, hanem a nyíló félben lévő virágokat megvásárolni, hogy a díszben már jól mutassák színüket. A nyílottabb, olcsóbb virágokat is megvehetjük, ám az árkedvezményt a vevőnek is adjuk meg. Csak *friss áruval* dolgozzunk. *Tartós* alkotóelemeket használjunk fel, hogy a temetés napját, de minimum még egy napot, bármilyen időjárási viszonyok mellett is kibírjanak és díszítsenek. A hozzátartozók még napokig kijárnak a sírhoz ám, ha a dísz elhervadt, a virágkötőre nézve egyáltalán nem kedvező, rossz reklám az üzletnek. A tartósságot növelhetjük a tűzőhab alapok használatával. A Magyarországon szokásos bot, drót vagy szalma koszorúalakra kötött kegyeleti díszeknél a gyors tönkremenetel kockázata fennáll. A virágok az *időjárás* viszontagságainak álljanak ellen, elsősorban a napnak, az esőnek, a viharoknak, amiről a virágkötő kevésbé tehet, ám a megfelelő virágok kiválasztásával segíthet a hosszabb élettartam elérésében. Hidegben ne orchideából és flamingóvirágból készítsük a koszorút, hanem krizantémból, amelyik még néhány mínusz fokot is kibír. Viharos, esős időben ne használjunk a díszhez prérítárnicsot (*Lisianthus*), mert gyorsan tönkremegy, viszont a szegfűvel bátran dolgozhatunk. A sírtalak növény-összeültetéseinél vegyük figyelembe a sír helyét, hogy napos vagy árnyékos-e, s ennek megfelelően *alkalmazzuk a biológiai törvényeket*. Az alkotóelemeket *biztosan rögzítsük* a díszben. A kegyeleti díszek esetén a legfontosabb, hogy minden elemet az adott legjobb technikai módszerrel rögzítsük. A felravatalozás után sok viszontagságon mennek keresztül a kegyeleti virágdíszek. A koszorúkat, sírcsokrokat egymásra dobálják a temetkezési cég dolgozói, s így szállítják ki a sírhelyhez, ezért a virágkötő gondoskodjon a biztos technikai megoldásról. A felhasznált technikai segédanyagok ne látszódnak ki, erre ügyeljünk az anyagok előkészítésénél, megdrótozásánál is. A koporsóra és az urnára készített virágdíszeket biztonságosan rögzítsük, nehogy a szertartás közben leessenek. Senki ne lássa a rögzítés módját, ezt a hozzátartozók megérkezése, a szertartás előtt tegyük meg. A virágdíszek rögzítésével *ne tegyünk kárt* a koporsóban vagy urnában, hasonlóképpen figyeljünk oda a sírra tett növénybeültetések esetében is. A szalagok, amelyek az utolsó üzenetváltást jelentik a halott és a hozzátartozók között, *vízállók legyenek*, ne színezzenek, a feliratok sokáig maradjanak meg. Álljanak ellen a napnak, az esőnek, a virágok mellett megfelelő díszítő értékkel rendelkezzenek. A tűzőhabos díszeknél a szalag és a hab találkozásánál a szalagra fóliát tekerjünk, nehogy a szalag kiszívja a vizet a tűzőhabból és károsodjon. Érdemes drágább, jobb minőségű szalagot választani. Mivel a kegyeleti díszek főként a természetbe kerülnek ki, rozsdásodó és lebomló anyagokból álljanak, hogy a *környezetvédelmi előírásoknak*, követelményeknek eleget tegyünk. A temetői szemét általában a komposztáló telepekre kerül, ahol az anyagokat szétválogatják, s a

komposztálható részeket összedarálják. Sok temetőben már a helyszínen szelektív szemétyűjtés folyik, hogy a szemét különböző anyagai továbbhasznosítását megkönnyítsék. A magyar temetők nagymértékben eltérnek nyugat-európai társaiktól. A hazai temetők tele vannak a préselt műanyag koszorúk maradványaival, a sok műanyag szalaggal és művirággal. Ezeket külön kellene összegyűjteni. Nyugat-Európa nagy részén ez már nem gond, mivel e termékeket be sem vihetik a temetőbe. A természetbarát gondolkodásmód az adott ország temetési kultúrájának fontos része. Az alapanyag gyártó cégek is természetvédelmi szemlélettel dolgozzák ki és gyártják termékeiket. Elsődleges céljuk, hogy azok minél gyorsabban lebomoljanak. A koszorúk alapja inkább farostlemezből, papírból, lebomló habból készül, mintsem préselt műanyagból. A magyarországi temetkezési kultúrában nagyon sok olcsó műanyag koszorút, díszet használnak fel, mert nálunk még mindig ezek a filléres termékek fizethetők meg. Ha majd egyszer az életszínvonal emelkedik, akkor lehet rendeleteket hozni a műanyag koszorúk kitiltásáról is. Addig el kell viselni a kettősséget, hogy a természetellenes termék és a természetbarát díszek harcában az előbbi kerekedik felül. A cél, a természetben lebomló virágdíszek kizárólagos használata.

A kegyeleti virágdíszek elkészítésénél sok szempontra figyeljünk oda, többek között a minőségi kidolgozásra, hogy a hozzátartozók és a temetési szertartás résztvevői is szép díszekre emlékezzenek. A halott életkorának, jellemének megfelelő színekkel és virágokkal dolgozzunk, de a hozzátartozók hasonló kívánságainak is feleljünk meg. A helyi szokásoknak megfelelő virágdíszekkel jelenjünk meg. Gondoljunk a színek, formák, virágok, kellékek szimbolikus jelentéseire is. A ravatalozó, a koporsó stílusa is meghatározza a díszítést. Mérjük fel a virágdíszítés lehetőségeit, módjait, s csak azután készítsük el. Ügyeljünk a stílusazonosságra, a különböző díszek összhangjára.

A kegyeleti virágkötészetben is szerepet kapnak a szimbolikus jelentések, amit ismerjen a virágkötő, hogy kifejező alkotást hozzon létre. A formai szimbólum, jellemző példája a koszorú kerek alakja. Az örökkévalóság jelképe, folyamatos, visszatérő vonalával az örök életre utal. A koszorúban így a további élet reménye jelenik meg. Nem csak a keresztény világban érvényes jelkép. A párna, a szív és a gömb a halál után is fennmaradó örök szerelem jelképei. A kereszt a legismertebb keresztény, valamint halál szimbólum. Krisztus halálának és egyben feltámadásának is a jelképe. A koporsó tetején lévő virágdísz takaróként nyújt védelmet. A színek szimbolikája évezredekken keresztül alakult ki, de ma is érvényesülnek. A fehér kegyeleti színeként az élet színességétől való visszahúzódság, az elmélkedés a múlttól, a krisztusi tisztaság, ártatlanság, vagy más kultúrákban a reinkarnáció jele. Egyes magyarországi területeken a gyászruha színe is. A fekete az eltávolodás a színes élettől, az abszolút semmi színe. Amíg a fehér az újjászületés, addig a fekete a vég megtestesítője. Hazánkban egyértelműen a gyász színe. A sötét átmenet, mindkettő, a fehér és a fekete jelentéstartalmát is magában hordozza. A zöld a növekedéssel, az étellel hozható összefüggésbe. Ahol zöld van, ott az élet, a továbbélés. A kegyeleti díszekben lévő örökzöld növényi részek az örök életre utalnak. A lila a keresztény egyház színe, az erő, a hit megtestesítője. A templomi kegyeleti szertartás és egyben a misztikus másvilág színeként szerepel. A tompa, sötétebb árnyalatú pirossal, bordóval az elhunyt iránti szeretetet fejezzük ki. A felsorolt színeken kívül a halott kedvenc színei is fontos szerephez jutnak a kegyeleti virágdíszek elkészítésénél. Az életkor kifejezésére a gyereknél a fehér vagy a tarka színek jelennek meg, míg az idős embernél a fekete kerül előtérbe. A különböző egyesületek színeiben készülnek a díszek a volt tagok esetében.

Általánosságban elmondható, hogy a különleges alkalmak, személyek temetését kivéve, az árnyaltabb, tompább, kiegyensúlyozott, pasztellszínek érvényesüljenek.

A növények sok ezer éves szimbolikája is előtérbe kerül. A már említett örökzöld alapanyagok (borostyán, puszpáng, pikkelylevelű és tűlevelű örökzöldek) a halál után élet reményének kifejezésére szolgálnak. Életerejük a halhatatlanság jelképe. A tüskés piros rózsza a szeretet és a fájdalom megtestesítője. A pálmalevél a halál feletti győzelem és a béke növénye. Jellegzetes kegyeleti virágok, a krizantém, a szegfű, a kála és a liliom, amelyek egyenként is különös jelentéssel rendelkeznek. A szegfű a fájdalom a kereszten, a krisztusi halált jelképező szögek szimbolikája. A fehér liliom a remény, az ártatlanság és a megbocsátás virága. A krizantém a gonosz erők feletti uralom, a halál utáni szeretet kifejezője.

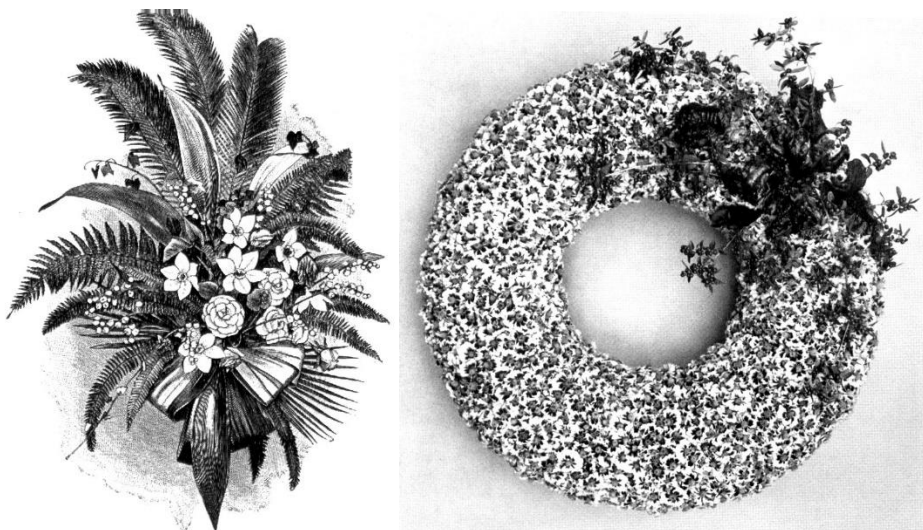
A kiegészítő és díszítő kellékeknek is lehet szimbolikus jelentése. A szalag az összekötést, összekapcsolást juttatja eszünkbe, a kegyelet esetében az életben maradtak és a halott közötti örök kapcsolatra utal. A gyertya a halál hideg, sötét világából a fényre való menekülést szimbolizálja. Egyéb kellékek (szív, összekulcsolt kezek, angyalkák, kereszt) szintén szerepelnek a kegyeleti díszekben.

A saját elképzeléseink és az általános kegyeleti szokások mellett mindenképpen vegyük figyelembe a megrendelők kívánságait. Ez legyen az elsődleges szempont!

A kegyeleti virágkötészetben is érvényesülnek a virágkötészet alaptörvényei, az arányok, a mozgásformák, a felületek, a stílusok, stb. Az ismert mozgásformák (felfelé törekvő, kihajló, gyűjtő, stb.) minden kegyeleti virágdísz típusban a nekik megfelelő helyre kerüljenek, mint azt a tűzött virágtálak, vázák esetében már láttuk. A különböző felületek alkalmazása (fényes, selymes, durva, stb.) a formák kihangsúlyozásának elemei, különösen a koszorúknál van jelentősége. A színek alkalmazásánál ne feledkezzünk meg a szalagok meghatározó szerepéről sem. A szimmetrikus és aszimmetrikus elrendezés egyaránt lehetséges, amit a helyszín, a stílus határoz meg. Az arányok, az adott kegyeleti dísznél kerülnek szóba.

19.2. Koszorú

Az örökkévalóságot kifejező, önmagába visszatérő kör alak a koszorú. Már a görögök és a rómaiak is használták a ma megszokott koszorúkötési technikát, hogy a tömör alapra kötéssel, tűzéssel, ragasztással erősítjük fel az alkotóelemeket.



101. Kegyeleti díszek az 1920-as évekből



102. Hagyományos drótvázás koszorúk 1990 körül



103 Kiss Attila és Tóth György koszorúi a mestervizsgán (2012)

19.2.1. Koszorúkészítési technikák, arányok, anyagok

A magyarországi általános koszorúkötési technika, hogy drót vagy vessző alapra, fekvő vagy álló elrendezésű koszorút készítünk. A forma és a technika minden virágüzlet alapvető módszere. Arról lehet vitatkozni, hogy szép-e, de ez a hagyomány, emellett olcsó és könnyen elkészíthető. Egy biztos, hogy a természetben lebomló anyagokból áll!

A görög vagy római koszorú, többféle technikával elkészíthető változat.

A *koszorúkötés* legrégebbi megoldása a tömör alapra, tekeresdrót segítségével folyamatosan rögzítjük a kis csomóba (pisli - a német Büschel (csomócska) szóból ered) összefogott anyagokat. A szalma vagy más anyagból készült alapot először zöld vagy a letűzés anyagának színétől függő koszorúalap szalaggal, vagy csíkra vágott zöld krepp-papírral vagy vetex-szel tekerjük be, hogy az alap világos színe ne látszódjon ki. A tekeresdrótot rögzítjük az alaphoz, nehogy közben elcsússzon és szétessen alkotásunk. A kis csomókat egyfajta vagy vegyes örökzöldekből, virágokból készíthetjük, attól függően, hogy milyen koszorút szeretnénk. A

koszorú lapos aljára ne tegyünk az örökzöldekből. A szalmaalap eleve olyan méretű, hogy az anyagokkal együtt kapjuk meg az arányos összképet. Az anyagokat nem kell feltétlenül csomókba fognunk, egyesével is rákötözhetjük. A drótot mindig feszesen húzzuk meg, és szakaszonként rögzítjük. Az óra járásával ellentétes irányba haladjunk, hogy jobb kézzel helyezzük el az anyagokat, a kis ágakat, s bal kezünkkel bentről kifelé erősen húzzuk meg. Természetesen a balkezesek fordított irányba kössék. A koszorú belső ívén kisebb ágakat használunk, míg a külsőre kerüljenek a nagyobbak, mert ott lassabban haladunk a lekötéssel. Ha egyformán raknánk az ágakat, akkor belül aránytalanul vastag felületet kapnánk. Az ágacsák vagy csomók szárvégeit a következő sornal fedjük be. Az utolsó sornál a legelső sor, kissé hosszabbra hagyott ágvégei alá rejtjük el a szárvégeket. Ezután a koszorútestre erősítünk egy csirkehálóba vagy műanyag rácsba foglalt vizes tűzőhabot a koszorúfejnek. A helyet hagyjuk ki a végén, s a tűzőhabnál csak belül és kívül fedjük be az alapot. Végül a tekeresdrótot rögzítjük az alapba. A zöld tekeresdrót használata előnyös, mert nem koszol és beleolvad a kis ágak sokaságába.

A *letűzött* koszorúk elkészítését is az alap, zöld koszorúfedő szalaggal történő befedésével kezdjük. A letűzéshez többnyire nagyobb leveleket használunk (babérmeggy, Salal), amelyeket alsó egyharmadukon rögzítünk az „U” alakú dróttal (hakli, hakni). A következő sor az előző letűzés helyét takarja el. Lapos ágakkal is befedhetjük az alapot a hajtűdrót segítségével. A koszorú belső felületén kisebb, míg kívül a nagyobb leveleket használjuk, mert így lesz szép egyenletes a letűzés. Érdeemes legalább egy éjszakára a letűzött alapot szellős anyaggal betekerni (gyolcs, vetex, stb.), hogy lelapuljon, de ne fülledjen be.

Előre megdrótozott alkotórészekből is készíthetünk *tűzött, lazább felületű* koszorútestet. A virágokat, leveleket ugyanis nem tudnánk közvetlenül a szalmaalapba tűzni, ezért kell feldrótozni. Nehéz a szabályos zárt formát így megőrizni. A feldrótozást egyesével, de kisebb csoportokban is elvégezhetjük. A szárat maximum három drótcsavarással rögzítjük egymáshoz, nehogy túl hosszú drótszár keletkezzen. A drótszárak végét hagyjuk szétállni, valamint ferdén szúrjuk be az alapba, hogy a kis köteg stabilan megálljon. A koszorú belső felére rövidebb szárú, míg kifelé hosszabb szárú örökzöld vagy virágcsomókat tűzzünk, így lesz megfelelő alakú. Betűzés után a megfelelő irányba hajlítsuk a kis köteget, hogy egyenletes felületet kapjunk.

Az előzőekkel ellentétben a *vizes tűzőhab alapba* készített koszorúnál a virágok, zöldek vízellátása megoldott. A vékony szárú, törékeny és könnyebben hervadó virágokat is felhasználhatjuk ezzel a módszerrel. A tűzőhab alap későbbi megöntözésével a tartósságot megnövelhetjük. Sokféle méretben és kivitelben kapható alapok közül a megfelelő stabilitásút válasszuk ki. Az alapot a víz tetejére téve hagyjuk, hogy magától szívja fel a vizet. Ne nyomjuk a víz alá, mert zárványos lesz! Azt jelenti, hogy éppen ott marad belül száraz, ahová a virágszárak kerülnek. A ferde metszélappal visszavágott virág, levél és örökzöld szárat kissé ferdén szúrjuk be, így hosszabb szárrész kerül a tűzőhabba, stabilabban megállnak. A nagyon vékony, gyenge szárú alkotórészeket drótozzuk meg, majd így kerüljenek az alapba, vigyázva arra, hogy a szárvég a habban legyen.



104. Mestervizsga koszorúk 2015-ből (Blaskovics-Kelemen Mónika, Bodnárné Fazekas Edit, Nagy Katalin)



Mestervizsga koszorúk 2015-ből (Ekert Sára, Kinal Stefan, Mátrai Adrienn)

A növénybeültetésből álló koszorút kerek, vályú-szerű tálba (kerámia, kosár), vagy hab nélküli biolit koszorú alapba készítjük. A növények alkotják a vegetatív stílusú kegyeleti díszet. Hosszú ideig szép marad a koszorú, mert a növények továbbélnék, növekednek. A növények tönkremenetelek újraültethető. A kisebb cserepes virágzó és zöld növények mellett, a felületek befedésére mohát használunk, amivel a természetességet hangsúlyozzuk ki. A beültetési módszert más, például tűzött technikával, vegyesen is alkalmazhatjuk, amikor a koszorúalap egyes részeibe vizes tűzőhabot rögzítünk, ahová vágott virágot, zöldet tűzünk. Tartós koszorúkészítési technika, amelyből a növények később a sírbeültetéshez is felhasználhatók.

A font, szőtt koszorúkészítési technikánál indákat (Clematis - iszalag, Celastrus - fafójtó, Rubus - szeder, Parthenocissus - vadszőlő, Hedera - borostyán, stb.) használunk fel. Az egyes elemeket drótozással rögzítjük egymáshoz. Könnyed, többnyire laza alapot kapunk, a stabilitását egy vastagabb inda vagy egy drótalap adja. Ügyeljünk a koszorútest egyenletes, azonos vastagságú kialakítására. A díszítő részeket, a virágoknak vizet adó fiolákat rövid drótokkal rögzítjük az

indákhoz. A víz nélküli virágdíszítés kevésbé tartós. A virágokat és zöldeket a koszorúalap indaszárai közé fűzzük be.

Különös alapokat kapunk, ha *egyedi részekből építjük fel*. A szögelt, ragasztott elemekből összedrótózott koszorúalapok ötletgazdag megoldások, de csak különleges alkalmakra készíthetők, mert időigényesek. A fantáziának nem szab határt e módszer, de biztos alapra készítsük (drótalap, farostlap, kerámiatál, stb.). Az egyes elemek közé rögzített vizes tűzőhab alap, a vízzel telt fiolák vagy kémcsövek egyaránt lehetnek a vízutánpótlás forrásai.

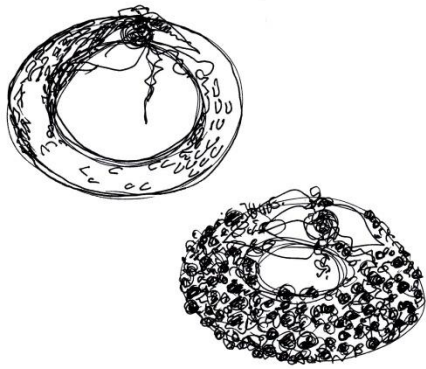
Ragasztásos technikával tömör, zárt felületű alapra erősítjük a leveleket (szalma, hungarocell). Vigyázzunk, hogy a hideg virágkötészeti ragasztó folyadék ne „égesse meg” a leveleket, ezért összeragasztás előtt kissé „szellőztessük” a bekent levélfelületet, hogy az oldószer egy része elpárologjon. A száraz virágok esetében ragasztópisztollyal dolgozunk.

Állandó gondot jelent a koszorútest megfelelő *arányainak* kialakítása. Az alapvető arányt a koszorútest vastagsága és a koszorúnyílás szélessége közötti viszony határozza meg. Ezt a koszorú „metszetével”, azaz a koszorútest, a nyílás és ismét a koszorútest méretének számarányaival jellemezzük. Az ideális számarány a 1:1-1,6:1. Ha a nyílás számaránya túl nagy, mondjuk 1:3:1, akkor nagyon keskeny a koszorútest, viszont ha a koszorúközép arányszáma egy alá esik, akkor zömök koszorút kapunk. A gyakorlati tapasztalat alapján, ami függ a felhasznált anyagok szerkezetétől, felületétől és színétől is, az arányszám az 1:1:1 és az 1:1,6:1 közötti.

a felhasznált anyagok árnyalata	a koszorúalap felülete	aránypár
Világos szín	zárt	1:1,6:1
	laza	1:1,4:1
	igen laza	1:1,3:1
Közepes színárnyalatú	zárt	1:1,4:1
	laza	1:1,3:1
	igen laza	1:1,2:1
Sötét színű	zárt	1:1,3:1
	laza	1:1,2:1
	igen laza	1:1,0:1

Miként számoljuk ki a méreteket? Amennyiben egy 80 cm külső átmérőjű sötét színű levelekkel leragasztott, zárt felületű koszorút szeretnénk készíteni, akkor az arány 1:1,3:1. A kívánt külső átmérő 80 cm, amit elosztunk az arányok összegével, azaz $80 : 3,3 = 24,25$ cm. Ezt az összeget kétszer véve (a két koszorútest) 48 cm, tehát marad 32 cm középben. A koszorú mérete így – kb. test 24 – lyuk közepén 32 – test 24 cm.

Ellenben egy igen laza, ugyancsak 80 cm-es alapot készítünk, mondjuk bordó cserszömörce leveles hajtásokból, akkor az arány 1:1:1, azaz $80 : 3 = 26,6$ cm. $80 - 2 \times (26,6) = 27 = 26$ cm közepén a lyuk. Ezek körülbelüli adatok, nem kell pontosan kimérni, a mester virágkötő már ránézésre is könnyen megállapítja a koszorú méreteit.



105. A laposan tűzött világos színű koszorú aránya 1:1,3:1. A sötét, igen lazáé pedig – 1:1:1.

A koszorútest megfelelő metszete a kissé lapított háztető alak. Ha túl kerek az alap metszete, akkor alul is el kell dolgozni, ha félkör alakú, akkor laposnak tűnik. A koszorútest alapjának 1/3-a a magassága. A koszorúalapok is ezen arány szerint készülnek, kivéve a tűzőhab alapokat. A végleges, arányos koszorútest formát nekünk kell kialakítani a zöldekkel, virágokkal.

A koszorútest különböző anyagokból készíthető el. Így a *felületét* nézve lehet zárt (borostyán) és szabad, laza (fenyő), molyhos (nyuszifül) vagy fényes (babérmeggy). Mindez a felhasznált anyagoktól függ, ami befolyásolja a koszorútest és a koszorúnyílás arányszámait, a felhasználható díszítési módot és anyagokat is. Például a molyhos, zárt felületű koszorútesthez hasonló felületű, de laza díszítés tehető. A sötét színű laza alapra világosabb, fényes felületű dísz ajánlott.

A különböző technikákkal elkészített koszorúalap már önmagában is *mozgásformát* mutat, lendülete vagy nyugodt állapota van, vagy vibrál, megosztott. Ez a mozgás meghatározza a díszítés elhelyezését, az alakját, a felhasználható anyagokat. Ha túl mozgalmas az alap, akkor egyszerű kiegyensúlyozott, semleges díszítést kíván. Ellenkező esetben a díszítés legyen a figyelemfelkeltő. Ha a mozgás iránya határozott, erős, egyirányú, akkor a díszítés is azt kövesse. A koszorúalap és a díszítés mindig szoros összefüggésben állnak egymással.

A koszorútest kialakítása *szimmetrikus és aszimmetrikus* formában is megtörténhet, de a díszítés alkalmazkodjon az alapon lévő anyagelrendezéshez.

A koszorúalapok is, mint minden virágkötészeti munka, *bármilyen stílusban* elkészíthetők. A dekoratív stílusban készült koszorú szimmetrikusan elrendezett alapot és díszítést jelent, amely többnyire zárt forma. A virágokat, zöldeket is az alaknak rendeljük alá, ami a formakötészetet is jelentheti. A vonalas-grafikus stílusban készült koszorúalapok lazák, tele vannak lendülettel, szabad terek találhatók az egyes elemek között, aszimmetrikus elrendezés jellemzi. A vegetatív elrendezési módra a növekedési pontok, vonalak kihangsúlyozása jellemző. A növény-beültetési koszorúalapok tartoznak ide. A paralel, vagy párhuzamos stílusú koszorúalapokat többnyire egyenes szárdarabokból állítjuk össze (pl. Polygonum sachaliensis – ázsiai keserűfű), amire hasonló stílusú díszítés készíthető.

19.2.2. A koszorúk díszítése

A koszorúk *díszítése*, a *fejrész* elkészítése sok tényezőtől függ. Az iparilag előállított tűzőhabok megjelenése előtt a virágkötők nedves mohából készítették a koszorúfejhez, fejdíszítéshez szükséges alapot, amiben a szegfű és a krizantém maradt meg hosszabb ideig, ezért is váltak a kegyelet virágaivá. A koszorúdíszítés jobb kifejezés, mint a fejdíszítés, hiszen így az esküvői díszek egyik változatát nevezzük! A tűzőhabok segítségével bármilyen virágot alkalmazhatunk a díszítéshez. A kész koszorúalagra csirkehálóba foglalt vagy eleve műanyag ráccsal ellátott tűzőhab téglát erősítsünk. A háló azért fontos, hogy a tűzőhab ne essen szét a sok beszúrt virágtól, másrészt, hogy a nehezebb alkotóelemek szára megtámaszkodjon rajta. A tűzőhabot két szál vastagabb dróttal rögzítsük, hogy a drótokat a hálós tűzőhabon és az alapon átszűrve, a téglát átfogva, alul összetekerjük. Előtte ajánlatos két vékonyabb bambuszpálcát a habon és az alapon átszűrni, hogy a tűzőhab téglá ne csússzon el. Így biztosan nem is esik le. Nagyobb téglá esetében, amikor nem fér el az alapon, akkor egy vagy két keresztbe fektetett bambuszpálca segít a rögzítésben. Sok esetben a virágdíszítést a koszorúalap lekötésével egy folyamatban elkészítjük. Ekkor a virágok és zöldek nem jutnak vízhez. A laza szerkezetű alapok esetében fiolát használhatunk, amit dróttal erősítsünk az alap szalagot.

Sokféle *koszorúdíszítési mód* létezik: dekoratív szimmetrikus és aszimmetrikus elrendezés, csokor alakú, csoportos, lendületes, leomló, gyűrű-szerű, vonalas és felületi. A felsorolás nem teljes, mert a felhasznált virágok, és más kellékek változatos használata újabb megoldásokat szül. A koszorúszalag is szerepelhet díszként. Nagyságát a koszorútest és a koszorú nyílás aránypárja határozza meg. A koszorú és a díszítés között is fennáll az arany metszés törvényszerűsége. A dekoratív szimmetrikus díszítés a koszorútest $2/5$ -dét foglalja el, tehát $3/5$ -öd részt hagyjunk szabadon. Az alkotóelemek erőtlen végei túlléphetik a méretet. Ugyanígy az anyagoktól függően beszélhetünk $1/3$ -ad, $2/3$ -ad arányról is, ami elmehet egészen a fele-fele arányig. Ha a koszorúra, a koszorútesten körbefutó vagy egy gyűrűs díszítést készítünk, ügyeljünk arra, hogy a koszorúalap felismerhető legyen, vigyázzunk a fenti arányok betartására. Az önmagában is díszítő alapokra kerülnek a koszorúfelület $1/10$ -edét elfoglaló jelzésértékű díszek. Ha a zöld koszorútest egy része virágból áll, akkor ez is lehet díszítés. Az anyagtól függően $1/8$ -ad-tól $2/5$ -öd helyet foglalhat el. Sok mai koszorú esetében olyan nagy díszítést készítenek, hogy a szimbolikus jelentésű koszorútest már ki sem látszik. A hármasan megosztott dekoratív díszek nagysága a $3:5:8$ aránynak feleljen meg. A koszorútesten e díszek az óra következő állásának megfelelően álljanak: 12:00 (8), 16:00 (5) és 9:45 (3), ami az arányos elrendezésnek felel meg. A koszorútest és díszítés magasságára is figyeljünk, nehogy túl magas dekoráció kerüljön a keskeny alapra. Az alap magasságát egynek véve, a díszítés nem lehet magasabb az 1,6-szeresénél.

A koszorúdíszítések vonalvezetése minden esetben kövesse az alap alakját, legyen az bármilyen virágkötészeti stílusban elkészített. Többnyire dekoratív és vonalas-grafikus, alkalmanként pedig paralel díszítések jöhetnek számításba.

106. 2016-os mestervizsga - koszorúk



Kántor Julia



Gulyásné Sinkó Erika



Hegedűs Katalin



Lódrí Csaba



Szloboda Réka



Török Zita



Lukács Andrea



Bércesi Imréné



Peresztegi Nagyné Böcs Hajnalka



Bajerle Bernadett



Szabó Emese



Bene Emília

19.3. Koporsódísz

A *koporsódísz* kényes kérdése az elkészítés módja és az elhelyezés. Az egyik lehetőség, hogy a virágüzletben állítjuk össze és a szertartás előtt, a helyszínen rögzítjük a koporsófedélre. Ez a megoldás a szállítható koporsódísz esetében jelenti a megoldást. Amikor nem szállítható az általunk kitalált és a vevő által megrendelt koporsódísz, akkor a helyszínen, a ravatalozó helyiségben kell összeállítanunk. A megrendelésnél tisztázzuk, hogy a helyszíni munka lehetséges-e, nem kellemetlen-e a hozzátartozóknak és van-e rá idő? A koporsó méretét, anyagát, felületkezelését, alakját, a koporsófedél díszítésének lehetőségét mindenképpen tudjuk meg. Legtöbbször az új tűzőhab formák segítségével a koporsódíszet készen a helyszínen visszük. A tűzött technikának megfelelően a virágok sokáig szépek maradnak a nedves habban. A többnyire csirkehálóval vagy műanyag ráccsal burkolt tűzőhab tartókban az alkotóelemek biztosan megállnak, akkor is, amikor a koporsót a sírhelyhez szállítják. Kétoldalú ragasztóval, Oasis Fix ragasztó gyurmával, műanyag tappanccsal vagy szögekkel (amikor nem látja senki!) rögzítjük a koporsófedélre. A rögzítés módja ne legyen látható, ne tegyen nagy kárt a koporsóban. Fontos, hogy a koporsón ne folyjon ki egy csepp víz sem a tűzőhab tartóból, a felirat látható maradjon. A dísz biztonságosan maradjon meg a koporsón, ezért a megfelelő rögzítési technikát alkalmazzuk. Ha nem a virágdíszsel együtt temetik el a koporsót, akkor gondoskodjunk a dísz egyszerű leemeléséről. A levétel után a rögzítés helye és módja ne látszódjon.

Különleges megoldásokat is alkalmazhatunk a koporsó díszítéséhez, de sokkal ritkábban fordul elő, mint az előbbieken említett technika. Növényeket ültethetünk az általunk összeállított

vályúba, keresztet fonhatunk vesszőből, leplet készíthetünk vékony indából, s a virágokat fiolába helyezhetjük, girlandot vagy fesztont köthetünk. Mindezek a helyszínhez kötött munkák.

A koporsódísz látványa a fontos, mert első pillanatban a gyászoló család az összhatás alapján méri fel, hogy jó munkát végzett-e a virágkötő. A koporsót és a rajta lévő virágdíszet egységnek tekintjük, térben képzeljük el, így készíthetjük el a legjobb megoldást. A szimmetrikus díszet a koporsó közepére helyezzük. Az aszimmetrikus koporsódísz és a kereszt dísz esetében helyük az $2/3$ -a $1/3$ -ad megosztásnál legyen. A virágdíszek mozgásvonalai kövessék a koporsó vonalát, és tömegük ne haladja meg a koporsó tömegének $1/3$ -adát. Ha zárt, tömör formát készítünk, akkor lehet alacsonyabb, ha lazát, akkor magasabb is a dísz. Mindezt még a levelek, virágok nagysága, tömege, illetve a kiválasztott virágkötészeti stílus is meghatározza. A koporsódísz is bármilyen virágkötészeti stílusban elkészíthető, de a dekoratív a gyakori, majd követi a vonalas-grafikus stílus. A vegetatív dísz igen ritka, de paralel stílusú alkotás a koporsó alakjának megfelelően sűrűbben előfordul.

19.4. Urnadísz

Sok esetben a hozzátartozók nem a koporsós temetést, hanem az urna elhelyezést választják, amikor a halott hamvait tartalmazó urnát elbúcsúztatás után az urnafalba (kolumbárium) vagy az urnasírba helyezik. Mindkettőben nagyon kevés hely van, ezért a búcsúztatáshoz is kis virágdíszeket kell készíteni. Az *urnadíszek* töltik be a virágdíszítés szerepét. Az urnadísz nem sértheti meg az urna felületét, ezért a megfelelő technikát kell kiválasztani. A gyenge, öntapadós ragasztóval ellátott tűzőhab forma megfelelő, akkor is, ha az eltemetés előtt azt le kell venni. Rögzíthetjük a virágdíszet még nagyon vékony tekeresdróttal vagy szalaggal is. Jó megoldás, ha a búcsúztatáshoz az urnát a virágdíszbe helyezzük el, majd az eltemetéshez kivesszük ebből a virágdíszből. A legújabb technikai segédanyag a vizes tűzőhab urnatartó virággal gazdagon díszíthető. Az urnát dekorálhatjuk vékony virágfüzérrel, girlanddal vagy kis virágkoszorút készíthetünk rá. Az urna és az urnadísz az arányok elbírálásánál egységet jelentenek. Az elkészítés előtt tudjunk meg mindent az urna alakjáról, anyagáról, színéről, mert csak így készíthetünk hozzá illő virágdíszet. Kérdezzük ki a hozzátartozókat a búcsúztatás módjáról, helyszínéről, hogy az urnatartó díszítését is megoldjuk. Az urna kerek vagy négyszögletes alakjából következően a virágdíszek kerekdedek vagy leomlók, párhuzamosak. A virágdíszek többnyire szimmetrikusak, de elhelyezésük aszimmetrikus formát is ölthet. Az urna tömegét könnyedebb stílusú virágdíszítéssel oldhatjuk fel, s ennek a vonalas-grafikus stílus felel meg a legjobban, de bármilyen más stílusban elkészíthető. A virágdísz az urna felső $1/3$ -adára kerüljön. Készíthetünk urnakoszorút, vékony füzért, girlandot, fesztont, szalagdíszet, a tetejéről leomló virágdíszet és bármit, ami emlékezetessé teszi a temetést.

19.5. Sírcsokor

Sírcsokrot vagy más *temetési virágdíszet* a távolabbi hozzátartozó, ismerős temetésére illik vinni. Az utóbbi években a virágkötők gyakrabban választják a kötött technikával szemben a tűzöttet. Egyszerűbb, gyorsabb, tartósabb, szebb és még formagazdagabb is. A sokféle, kimondottan a

sírcsokorhoz gyártott tűzőhab alap következtében a méretét is könnyen kiválaszthatjuk. A zöld alap fő ágainak betűzése után következik a kitöltés.

A sírcsokor kötési technika is divatban van, főként az olcsósága miatt, de ha belegondolunk, hogy mennyi drótot használunk fel hozzá, milyen hosszú ideig tart az elkészítése és mellette milyen súlyos is, akkor biztos, hogy a tűzött technika győz. A megkötés régi változatához több kilogramm drótot használunk fel, mert minden szálát, minden kis csomót drótra fűzve húzunk be a fenyőből álló sírcsokor alapba. Az újabb technika szerint a sírcsokrot spirális szárelrendezéssel, drótozás nélkül kötjük meg, s a zöldeket, virágokat vegyesen, folyamatosan rakjuk be. A főággal kezdjük, majd az oldalágak következnek, s így megyünk folyamatosan a csokor tetejéig, csak amikor elkészült, akkor kötjük össze. A sírcsokor súlypontja a csokor 2/3-ad részénél van, bármilyen technikával is készüljön.

Többnyire dekoratív stílusban készítjük sírcsokrokat. Kedvelt a vonalas-grafikus stílus is, de törekenyebb a szokásos csokorhalmozásnál a síron. A tömörebb dekoratív sírcsokor jobban bírja a dobálást.

A szabályos csokrokon kívül tűzött technikával más alakzatok is készíthetők. A háromszög, a kerek és a nyújtott dísz is gyakori.

19.6. Kereszt, párna, szív és gömb kegyeleti díszek

A kegyeleti virágkötészet *szimbolikus formái* (párna-csendes nyugalom, kereszt - krisztusi jel, hit a feltámadásban, szív - soha nem múló szeretet, gömb - az élet teljessége, a világmindenség) tűzőhab alapba készülnek. A gyártók megkönnyítve a virágkötők dolgát, a virágkötészeti arányoknak megfelelő alakú, méretarányú alapokat hoznak forgalomba. Az alapformát először zöld levelekkel, hajtásokkal tűzzük le, vagy fedjük be, de alakját ne változtassuk meg. A virágdíszítést dekoratív, kitöltő módon is elvégezhetjük, amikor a virágokat, az alap alakját követve tűzzük be, de önálló virágdísz is készíthetünk rá, amit mindig a súlypontba helyezünk. A súlypont a kereszt esetében a kereszt szárainak találkozásánál, a szív esetében a felső, jobb oldalon az 1/3-ad részénél, a párnánál pedig az 1/3-ad és a 2/3ad részre felosztás találkozásánál van. Az arany metszés szabálya érvényesül mindegyikben.

19.7. Sirtál kegyeleti dísz

Sirtálat beültetett formában készítünk. Az egyszerű növénytálak a klímánkat elviselő szabadföldi növényekből állnak. Gondoskodjunk a biológiai törvények figyelembe vételével a növények helyes kiválasztásáról. Döntsük el, hogy csak a melegebb évszakok növényeivel vagy télálló növényekkel dolgozunk. De vegyesen is használhatjuk a növényeket, csak a fagyok előtt cserélni kell az egynyári növényeket. Tavasszal és ősszel is új növényekkel kell feltölteni a tál egy részét. A cserénél vegyük figyelembe a virágzási időt, az együttvirágzást, hogy a síron lévő tál beültetés a legszebb periódusában pompázzon. A sír helye is nagyban befolyásolja a növények kiválasztását, mert nem mindegy, hogy árnyékos vagy napos helyen van, száraz vagy nyirkos a terület, illetve fenntartható-e a síron lévő dísz. A tálak a következő műszaki feltételeknek feleljenek meg: a pangó víz folyjon el az edény alján lévő lyukon, a tál mérete feleljen meg a beültetett növények igényének, legyen elegendő hely a növényeknek, a nagyobb tálak esetében a tálba tegyünk drén réteget, a tál nagyobb méretű legyen, nehezebb anyagból készüljön, nehogy egy erősebb szél fellökje, ezért kerüljük a műanyag tálak használatát. Fagyálló edényt használjunk, nehogy a téli felmelegedés és fagyás tönkretesse a felületét. A

tál anyaga és a növények között teremtsük meg az összhangot. A sírtálak beültetése semmiben sem különbözik más célra beültetett tálaaktól. A tál lyukas legyen alul, hogy a felesleges víz távozzon. A tál aljára összetört agyagserepet, vagy agyag granulátumot, majd fölé fátyolfóliát, illetve másfajta szűrőanyagot tegyünk, hogy öntözéskor a föld ne keveredjen össze a drén réteggel. A földréteg következik, amelybe a növényeket ültetjük. Jó erősen nyomjuk meg a földet a növény töve körül, majd töltsük utána. A föld tetejére fenyőkérgyet vagy kavicsot, illetve moha réteget terítsünk. Ezután jól öntözzük be, és a szállítás előtt hagyjuk a felesleges vizet kicsorogni. Ne a síron tegyük mindezt, mert összekoszoljuk a sírkövet. A sírtál-beültetést ne hagyjuk magára, mint a tűzött díszeket, mert gondozni kell, hogy hosszú időn keresztül életben maradjanak a növények. A sírtálak főként vegetatív stílusban, a stílusnak megfelelő arányokkal készülnek. A fő (8), az ellen (5) és a mellék (3) vonal elkülönítésével, csoportosításával az aranymetszés törvényszerűségének megfelelő díszet kapunk. A tál szélességének 1,6 –szerese legyen a fővonal magassága. Sírtálakat a mindenszenteki és halottak napi temetőlátogatásokra is készítünk.

A téli időszakban gyakran kérnek a vásárlók *sírdísz*t. A virágkötészeti fogalomkörben a sírdísz száraz és tartós anyagokból készített tűzött alkotás. Elsősorban fásodó trópusi terméseket, kemény száraz virágokat használunk fel, hogy a szélsőséges időjárást is kibírják. A többnyire dekoratív stílusban készített sírdíszek a novemberi halotti ünnepeken is kivihetők a temetőbe.

19.8. Részvétcsokor

Részvétcsokrot (kondoleáló csokor) akkor kötünk, ha a temetésre meghívott személy nem tud megjelenni a szertartáson, és a hozzátartozónak részvétet nyilvánítva egy csokrot küld. A kerek vagy hosszúkás csokor semmi másban nem különbözik a mindennapi virágüzleti csokroktól csak a virágok összetételében (rózsa, krizantém, szegfű vagy kála) és a kegyeleti jellegű díszítésben. Arányai, elrendezése, stílusa megegyezik a csokroknál tárgyaltakkal.

19.9. Ravataldíszítés

A *ravataldíszítés*, a *gyászszertartás virágdíszítése* szintén a virágkötő feladata. A virágdíszek ne zavarják, ellenkezőleg emeljék a búcsúztatás színvonalát. A kandeláberek díszítése és a temetés más virágdíszei anyagukban, színükben, stílusukban igazodjanak egymáshoz. Az egységes kinézet emeli a színvonalat. Lehetőleg minden virágdíszítést ugyanaz a virágkötő készítsen el.

19.10. Mindenszentek, Halottak napja virágdíszei

A Mindenszentek keresztény ünnep, azon üdvözültek, akiket nem avattak szentté és a naptárba be nem került szentek ünnepe (november 1.). A katolikus egyház Halottak napjának (november 2.) előestéje, így szorosán összefonódnak. Más keresztény vallás hívői is leróják tiszteletüket halottaiknál. Ilyenkor az ország lakossága útra kel, és felkeresik a temetőben nyugvó hozzátartozóikat. Kis koszorúkat, virágtalakat, csokrokat, vágott és cserepes krizantémot visznek magukkal, hogy ezekkel ünnepeljenek, és a halottak emlékére gyertyát gyűjtsanak. A magyar társadalomban erre az alkalomra több ezren válnak virágkötővé, s a temetők bejáratait ellepve árusítják minősíthetetlen portékáikat. A virágkötők nem tudják felvenni a versenyt a hozzá nem értők táborával, így a városi virágüzletekből ez a virágkötészeti termék hamarosan eltűnik. A virágdíszek elkészítése inkább gyártásnak nevezhető, mintsem virágkötészeti

alkotásnak. A hatalmas mennyiség eladása a virágüzletek évi bevételi forrásának nagy részét kiteszi.

20. Ünnepek virágdíszei

Ha naptárunkra tekintünk, több piros betűs dátumot látunk, találkozunk a névnapokkal, sokan megünneplik születésnapjukat is, de a cégek jubileumi ünnepeire is gondoskodni kell virágról. A virágkötő az éves üzletterv elkészítése során számol az ünnepekkel, mert egyik másik komoly igénybevételt jelent a virágrendelés, a munkaszervezés, az eladás terén. Januártól kezdve az év folyamán számos alkalommal ünnepelnek az emberek virággal, adnak egymásnak virágot.

Újév ünnepén szerencsés évet kívánnak egymásnak, a négylevelű lóherére emlékeztető levelű virággal (Oxalis) ajándékozzák meg egymást. Az újévi ebédmeghívásokra virágcsokorral illik menni, amiből nem hiányozhat a szerencsét kívánó jelkép sem (kéményseprő, újévi malac, patkó, stb.).

Az egyik legenda szerint Valentin, katolikus atya a római korban, a börtönőr vak lányának a saját hitével visszaadta látását, s baráti kapcsolatuk jeleként kivégzése előtt üzenetet írt a lánynak, s a kis papírdarab végére azt írta: A te Valentinod! A valóságban a Valentin nap eredete a római Lupercalia, tavaszünnepre vezethető vissza. A **Valentin napot** (nálunk *Bálint nap*) a szeretet, az egymásra figyelés, a köszönet, a tisztelet ünnepét csak későbbi korokban kezdték ünnepelni, főként az angolszász országokban kedvelt ma is. A világon mindenütt ezen a napon adják el a legtöbb vörös rózsát, ezért az ára a mennyekbe szökik a virágtőzsdén. A vörös rózsza beszerzési ára annyi, mint máskor az eladási. Hozzánk a Valentin nap az 1980-as évek végén jutott el, s bevezetésében nagy szerepe volt az MVVSZE akkori vezetésének. Az első sikeres magyarországi Valentin ünnepet (1990) még sok követte, így a virágkiállítás, a virágkötészeti bemutatók, a versenyek, a műsorok megalapozták sikerét. A Valentin nap manapság igen jó virágforgalmú ünnep, annak ellenére, hogy más iparágak is (édesipar, könyvkiadók, szépségipar) felfigyeltek rá, így némileg csökkent a virágforgalom. A Valentin nap a köztudatba a szerelmesek ünnepeként vonult be, így eredeti jelentését már elvesztette. A főként fiatal vásárlók vörös rózsát vásárolnak egymásnak, de vannak cégek is, akik dolgozóikat meglepik egy szál virággal, kis csokorral vagy egy virágzó tavaszi hagymás növényvel. Nagyobb csokrokat a családon belül ajándékoznak az emberek egymásnak, vagy van, akinek a megbocsátás jeleként viszik. Bármilyen vonatkozása is van az ünnepnek, leszögezhető, hogy a virágkötő, virágkereskedő nem hagyhatja figyelmen kívül, komoly forgalomra számíthat.

A **Nemzetközi Nőnapot** (március 8.) a rövidebb munkahét, az egyenrangú munka és a férfiakéval azonos fizetés érdekében, az 1908-ban New York-ban megtartott textilipari női dolgozók tüntetésének, illetve az 1911-es sortűz 100 áldozatának emlékére tartják meg világszerte. Az ünnepet a szocialista Rosa Luxembourg javaslatára vezették be. A II. világháború után a volt szocialista országokban különösen nagy ünnep volt, milliónyi virágszálat lehetett eladni, sorban álltak a vevők a virágért. A volt Szovjetunió országaiban a nőnap virágajándékozás szokása ma is megmaradt, ezért nagyon drága a rózsza ebben az időszakban is a virágtőzsdén. Nálunk kissé csökkent a nőnap virágforgalom, ami a fiatalabb menedzser generáció hagyományt mellőző viselkedésének és a Valentin nap előretörésének

tudható be. A volt szocialista ünnep nem szimpatikus sok ember szemében, pedig a dolgozó nőről és nem politikáról van szó. Sajnos, egyre ritkábban rendelnek a cégek, a nődolgozóknak virágot Nőnapra! Ezen a helyzeten megfelelő tájékoztatással, népszerűsítő reklámmal lehetne változtatni, hogy a nőnap virágforgalom ismét fellendüljön.

Nemzeti ünnepünkön, március 15.-én, főként a megemlékezésekhez készítünk letűzött babérmeggyvirágkoszorút. A nemzeti színű szalaggal díszített koszorúk sokáig a megemlékezési helyeken maradnak, ezért tartós anyagból (babérmeggy, túlevelű örökzöldek) készítsük.

A keresztények legfontosabb ünnepe a **Húsvét** (Jézus feltámadása), de egyben a tavasz eljövetele is. Az ünnepet, a hold állásának megfelelően más és más időpontban tartják, ezért néha márciusban, máskor meg áprilisban kerül sorra. A húsvét egybeesik a tavaszi napéjegyenlőségkor tartott termékenységi ünnepekkel is, melynek elemei a feltámadás, az újjászületés. A nyugati kereszténység húsvétja mindig március 22. és április 25. közé esik. 2009-ben április 12-én, 2010-ben április 4-én és 2011-ben április 24-én volt húsvét hétfő. 2018-ban április 1-én és 2-án lesz húsvét.

Húsvéti, tavaszi virágdíszeket az újjászületés szimbolikus tárgyaival dekorálunk (tojás, csibe, nyúl, bárány, toll, stb.). Jellegzetes növények a barka, a fehér hortenzia, a rügyező ágak, a kecskefűz (barka), a hagymás virágok, a kankalin, az ibolya. A húsvéti virágkosár, az asztaldísz, a koszorú tavaszi virágokból álljon, a díszítő kellékek visszafogott, ízléses csoportját is hozzátehetjük.

A **középiskolai ballagást**, ami a virágkereskedelem egyik legnagyobb forgalmú napja, speciális magyar ünnepnek tartják. A középiskola utolsó tanítási napján kell megtartani, ahogy a rendelet írja, de iskolánként más időpontokban is megrendezhető. Az utóbbi években április 30. az utolsó tanítási nap, s ekkor telnek meg a középiskolák virágcsokrokkal. A ballagás kifejezés a latin „valetans”, búcsúzó szóból ered. Az első ballagást Selmecebányán, a XIX. század 70-es éveiben tartották meg. Hamarosan elterjedt az egész országban a szokás, ami a virágkereskedők szempontjából zsúfolt időszak, hiszen Anyák napja közelébe esik. A ballagásra bármilyen típusú csokor vihető, de praktikussági szempontokat figyelembe véve a hosszúkás csokrok előnyösebbek, mert a diák kényelmesen a karjára tudja fektetni. Újabban a ballagási ruhadíszek, virágtáskák, csukló- és kardíszek is divatosak, így könnyítve a diák „virágterhén”.

Az év egyik kedves ünnepe **anyák napja**. Magyarországon, Portugáliában, Spanyolországban, Romániában és Litvániában mindig május első vasárnapján ünneplik. Nyugat-Európában főként a második vasárnapon kerül megünneplésre. Virágkereskedelmi szempontból azért érdekes, mert a ballagás és az anyák napja is óriási virágkeresletet idéz elő, ami az ár felszökéséhez vezet. Tévhit, hogy a virágüzletben emelik meg az árakat, ellenkezőleg, már a holland virágtőzsde árai nőnek a csillagos égig. Rossz a kommunikáció és a magyar sajtó azonnal lecsap a hírre, hogy milyen drága a virág. Ez ellen tenni kell, mert a kereskedelem, a virágüzletek árbevételének, forgalmának csökkenéséhez vezethet. Anyák napja története az ókori Görögországba nyúlik vissza, ahol tavaszi ünnepeket tartottak Rheának, az istenek anyjának, amit az édesanyák megünneplésével kapcsoltak össze. Az 1600-as években Angliában húsvét után egy hónappal tartották az édesanyák ünnepét. Az újabb kori történeti forrásokat az Egyesült Államokban kell keresnünk. 1872-ben Julia Ward Howe vetette fel az anyák napja megünneplését. 1907-ben Anna M. Jarvis, édesanyja halálának tiszteletére, május második vasárnapját szerette volna az édesanyák hivatalos ünnepévé tenni, s célját 1914-ben el is érte. Így kezdődött minden, s vált ez az ünnep világméretűvé. Később, látva, hogy jóhiszemű

kezdeményezése milyen komoly üzletággá fejlődött, szerette volna visszavonni, de már elindult világkörüli útjára az anyák napja. Kedves tavaszi cserepes virágzó növényeket, összeültetéseket készítsünk, de a kis kerek csokrok is sikert aratnak. Minden virágdíszünk kedves, szívhez szóló legyen, aminek az édesanyák általában örülnek.

Májuskosarat csak Magyarország észak-keleti részén visznek a fiatalemberek az eladó sorban lévő lányoknak. Divatos és hagyományörző rítus is, amiből kitűnik, melyik lány a legkedveltebb a faluban, mert ő kapja a legtöbb virágkosarat, az ő ablaka van tele velük. A szalagokkal feldíszített kosárban cserepes és vágott virág is helyet kap. Sok szalag díszíti.

Pünkösd dátuma a húsvéthoz igazodik. Húsvét után a hetedik vasárnap (50 nap) és az azt követő hétfő a pünkösd, a keresztény egyház megalakulásának ünnepe.

Régebben a **pedagógus napon**, június első vasárnapján az iskolások szép ünneplőbe öltöztek, virágot vittek tanáraiknak, megköszönték az éves fáradozást. Megható ünneplés volt. Manapság újra divatba kellene hozni, hogy a tanulók virágot vigyenek tanáraiknak. A Holland Virágiroda 2008-ban kezdeményezte a Pedagógus nap megünneplését, kevés sikerrel, de reméljük, a küzdelmet nem adják fel!

Június közepén van az utolsó tanítási nap az általános iskolákban, a diákok elballagnak. Az **általános iskolai ballagás** nem olyan erős és nagy virágos ünnep, mint a középiskolai, de a virágkereskedő nem feledkezhet meg róla. Virágkötő szemmel nézve, szerencsére újabban a bölcsődékben és az óvodákban is elballagnak a végzősök.

Az **apák napja** június harmadik vasárnapjára esik, amerikai ünneplése egyidős az anyák napjával, de Magyarországon még nem honosodott meg. Sajnos a kevés ünneplő sem virágot, hanem más ajándékot vesz.

Augusztus 20. Szent-István, de az új kenyér ünnepe is. A koszorúzásokhoz és ünnepségekre készítünk főként gabonakoszorút. A körbekötött koszorúk azután sokáig az emlékhelyen maradnak.

A hosszú nyári szünet után **megkezdődik az iskola**, ebből az alkalomból a diákok virágot visznek tanáraiknak. A kis csokor vagy feldíszített cserepes virág kedves megemlékezés.

Október 23. megünneplésére nemzeti színű szalaggal díszített emlékkoszorúkat készítenek.

A **Halloween** (október 31.) ünnep hosszú évszázadokra vezethető vissza. Mai formája a római kori Pomona nap, a kelta Samhain fesztivál és a keresztény mindenszentek keveredésével alakult ki. Elnevezése az „All Hallows Day”-ből (Mindenszentek napja) vezethető le. Az ünnep a katolikus Írországból volt hagyományos. A kivándorlók a XIX. században magukkal vitték a Halloween szokást, majd egész Amerikában megkedveltették. Kereskedelmi szempontból a dekorációs kellékek (tök, boszorkány, csontváz, szellem, vámpír, fekete macska, pók, stb.) jelenthetnek nagy bevételt. Európában, így Magyarországon is kevesen, de az évek haladásával egyre többen ünneplik a groteszk jelmezeiről és vaskos tréfáiról ismert amerikai stílusú Halloween estét.

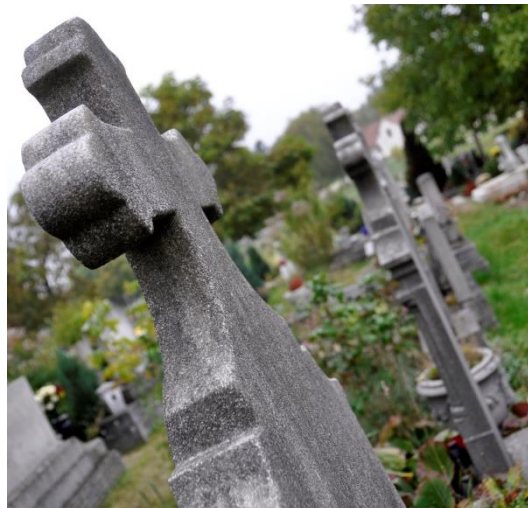


107. Halloween kellékek

A vigyori arcú kivájt tökben a világító mécses különös fényhatásokat hoz létre. A „tökfejek” a Halloween jellegzetes, meghatározó figurái. Már hetekkel az ünnep előtt, ott világítanak az ablakokban vagy az előkertekben. A csúcspont az október 31-i Halloween este, amikor a felnőttek elképesztő jelmezekben buliznak. Minél félelmetesebb a jelmez, annál érdekesebb. A gyerekek is jelmezekben járnak az utcákat, és házról-házra bekopogtatnak az ajtókon és a „Trick or Treat?” (Adsz, vagy lesz kapsz?) kérdést teszik fel, azaz a háziak kínálják meg őket édességgel, ellenkező esetben megfenyegetik az ott lakókat. A gyerekeket **trick-or-treater**-eknek nevezik. Az Amerikai Egyesült Államokban a felnőttek 80 százaléka beöltözött már gyerekkorában és a gyerekek 93 százaléka tervezi, hogy elmegy trick-or-treater-ezni.

Az utóbbi évtizedben került át Európába, ahol az új nemzedék mindjobban felveszi az ünnepek sorába. A virágkereskedő és a dekorációs kellékeket árusító üzletek egyre több Halloween figurát (pók, boszorkány, csontváz, stb.), az ünnepre jellemző álarcot, jelmezt adnak el. A vevőknek ebben az időszakban jellegzetes, figurákkal, szalagokkal díszített csokrokat készíthetünk. Jót tesz az üzletmenetnek, ha virágüzletünket is az ünnepnek megfelelő kellékekkel díszítjük fel.

A katolikus *Mindenszentek* ünnepe (november 1.) és a *Halottak napja* (november 2.) szorosan összekapcsolódnak. Az emberek halottaikra emlékeznek. A temetőben gyertyák milliói világítanak, cserepes és szálas krizantémok sokasága lepi el a sírokat. Kedvelt díszek a halottak napi tartós koszorúk, sírdíszek, urnadíszek.



108. Mindenszenteki sírdíszek

Advent első napjával megkezdődik az ünnepi készülődés. Az advent szó (adventus) latin eredetű, megérkezést jelent. Jézus születésére való készülődés, várakozás, a reménykedés időszaka. András napjához legközelebb eső vasárnap, és december 25-e közötti négy hét. Advent első vasárnapja így legkorábban november 27-én és legkésőbb december 3-án lehet. Az adventi koszorú a XIX. századból való. Egy hamburgi lelkész otthonába egy hatalmas fenyőkoszorút erősített a mennyezetre, amelyen 24 gyertya volt, minden adventi napra egy-egy. Később, az egyszerűség kedvéért csak négy gyertyát helyeztek el a koszorún, minden vasárnap eggyel többet gyújtottak meg. A katolikus liturgia szerinti adventi koszorún három lila és egy rózsaszín gyertya szerepel.

A virágüzletekben eltérő színű, valójában a lakást díszítő adventi koszorúk készülnek. Az adventi koszorú alapja főként a tűleveleit nem lehullató jegenyefenyő fajokból készül. Különösen kedvelt az *Abies procera (nobilis)* és az *Abies normanniana*. A lekötött alapok mellett tűzött és ragasztott koszorúalapot is készítünk. Sok díszítő kellék kerül rá (csillag, angyalka, fenyőfa-forma és még sok minden másféle díszítő anyag), de az ünnepi jelleg megmarad.

Az adventi koszorú gyertyáit nagy elővigyázatossággal, odafigyeléssel helyezük el a koszorúalapon, nehogy a gyertya tüzet okozzon. A gyertyákat erősen rögzítsük, hogy a szállítás során se mozduljanak ki. A gyertya alakjának megfelelően többféle megoldás létezik: a csúcsgyertyát a tűzőhab alapokhoz használatos műanyag gyertyatartóba tehetjük, de az aljára

tekert vízálló ragasztószalaggal (Angkhor tape) vagy takarószalaggal még biztonságosabbá válik. A szalmaalapra kötött koszorún a gyertya alsó részére tett, majd vízálló ragasztóval rögzített vastag drótszákkal rögzíthető. A ferdén vágott (kihegyezett) drótokat szúrjuk át az alapon, s a másik oldalon hajtsuk vissza. Így biztos nem esik ki. A vastagabb gyertyákba hegyes, megmelegített drótokat (min. 3 db) szúrunk fel. Ezek lesznek a gyertya lábai. A szalmakoszorún szúrjuk át és hajlítsuk vissza a drótszalakat, a tűzőhab alapú koszorúba pedig hajlítsuk vissza a drótszárakat és így szúrjuk az alapba. Stabilabb és nem esik ki, nem mozdul el a gyertya. A forró szilikonnal felragasztott gyertya nem lesz egyenes és a gyertyára felvitt színes réteg le is válhat. Minden virágdísz-fajtában a gyertyák csak függőleges helyzetben állhatnak. Ma már biztonságosan égő, s önmaguktól kialvó gyertyák is kaphatók. Azt viszont a biztonságosan leégő gyertya sem tudja megakadályozni, ha a közelébe száraz virág, fenyő kerül, az ne gyulladjon meg. Ez a virágkötő felelőssége, ezért kell odafigyelni és biztonságos adventi koszorút készíteni.



109. Advent kiállítás – 2016 - DeLa Motte –Beer palota Budapest (Mayer Beatrix, Nagy Zsófia, Bertók István, Tulkán Karolina, Kocsis Anett, Rumi Dániel)

Karácsonyra a virágüzletekben sokféle virágdísz készül, többek között asztaldísz, kopogató koszorú, fenyő girland és ide tartozik a karácsonyfa feldíszítése is. A téli napforduló, illetve Jézus születésének ünnepére a lakások megtelnek virágdíszekkel. A virágdíszek élő és száraz virágokból is készülhetnek, attól függ, milyen hosszú időre szánjuk. Hagyományosan piros, zöld, arany szín-együttesben készül a dekoráció, de a mai divatnak megfelelően az előre kidolgozott trend színcsoportok a kedveltek. Ezek közül is a krém, arany, rózsaszín vagy a zöld,

barna, óarany, illetve a rozsdá, bronz, arany színek kombinációk tartoznak a gyakrabban vásároltak közé. A színek nagyjából minden évben ugyanazok, de csoportosításuk változó.

A karácsonyi virágdíszek elengedhetetlen kelléke a gyertya, de ebben az esetben nincs szükség a négy gyertyára, mint az adventi koszorú, adventi dísz esetében kellett. A karácsonyi díszeket vizes tűzőhabba készítsük el, hogy a fenyőfélek és a virágok is hosszabb időn keresztül díszítsenek. Arányuk és megoldásaik a tál és váza díszeknél leírtakkal megegyezik. Főként természetes kiegészítőkkal, mint tobozok, termések, fából készült kellékekkel díszítsük a virágok karácsonyi díszünket. Sajnos, ma már teljes egészében műanyagból, kellékekből álló koszorúk, díszek is kaphatók, összeállításuk a mai modern struktúra stílusnak megfelel, hiszen nagy tömegben, összezsúfolva állnak bennük az alkotóelemek. Több esetben már virágkötészetről, virágról nem is beszélhetünk.

A vékonyabb és könnyebb ajtódíszeket, kopogatókat bármilyen koszorúalagra, vagy az általunk összeállított egyedi megjelenésű, csillag, ív, szív, stb. alagra elkészíthetjük. Tartós anyagokból álljanak. Fontos a stabilitás, hiszen minden ajtónyitáskor megmozdul a dísz.



110. IMORI virágszalón karácsonyi kínálatából (2016) és

Az év utolsó napjára, *szilveszterre* bohókás, lampionos, álarcos, valamint szerencse jelképeket (malac, négylevelű lóhere, kéményseprő) tartalmazó csokrot illik vinni a vendégségbe vagy hasonló felépítésű virágdísz tenni az asztalra.

A **családi ünnepek** (névnap, születésnap, házassági évforduló, gyerek születése, stb.) gyakoriak az év folyamán. Főként csokrokat, tűzött virágdíszeket ajándékoznak az emberek egymásnak. A virágüzletben ismerjük törzsvevőink és hozzátartozóik évfordulóinak és névnapjainak dátumát, mert felhívhatjuk figyelmüket, hogy vásároljanak egy virágdísz, sőt mi is kedveskedhetünk egy szál virággal nekik. A kerek évfordulókra a megfelelő számú virágot tegyük a virágdíszbe, ha a vevő is egyetért vele.

Más országokban több új virágos ünnepet is bevezettek (nagyszülők napja, apák napja, titkárnők napja, stb.), egyrészt a megemlékezés, másrészt a virágforgalom növelése érdekében. Nálunk még nem divatosak ezek az ünnepek, sőt egyre több virágos ünnepet mellőzünk, illetve feledkezünk meg róluk. A virágforgalom növelése érdekében ajánlatos lenne az új ünnepeket is divatba hozni!

21. Száraz- és selyem virágkötészet díszei a belső terekben

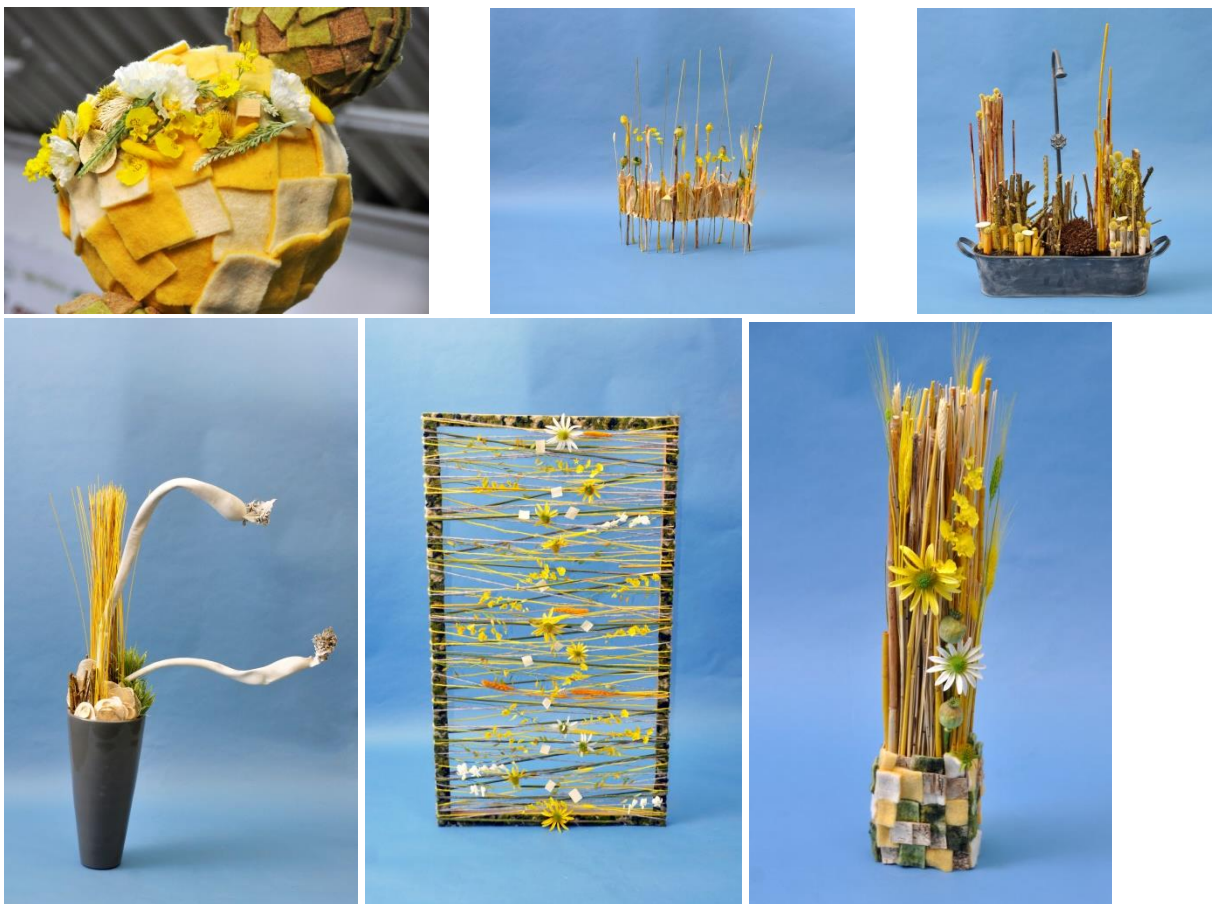
A régi és modern épületekben egyaránt találkozunk helyiségekkel, ahol semmilyen élő növény nem marad meg. Az egy-két napos rendezvényekre bevitt növények is már károsodhatnak. Egyfolytában működik a légkondicionáló, huzat és hűvös van, nincs megfelelő és állandó világítás, nem lehet fenntartani az összeültetéseket, így nincs is létjogosultságuk az adott helyen. Virágdíszítésre viszont szükség van, s ekkor lépnek színre a szárított növényi részek és a selyemből készült virágok és növények.

Egyes növények szinte minden része felhasználható a *száraz virág-kötészetben*. Vannak, amelyeknek csak a virágja, a szára, másoknak a levele, a termése vagy éppen a gyökere. Régebben csak Európában termesztettek száraz virágként is felhasználható növényeket (Nigella - borzaskata, Carthamus - pórsáfrány, Lagurus - nyuszifarok, Ammobium - papírvirág, Helichrysum - szalmarózsa, Statice - sóvirág, Gomphrena - gombvirág, Achillea - cickafark, stb.), de az utóbbi évtizedekben a különleges növényi részek és formák iránti igény növekedésével a termesztés, begyűjtés és feldolgozás áttevődött Indiába és Kínába. Az afrikai és dél-amerikai országokból is sok száraz termés, ág érkezik Európába (Protea, Banksia, Sabulosum, Leucadendron, Cocos, Luffa, pálmák, Nelumbo, stb.). Az import szárított növényi részek nagy része fantázianévvvel kerül a kereskedelembé. A magyar száraz virág-termesztés komoly hírnevet vívott ki magának (Magyar Szárazvirág Kft. Csépké Csaba, stb.), ami ma is tart még, de a tömegáru Távol-Keletről érkezik. A termesztett és gyűjtött növényi részek tartósításának, feldolgozásának más és más technológiája van. Közismert a levegőn való szárítás, a szárító berendezésben történő szárítás, a glicerines tartósítás, a fagyasztva szárítás, a fehérités, a festés.



111. A Magyar Szárazvirág standja a Flora Hungaria Nagybani Virágpiacon

A zárt belső terekben, étteremben, szállodában, irodaépületben, mélyen lévő helyiségekben, ahol az élő növények nem maradnak életben, vagy éppen tartós díszet szeretne a megrendelő, ott alkalmazunk száraz virágot. Főként asztaldíszek, téralkotások, fali díszek készülnek szárított növényi részekből. Bármilyen stílusban és szín-összeállításban, elsősorban ragasztós technikával állítjuk össze. Egy térbe azonos stílusú és színhatású díszek kerüljenek. A termesztett, úgynevezett európai száraz virágokból a romantikus, dekoratív és vegetatív stílusú alkotásokat, míg a trópusi, markáns termésekből, ágakból, virágokból a vonalas-grafikus, párhuzamos és a kísérleti téralkotások készíthetők. A két növénycsoport elemeit ne keverjük össze, mert jellegükben erősen különböznek.



112. Nagy Péter száraz és selyem virág díszei (Flora Hungaria, 2016)

A száraz virágokból összeállított munkák hátránya a fakulás, porosodás, ezért évenként legalább egyszer tisztítsuk meg, fújjuk le színtelen, matt lakkal (Elefantenhaut). Pár év múlva újat kell készíteni! Ezt mindenképpen mondjuk el a megrendelőnek, nehogy meglepetés érje. Korábbi csere szükségeltetik a világos helyen, ahol fakul, vagy az étteremben, ahol sok elemet letördelnek.

Vigyázat! A festett száraz virágok, más növényi részek pára hatására engedhetnek a színükből, megfogják az asztalterítőt, a falat és a sírköveken is nyomot hagynak. Csak száraz helyre dolgozzunk festett száraz növényi részekkel!

Selyem virágot korábban a XVI-XVII. században, Franciaországban, Angliában viseltek ruháikon a hölgyek, és ott alakult ki a gyártóipar is. A kézzel készített, igazi selyemből készült virágok, levelek viselete divatos volt, csúcát a rokokó időszak túldíszített kalapdíszzeiben érte el. Később is szívesen viseltek a hölgyek selyem virágból készült kalapdíszeket, kitzűzőket, de a lakásba dekorációként csak a XX. század elején került be. Ma nagy divatja van a selyem virágoknak, mert egyre több olyan épület épül, ahol az élő növény és virágdísz nem marad meg. A gyártás folyamatosan a Távols-Keletre, többnyire Kínába került át, ahol olcsó műselyemből, egyszerű préseléses eljárással készítik, szinte az összes selyem virágot és műnövényt. A műanyag alapanyagok korszerűsödésével, a technológiai fejlődéssel, az olcsó munkaerővel hatalmas iparággá fejlődött a gyártás. A belső terekben felhasznált műselyem virágok három minőségi kategóriába sorolhatók, amit a kellékek részénél megismertünk.

A virágdíszek bármilyen virágkötészeti stílusban összeállíthatók. Az arányok, szín-együttesek éppúgy működnek, mint az élő virágdíszek esetében. Ne feledkezzünk meg a „biológiai” törvények betartásáról, mert csak a tudatosan, szakszerűen összerakott selyem virágdísz lesz „hihető”. A mozgásformákkal, az évszaki és származási csoportosításokkal fokozhatjuk az eredeti, természetes érzetet.

Külön kategóriát jelentenek a műfák, ahol szintén felállíthatók a minőségi osztályok, amihez hozzájárul még a természetes alak kidolgozásának mértéke is. A műfákkal a szemlélő megtévesztése a cél, hogy a látvány teremtsen meg a természet érzetét. Ezt csak a legjobb minőséggel érhetjük el



113. Műfák a Prometti cég katalógusából

A durva műselyemből és préselt műanyagból készült dekorációs virágokkal, levelekkel senki nem szeretne hatást elérni. Messziről látható, hogy műanyagból készültek. A dekoráció hatásfokának növelése, a feltűnő látvány elérése a cél, ezért a csak dekorációra használatos virágokat ne tegyük bele a természeteshez hasonló virágdíszekbe.

A műnövények és selyem virágdíszek is megkövetelik a rendszeres karbantartást, ami elsősorban portalanításból, mosószeres vagy mosogatószeres vízzel történő lemosásból, és a visszahajlott, meghajlított ágak, szirmok, megigazításából álljon. A szállodai, éttermi vendégek, látogatók előszeretettel foglalkoznak a közelükben lévő virágdíszekkel, így pár hét után az éttermi asztalon lévő selyem virágdísz már egészen más alakot mutat, mint elkészülésekor. A selyem virágdíszek sem örök életűek, ezért egy-két éves időszakonként újat készítsünk.

A minőségi tartós virágdíszek készítésének divatját éljük, s a nagykereskedésben előbb elfogynak a jobb minőségű selyem virágok, mint a gyengébb minőségűek, bizonyítva, hogy az igényesség utat tör magának.

22. Virág és növény csomagolása, ajándékdíszítés

Nem a könyv feladata, hogy a virágkötő mester jelölteket megtanítsa a dízscsomagolás készítésére, ám néhány fontos dologra fel kell hívni a figyelmet. Az ajándékok a csomagolás során ne sérüljenek meg, ne ragasztózzuk össze, ne karcoljuk meg. Fontos, hogy a dízscsomagolás szétbontása nélkül tudja a megajándékozott, hogy mit kapott, ezért ajánlatos a könyv címét, a palack címkéjét vagy az ing egy részletét szabadon hagyni. Ötletes csomagolást találunk ki, hogy ez megoldható legyen. A díszítést laposra készítsük, hogy az alkotórészek ne

akadjanak bele semmibe. Törékeny díszítő kellékeket ne használjunk. Mi vigyázunk rá, ám a vevő nem ezt teszi.

A vásárló általában csomagolás és díszítés nélkül kéri a csokrot, a cserepes növényt. Ez a virágkereskedőnek nem jövedelmező. A csokrokat a hozzáadott értékkel együtt készítjük el, úgy ajánljuk a vevőnek, illetve állítsuk ki a virágüzletben. A vásárló díszcsomagolásba tett kész alkotások közül választhat. A virágkereskedő szempontjából előnyös, hogy előre elkészítheti a csokrokat és a díszített cserepes dísznövényeket, valamint árukínálatával irányítja a vevőjét. Ha nincsenek az üzletben előre csomagolt termékek, ne is várjuk el a vevőtől, hogy olyant kérjen. Az árcédulán már a végleges árat látja, így azok közül választ. Nem éri sokk, hogy még külön rászámoljuk a csomagolás, díszítés költségét. Meggyőzően elé tartuk a kínálatot. A csokrok díszcsomagolását előre elkészítve naponta, kétnaponta változtassuk a kínálatot. Megéri, ha a megmaradt csokrokat szétbontjuk, és újat kötünk belőle, nehogy a visszatérő vevő meglássa a korábban megkötötteket. A virágról nem, de a csomagolásról biztosan emlékszik majd rá, hogy az nem a legfrissebb kollekciónk. Kevés munkával nagyobb sikert érhetünk el!

A csokrokat a típustól függően díszítjük. Magát a csokrot is dekorálhatjuk szalaggal, zsinórral, dekorációs dróttal, szizállal, rafiával és még sokféle anyaggal, valamint ötletes figurákkal, tollból készült madarakkal, lepkékkel. Vigyázat, a hozzáadott érték ne egy darab pillangót, inkább a csokor látványos elkészítését, a magunk által kitalált díszítő elemeket, a megnyerő csomagolást és nem utoljára a minőségi virágot, vágott zöldet, a megkötés módszerét jelentse. Tervezzük meg üzletünk csomagolási stílusát, illetve válasszunk hozzá csomagolóanyagokat. Legyünk mások, mint a többi virágkereskedő, virágkötő a környéken. Egyedi technikai megoldásokra, anyagfelhasználásra törekedjünk, amiből kiderül, hogy a mi üzletünkben vásárolták a csokrot, legyen ránk jellemző.

A csokrokat főként papírba csomagoljuk. A különlegességre való törekvés érdekében változtassunk ezen a szokáson, s próbálkozzunk a papír, a fólia és a szizál együttes alkalmazásával. A három különböző anyagot így még nem használja senki. Kísérletezhetünk a papír, fátolyfólia, vetex és az organza összeállítással is. Ezeken kívül akad még sokféle megoldás, találjuk ki melyik lesz nekünk a legjobb. Ha a vékony színes szalagokat összefonjuk más díszítő kellékekkel (gyöngyfüzér, zsinór, rafia), akkor is a saját ízlésünknek és színvilágunknak megfelelő új, nem tömeggyártásból származó díszítésünk lesz. Régebbi, a raktárban elfekvő szalagjaink ilyen módon történő felfrissítésével változtatunk kínálatunkon és a készletünk is csökkenthető. A csokrokhoz az újszerű mandzsetták előre elkészíthetők, raktározhatók. A csokor csomagolásánál ügyeljünk a csomagolóanyag megkötésének helyére. Ugyanott kössük meg, ahol a csokrot is megkötöttük. Ellenkező esetben a csokor összenyomódik, elveszti alakját, mert a spirálisan elrendezett, szétálló szárat összenyomjuk.

A cserepes dísznövények előre csomagolása is megoldható, mert a cserép alakjának, méretének megfelelő tartók készíthetők a csokroknál felsorolt anyagok együttes alkalmazásával. Fontos, hogy a cseréppel találkozó réteg minden esetben fólia legyen. Így nem ázik el a csomagolás, még öntözni is lehet. A csomagolás formája és anyagainak összetétele a virágkötőtől függ. Jó, ha van az üzletben a forgalmazott műanyag cserepekből tisztára mosott mintadarab, hogy a csomagolásokat azokon készítjük el, nehogy a növények megsérüljenek. Az előre elkészített cserépborító díszcsomagolásokat színenként, méretenként csoportosítva dobozban raktározhatjuk. Nagyobb virágos ünnepek alkalmával csak elővesszük és behelyezzük a növényt, kevés kellékkal díszítjük, máris a kirakatba, az üzlet bemutató részébe tehetjük. A

díszcsomagolásokat tűzőgéppel, ragasztópisztollyal állítsuk össze, így biztosan megtartják alakjukat.

A virágüzletben gyakran előfordul, hogy a vevő hozza magával az ajándékot, s megkéri a virágkötőt, hogy kreativitását ismerve szépen csomagolja be. Ekkor kezdődik a magyarázkodás, hogy milyen papírba csomagoljuk, milyen ötletekkel gazdagíthatjuk, ami hosszabb időt vesz igénybe, mint maga a díszítés elkészítése. Az ügyes virágkötő mester megoldja ezt a gondot is. Üres dobozokra, palackokra mintacsomagolásokat készít, így a vevő könnyedén kiválaszthatja a neki tetszőt. Ezek a minták ne évekig porosodjanak az üzletben, hanem legalább kéthavonként cseréljük le. Ez feltétlenül szükséges, hogy a vevő ne unja meg, lássa, hogy milyen ötletesek vagyunk, illetve évszakonként változnak a színek, a szalagok, az anyagok, a virágok. Haladjunk együtt az idővel, ne akarjunk még februárban is karácsonyi díszcsomagolást eladni. Legyen többféle változat a különböző alkalmakra, így idősebbeknek, születésnapra, a főnöknek vagy az éppen aktuális ünnepre. A jól eladható ajándécsomagolások a virágkötő ötletgazdag megoldásairól árulkodnak. Egyéniséget vigyünk a díszcsomagolásokba, amiről megismerik üzletünket, jó hírnevet szerzünk magunknak ezzel az ingyen reklámmal.

A csomagoláshoz sokféle anyag áll rendelkezésünkre. A mintadaraboknak megfelelő papírt, fóliát és textíliát valamint dekorációs kelléket tartsuk az üzletben, s ha elfogytak, újabb választékkal és mintadarabokkal kezdhethetjük a csomagolásokat.

Egyik díszcsomagolásra se feledkezzünk meg rátenni a cégünket bemutató kis kártyát vagy öntapadó címkét!

23. A kiskereskedelmi virágforgalmazás helyei, a virágkötő mester és vevőjének kapcsolata.

Elméletileg a virágkötő mester üzlete a legszebb és a legjobb a környéken, mégis előfordul, hogy nem működik jól. Nem minden virágkötő mester dolgozik virágszalomban, sőt többen vannak, akik egyszerű, kis alapterületű virágüzletekben tevékenykednek. A virágkötő sok időt tölt el az üzletben. Fáradtan tér este haza, s nyűgösen kezdi a másnapot. Miért esik neheze a virágkötői munka, ha ebből él meg? Nem érzi jól magát az üzletben? Kevésbé türelmes a vevőkkel, az alkalmazottakkal? Erre egyetlen megoldás javasolható: a *változtatás*. Időszakonként rövid időre, akár csak egy-két napra zárjuk be az üzletet, hogy teljesen felfordítsuk, új életet leheljünk belé. Nem csak a dolgozók, hanem a vevők is jobban érzik majd magukat a felfrissült boltban. Évenként legalább egyszer tegyük meg, ám hatásosabb a kétszeri, háromszori átalakulás. A szezonváltásokra új kirakat kell, ha belefogtunk, akkor az üzletet se hagyjuk ki! Nem kell minden alkalommal új bútort készíttetni vagy vásárolni, készítsünk terveket a könnyen elmozdítható, elpakolható, elővehető, vagy egymásba rakható praktikus elemekről. Egy kis *átrendezéssel* máris új üzletben érezhetjük magunkat.

Főként polcokból, pultból és posztamensekből áll az üzlet bútorzata. A falakat az adott színhatásnak megfelelő papírscsíkokkal varázsoljuk újjá, ezeket a következő átalakításkor könnyen eltávolíthatjuk. A szakmai folyóiratokból sok ötletet meríthetünk az üzlet és az áruválaszték reformjához. Új üzlet, új munkák; a vevő nem tudja, csak érzi, hogy új a virágkötő is.

Helytől és lehetőségektől függetlenül mindenkire vonatkozik, hogy vevőjét tekintse urának és parancsolójának. Más helyzetben mi is vevők vagyunk és megkövetelünk mindent az eladótól. Ismerős a helyzetkép? Fontos a vevő megbecsülése, *szakszerű, tisztességes kiszolgálása*, a jó

kapcsolat ápolása. Először magunktól, majd a munkatársaktól követeljük meg a megfelelő viselkedést, kiszolgálást, erről legyen híres a környéken az üzletünk. Mindig üde, friss illat várja a vevőt, ezért ne dohányozzunk, ne főzzünk a boltban, virágillat töltse be a teret. Ne beszéljünk csúnyán, körültekintők legyünk, s ne vad zene vagy rossz híreket szajkózó, illetve idétlen műsort sugárzó rádióadó szóljon a háttérben. Lepjük meg vevőnket apró ajándékkal, hívjuk meg egy esti teára, ahol az új termékeket bemutatjuk, hívjuk fel figyelmét a következő ünnepre, tájékoztassuk a virágkiállításokról, a neki szóló virágkötészeti rendezvényekről. Alakítsunk ki egy helyet asztallal és székekkel, ahol a várakozási időt virágkötészeti folyóiratok lapozgatásával tölti el, amíg csokra elkészül. Pénzt csak tőle kapunk, így őt nagyon becsüljük meg.

Legyen adatbázisunk a jó vevőkről, hogy az akciókról, programokról ők értesüljenek elsőként, kiemelt személynek érezzék magukat.

24. A virágküldés, a modern internetes virágkereskedelem

A modern technika, a számítógép, az internet a virágüzletbe is megérkezett. Már nem csak az áru bevételezése, kiadása, a raktárkészlet nyilvántartása a könyvelés, a vevők nyilvántartása, a levelezés folyik számítógép és internet segítségével, hanem az üzletünket, az üzleti katalógusunkat is monitoron mutatjuk be vevőnknek. Ma már alapkövetelmény a honlap (WEB-oldal), a blog és valamelyik közösségi oldalon való megjelenés. Ezekkel az elengedhetetlen modern technikai megjelenésekkel, internetes oldalakkal adhatunk hírt magunkról, az üzletünk helyéről, elérhetőségéről, az általunk készített alkotásokról. Bizalmat kelthetünk a vevőkben az árukészletünk, a virágdíszek iránt. Meghívhatjuk őket a rendezvényeinkre, tájékoztathatjuk őket az üzleti tevékenységünkről, az akciókról, az új árukról. Az üzlet arculata, az embléma, a névjegykártya is további bizalmat kelt a vevőben. Mindezek megtervezését, kivitelezését bízunk szakemberekre, mert akkor több megoldás közül választhatunk, minőséget kapunk. Egységes szemlélet, megjelenés a lényeges!

Mind jobban terjed az internetes kereskedelem, megkönnyítve a virágkereskedők dolgát, sorra nyitnak a nagykereskedések is internetes áruházak (WEB Shop), ahonnan a megrendelt, kifizetett árut kiszállítják a virágüzletbe.

A virágüzleti eladások egy része is már az interneten keresztül történik. Több virágüzlet hirdeti magát internetes üzletként, megmutatva a honlapon az áruválasztékot, kész csokrokat, ajándékokat, amelyek közül a vevő választhat. Vigyázat! A rossz példák, hanyagul elkészített virágdíszek bemutatásával ellenkező hatást érhetünk el. A választék állandóan változzon, újuljon meg! A banki átutalás után futárszolgálat vagy maga az üzlet kiszállítja a megrendelt csokrot, virágtálat, cserepes növényt. Csak megbízható, hozzáértő szakemberrel dolgoztassuk ki a rendszerünket. A jó virágüzlet garanciát vállal az árura.

Nemzetközi vonatkozásban a megrendelést, az üzletet a Fleurop, a Teleflor és más cégek bonyolítják le. A megrendelt csokrot a másik földrészen lévő virágüzlet szállítja ki, a pénzügyi elszámolások a nemzetközi szervezeten keresztül zajlanak. Számítógép és internetes kapcsolat nélkül a mai világban már nem létezhet virágüzlet!

25. Reklám, marketing a virágüzletben, a szépen megtervezett honlap, arculat, névkártya

Ülünk a virágüzletben a pult mögött és várjuk a vevőt; ez már egy idilli kép, amiből még egy-két évtizede meg lehetett élni. Ma már nekünk kell a vevő elé menni, „megfogni”, s az üzletbe

vinni. A felgyorsult világban minden megváltozott, belépett a virágüzleti életbe a marketing és a reklám, nem is beszélve a digitális világról is. Néhány ötlet, hogy mivel segíthetjük üzletünk forgalmának növekedését.

Az első és legfontosabb az előző fejezetekben említett állandó megújító változtatások és a korszerű vevőkiszolgálás. A sikeres üzletnév kiválasztásával, a jól olvasható cégfelirat elkészítésével ne álljunk meg az üzlet reklámozásában. A szellemes, könnyen megjegyezhető üzletnevet és a figyelemfelkeltő cégemlékát (logo) ahol csak tudjuk, jelentessük meg (levélpapír, névjegykártya, blokk, árcédula, csomagolópapír, jegyzetömb, ajándék golyóstoll, mappa, internetes honlap stb.), hogy vevőinkben minél határozottabban rögződjön. Ha virágot szeretnének vásárolni, először a mi üzletünk jusson eszükbe. Jó példák láthatók az IMORI virágszalonnak internetes oldalain.

A jó vevőket ismerjük meg személyesen is, születésnapjára vagy névnapjára, karácsonyra küldjünk virágos képeslapot, törődjünk velük. A kapcsolattartás lényege a vevő érdeklődésének felszínén tartása. Megismerve a vevőt, szólítsuk vezetéknévén, illetve ha megengedi, a keresztnévén. Újabb lépés a bizalom felé. A vevő megnyerésére találjunk ki programokat. Tartsunk a legjobb vevőknek virágkötészeti bemutatót, tanfolyamot. Rendszeresíthetjük a programot, hogy az üzletben vásárolt virágból kössenek csokrot, tűzzenek tálat. A meghökkentőnek látszó ötlet más országokban már bevált, a tapasztalat szerint gyakrabban járnak a háziasszonyok virágot venni a virágüzletbe. Igaz, hogy a díszeket otthon saját maguk készítik el, ám a virágot az üzletben veszik meg.

Ha az üzlet előtt elegendő hely van, ne hagyjuk ki az áru kipakolását. Többletmunkával jár, ám a haszon mérhetően megnő. Már messziről felfedezhető a virágüzlet, szabad a válogatás, a természetes fényen jobban érzik magukat a növények. Mellesleg reklámnak sem rossz a gazdag, állandóan változó növénykirakodás. Mutassunk be ötleteket, mintha kiállítás lenne az üzlet előtt. Ha van kipakolás és jó az idő, akkor az üzlet ajtaját hagyjuk nyitva, így csábítva üzletünkbe a vevőket.

A kirakat az üzlet nagyszerű reklámja. Ingyen van, csak változatosan, figyelemfelkeltően rendezzük be. A vevőben alakuljon ki kényszer, hogy a virágüzlet kirakata előtt meg kell állni, mert ott minden nap történik valami. Hol a hét újdonsága, máskor a nap csokra vagy a legszebb ajándékdíszítés látható. Korrekt árak kiírásával, esetleg akciók meghirdetésével tarthatjuk éberen az érdeklődést. Más cégek sok pénzt fizetnek azért, hogy a városban ekkora reklámfelülettel rendelkezzenek, a virágkötő pedig többnyire nem használja ki.

A virágokat tárjuk vevőink elé, ezért az üzlet közepén legyenek a posztamensekre helyezett vázák. A vevő tapogassa meg, szagolja meg, gyönyörködjön bennük, majd válasszon. A hűtőben eldugott vagy hozzáférhetetlen helyen kirakott vágott virág taszítja a vevőt, inkább nem vesz virágot, mintsem az eladóra bízta magát. Már minden vevőnek volt rossz tapasztalata virágvásárláskor, ha a nem megfelelő szinten szolgálták ki. Jobban örül, ha maga választhat.

A virágok bemutatásánál válasszuk külön az olcsóbb, nem a legfrissebb virágokat a frissektől. Ezt az ártáblán is jelöljük meg, ne tévesszük meg vevőinket. Pozitív sokkoló hatást érünk el a virágok szín szerinti csoportosításával, úgy néz ki, mint egyetlen hatalmas csokor. A vevők szívesebben vásárolnak színharmóniában kötött csokrokat, mint a színellentétekre épülő összeállításokat. Az árcédulán vagy táblán ne csak az árat, hanem a virág helyes nevét is tüntessük fel, hogy a vevő megtanulja, s legközelebb már név szerint kérje. A nagyobb virágok feljebb és hátrébb kerüljenek a posztamenseken, míg a rövidebb szárúak előre kerüljenek. Ne

csak a posztamens vagy a virágfal legyen lépcsőzetes, hanem az elrendezés is. Minden héten legyen egy különleges, új virágunk, amit bemutatunk. Elsőként a különlegesség fogy el.

Legyen önálló stílusunk! Ez ne azt jelentse, hogy a virágkötő küzdjön, hogy ő legyen a legjobb a településen, inkább javasolt, hogy más legyen, mint a többi. Találjuk ki a magunk stílusát, s ebben készüljenek a csokrok, más virágdíszek. Tiszta, átlátható formákat alkossunk, így az üzletbelső is egységes képet mutat majd. A stílus az évszaknak, ünnepeknek megfelelően változzon, ám egyszerre csak egy stílus határozza meg a kínálatot. Ellenkező esetben a különböző stílusok együttes szerepeltetésekor azok „kiütik” egymást, kavalkád lesz az üzletben, a vevő nem tud választani.

Minden igyekezetünkkel a megújulásra, a szakszerű, vevőközpontú kiszolgálásra törekedjünk, hogy az átlag színvonalú virágüzlet megnevezés helyett, a mester virágüzlete címet érjük el!

26. Utószó

„A virágkötő mester jegyzete” cím kézikönyvet takar, amit bármikor elővehet a virágkötő mester jelölt vagy a már végzett mester, és elolvasva szélesebb látókörrrel, gazdagabb szakmai tudással rendelkezik majd. A virágok, a növények, az alapanyagok, a kellékek, a technikák és a stílusok állandóan változnak. A ma megírt jegyzet nem biztos, hogy mindenben megfelel az idő haladásával beállt virágkötészeti stílus, technikai megoldások változásainak. A virágkötő mester érezze szükségét az új információk megszerzésének. Egy szakma csak így léphet előre. Ötletekben gazdag, sikeres mestervizsgát kívánok!

Szabó János

2017. november 30.

27. Szakirodalom

Könyvek:

J. Olbertz: Bindekunst und Blumenschmuck (H. Killinger Verlag, 1922)

Elekné Ludányi Zsuzsanna – Császi Katalin: Virágkötészet tankönyv (Agrárszakoktatási Intézet, 1999)

Elekné Ludányi Zsuzsanna: Virágkötészet – (FVM Vidékfejlesztési Képzési és Szaktanácsadási Intézet (2010)

Haake, Karl Michael: Floristik Lexikon – (Bloom’s Kiadó – Németország – 2008)

Haake, Karl-Michael: Basics – Kolleg (Bloom’s Kiadó – Németország – 2007)

Haake, Karl-Michael: Gestecke (Bloom’s Kiadó – 2006)

Haake, Karl-Michael: Braut & Blume (Bloom’s Kiadó – 2005)

Haake, Karl-Michael: Trauerfloristik (Bloom’s Kiadó – 2006)

Haake, Karl-Michael: Strausse (Bloom’s Kiadó – 2006)

Nagy Béla: Virágok-csokrok-koszorúk, a virágkötészet művészete (Mezőgazdasági Kiadó – 1966)

Lersch, Gregor: Gestaltungsgrundlagen der Floristik (Donau Verlag – 1999)

Lersch, Gregor: *Florales Handwerk (Floral Design Edition – 2008)*
Szabó János – V. Hegyi Ildikó szerk.: *Virágkötő iskola (Mezőgazda Kiadó, Budapest – 2005)*
Walford, Ursula és mások: *Der Florist (Ulmer Verlag, Stuttgart – 2008)*
Wenszky Ágnes szerk.: *Virágkötészet (Mezőgazdasági Kiadó, Budapest – 1990)*

Szakmai folyóiratok:

Virágkötészet – (A Magyar Virágkötők, Virágkereskedők Szakmai Egyesületének kiadványa 1989-2008)
Virágkötészet Magazin – (A VVVMSZE kiadványa - 2008-2017)
Dísznövény Kereskedelem – (Magyar Mezőgazdaság Kiadói Kft. Budapest, 2004-2017)
Florieren – (Ulmer Kiadó – Németország)
Florist – (Haymarket Kiadó – Németország)
Profil Floral Design – (Bloom’s Kiadó – Németország)

28. Mester virágkötők 2000-től 2016-ig

2000. Hortus Hungaricus, Flora Hungaria Nagybani Virágpiac, Szigetszentmiklós

Bátkáné Vékás Vera, Bokor Tibor, Borosné Szoó Emőke, Erdei Gábor, Fitos Györgyi, Gera Györgyné, Gombás Attila, Kiss Zoltán, Klein Andrea, Kruzslicz Ferenc, Marosi Andrea, Meszlényi György, Molnár Csilla, Molnár Mária, Móri Imre, Petőfalvi Jánosné, Radetzkyne Glózer Ágota, Schumann Andrea, Sebestyén Csilla, Szalai Györgyné, Varga Vilmosné

2001. Iparművészeti Múzeum, Budapest

Ádám Zsuzsa, Albertné Fazekas Erzsébet, Czikora Tiborné, Csizy Orsolya, dr. Csókásiné Katona Anna, Gyurina Ilona, Köhidi Tünde, Locskay Éva, Malaczkov Ágnes, Molnárné Kiss Erika, Örsi Orsolya, Schipekné Steinbach Anita, Tokainé Árendás Ibolya, Újfalussy Szilvia

2001. Hortus Hungaricus, Flora Hungaria Nagybani Virágpiac, Szigetszentmiklós

Baloghné Zólyom Anikó, Cziczó Orsolya, Csiga Ilona, Demeterné Takács Ildikó, Fogarasi Katalin, Hajek Rita, Hajnal Tiborné, Kovács Éva, Kovács Krisztina, Kövér Krisztián, Lichner Zsuzsa, Mezei Ilona, Nádasné Kondráth Zsuzsa, Papp Istvánné, Polák Ildikó, Riczuné Majnár Edit, Várnagy Gabriella

2002. Hortus Hungaricus, Flora Hungaria Nagybani Virágpiac, Szigetszentmiklós

Fürstenczeller Jánosné, Juhász Katalin, Molnár Brigitta, Valjakosz Eszter, Pintér Klára, Dobos Tamás, Tóth Krisztina, Majorné Hartyáni Rita, Piffkó Marianna

2004. Iparművészeti Múzeum, Budapest

Béndekné Károlyi Edit, Gergényi Erzsébet, Görgényi Gabriella, Juhászné Bede Melinda, Kruzslicz Krisztina, Kruzslicz Rózsa, Untener Kinga

2006. Pétervására, Mezőgazdasági Szakiskola

Bien Tibor, Csomor Henrietta, Horváth Krisztina, Hőgyiné Farkas Marianna, Ipacsné Majoros Enikő, Kmetz Renáta, Kocsis Marianna, Morvai Szilvia, Nyalka Márta, Pető Mónika, Surányi Zsuzsanna, Vágó Márta, Váradi Valéria

2009. Budapest Nagytétény, Kastélymúzeum

Agócs Sándorné, Albert Marianna, Bajcsy Ágnes, Berta Sándorné, Boros Attila, Burger Éva, Csányi Krisztina, Fekete Kálmánné, Fürstenczeller Roland, Fürstenczeller Szabolcs, Gogolák Mária, Hegedűs Gábor, Horváth Erika, Jámbor Tünde, Kriminár Barbara, Lovas Melinda, Megyer Éva, Mohos Gyuláné, Szabó Renáta, Szontágh Erika, Túri Imre Istvánné, Wiszt Viktória

2012. Hortus Hungaricus, Flora Hungaria Nagybani Virágpiac, Szigetszentmiklós

Angel F.V. Hernandez, Bátki Zoltánné, Csányi Eszter, Cseténé Cseperkáló Mária, Dékány Lantos Anikó, Gera Attila, Hogyáné Kátra Viktória, Keil Krisztina, Kiss Attila, Kövér Katalin, Mészáros Alfrédné Bors Beáta, Mezőffy Tamás, Nagy Péter, Nagyné Németh Éva, Pálmai Tünde, Szendiné Lázár Ildikó, Szentpéteri Szabolcs, Tóth György, Tóth Tímea, Tóthné Csörgi Mária, Uzsák Sándor

2014. Hortus Hungaricus, Flora Hungaria Nagybani Virágpiac, Szigetszentmiklós

Botos Andrea, Dobos Ágnes, Fábián Gyöngyvér, Fucskó Alexandra, Füvesi Anna, Gaszner Hajnalka, Hogyor Éva, Koncser Éva, Kovács Borbála, Kovácsné Gáspár Hajnalka, Kürtösi Zsoltné, Maczóné Zelei Ágnes, Pánczél Péter, Patrick Réka Noémi, Rónai Beatrix, Rozsondai Attila, Seres Györgyi, Strassz A. Ciri, Szép Klarisa, Sztankovics Judit, Tóth Szivák Erika, Tóth Viktória, Udvari Brigitta

2015. OMÉK, Budapest Vásárcsopont

Balog András, Baumann Anikó, Benkovich Győző, Berdár Bernadett, Blaskovics Kelemen Mónika, Bodnárné Fazekas Edit, Csüllög Terézia, Ekert Sára, Fülöp Erzsébet, Gerliczki Zoltán János, Jeszenszki Lia, Kinal Stefan, Kissné Boczor Erzsébet, Kovácsné Peresztegi Nagy Mária, Kunfalvi Melinda, Magtamas Demecs Anita, Magyar Erika, Mátrai Adrienn, Metz Judith, Murai Nikolett, Nagy Katalin, Pappné Nagy Henriett, Porczió Orsolya, Schütz Ildikó, Szabó Éva, Szefcsik Zoltánné, Takács Diána, Torba Ágnes, Veress Borbála

2016. Flora Hungaria Nagybani Virágpiac, Szigetszentmiklós

Bajerle Bernadett, Baloghné Papp Dóra, Bazan Lajosné, Bene Emília, Bércesi Imréné, Gulyásné Sinkó Erika, Hegedűs Katalin, Kántor Julia, Lódri Csaba, Lukács Andrea, Peresztegi Nagyné Böcs Hajnalka, Szabó Emese, Szloboda Réka, Török Zita

2017-18 Flora Hungaria Nagybani Virágpiac, Szigetszentmiklós

Fazekasné Kiss Márta, Franca Henrietta, Horváth Zsolt, Iha Andrea, Konyári Tibor, Kovácsné Bognár Beatrix, Magyar-Csirmaz Zsuzsanna, Németh Attila, Németh Eszter, Piroska Ágnes, Tóth Judit, Tudós István

29. Képek és rajzok jegyzéke

1. Virágkötő: Szentpéteri Szabolcs – Heliconia csokor
- 2-3. Virágkötő: Mezőffy Tamás – csokor és virágtál
4. Virágkötő: Mezőffy Tamás – csokor és virágtál
- 5-6. A VVVMSZE és a nemzetközi szervezet, a FLORINT emblémája
- 7-8. Németh Attila és Bazan Lajosné is a Magyar Gyula Kertészeti Szakképző Iskola diákjai voltak (2017-től Magyar Gyula Kertészeti Szakgimnázium és Szakközépiskola, Budapest)
- 7-8. Németh Attila és Bazan Lajosné is a Magyar Gyula Kertészeti Szakképző Iskola diákjai voltak (2017-től Magyar Gyula Kertészeti Szakgimnázium és Szakközépiskola, Budapest)
- 9-10. Katona Anna (2016) és Molnár Csilla virágdíszei (2017) a Nagytétényi Kastélymúzeumban
11. Bércesi Imréné mestermunkái (2016)
12. Mezőffy Tamás a győztesnek járó kupával Genovában és két munkája a versenyen
13. Az Eurofleurs győztesek
14. Nagy Gábor alkotásai Sint Truidenben 2017-ben
- 14a. Takács Dániel és az érme a Worldskills versenyen Abu Dhabiban
15. Magyar szakmai folyóiratok
16. Magyar és külföldi szakkönyvek
17. Klein Andrea tavaszi ötletei a Flora Hungaria Virágpiacon megrendezett bemutatón (2017)
18. Lódri Csaba mester virágkötő modern virágdíszei
19. Flora Hungaria Nagybani Virágpiac
20. Virágeladás a Flora Hungaria Nagybani Virágpiacon (2016)
21. Egyiptom - melldísz füzér és a szent növények
22. Görög nők virágot helyeznek a vázákba és akantusz levél mintázat római kori sírkövön
23. Flora istennő római kori falfestményen
24. Római kori agyag- és üvegedények (Aquincum Múzeum)
25. Szentély és a feldíszített Jupiter oszlop Aquincumban
26. Koszorú domborművek a római kori szarkofágokon és koszorúk a Floralia ünnepen, a múzeum falán (Aquincum)
27. Korok-virágok kiállítás 2015 (Kiss Zoltán)
28. Holland fajansz tulipánváza 1450 és reneszánsz tál a "Korok-Virágok" kiállításon a Nagytétényi Kastélymúzeumban (Molnár Mária)
29. Botticelli: A tavasz c. festmény 1482-ből
30. Reneszánsz virágdísz tulipánnal és rokokó tartóedények
31. Barokk
32. Barokk virágdísz és Breughel: Virágcsokor 1606
33. Girland, füzér, feszton rajza
34. Empire virágdíszek (Katona Anna)
35. Csokorformák az 1850-es évekből (J. Olbertz) és Fitos Györgyi biedermeier csokra
36. Klasszicista asztaldíszítés (1870)
37. Csokrok az 1850 körüli időkből és Makart csokor (1890)
38. Jardiniere az 1890 körüli időkből
39. Jellegzetes szecessziós rajz és az ismert eozinos Zsolnay váza
40. Esküvői képek az 1920-as évekből

41. Római kori stilizált virág girland, valamint emlékműdíszítés fesztonokkal 1920 körül. Artdeco tartóedények.
42. Esküvői képek az 1940 körüli évekekből.
43. Esküvői csokrok Magyarországon az 1960 körüli évekből
44. Mezőffy Tamás és alkotásai Genovában 2016-ban
45. Különböző stílusban készült Ikebana alkotások (Japán naptárlapok -2017)
46. A Philanthia virágüzlet napjainkban Budapesten a Váci utcában és a Claren virágüzlet Baján
47. Budapesti utca 1936 (Fortepan) Székesfehérvári virágpavilon 1995-ben
48. Kredits József alkotásai (Nagy Béla: Virágok, csokrok, koszorúk – 1966)
49. Bukros Erzsébet az egyik Főkert versenyen és a Lizadekor virágszalonn előtt 1985-ben (Fortepan)
50. Guba Ági 2016-ban a Korok-Virágok kiállításon Nagytétényben
51. Az IMORI virágszalonn a Duna Plaza bevásárlóközpontban (Budapest) 2016 karácsonyán
52. Modern kerámia vázák
53. A Gránit 2009 cég új kerámia tartóedény formái
54. Színes üvegáru a kellék nagykereskedésben
55. Fémáru a kellék nagykereskedésben
56. Különböző természetes anyagokból font, készített virágkötészeti termékek
57. Fából készült, festett díszítő elemek
58. A bőséges szalag választék könnyebbséget jelent a virágkötőnek
59. Molnár Csilla és Szép Klarisa mesterek selyem virág alkotásai
60. Sokféle alakú gyertya található a nagykereskedésekben (QX-Impex, Molca)
61. Karácsonyi díszek
62. Karácsonyi figurák
63. Színes tűzőhab téglák
64. Alapformák a virágkötészetben
65. szimbolikus alakzatok a virágkötészetben
66. Virágok, növények természetes mozgásformái
67. Mezőffy Tamás visszafogott színű virágdíszei
68. Szentpéteri Szabolcs élénk színű csokra
69. Száraz virág falikép (Csányi Ibolya és Imre Kata)
70. Kiemelt súlypontú térdísz (Nagy Gábor 2017)
71. Szimmetrikus csokor, aszimmetrikus menyasszonyi csokor, valamint az egyensúly megteremtése
72. Az arányok érvényesülése
73. Súlypont képzése virágdíszekben
74. Modern biedermeier virágdíszek (Kiss Zoltán)
75. Hagyományos dekoratív virágdísz, struktúra és hagyományos biedermeier csokor
76. Vonalas-grafikus virágdíszek
77. Párna alakú virágdíszek
78. Vegetatív stílusban készült virágdíszek
79. Paralel stílusban készült virágdíszek A csokor Kiss Zoltán alkotása
80. Mezőffy Tamás és Bolf József munkái

81. Spirál szárelrendezéssel és párhuzamos szárakkal megkötött csokrok
82. Zárt kerek csokor rózsából
83. Struktúra csokor
84. Íves csokor
85. Hosszúkás (nyújtott), vonalas-grafikus, párhuzamos (paralel) és álló csokor
86. Lódri Csaba és Németh Attila mestervizsga csokra (2016)
87. Virágtálak, vázák arányai és stílusaik (dekoratív, vonalas-grafikus, vegetatív, párhuzamos, struktúra és kiemelt súlypontú)
88. Asztaldíszek a 2016-os mestervizsgáról
89. Zárt felületű kerek menyasszonyi csokrok
90. Biedermeier menyasszonyi csokrok kötött és tűzött technikával készítve
91. Lilimelie
92. Gömb menyasszonyi csokor és dísz
93. Ívelt menyasszonyi csokor „Typha” gömbbel, illetve rózsával
94. Fordított csepp alakú menyasszonyi csokrok és arányaik
95. Zuhatag menyasszonyi csokrok
96. Vonalas-grafikus menyasszonyi csokorformák
97. Vegetatív és paralel menyasszonyi csokrok
98. Vőlegény kítűzők az egyik esküvői kiállításon
99. Autódísz elhelyezési megoldások
100. Templomdíszítési ötletek
101. Kegyeleti díszek az 1920-as évekből
102. Hagyományos drótvázás koszorúk 1990 körül
- 103 Kiss Attila és Tóth György koszorúi a mestervizsgán (2012)
104. Mestervizsga koszorúk 2015-ből (Blaskovics-Kelemen Mónika, Bodnárné Fazekas Edit, Nagy Katalin)
- Mestervizsga koszorúk 2015-ből (Ekert Sára, Kinal Stefan, Mátrai Adrienn)
105. A laposan tűzött világos színű koszorú aránya 1:1,3:1. A sötét, igen lazák pedig – 1:1:1.
106. 2016-os mestervizsga - koszorúk
107. Halloween kellékek
108. Mindenszenteki sírdíszek
109. Advent kiállítás – 2016 - DeLa Motte –Beer palota Budapest (Mayer Beatrix, Nagy Zsófia, Bertók István, Tulkán Karolina, Kocsis Anett, Rumi Dániel)
110. IMORI virágszalón karácsonyi kínálatából (2016)
111. A Magyar Szárazvirág standja a Flora Hungaria Nagybani Virágpiacon
112. Nagy Péter száraz és selyem virág díszei (Flora Hungaria, 2016)
113. Műfák a Prometti cég katalógusából

Tartalomjegyzék

1.Bevezető – a virágkötő szakma legmagasabb szintje a mester

2. A virágkötészet és a virágkötészeti kultúra szerepe, jelentősége napjainkban

- 2.1. A virágkötészet szervezetei Magyarországon
- 2.2. Virágkötészeti oktatás
- 2.3. Virágkötészeti versenyek Magyarországon
- 2.4. Mestervizsgák kiállításai
- 2.5. Virágkötészeti versenyek Európában
- 2.6. Virágkötészeti kiadványok Magyarországon
- 2.7. Virágkötészeti bemutatók
- 2.8. A virágkötészeti trend
- 2.9. Virágkereskedelem Magyarországon

3. A virágkötészet története – az egy szál virágtól a nagy csokrokig
 - 3.1. Mezopotámiai függőkertek
 - 3.2. Egyiptom
 - 3.3. A görög és a római virágkötészeti kultúra
 - 3.4. A középkor és a virágok – a román és a gót művészet korszaka
 - 3.5. Új korszak, új lendület – az 1500-as és 1600-as évek virágkötészete és a reneszánsz
 - 3.6. A XVII-XVIII. század virágkötészete – a barokk és a rokokó időszaka
 - 3.7. A XIX. század első fele – a klasszicista (empire) stílus és a biedermeier virágkötészet
 - 3.8. A romantika kiteljesedése a virágkötészetben – a XIX. század közepe és a XX. század eleje
 - 3.9. Virágkötészet a két világháború között (1920-1945)
 - 3.10. A virágkötészet megújulása (1950-1980)
 - 3.11. Modern virágkötészet vagy alkotás – új utak 1980 után

4. A kínai és japán hagyományok

5. A magyar virágkötészet története, a magyarországi virágkereskedelem

6. A virágüzlet helye, kialakítása, berendezése

7. A virágkötészetben használható gyűjtött virágok, növények, termések és más természetes anyagok

8. Védett növények

9. Mérgező és allergiát okozó növények

10. Biológiai törvények

11. A virágkötészeti alkotások alapkellékei, technikai segédanyagai, szerszámai, gépei. Újdonságok
 - 11.1. Alapanyagok, tartóedények
 - 11.1.1. Kerámia edények
 - 11.1.2. Üvegvázák, tálak

- 11.1.3. Fém tartóedények, állványok
- 11.1.4. Fonott kosarak, növénytálak
- 11.1.5. Fa, kő és műanyag tartóedények

11.2. Díszítő kellékek

- 11.2.1. Szalagok, zsinórok
- 11.2.2. Egyéb díszítő kellékek, gyöngyök, füzérek
- 11.2.3. Selyem virágok, műfák, növények
- 11.2.4. Dekorációs textíliák, papírok és műanyag fóliák
- 11.2.5. Gyertyák

11.3. Technikai segédanyagok

- 11.3.1. Kötöző és rögzítő anyagok
- 11.3.2. Tűzőhabok és más segédanyagok
- 11.3.3. Vegyi anyagok
- 11.3.4. Csomagolóanyagok, üdvözlőkártyák
- 11.3.5. Szerszámok, eszközök, gépek

12. A virágkötészet alapjai, arányok, vonalak, formák, színek a virágkötészetben, a kiemelt súlypont szerepe

12.1. Zárt, épített, szerkesztett alakzatok

12.2. Szabad, természetes alakzatok

12.3. Alapformák

12.4. Szimbolikus alakzatok, számok

12.5. Mozdásformák

12.6. A virágok jelleme, kisugárzása

12.7. Színek

12.8. Anyagok, felületek

12.9. Az összeállítás módjai, törvényszerűségei

- 12.9.1. Vonalak, sorok
- 12.9.2. Felületek, csoportok
- 12.9.3. Szimmetria, aszimmetria, aranymetszés, arányosság, a súlypont szerepe, kialakítása

13. Virágkötészeti stílusok, irányzatok és alkalmazásuk

13.1. Dekoratív stílus

13.2. Vonalas-grafikus stílus

13.3. Vegetatív stílus

13.4. Paralel stílus

13.5. Kísérleti stílus

14. Az alkotás folyamata, a virágkötészeti munkák megtervezése, anyaglisták összeállítása

15. A csokorkötészet, hagyományos és modern csokrok

15.1. Csokrok stílusok és alakok szerint

15.2. A csokor elkészítése

15.3. Kerek csokrok

15.4. Ívelt csokor

15.5. Hosszúkás vagy nyújtott és vonalas-grafikus csokrok

15.6. Vegetatív csokor

15.7. Párhuzamos csokor

15.8. Álló csokor

15.9. Kísérleti csokrok

15.10. Csokrok csomagolása

16. Tűzött virágtálak, vázák, asztaldíszek formái, modern vonalú változatai

16.1. A virágtálak, vázák arányai, összeállításuk

16.2. Dekoratív stílusú virágdíszek

16.3. Vonalas-grafikus stílusban készített virágdíszek

16.4. Virágdíszek vegetatív stílusban

16.5. Párhuzamos stílusban készített virágdíszek

16.6. Új formák a virágdíszek készítésénél

16.7. Modern asztaldíszek, új megoldások

17. Növény-összeültetések a belső terekben

18. Az esküvői virágkötészet hagyományos és modern alkotásai

18.1. Menyasszonyi csokor, menyasszonyi dísz

18.1.1. Előkészítési és megkötési technikák

18.1.2. Arányok, mozgásformák, a menyasszonyi ruha és a csokor viszonya

18.1.3. A menyasszonyi csokrok, díszek szimbolikus jelentése

18.1.4. Menyasszonyi csokor és dísz típusok

18.1.4.1. Dekoratív stílus (kerek, biedermeier, struktúra csokor, glamelie és társai, menyasszonyi koszorú, gömb csokor és dísz, ívelt menyasszonyi csokor, cseppformájú csokor, toboz esküvői dísz, vízesés, zuhatag, muff, stóla, uszály, jogar, tölcsér, orsó menyasszonyi díszek)

18.1.4.2. Vonalas-grafikus menyasszonyi csokor és dísz (karon fekvő csokor, grafikus-leomló csokor és egyszálas dísz)

18.1.4.3. Vegetatív stílusú menyasszonyi csokor

18.1.4.4. Paralel menyasszonyi csokor

18.1.4.5. Kísérleti stílusú menyasszonyi díszek

18.2. Hajdísz, ruhadísz, kitűző, virágékszer

18.2.1. Hajdísz, kalapdísz

18.2.2. Ruhadísz, testdíszítés virággal

18.2.3. Virágékszerek

18.3. Eldobó csokor és koszorúslány csokor

18.4. Szülőköszöntő csokor

18.5. Autódísz

18.6. Templomdíszítés, oltárdísz

18.7. Egyéb esküvői díszítés. A füzér, girland és fesztón

18.8. Az esküvői díszek megrendelése

19. A kegyeleti virágkötészet hagyományos és új formái, technikai megoldásai

19.1. A kegyeleti díszek készítésének szempontjai

19.2. Koszorú

19.2.1. Koszorúkészítési technikák, arányok, anyagok

19.2.2. A koszorúk díszítése

19.3. Koporsódísz

19.4. Urnadísz

19.5. Sírcsokor

19.6. Kereszt, párna, szív és gömb kegyeleti díszek

19.7. Sírtál vagy dísz

19.8. Részvétcsokor

19.9. Ravataldíszítés

19.10. Mindenszentek, Halottak napja virágdíszei

20. Ünnepek virágdíszei

21. Száraz és selyem virág-kötészet díszei a belső terekben

22. Virág és növény csomagolása, ajándékdíszítés

23. A kiskereskedelmi virágforgalmazás helyei, a virágkötő mester és a vevő kapcsolata

24. A virágküldés, a modern internetes virágkereskedelem

25. Reklám, marketing a virágüzletben, a szépen megtervezett honlap, logo, névkártya

26. Utószó

27. Szakirodalom

28. Mestervizsgát tett virágkötők 2000-től 2016-i

29. Képek és rajzok jegyzéke